การอุทธรณ์คำสั่งและคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ
ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550:
ศึกษากรณีหลักการอุทธรณ์คำสั่งและคำพิพากษา

นรินทร์ทิพย์ จุ่มศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2555

DPU

The appeal and the judgment of the supreme court of justice criminal Division for persons holding positions with Constitution of the kingdom of Thailand B.E.2550: case study on the principle of the appeal and the judgment

NARINTHIP JOOMSRI

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law, Pridi Banomyong Faculty of Law

Dhurakij Pundit University

2012

DPU

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตากรุณาจากท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรชัย เลื่อนฉวี ซึ่งท่านให้เกียรติรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยกรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทาง จุดบกพร่อง พร้อมทั้งได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาให้กับผู้เขียน จนการดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ในที่สุด ผู้เขียนขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของอาจารย์ด้วยจิตคารวะอย่างสูง พร้อมกับขอกราบขอบพระคุณยิ่ง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล ซึ่งท่านได้ให้เกียรติรับเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์นี้ พร้อมทั้งขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร.วีระ โลจายะ และท่านรองศาสตราจารย์ ประเสริฐ ตัณศิริ ที่ท่านได้กรุณาให้เกียรติรับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์นี้ โดยท่านได้เสนอข้อคิดเห็นเพื่อให้ผู้เขียนได้นำมาปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสัญชัย คุณแม่กฤษณา จุ่มศรี รวมถึงสมาชิกในครอบครัวทุกคน ซึ่งท่านทั้งหลายเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เขียนประสบความสำเร็จทางการศึกษาทุกระดับได้ทุกวันนี้ ด้วยการเป็นทั้งกำลังใจ เป็นผู้ให้ชีวิต จิตวิญญาณ และสติปัญญาแก่ผู้เขียนมาตั้งแต่กำเนิดจนถึงปัจจุบัน ผู้เขียนใคร่ขอกราบขอบพระคุณยิ่ง

สุดท้ายนี้ หากวิทยานิพนธ์ซึ่งได้สำเร็จเสร็จสิ้นลงด้วยความวิริยะอุตสาหะของผู้เขียนจะพอเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจใฝ่รู้ในวิทยาการอันได้ค้นคว้าตรวจสอบและจัดทำนี้ ผู้เขียนขอมอบความดีนั้นแด่บิดา มารดา คณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้เขียน ตลอดจนถึง ผู้แต่งหนังสือ ผู้เขียนบทความหรือเอกสารอื่นๆ ที่ผู้เขียนนำมาอ้างอิงในการจัดทำวิทยานิพนธ์นี้ แต่หากมีความผิดพลาดบกพร่องจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนใคร่ขออภัยพร้อมกับขอน้อมรับความผิดพลาดบกพร่องนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว

นรินทร์ทิพย์ จุ่มศรี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ฆ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ

กิตติกรรมประกาศ..... ช

บทที่

1. บทนำ 1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา..... 8

1.3 สมมติฐานของการศึกษา..... 9

1.4 ขอบเขตของการศึกษา..... 9

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา 9

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 10

2. แนวความคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคของประชาชนและหลักการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 11

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักประกันและการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม 12

2.1.1 หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย 12

2.1.1.1 หลักอธิปไตยเป็นของปวงชน..... 12

2.1.1.2 หลักสิทธิเสรีภาพ..... 13

2.1.1.3 หลักความเสมอภาค 13

2.1.2 หลักทฤษฎีเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ..... 16

2.1.2.1 หลักนิติรัฐ..... 17

2.1.2.2 หลักการแบ่งแยกอำนาจ..... 18

2.1.2.3 หลักการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ 21

2.1.3 หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน..... 23

2.1.3.1 หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน 25

2.1.3.2 หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามหลักสากล..... 27

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

2.1.4 หลักทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย 34

2.1.4.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม 35

2.1.4.2 ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม 36

2.1.5 หลักการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา 37

2.1.5.1 ระบบไต่สวน 37

2.1.5.2 ระบบกล่าวหา 39

2.1.5.3 ข้อแตกต่างระหว่างระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา 41

2.1.5.4 ข้อดีและข้อเสียของระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา 41

2.2 หลักทฤษฎีสิทธิการอุทธรณ์คำพิพากษา 42

2.2.1 หลักการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาคดีอาญา 46

2.2.2 สาเหตุของการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาคดีอาญา 48

2.2.2.1 การกำหนดข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง 48

2.2.2.2 การปรับใช้กฎหมายไม่ถูกต้อง 49

2.2.2.3 การกำหนดโทษที่ไม่สมควรหรือรุนแรงเกินไป 50

2.2.3 ขั้นตอนในการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาคดีอาญา 50

2.2.3.1 การแก้ไขคำพิพากษาคดีอาญาก่อนคดีถึงที่สุด 50

2.2.3.2 การแก้ไขคำพิพากษาคดีอาญาภายหลังคดีถึงที่สุด 50

2.2.4 ผลการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษา 51

2.2.5 ผลกระทบของการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาคดีอาญา 51

2.3 แนวคิดในการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 53

2.3.1 รากฐานแนวความคิดของการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 55

2.3.2 การนำรูปแบบศาลพิเศษของประเทศฝรั่งเศสมาใช้ 56

2.3.3 การแก้ไขปรับปรุงหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา 58

2.3.4 แนวคิดในการแยกการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองออกจากการดำเนินคดีอาญากับบุคคลทั่วไป 58

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

2.4 หลักการเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ 61
2.4.1 การดำเนินคดีจะต้องปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง 61
2.4.1.1 การพิจารณาพิพากษาคดีต้องมีความเป็นอิสระ 61
2.4.1.2 การฟ้องคดีจะต้องปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง 62
2.4.1.3 การสอบสวนต้องปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง 62
2.4.2 ศาลต้องดำเนินกระบวนพิจารณาโดยเปิดเผยและรวดเร็ว 63
2.4.3 การดำเนินคดีต้องเป็นไปตามหลักการค้นหาความจริง 63
2.4.3.1 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหน้าที่ค้นหาความจริง 63
2.4.3.2 ศาลมีหน้าที่ในการค้นหาความจริง 64
2.4.4 กระบวนการค้นหาความจริงในคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 64
2.4.5 เขตอำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 68
2.4.5.1 บุคคลที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 69
2.4.5.2 คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 73
2.4.6 กฎหมายที่ใช้บังคับแก่กระบวนพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 79
2.5 กระบวนการขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 81
2.5.1 ผู้มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 81
2.5.2 องค์คณะผู้พิพากษา 82
2.5.3 การพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 86

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

2.6 ความเชื่อมโยงกันระหว่างมาตรการทางกฎหมายตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 กับมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 91

2.6.1 มาตรการทางกฎหมายตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551..... 91

2.6.2 มาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526..... 92

2.6.2.1 คำจำกัดความตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 4 93

2.6.2.2 สิทธิในการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ 93

2.6.2.3 บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ 94

2.6.2.4 เขตอำนาจศาลในการพิจารณาคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาคดีใหม่ 95

2.6.2.5 กระบวนการพิจารณาคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาคดีใหม่.... 95

2.6.2.6 ระยะเวลาในการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ 97

3. หลักการอุทธรณ์คำพิพากษาในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศไทยและต่างประเทศ..... 99

3.1 หลักการอุทธรณ์คำพิพากษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ประกอบระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษา ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 103

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

3.1.1 ผู้มีสิทธิอุทธรณ์และระยะเวลาอุทธรณ์ 103
3.1.2 เหตุที่จะอุทธรณ์ได้และรายละเอียดในอุทธรณ์ 104
3.1.3 ขั้นตอนเมื่อมีการยื่นอุทธรณ์ 104
3.1.4 การส่งสำนวนให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อพิจารณาอุทธรณ์ 105
3.1.5 องค์คณะไต่สวน 106
3.1.6 ผลของมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา 106
3.1.7 การออกหมายหรือคำสั่งเพื่อบังคับให้เป็นไปตามมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา 107
3.2 หลักการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในต่างประเทศ 107
3.2.1 การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศอังกฤษ 107
3.2.1.1 การพิจารณาคดีโดยระบบอิมพิชเมนต์ 108
3.2.1.2 การพิจารณาคดีโดยศาลยุติธรรม 111
3.2.2 การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา 115
3.2.2.1 องค์กรและกระบวนการตรวจสอบ 116
3.2.2.2 ผลของคำตัดสิน 121
3.2.3 การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศแคนาดา 121
3.2.3.1 องค์กรและอำนาจหน้าที่ ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาในฐานะผู้ดำรงตำแหน่งในระดับสูง 122
3.2.3.2 กระบวนการพิจารณา 122
3.2.3.3 ผลคำตัดสิน 124
3.2.3.4 การอุทธรณ์ 124
3.2.4 การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศฝรั่งเศส 124
3.2.4.1 พัฒนาการของการจัดตั้งศาลพิเศษ 125
3.2.4.2 องค์กรและอำนาจหน้าที่ 126
3.2.4.3 ผู้พิจารณาและตัดสิน 128

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

3.2.4.4 กระบวนพิจารณา 128
3.2.4.5 ผลการตัดสิน 131
3.2.4.6 การอุทธรณ์ 131
3.2.5 การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศญี่ปุ่น 131
3.2.5.1 องค์กรและอำนาจหน้าที่ 131
3.2.5.2 ผู้พิจารณาและตัดสิน 132
3.2.5.3 กระบวนพิจารณาและการตัดสิน 133
3.2.6 การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศเกาหลีใต้ 134
3.2.6.1 คณะกรรมการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ 134
3.2.6.2 สำนักงานอัยการสาธารณรัฐเกาหลี 138
3.2.6.3 ศาลยุติธรรม 138
3.2.7 การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศฟิลิปปินส์ 139
3.2.7.1 องค์กรและอำนาจหน้าที่ 139
3.2.7.2 กระบวนพิจารณาและการตัดสิน 139
4. ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งและคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 142
4.1 วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหากรณีสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในการอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา 143
4.1.1 วิเคราะห์ปัญหากรณีสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในการอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา 143
4.1.2 แนวทางแก้ไขปัญหากรณีสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในการอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา 149

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

4.2 วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความเกี่ยวพันระหว่างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 กับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 156

4.2.1 วิเคราะห์ปัญหาความเกี่ยวพันระหว่างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 กับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526..... 156

4.2.2 แนวทางแก้ไขปัญหาความเกี่ยวพันระหว่างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 กับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526..... 163

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ 168

5.1 บทสรุป 168

5.2 ข้อเสนอแนะ 172

บรรณานุกรม 179

ภาคผนวก 188

ประวัติผู้เขียน 213

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การอุทธรณ์คำสั่งและคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550: ศึกษากรณีหลักการอุทธรณ์คำสั่งและคำพิพากษา

ชื่อผู้เขียน นรินทร์ทิพย์ จุ่มศรี

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรชัย เลื่อนฉวี

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2555

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาเรื่องการอุทธรณ์คำสั่งและคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน เกี่ยวกับการที่ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้นั้น ใจความสำคัญจะต้องพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสามและวรรคสี่ ที่ว่า ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ถึงจะสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ แต่ทั้งนี้ต้องยื่นอุทธรณ์ภายในสามสิบวันเท่านั้น ซึ่งหลักเกณฑ์ในการยื่นอุทธรณ์และการวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด วิทยานิพนธ์นี้ยังได้วิเคราะห์และศึกษาถึงหลักแนวความคิดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคที่รัฐควรจัดให้แก่ประชาชนของตนเองไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด อีกทั้งวิเคราะห์และศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายและแนวทางปฏิบัติของต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศอังกฤษ ประเทศแคนาดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเกาหลีใต้ และประเทศฟิลิปปินส์ เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงกระบวนพิจารณาคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคแก่ผู้ที่ถูกดำเนินคดีอาญาต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และในขณะเดียวกันศาลยังดำรงซึ่งบทบาทในการตรวจสอบความจริง ก่อให้เกิดความยุติธรรมตามความเป็นจริงซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาให้สมกับที่ว่า คนที่กระทำความผิดย่อมถูกลงโทษ ผู้ที่บริสุทธิ์ย่อมได้รับอิสรภาพ ดังนี้จึงจะเป็นศาลสถิตยุติธรรมอย่างแท้จริง

จากการศึกษาพบว่า เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสามและวรรคสี่ ที่บัญญัติว่าผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งจะสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาได้จะต้องมีพยานหลักฐานใหม่อันเป็นสาระสำคัญแห่งคดีเท่านั้น หากพยานหลักฐานที่ฝ่ายผู้ต้องคำพิพากษาเคยอ้างเป็นพยานแล้ว แต่องค์คณะผู้พิพากษาแม้ได้พิจารณาแล้วแต่ไม่ให้น้ำหนักพยานก็ไม่ถือเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่สามารถนำมาอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ อีกทั้งกฎหมายก็มิได้เปิดโอกาสให้ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายและระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องยื่นอุทธรณ์ภายใน 30 วันซึ่งไม่มีข้อกฎหมายใดระบุให้สามารถขอขยายระยะเวลาได้ บทบัญญัตินี้จึงเป็นเพียงบทบัญญัติที่แสดงแต่เพียงรูปแบบให้เห็นว่าผู้ต้องคำพิพากษาคดีประเภทนี้ยังคงมีสิทธิอุทธรณ์ได้เท่านั้น เมื่อศึกษาแล้วพบว่าหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาในเรื่องของพยานหลักฐานใหม่มีความเกี่ยวพันกับพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 ซึ่งในเรื่องการขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้นั้น จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวด้วย

ภายหลังจากที่ได้ศึกษาถึงหลักแนวความคิดทฤษฎีต่างๆ เปรียบเทียบกับกฎหมายและแนวทางปฏิบัติทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศแล้ว ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งยังต้องกำหนดระเบียบเพิ่มเติมให้มีความครอบคลุมชัดเจนโดยต้องไม่ละเลยหลักกติการะหว่างประเทศอันยึดถือปฏิบัติเป็นสากล โดยผู้ต้องคำพิพากษาสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ แต่จะต้องเป็นข้อที่เกี่ยวแก่ประเด็นแห่งคดี ทั้งนี้พยานหลักฐานใหม่ย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี และจะต้องไม่เป็นการอุทธรณ์ในเรื่องดุลพินิจของศาลในการลงโทษผู้ต้องคำพิพากษา แต่หากกรณีที่คู่ความจะอุทธรณ์โต้แย้งการลงโทษของศาลจะต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีเสียก่อน และให้ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องขอขยายระยะเวลาการอุทธรณ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่การขยายเวลาเช่นว่านี้ให้พึงทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ อีกทั้งหลักเรื่องพยานหลักฐานใหม่นี้มีความเกี่ยวพันกับพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 จึงควรนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมา เพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 คำว่า “พยานหลักฐานใหม่” ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งเพื่อให้ผู้ต้องคำพิพากษาอาจร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้อีกด้วย

Thesis Title The appeal and the judgment of the supreme court of justice criminal Division for persons holding positions with Constitution of the kingdom of Thailand B.E. 2550: case study on the principle of the appeal and The judgment

Author Narinthip Joomsri

Thesis Advisor Assistant Professor Dr.Pornchai Luernshavee

Department Law

Academic Year 2012

ABSTRACT

The objectives of this thesis are to study the appeal and the judgment of the supreme court of justice criminal division for persons holding positions regarding the sentence person or the order supreme court of justice criminal division for persons holding positions to appeal the verdict. It is important to consider the present Constitution of the kingdom of Thailand section 278 clause 3 and clause 4, the primary law, the sentenced person or the order supreme court of justice criminal division for persons holding positions will be new evidence. The could result in significant changes to the facts to be able to appeal to the supreme court meeting, but the appeal must be filed within thirty days. Criteria for the adjudge and appeal by the Supreme Court meeting shall be in accordance with the general assembly of the supreme court.

This thesis aim to the analysis and study the main concepts regarding the protection of liberty and equality, the state should provide to the public, by comparing with other countries; including France, England, Canada, America, Japan, South korea and Philippine. In order to apply the criminal division for persons holding positions proceeding of the country to be accepted in the protection of liberty and equality to the criminal proceeding of the supreme court of justice criminal division for persons holding positions. The court also held that role to determine the actual cause of justice based on fact. The equation for that, the offender will be punished, it was pure freedom.

The study found that the present constitution of the kingdom of Thailand section 278 clause 3 and clause 4, the primary law, the sentence person or the order supreme court of justice criminal division for persons holding positions will be new evidence. If the evidence on which the sentence had been cited as a witness. Judges who have been approved, but not the weight of evidence. It should not be construed as evidence that the law doesn't allow a judgment to be appealed to the law and period of time to appeal must be filed within thirty days, which can not be extended. On the basic that they would appeal the verdict in the Supreme Court's criminal division for persons holding positions for the meeting of the Supreme Court in the new evidence regarding the reopening of criminal case Act B.E.1983. Asked to bring on the reopening of criminal case appear to be facts in section 5.

The results are compared with various theoretical concepts and laws in the other countries. Thailand's constitution should be amended and related laws are clearly not neglect the ethical principle of the international covenant international. The sentence person can appeal the judgment or order to the meeting of the Supreme Court, but it is a symmetrically with respect to the issue. The new evidence not included the reversal transcript in case and mustn't be in the discretion of the court of appeal against sentence. If the disputing party may appeal against the court must be allowed to appeal in a letter from one of the judges before the hearing. The sentence can be made by filing a request for extension of time to appeal under the law. However, an extension of time to do a special circumstance. The main evidence for this has more to do with the reopening of criminal case Act. B.E.1983 to the criteria of section5 should be amended in order to improve the general meeting of the Supreme Court. The appeals court rules that the Supreme Court's criminal division for persons holding political positions in the case of new evidence. This could result in significant changes to the facts. The new evidence for clarity. The sentence may reopening of criminal case too.

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้จัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยกำหนดให้เป็นแผนกหนึ่งของศาลฎีกา เป็นศาลชำนัญพิเศษ (Special Tribunal) ของระบบศาลยุติธรรม มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงเป็นส่วนหนึ่งของศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดของระบบศาลยุติธรรมในประเทศไทย

เจตนารมณ์ที่จะต้องมีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเที่ยงธรรม โดยไม่ต้องมีการพิจารณาถึงสามชั้นศาล และมีผู้พิพากษาจากศาลฎีกาเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดี เป็นองค์กรที่ตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายข้าราชการประจำ ซึ่งผู้ร่างรัฐธรรมนูญพยายามออกแบบให้แต่ละองค์กรทำหน้าที่สอดประสานกันอย่างเป็นระบบ การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเริ่มจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยเฉพาะ ซึ่งการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลฎีกามีสาเหตุมาจากการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐประเภทอื่นในอดีตใช้กระบวนการดำเนินคดีที่เหมือนกัน ทั้งๆ ที่ลักษณะคดีและบุคคลที่กระทำความผิดแตกต่างกัน คดีทุจริตต่อหน้าที่ซึ่งกระทำโดยนักการเมืองระดับสูงมีความสลับซับซ้อน และการที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ออกกฎเกณฑ์ของกฎหมายเพื่อใช้ในการบริหารประเทศและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้มีอิทธิพลจึงยากที่จะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษในเวลาอันรวดเร็วเพื่อให้ทันต่อการเยียวยาความเสียหายได้

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงกำเนิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยกำหนดให้มีการดำเนินคดีอาญาฐานทุจริตประพฤติมิชอบแก่บุคคลบางประเภท ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือ

ข้าราชการการเมืองอื่น โดยผ่านการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แล้วฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเมื่อศาลไต่สวนพยานหลักฐานครบถ้วนแล้วก็จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษา ซึ่งคำสั่งและคำพิพากษาของศาลดังกล่าวถือเป็นที่สุด ผู้ต้องคำพิพากษาไม่มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลที่มีอำนาจสูงกว่า ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างต่อเนื่องว่าเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีอยู่

เมื่อใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มา 9 ปีเศษ ปรากฏว่ามีการทำรัฐประหารและยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่และประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พุทธศักราช 2550 โดยมีการแก้ไขหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น การให้ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในเงื่อนไขที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ตาม มาตรา 278 วรรคสามและวรรคสี่ ดังนี้

มาตรา 278 วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้”

มาตรา 278 วรรคสี่ บัญญัติว่า “หลักเกณฑ์การยื่นอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด”

ตามบทบัญญัติดังกล่าว การยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จึงมีเงื่อนไขที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1) ผู้ต้องคำพิพากษามีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ

2) ผู้ต้องคำพิพากษาต้องยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

อีกทั้งหลักเกณฑ์การอุทธรณ์ตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พุทธศักราช 2551 มีสาระสำคัญดังนี้

คำว่า “พยานหลักฐานใหม่” ตามระเบียบดังกล่าวหมายความว่า พยานหลักฐานที่ยังไม่เคยปรากฏอยู่ในสำนวนคดีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์ตามระเบียบนี้ แต่ทั้งนี้พยานหลักฐานใหม่ย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี

1) พยานหลักฐานใหม่ที่จะยกขึ้นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกานั้นจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญและผู้ต้องคำพิพากษาไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีอยู่และจะต้องนำมาแสดงเพื่อประโยชน์ของตน ทั้งหากรับฟังพยานหลักฐานใหม่เช่นว่านั้นแล้วจะทำให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายกฟ้องหรือยกคำร้องได้

2) ผู้ต้องคำพิพากษาอาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

3) การอุทธรณ์ให้ยื่นต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพร้อมด้วยสำเนา โดยอุทธรณ์จะต้องทำเป็นหนังสือใช้ถ้อยคำสุภาพและอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) รายละเอียดโดยชัดแจ้งเกี่ยวกับพยานหลักฐานใหม่

(2) สาเหตุที่ไม่อาจนำพยานหลักฐานใหม่มาแสดงต่อศาลในชั้นพิจารณา

(3) เหตุผลที่ทำให้เชื่อได้ว่าหากรับฟังพยานหลักฐานใหม่เช่นว่านั้นแล้วจะทำให้ข้อเท็จจริงใดเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ

(4) ลายมือชื่อของผู้อุทธรณ์ ผู้เรียง ผู้เขียนหรือพิมพ์อุทธรณ์

4) เมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้รับอุทธรณ์แล้วให้ส่งสำเนาอุทธรณ์ให้แก่โจทก์หรือผู้ร้องทราบ เพื่อให้แก้อุทธรณ์ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาอุทธรณ์ ถ้าได้รับคำแก้อุทธรณ์หรือพ้นกำหนดดังกล่าวแล้วแต่ไม่มีคำแก้อุทธรณ์ก็ให้รวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาต่อไป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ดำเนินจนมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ต่างก็มีเจตนารมณ์ที่จะให้มีการดำเนินการแก่ผู้ทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังมีมาตรการที่จะจัดการกับผู้ทุจริตที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพและจริงจังมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา จากกรณีดังกล่าวจึงเป็นนิมิตหมายอันดีที่เกิดขึ้นในสังคมไทยว่านับแต่นี้ไปผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ทุจริตประพฤติมิชอบจะต้องถูกดำเนินคดีอย่างเข้มงวด รวดเร็วและทรงประสิทธิภาพ เนื่องจากมีรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญมากำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขให้มีความชัดเจนและสามารถปฏิบัติให้บังเกิดผลได้จริงจังขจัดจุดอ่อนข้อด้อยทั้งหมดที่เคยมีแต่เก่าก่อนได้ ซึ่งการออกแบบกฎหมายให้มีความชัดเจนและเคร่งครัดในการตรวจสอบและนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษในเวลาอันรวดเร็ว

แม้จะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการขจัดปัญหาได้ แต่ในขณะเดียวกันก็มิอาจละเลยสิทธิ อันพึงมีให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษา เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ที่ว่าผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้จะต้องมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ทั้งจะต้องอุทธรณ์ภายในสามสิบวันเท่านั้น จากกรณีดังกล่าวแม้กฎหมายจะให้สิทธิในการอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา แต่ในทางปฏิบัตินั้นเป็นไปได้ยากที่จะมีพยานหลักฐานใหม่และนำมาอุทธรณ์ภายในสามสิบวันได้

สภาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ได้ให้เหตุผลในการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์จากเดิมที่คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นที่สุดมาเป็นให้อุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ ก็เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง[1] แต่เงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการมีพยานหลักฐานใหม่ในช่วงเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่มีคำพิพากษาเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก อีกทั้งพยานหลักฐานดังกล่าวเพิ่งจะสืบทราบพบและนำมาปรากฏในชั้นอุทธรณ์ซึ่งมิได้เคยว่ากล่าวและได้มีการสืบพยาน คัดค้านพยานกันมาแล้วแต่ศาลชั้นต้นแต่อย่างใด บทบัญญัตินี้จึงเป็นเพียงบทบัญญัติที่แสดงแต่เพียงรูปแบบให้เห็นว่าผู้ต้องคำพิพากษาคดีประเภทนี้ยังคงมีสิทธิอุทธรณ์ได้เท่านั้น แต่วิธีการที่จะสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาได้นั้นจะยุติธรรมและขัดต่อหลักความเสมอภาคนั้นมิได้นำมาพิจารณา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่ค้นหาความจริงเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างถูกต้องชอบธรรมนั้นกลับไม่คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของผู้ต้องคำพิพากษาอย่างเพียงพอ ซึ่งคำพิพากษาในคดีอาญาเป็นคำชี้ขาดของศาลโดยได้จากการพิจารณาคดีที่ผูกมัดด้วยรูปแบบและมีผลในทางกฎหมายทำให้คดีเสร็จไปจากศาล จึงมีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของผู้ต้องคำพิพากษา ถือว่าเป็นมาตรการที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการที่ใช้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐประเภทอื่นจึงเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมขัดต่อหลักความเสมอภาค หากจะต้องการความรวดเร็วก็ควรกำหนดระเบียบอย่างเคร่งครัดมีมาตรการบังคับอย่างจริงจัง ซึ่งต้องไม่ละเลยหลักการสนธิสัญญาระหว่างประเทศและหลักการแห่งสิทธิมนุษยชนอันยึดถือกันเป็นสากล

หากเปรียบเทียบกับการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในต่างประเทศจะเห็นได้ว่าการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญานักการเมืองนั้นมีความแตกต่างกันอยู่ เพราะการทบทวนคำพิพากษาจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อให้สิทธิคู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลไปยังศาลสูงทำการตรวจสอบทบทวนอันเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งที่รับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วย

---

[1] สภาร่างรัฐธรรมนูญ. (2550). **เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550.** หน้า 268.

สิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศในเรื่องสิทธิของบุคคลที่ถูกดำเนินคดีอาญา แต่เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน กลับเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นคดีที่มีผลเป็นในการลิดรอนสิทธิ เสรีภาพในชีวิต ร่างกายของผู้ถูกดำเนินคดี

กรณีดังกล่าวข้างต้นจึงสรุปปัญหาได้ดังนี้

1) ปัญหาจากการให้สิทธิในการอุทธรณ์แก่ผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ที่มีเงื่อนไขข้อจำกัดนั้นยังคงขัดต่อพันธกรณีระหว่างประเทศ โดยเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาคดีอาญาจนเกินไปไม่สอดคล้องกับหลักสากลในเรื่องการแก้ไขทบทวนคำพิพากษา ทั้งหลักสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 10 หลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) ข้อ 14 วรรคห้า และหลักการสำคัญในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 30 อีกทั้งผู้พิพากษาที่ประกอบเป็นศาลนั้นก็เป็นปุถุชนคนธรรมดา ซึ่งอาจมีความผิดพลาดบกพร่องในการวินิจฉัยสั่งคดีได้ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากความไม่รู้หรือไม่ละเอียดรอบคอบเพียงพอหรือความหลงผิด ซึ่งกรณีทั้งหลายเหล่านี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตัวผู้เป็นผู้พิพากษาเองและจากพยานหลักฐานที่ผู้พิพากษาใช้ในการประกอบคำวินิจฉัยคดีก็อาจเกิดความผิดพลาดบกพร่องได้ด้วย เป็นต้นว่าพยานหลักฐานอาจไม่ถูกต้อง ไม่ตรงกับความจริง ไม่ครบถ้วน ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้นำมาซึ่งการวินิจฉัยคดีที่ผิดพลาด

อีกทั้งการมีข้อจำกัดว่าผู้ต้องคำพิพากษาจะสามารถอุทธรณ์ได้ต้องปรากฏพยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ เป็นเรื่องของการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง กฎหมายมิได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องคำพิพากษาในการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จำนวน 9 คน โดยวิธีการลงคะแนนลับ วัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้มีการกำหนดตัวผู้ที่จะพิจารณาคดีไว้ล่วงหน้าได้ ทั้งองค์คณะผู้พิพากษาแต่ละท่านต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยคดีเป็นหนังสือพร้อมแถลงด้วยวาจาก่อนลงมติ เหตุผลที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้ก็เพื่อให้ผู้พิพากษาแต่ละท่านมีความเป็นอิสระในการทำคำวินิจฉัยชี้ขาดในแต่ละประเด็นในคดี ในกรณีที่องค์คณะผู้พิพากษาทั้ง 9 คนในคดีอื่นที่ฟ้องมาภายหลัง เห็นว่าคดีมีประเด็นข้อกฎหมายเช่นเดียวกันกับคดีที่องค์คณะผู้พิพากษาในคดีก่อนมีคำวินิจฉัยด้วยเสียงข้างมากไว้แล้ว แต่ไม่เห็นด้วยกับเสียงส่วนใหญ่ขององค์คณะผู้พิพากษาในคดีก่อน จึงมีมติในข้อกฎหมายแตกต่างจากคดีก่อน ซึ่งแม้จะกระทำได้แต่การที่องค์คณะผู้พิพากษา

มีมติในข้อกฎหมายขัดกับคำวินิจฉัยในคดีก่อน ผลร้ายอาจตกอยู่กับผู้ต้องคำพิพากษา เพราะไม่มีโอกาสที่จะให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้พิจารณาทบทวนข้อกฎหมายดังกล่าวได้อีกครั้ง

อนึ่ง ปัญหาเรื่องกำหนดระยะเวลาสามสิบวันที่ผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ โดยเห็นว่าระยะเวลาที่กำหนดนั้นมีความเหมาะสมดีแล้ว แต่ในกรณีกำหนดเวลาสามสิบวันที่ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกานั้น หากผู้ต้องคำพิพากษามีพฤติการณ์พิเศษ หรือมีเหตุสุดวิสัยโดยเป็นเหตุที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้ต้องคำพิพากษานั้นไม่สามารถยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ได้เหมือนกับการยื่นอุทธรณ์คดีอาญาทั่วไปเพราะไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดไว้ ซึ่งในการแสวงหาพยานหลักฐานใหม่ให้ได้ภายในสามสิบวันนั้นเป็นระยะเวลาที่กระชั้นชิด เมื่อรวมกับระยะเวลาในการเรียบเรียงอุทธรณ์เข้าด้วยแล้วระยะเวลาสามสิบวันเป็นระยะเวลาที่น้อยมาก โดยระยะเวลาที่กำหนดให้ผู้ถูกดำเนินคดีหรือผู้ดำเนินคดีใช้สิทธิในการอุทธรณ์ได้นั้น เป็นสิ่งที่สำคัญและสมควรและในการที่บุคคลนั้นจะปฏิบัติตามเงื่อนไข เงื่อนเวลา ข้อกำหนดตามที่กฎหมายบัญญัตินั้น ถ้าหากระยะเวลาสั้นและกระชั้นชิดจนเกินไปก็เป็นทางที่นำไปสู่ความไม่ยุติธรรมได้

2) ปัญหาเกี่ยวกับการที่ผู้ต้องคำพิพากษาจะอุทธรณ์คำพิพากษาได้จะต้องมีพยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ กรณีนี้นอกจากจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่ยังไม่เคยปรากฏในสำนวนคดีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์แล้ว ยังต้องเป็นพยานหลักฐานซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญด้วย ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต้องตีความตามบทบัญญัติว่าอะไรที่จะถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ ซึ่งข้อเท็จจริงแต่ละคดีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาพิพากษานั้นมีความแตกต่างกันไปตามมูลฐานแห่งคดี และตามความหมายของพยานหลักฐานใหม่ดังกล่าวนั้นมีผลทำให้พยานหลักฐานที่ฝ่ายผู้ต้องคำพิพากษาเคยอ้างในบัญชีระบุพยานแล้ว แต่องค์คณะผู้พิพากษามิได้นำมาไต่สวนหรือนำมาพิจารณาแล้วแต่มิได้ให้น้ำหนักพยาน ก็ไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่จะสามารถยกขึ้นใช้อ้างในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ เพราะถือเป็นพยานหลักฐานที่เคยปรากฏในสำนวนมาแล้ว

เมื่อพิจารณาถึงระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ในเรื่องของพยานหลักฐานใหม่นั้นจะเห็นว่ามีความสอดคล้องไปถึงพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 ซึ่งตามพระราชบัญญัติดังกล่าวการจะเข้าเงื่อนไขที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ต้องมีคดีเดิมที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษ

ทางอาญาและศาลมีคำพิพากษาลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งแก่จำเลย และเป็นคดีอาญาที่พิพากษาโดยศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ทั้งยังต้องปรากฏข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 ว่า

(1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้นได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

(2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่า เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

(3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด

เมื่อพิจารณาถึงสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเปรียบเทียบกับสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลยุติธรรมในคดีธรรมดาแล้ว จะเห็นได้ว่ามูลเหตุที่จะยื่นคำร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 ได้นั้น จะต้องมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีถึงขนาดถ้าได้นำมาสืบในคดีเดิมแล้วจะแสดงได้ว่าจำเลยไม่มีความผิด ซึ่งกรณีนี้มีความหมายทำนองเดียวกับบทนิยามของคำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” ที่กำหนดไว้ในระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ข้อ 3 จึงมีปัญหาที่ต้องพิจารณา คือ หากพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุด จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษทางอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งพยานหลักฐานนั้นเกิดขึ้นหลังจากพ้นกำหนดเวลายื่นอุทธรณ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสามแล้ว หรือมีกรณีที่พยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคลหรือพยานหลักฐานอื่นซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยภายหลังปรากฏว่าหากเป็นพยานบุคคลก็เป็นพยานที่เบิกความเท็จ และหากเป็นพยานหลักฐานอื่นก็เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงนั้น ผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้รับโทษทางอาญา

ไม่สามารถยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ภายในกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 20 คือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ปรากฏข้อเท็จจริงตาม มาตรา 5 หรือภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาในคดีเดิมถึงที่สุด เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้สิทธิไว้

ดังนั้น จากปัญหาอันเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเสียใหม่ โดยอาจกำหนดเงื่อนไขในการอุทธรณ์คำพิพากษาให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติทั่วไปของการอุทธรณ์คำพิพากษาทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ ตลอดจนหลักตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศและหลักการแห่งสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบกระบวนพิจารณาคดีอาญาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ผลกระทบและแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

2. เพื่อศึกษาแนวความคิด ขั้นตอนและวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีอาญา และศึกษาถึงความเป็นมา แนวความคิด พัฒนาการในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

3. เพื่อศึกษามูลเหตุและวิธีการในการทบทวนคำพิพากษา เพื่อทราบถึงกฎหมายว่าด้วยคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในส่วนการทบทวนคำพิพากษาและคำสั่งของศาลในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในระบบกฎหมายของต่างประเทศ

4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายว่าด้วยคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในส่วนที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาคดี กลไกการดำเนินคดี การอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในระบบกฎหมายของต่างประเทศกับประเทศไทย

5. เพื่อทราบแนวทางแก้ไขปัญหาที่ได้มาจากการศึกษาเรื่องการอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

คู่ความสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยจะต้องเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาที่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีไปยังที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา โดยต้องอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา ทั้งนี้สามารถยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาดังกล่าวออกไปได้ แต่พึงทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิผู้ต้องคำพิพากษาอาจยื่นขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในหนึ่งปีนับแต่วันมีพยานหลักฐานใหม่หรือปรากฏข้อเท็จจริงว่าพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุซึ่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาศัยเป็นหลักในการวินิจฉัยพิพากษาลงโทษได้แสดงในภายหลังว่าพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุนั้นเป็นเท็จหรือเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบจะแสดงว่า ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมิได้กระทำผิด หรือภายในสิบปีนับแต่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษานี้ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาถึงสภาพปัญหาและผลกระทบของการพิจารณาคดีการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ศึกษาถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน เปรียบเทียบกับการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่ามีความชัดเจนและสามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ตลอดจนให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้จริง อีกทั้งศึกษาถึงรูปแบบ ขั้นตอนและวิธีการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของต่างประเทศ ได้แก่ การเปรียบเทียบรูปแบบขั้นตอนและวิธีการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระหว่างต่างประเทศกับประเทศไทย เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมต่อคู่ความ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีการศึกษาผู้ศึกษาจะใช้การค้นคว้าศึกษาทางเอกสาร (Documentary Research) โดยมีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์และนำเสนอเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในเรื่องวิธีพิจารณาคดี การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในระบบกฎหมายของต่างประเทศและหลักเกณฑ์ในเรื่องวิธีพิจารณาคดี การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศไทยว่าต่างประเทศมีวิธีการ ขั้นตอน หลักเกณฑ์ในแต่ละเรื่องนั้นอย่างไร และวิธีการ ขั้นตอน หลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศไทยนั้น มีข้อดี ข้อเสียอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

2. ศึกษาถึงปัญหาและนำมาวิเคราะห์ว่าปัญหานั้นมีผลกระทบอย่างไรต่อผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในประเด็นที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดี การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหาในการดำเนินคดีอาญาและสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

2. ทำให้ศึกษาวิเคราะห์ได้ถึงหลักการและแนวคิดทางกฎหมายในการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

3. ทำให้ทราบถึงวิธีคิด ข้อจำกัดและแนวทางของปัญหานำไปสู่การแก้ไขปัญหาอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้สอดคล้องกับหลักการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและมีความยุติธรรมควบคู่ไป

4. ทำให้ทราบถึงวิธีพิจารณาคดีและการอุทธรณ์คดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในต่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ของไทยและเพื่อรู้และเข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรคได้ตรงกับความเป็นจริงของสังคมไทย

5. เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเรื่องคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเกี่ยวกับคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 รวมถึงระเบียบและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคของประชาชนและหลักการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เมื่อเกิดมีการกระทำความผิดอาญาตามที่กฎหมายอาญาได้บัญญัติว่าการกระทำลักษณะนั้นเป็นความผิด การที่จะลงโทษทางอาญาแก่บุคคลใดจะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อให้แน่ใจว่ากฎหมายได้ลงโทษผู้ที่กระทำความผิดแท้จริง ซึ่งการตรวจสอบข้อเท็จจริงนั้นเป็นหน้าที่ของกฎหมายวิธีสบัญญัติ ดังนั้นการที่จะลงโทษบุคคลใดได้นอกจากจะต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้แล้ว ยังจะต้องประกอบด้วยการพิจารณาคดีเพื่อลงโทษบุคคลดังกล่าวด้วย ซึ่งเป็นหลักความชอบด้วยกฎหมายในกฎหมายอาญาอันเป็นหลักสากลที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและเป็นหลักที่ยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในประเทศที่ปกครองโดยกฎหมายทุกประเทศซึ่งได้แก่หลักที่ว่า “Nullum crimen, nulla poena sine lege” มีความหมายว่า “ไม่มีความผิดโดยปราศจากกฎหมายไม่มีโทษถ้าไม่มีกฎหมาย”[2] และแม้กระทั่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 วรรคสอง[3] ก็ได้บัญญัติรับรองหลักดังกล่าวไว้อย่างชัดแจ้ง โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 วรรคสอง กำหนดว่า “บุคคลใดจะถูกถือว่ามีความผิดอันมีโทษทางอาญาใดๆ ด้วยเหตุที่ตนได้กระทำหรือละเว้นการกระทำใด ซึ่งกฎหมายของประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่มีการกระทำนั้นมิได้ระบุว่าเป็นความผิดทางอาญามิได้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่ใช้อยู่ในขณะที่กระทำความผิดทางอาญานั้นเกิดขึ้นมิได้”

---

[2] หยุด แสงอุทัย. (2520). **กฎหมายอาญาภาคทั่วไป.** หน้า 35-36.

[3] คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและสันติภาพ. (ม.ป.ป.). **เอกสารสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ.** หน้า 15.

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักประกันและการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม

2.1.1 หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ประเทศไทยในอดีตมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จนกระทั่งปีพุทธศักราช 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีรูปแบบต่างๆ ดังนี้ คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี และการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบกึ่งประธานาธิบดีกึ่งรัฐสภา โดยประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ฝ่ายบริหารอยู่ภายใต้การควบคุมโดยตรงของสภาผู้แทนราษฎร ประชาชนเป็นผู้เลือกบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อมาใช้สิทธิแทนตนซึ่งรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้[4]

2.1.1.1 หลักอธิปไตยเป็นของปวงชน

หลักอธิปไตยเป็นของปวงชนเป็นหลักการสำคัญที่ยึดถือหลักแห่งอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ในฐานะเจ้าของสิทธิจึงสามารถกำหนดตัวผู้ปกครอง โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งอันเป็นกลไกสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พิจารณาเลือกผู้เหมาะสมในทางการเมืองเข้ามารับผิดชอบหน้าที่ในการปกครองรัฐ โดยในระบอบประชาธิปไตยถือความเห็นของปวงชนฝ่ายข้างมากเป็นเกณฑ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน แต่ในขณะเดียวกันสิทธิของปวงชนฝ่ายเสียงข้างน้อยก็ย่อมได้รับความคุ้มครอง อีกทั้งความเห็นฝ่ายข้างมากนั้นจะต้องเป็นความเห็นที่กอปรด้วยเหตุผลและเป็นธรรมด้วย

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยองค์กรรัฐที่สำคัญสามองค์กร คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ องค์กรทั้งสามฝ่ายนี้ต่างดุลและคานซึ่งกันและกัน (Checks and balances) กล่าวคือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่รัฐสภามีอำนาจตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับ ขณะเดียวกันก็มีอำนาจควบคุมรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายบริหารราชการแผ่นดินหากฝ่ายบริหารละเลยต่อหน้าที่ รัฐสภาก็มีอำนาจลงมติไม่ไว้วางใจซึ่งมีผลให้รัฐบาลต้องลาออก ส่วนฝ่ายบริหารก็ควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติให้ตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับแก่ประชาชนอย่างเหมาะสมแก่สภาพการณ์ของบ้านเมืองมีความชอบด้วยเหตุผลและความเป็นธรรม ถ้าฝ่ายนิติบัญญัติละเลยต่อหน้าที่หรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินไปในทางที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่บ้านเมืองฝ่ายบริหารก็มีอำนาจที่จะยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ นอกจากนี้ ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในการควบคุมฝ่ายตุลาการในบรรดากฎหมายที่ศาลยุติธรรมใช้ตลอดถึงการจัดองค์กรตุลาการด้วย ฝ่ายตุลาการ

---

[4] สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2538). **การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา.** หน้า 220-229.

ก็มีส่วนควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติในแง่ที่มีอำนาจวินิจฉัยได้ว่ากฎหมายฉบับใดที่ใช้บังคับมิได้ เพราะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ สำหรับฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการนั้นควบคุมซึ่งกันและกัน โดยฝ่ายบริหารเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดตั้งศาลยุติธรรม ส่วนศาลยุติธรรมก็มีอำนาจในการวินิจฉัยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายบริหารกับเอกชนในกรณีที่ฝ่ายบริหารมีฐานะอย่างเดียวกันกับฝ่ายเอกชน

2.1.1.2 หลักสิทธิเสรีภาพ

หลักสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการที่ยึดถือว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับสิทธิเสรีภาพ ซึ่ง "สิทธิ" นั้นมีความหมายทั่วไป หมายถึง "อำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งสิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่น"[5] ส่วน "เสรีภาพ" หมายถึง "สภาพการณ์ที่บุคคลมีอิสระในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตน"[6] ความแตกต่างระหว่างสิทธิและเสรีภาพจึงอยู่ที่ว่า "สิทธิ" เป็นอำนาจที่บุคคลมีเพื่อเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้นการกระทำอันใดอันหนึ่ง แต่ในขณะที่ "เสรีภาพ" เป็นอำนาจที่บุคคลนั้นมีอยู่เหนือตนเองในการตัดสินใจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำจากบุคคลอื่นเสรีภาพจึงไม่ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นแต่อย่างใด

2.1.1.3 หลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาคเป็นผลมาจากหลักเสรีภาพที่มนุษย์เกิดมาพร้อมกับเสรีภาพที่อาจแตกต่างกันในความสามารถและความถนัด จึงควรให้โอกาสมนุษย์ที่จะพัฒนาความสามารถและความถนัดของตนอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นหลักความเสมอภาคจึงหมายถึงความเสมอภาคในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

1) หลักความเสมอภาคตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) หรือ ICCPR ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญานี้โดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พุทธศักราช 2539 และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทย เมื่อวันที่ 29 มกราคม พุทธศักราช 2540[7] โดยข้อ 14 วรรคห้า มีข้อความว่า "บุคคลทุกคนที่ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดอาญาย่อมมีสิทธิที่จะ

---

[5] บรรเจิด สิงคะเนติ ก (2543). **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540.** หน้า 58.

[6] แหล่งเดิม.

[7] วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2554). กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2554, จาก **http://en.wikipedia.org/wiki/International_Covenant_on_Civil_and_Political_Rights.**

ให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการลงโทษและคำพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย”

2) วิวัฒนาการของหลักความเสมอภาคในประเทศไทยในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในอดีตประเทศไทยยังไม่มีแนวคิดเกี่ยวกับหลักความเสมอภาคดังเช่นประเทศในภาคพื้นยุโรป ประชาชนเป็นเพียงผู้อยู่ภายใต้การปกครอง ไม่มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ แต่อาจมีบุคคลบางคนบางกลุ่มที่มีสิทธิดีกว่าบุคคลทั่วไปในการมีส่วนร่วมในการบริหารและพัฒนาประเทศ เช่น ขุนนางผู้ใหญ่หรือพระบรมวงศานุวงศ์เท่านั้นที่มีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในปี พุทธศักราช 2475 คณะราษฎร์ได้ประกาศหลักความเสมอภาคเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งใน 6 ประการ[8] และปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญของไทยหลายฉบับจนกระทั่งถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน

3) หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย (Equality before the Law) เป็นหลักที่สำคัญที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 30 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้โดยมีใจความว่าบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน มีผลว่าผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นใครจะต้องถูกดำเนินคดีและได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอหน้ากัน โดยหลักทั่วไปไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ เจ้าพนักงาน หรือราษฎรเมื่อมีการกระทำความผิดก็ต้องถูกดำเนินคดีเช่นเดียวกัน เว้นแต่มีความคุ้มกัน (Immunity)

ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) คือ การดำเนินคดีอาญาสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพิจารณาคดีความผิดของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มักไม่ค่อยได้ผลเพราะไม่อาจนำมาใช้เพื่อเอาผิดกับผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการกระทำโดยทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังนั้นหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายจึงมีความหมาย 2 ประการ คือ

1) เมื่อมีการกระทำความผิด ทุกคนต้องมีความรับผิดเท่าเทียมกันโดยไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งเป็นความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายในทางสารบัญญัติ

2) การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดจะต้องมีความเท่าเทียมกันไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งเป็นความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายในทางวิธีสบัญญัติ แต่โดยที่วิธีพิจารณาคดีอาญาที่จะดำเนินคดีต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธี

---

[8] บรรเจิด สิงคะเนติ ค (2547). **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ.** หน้า 190-191.

พิจารณาความอาญา ยังมีการดำเนินการบังคับใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ จนกระทั่งได้มีกระบวนการปฏิรูปการเมืองอันนำไปสู่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงได้มีการบัญญัติเรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งได้กำหนดวิธีการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้เป็นพิเศษ รวมไปถึงการดำเนินคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเนื่องจากร่ำรวยผิดปกติหรือกรณีมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติอยู่ในหมวดที่ 12 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วนที่ 4 การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยรัฐธรรมนูญนอกจากจะคุ้มครองหลักความเสมอภาคแก่ประชาชนชาวไทยแล้ว ยังคุ้มครองความเสมอภาคของบุคคลซึ่งย่อมหมายถึงบุคคลสัญชาติอื่นนอกเหนือจากคนไทยด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 30 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน" วรรคสอง บัญญัติว่า "ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน" วรรคสาม บัญญัติว่า "การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้" และวรรคสี่ บัญญัติว่า "มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม"

บทบัญญัติดังกล่าวเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทำให้ประชาชนได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคือ องค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน และปฏิบัติต่อบุคคลแตกต่างกันในสาระสำคัญ ที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน[9] การปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญแตกต่างกัน หรือปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาค หลักความเสมอภาคไม่ได้เรียกร้องให้ปฏิบัติต่อบุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกันในทุกกรณี แต่หลักความเสมอภาคเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งจะไม่มีคุณค่าแต่อย่างใด หากมนุษย์ไม่มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับคนอื่น ซึ่งหลักการแยกบุคคลอื่น เพื่อปฏิบัติต่อกันนี้มีข้อห้ามอยู่ 2 ประการ

---

[9] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ข (2543). **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.** หน้า 95.

1) ข้อห้ามแบ่งแยกเรื่องศาสนา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 37

2) ข้อห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 30 วรรคสาม

2.1.2 หลักทฤษฎีเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

การปกครองประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนให้มาทำหน้าที่ทางการเมือง ผู้แทนหรือนักการเมืองคือบุคคลที่ประชาชนคัดเลือกและไว้วางใจว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารปกครองประเทศ โดยพิจารณาเริ่มต้นที่ระดับพื้นฐานในการปกครองท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นคือผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนให้ร่วมกันทำงานและตรวจสอบซึ่งกันและกันเพื่อให้ท้องถิ่นมีความสงบเรียบร้อยและเจริญรุ่งเรือง ส่วนในระดับชาติมีองค์ประกอบหลากหลายเพื่อรองรับปัญหาที่สลับซับซ้อนและมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของประเทศ ประชาชนจะเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อบ่งชี้ว่าพรรคการเมืองใดเหมาะสมที่จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารกุมเสียงข้างมากในสภา และจะรวมตัวกันจัดตั้งรัฐบาลซึ่งมีนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีตำแหน่งต่างๆ ประกอบกันเป็นคณะรัฐมนตรีคุมนโยบายการปกครองประเทศ ในขณะเดียวกันพรรคการเมืองที่เหลือจะรวมตัวเป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำหน้าที่ของรัฐบาลให้เหมาะสมเพื่อประโยชน์ของประชาชน

เมื่อพิจารณาตามบทบาทหน้าที่ขององค์กรการเมืองต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายรัฐบาล สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาและสภาท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าแต่ละองค์กรต่างมีความสำคัญอย่างมากต่อประเทศชาติ ประชาชนต่างคาดหวังองค์กรเหล่านี้จะปฏิบัติภารกิจในส่วนของตนอย่างมีประสิทธิภาพให้สมกับที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน และสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีคือกฎหมายที่ให้อำนาจแก่องค์กรในการปฏิบัติภารกิจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐเข้าทำหน้าที่ปฏิบัติงานเพื่อประชาชน ดังนั้น จำเป็นต้องมีระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐควบคู่ไปด้วย เพราะหากการให้อำนาจแก่องค์กรหนึ่งองค์กรใด โดยปราศจากการตรวจสอบย่อมจะเกิดการผิดพลาดตามธรรมชาติของมนุษย์ในแต่ละองค์กร ซึ่งยังมีกิเลสตัณหาอยู่ไม่มากก็น้อย การผิดพลาดของการใช้อำนาจรัฐไม่ว่าจะเป็นการประพฤติโดยไม่ชอบด้วยตำแหน่งหน้าที่ หรือการกระทำการทุจริตแสวงหาผลประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบ อีกทั้งพฤติการณ์ที่มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติหลังจากการได้เข้ารับตำแหน่ง ดังนั้นจึงควรมีกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐดังกล่าว

รัฐที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยจะดำเนินกิจการต่างๆ ของรัฐโดยคำนึงถึงอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศว่าเป็นของประชาชน และผู้ปกครองที่ใช้อำนาจรัฐต้องให้ความสำคัญต่อการรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และเพื่อความมั่นคงในการรักษาหลักการเช่นนี้ รัฐจะต้องมีรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดที่บัญญัติหลักการสถาปนาอำนาจรัฐและสถาบันที่ใช้อำนาจทางการเมืองในนามของรัฐ โดยจะต้องมีหลักการที่มุ่งมั่นมิให้รัฐใช้อำนาจล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยมิชอบ อันเป็นการตอกย้ำความสำคัญของหลักนิติรัฐและหลักการแบ่งแยกอำนาจ

2.1.2.1 หลักนิติรัฐ

นิติรัฐเป็นรัฐที่ให้ความสำคัญกับประชาชน เพื่อให้หลักประกันแก่สถานะของบุคคลและอยู่ภายใต้ระบบแห่งกฎหมายซึ่งจะผูกการกระทำของรัฐไว้ด้วยหลักเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้ส่วนหนึ่งจะกำหนดสิทธิของประชาชน อีกส่วนหนึ่งจะกำหนดถึงหนทางและวิธีการที่นำมาใช้ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินการปกครองของรัฐ ลักษณะเฉพาะของนิติรัฐที่ชัดเจนอีกกรณีหนึ่งก็คือการปฏิบัติต่อผู้ใต้ปกครอง ฝ่ายปกครองจะสามารถใช้วิธีการต่างๆ ได้ก็แต่เฉพาะที่ระเบียบแห่งกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในขณะนั้นให้อำนาจไว้[10]

รองศาสตราจารย์สมยศ เชื้อไทย ได้อธิบายว่า นิติรัฐเป็นรัฐซึ่งยอมรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของราษฎรไว้ในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อที่ราษฎรจะได้ใช้สิทธิเสรีภาพเช่นว่านั้นพัฒนาบุคลิกภาพของตนได้ตามที่แต่ละคนจะเห็นสมควร ดังนั้นรัฐประเภทนี้จึงเป็นรัฐที่มีอำนาจจำกัดโดยยอมอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเคร่งครัด[11]

รองศาสตราจารย์ ดร.โภคิน พลกุล ได้อธิบายว่า นิติรัฐเป็นรัฐที่ให้หลักประกันแก่ผู้ใต้ปกครอง โดยให้อำนาจผู้ใต้ปกครองที่จะฟ้องศาลเพื่อขอให้ยกเลิก แก้ไข หรือเลิกบังคับใช้การกระทำทางปกครองที่ละเมิดสิทธิของผู้ใต้ปกครองได้[12]

รองศาสตราจารย์ ดร.ภูริชญา วัฒนรุ่ง ได้อธิบายว่า นิติรัฐ คือ ระบบที่สร้างมาโดยวัตถุประสงค์ให้เป็นหลักในการป้องกันและแก้ไขเยียวยาการใช้อำนาจของรัฐตามอำเภอใจของฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ก็เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน[13]

---

[10] ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2538). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง เล่ม 1.** หน้า 41-42.

[11] สมยศ เชื้อไทย. (2535). **หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป.** หน้า 127.

[12] โภคิน พลกุล. (2525). **หลักกฎหมายมหาชน.** หน้า 86-87.

[13] ภูริชญา วัฒนรุ่ง. (2544). “กฎหมายมหาชน: การควบคุมการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง.” **รามฯ รพี 44 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.** หน้า 151.

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า หลักนิติรัฐ เป็นหลักกฎหมายที่สำคัญที่จะปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน จากการใช้อำนาจอันไม่เป็นธรรมของผู้ปกครอง

2.1.2.2 หลักการแบ่งแยกอำนาจ

1) ทฤษฎีหลักการแบ่งแยกอำนาจ

อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐหรือประเทศ ประกอบด้วย อำนาจ 3 อย่างคือ อำนาจในการออกแบบกฎหมายบังคับใช้ในประเทศ อำนาจในการบริหารกิจการบ้านเมืองในด้านต่างๆ และอำนาจในการพิจารณาตัดสินคดี การแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) นั่นก็คือ การมอบอำนาจอธิปไตย 3 ลักษณะดังกล่าวข้างต้น ให้แก่องค์กร 3 องค์กรของรัฐนำไปปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ องค์กรที่ทำหน้าที่ออกกฎหมาย คือ สภานิติบัญญัติ องค์กรที่ทำหน้าที่บริหารประเทศ คือ รัฐบาล และองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาตัดสินคดี คือ ศาล ทั้งนี้องค์กรทั้งสามจะต้องทำหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม มีการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน (Check and Balance) ตามอุดมการณ์ประชาธิปไตย

หลักการแบ่งแยกอำนาจนั้นได้มีผู้คิดขึ้นในศตวรรษที่ 17 โดยมองเตสกิเออ (Montesquieu ค.ศ. 1689-1755) เขาได้เขียนหนังสือชื่อ L'Esprit des Lois (The Spirit of Law) หรือ "เจตนารมณ์แห่งกฎหมาย" ซึ่งได้กล่าวว่า "ในรัฐทั้งปวงมีอำนาจ 3 ชนิด คือ อำนาจนิติบัญญัติซึ่งออกกฎหมาย อำนาจบริหารซึ่งควบคุมนโยบายภายนอก (การทูตและการทหาร) และนโยบายภายในหรือการคุ้มครองความมั่นคงส่วนรวม และสุดท้ายอำนาจบริหารซึ่งทำการลงโทษอาชญากรรม และออมชอมตกลงข้อพิพาทระหว่างบุคคล" อำนาจสุดท้ายของมองเตสกิเออนี้ก็คืออำนาจตุลาการนั่นเอง ซึ่งแม้มองเตสกิเออจะจัดอำนาจนี้อยู่ในอำนาจบริหาร แต่ก็เป็นอำนาจที่ใช้โดยองค์กรต่างหากจากองค์กรควบคุมเรื่องอื่นๆ ในเขตบริหาร แต่ละอำนาจควรจะให้องค์กรหรือบุคคลต่างกันครอง การรวมอำนาจทั้งหมดอยู่ที่องค์กรเดียวกันจะทำให้ขาดความพอดีในการปกครองซึ่งจำเป็นในการบัญญัติและใช้บังคับกฎหมาย เพื่อส่งเสริมอิสรภาพทางการเมืองดังที่มองเตสกิเออได้กล่าวไว้ในหนังสือของเขาว่า

"เมื่อใดที่อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารรวมอยู่ที่คนคนเดียวกัน หรือองค์กรเจ้าหน้าที่เดียวกัน อิสรภาพไม่อาจมีได้ เพราะจะเกิดความหวาดกลัว เนื่องจากกษัตริย์หรือสภาเดียวกันอาจบัญญัติกฎหมายแบบทรราช เช่นเดียวกันอิสรภาพจะไม่มีอยู่ถ้าอำนาจตุลาการไม่แยกออกจากอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร ถ้าหากรวมอยู่กับนิติบัญญัติ ชีวิตและอิสรภาพของคนในบังคับจะอยู่ภายใต้การควบคุมแบบพลการ เพราะตุลาการอาจประพฤติด้วยวิธีรุนแรงและกดขี่ทุกสิ่งทุกอย่างจะถึงซึ่งอวสาน ถ้าหากคนหรือองค์กรเดียวกันไม่ว่าจะเป็นชนชั้นสูงหรือ

ประชาชนจะใช้อำนาจทั้งสามนี้ คือ อำนาจบัญญัติกฎหมาย อำนาจบริหารนโยบายสาธารณะและอำนาจพิจารณาคดีของบุคคล”

จากข้อความข้างต้น มองเตสกิเออไม่ต้องการให้อำนาจอยู่ที่บุคคลเพียงคนเดียว เพราะตามธรรมดาเมื่อบุคคลมีอำนาจ บุคคลมักจะใช้อำนาจเกินเลยไปเสมอ ฉะนั้นจึงต้องจัดให้อำนาจหนึ่งหยุดยั้งอำนาจอีกอำนาจหนึ่ง หรือเรามักจะได้ยินคำกล่าวว่า “อำนาจย่อมหยุดยั้งได้โดยอำนาจ” (Le pouvoir arrête le pouvoir หรือ Power stop power) บุคคลจึงจะมีเสรีภาพได้ แต่ถ้าหากอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารอยู่ในมือบุคคลเพียงคนเดียวจะไม่มีเสรีภาพ เพราะเกรงว่าบุคคลคนเดียวกันนี้ จะออกกฎหมายกดขี่และใช้กฎหมายนั้นบังคับอย่างกดขี่ และถ้าอำนาจตุลาการไม่แยกออกจากอำนาจนิติบัญญัติบุคคลจะไม่มีเสรีภาพเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าอำนาจตุลาการมารวมเป็นอำนาจนิติบัญญัติ เสรีภาพของบุคคลจะอยู่ในมือผู้ใช้อำนาจทั้งสองนี้ เพราะผู้พิพากษาเป็นผู้ออกกฎหมายด้วย และถ้าอำนาจตุลาการมารวมกับอำนาจบริหาร ผู้พิพากษาก็จะมีอำนาจบังคับราษฎรได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น มองเตสกิเออจึงเห็นว่าจะต้องไม่ให้อำนาจต่างๆ นี้ขึ้นต่อกันคือ ให้เป็นอิสระจากกัน

การแบ่งแยกอำนาจนั้นจะมีได้ก็แต่เฉพาะในประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น ส่วนประเทศที่ปกครองในระบอบเผด็จการย่อมไม่มีการแบ่งแยกอำนาจทั้งสามนี้ออกจากกัน หรือหากจะมีการแบ่งแยกก็มักจะเป็นไปในทางทฤษฎีเท่านั้น ส่วนในทางปฏิบัติแล้วอำนาจทั้งสามยังรวมกันอยู่ ซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับบุคคลเพียงคนเดียวหรือขึ้นอยู่กับกลุ่มบุคคลก็ได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าประเทศที่ยิ่งยึดอุดมการณ์เผด็จการมากเท่าใด อำนาจทั้งสามยิ่งจะถูกรวมไว้เป็นอำนาจเดียวกันมากขึ้นเพียงนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจตุลาการนั้น โดยลักษณะแล้วควรจะเป็นอำนาจที่มีอิสระและจะไปรวมอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้[14]

2) สาระสำคัญของการแบ่งแยกอำนาจ

ในเชิงทฤษฎีมีการอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับหลักการแบ่งแยกอำนาจไว้อย่างชัดเจนว่า รัฐสมัย (Modern State) มีฐานะเป็นบุคคลอีกคนหนึ่งแยกต่างหากจากปัจเจกแต่ละคน ซึ่งเป็นราษฎรหรือเป็นพลเมืองของตนหรืออีกนัยหนึ่งมีความสามารถที่จะทรงสิทธิหรือมีหน้าที่ต่างๆ ตามกฎหมายแยกต่างหากจากปัจเจกชนแต่ละคนที่เป็นราษฎรหรือเป็นพลเมืองของตน และเห็นว่ารัฐเป็นเจ้าของอำนาจปกครองแผ่นดินที่เรียกว่า อำนาจอธิปไตย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ อำนาจอธิปไตยทางนิติบัญญัติ อำนาจอธิปไตยทางบริหาร อำนาจอธิปไตยทางตุลาการ ดังคำประกาศในการปฏิวัติครั้งใหญ่ในฝรั่งเศสตาม มาตรา 16 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และพลเมือง ลงวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 (Declaration des Droits de l’Homme et du Citoyen du 26

---

[14] พรชัย เลื่อนฉวี. (2552). **กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง.** หน้า 111-113.

Août 1789) ที่ว่า “สังคมใดไม่มีการประกันเสรีภาพของปัจเจกชน อีกทั้งไม่มีการแบ่งแยกอำนาจในสังคมนั้นไม่มีรัฐธรรมนูญ”[15] การแบ่งแยกอำนาจนั้นไม่ได้หมายถึงการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและแบ่งแยกมิได้ แต่เป็นการแบ่งแยกลักษณะของการใช้อำนาจอธิปไตยไม่ให้การใช้อำนาจอธิปไตยไปรวมศูนย์อยู่ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่ง ดังนั้นคำว่า “อำนาจ” ใน “การแบ่งแยกอำนาจ” จึงหมายถึง “องค์กร” ผู้ใช้อำนาจอธิปไตย

3) รูปแบบของการแบ่งแยกอำนาจ ประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นที่ยอมรับว่าในรัฐนั้นๆ จะต้องมีการแบ่งแยกผู้ใช้อำนาจหน้าที่ แต่การแบ่งแยกการใช้อำนาจหน้าที่นั้น สามารถจัดออกได้เป็น 2 รูปแบบที่สำคัญ คือ

(1) การแบ่งแยกอำนาจเด็ดขาดหรือเกือบเด็ดขาด

การแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยนั้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบของการแบ่งแยกการใช้อำนาจนั้นอาจออกมาในรูปแบบของการแบ่งแยกอย่างเด็ดขาดหรือเกือบเด็ดขาดก็ได้ การแบ่งแยกการใช้อำนาจอย่างเด็ดขาดหรือเกือบเด็ดขาดนี้ ก่อให้เกิดรูปของรัฐบาลแบบประธานาธิบดี (Presidential Government) กล่าวคือ จะมีลักษณะเป็นการจัดให้ประชาชนเป็นผู้ทำหน้าที่เลือกผู้ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร (คือประธานาธิบดี) และให้ประชาชนเลือกฝ่ายนิติบัญญัติ (สมาชิกสภานิติบัญญัติ) ควบคู่กันไป ซึ่งผู้ใช้อำนาจดังกล่าวนี้จะแยกออกจากกัน รับผิดชอบในหน้าที่ของตนและรับผิดชอบต่อประชาชนผู้เลือกขึ้นมา อำนาจทั้งสองฝ่ายนี้จะเห็นว่าไม่มีอำนาจใดเหนือกว่ากัน ฝ่ายนิติบัญญัติจะทำหน้าที่ดำเนินการทางนิติบัญญัติเท่านั้น โดยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารก็ทำหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารประเทศอย่างเดียว โดยไม่มีอำนาจที่จะไปยุบสภานิติบัญญัติ หรือแม้แต่จะเสนอร่างกฎหมายเข้าสภาโดยตรงก็ไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม อำนาจทั้งสองนี้ก็มีวิธีการที่สามารถก้าวก่ายหน้าที่ซึ่งกันและกันได้ในอีกรูปแบบหนึ่ง กล่าวคือ ฝ่ายบริหารสามารถที่จะยับยั้งร่างกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาจากฝ่ายนิติบัญญัติได้ หรือฝ่ายบริหารสามารถที่จะเสนอร่างกฎหมายเข้าสู่สภาได้โดยทางอ้อม กล่าวคือ โดยการร่างกฎหมายแนบไปพร้อมกับสาส์นของประธานาธิบดี ซึ่งสาส์นของประธานาธิบดีจะถูกอ่านในรัฐสภาในวันเปิดสมัยประชุมรัฐสภาประจำปี ส่วนฝ่ายนิติบัญญัติ ก็สามารถก้าวก่ายอำนาจบริหารของประธานาธิบดีได้ เช่น ตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา วุฒิสภามีอำนาจให้ความเห็นชอบการที่ฝ่ายบริหารจะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ชั้นสูงของฝ่ายบริหาร เช่น รัฐมนตรี หรือให้สัตยาบันสนธิสัญญาต่างๆ เป็นต้น

---

[15] อุดม รัฐอมฤต. (2551). **ระบบการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ.** หน้า 10.

(2) การแบ่งแยกอำนาจไม่เด็ดขาดหรือไม่เคร่งครัด

การแบ่งแยกอำนาจไม่เด็ดขาดนี้จะก่อให้เกิดรัฐบาลในระบบรัฐสภา เช่น ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศไทย ประเทศอินเดีย เป็นต้น การแบ่งแยกการใช้อำนาจในรูปแบบนี้จะมีลักษณะที่ตัวแทนผู้ใช้อำนาจอธิปไตยทั้งหลายสามารถเกี่ยวข้องกันได้ เช่น ฝ่ายนิติบัญญัติอาจบีบบังคับให้ฝ่ายบริหารต้องลาออกจากตำแหน่งได้ โดยการตั้งกระทู้ถามให้ฝ่ายบริหารตอบชี้แจงในที่ประชุมสภา หรือสามารถเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะได้ ในขณะเดียวกันฝ่ายบริหารก็สามารถโต้ตอบ ฝ่ายนิติบัญญัติได้โดยการยุบสภา (ในกรณีที่มีสองสภามักจะยุบสภาผู้แทนราษฎร) เพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือฝ่ายบริหารมีสิทธิเสนอร่างกฎหมายเข้าสู่สภานิติบัญญัติได้โดยตรง เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การแบ่งแยกอำนาจแบบไม่เด็ดขาดหรือไม่เคร่งครัดนี้ เป็นลักษณะของการให้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจควบคุมและตรวจสอบฝ่ายบริหารได้เอง การแบ่งแยกอำนาจไม่เด็ดขาดก่อให้เกิดรัฐบาลแบบรัฐสภา การแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยอย่างเคร่งครัดและไม่เคร่งครัดดังกล่าว ก่อให้เกิดรูปแบบของรัฐบาล 3 รูปแบบใหญ่ๆ ดังนี้คือ รัฐบาลในระบบรัฐสภา รัฐบาลในระบบประธานาธิบดี และรัฐบาลในระบบผสม กึ่งประธานาธิบดี- กึ่งรัฐสภา[16]

2.1.2.3 หลักการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

เมื่อมีการแบ่งแยกอำนาจในการปกครองประเทศแล้วจะต้องมีหลักการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยหลักการดังกล่าวนี้สามารถนำมาจำแนกพิจารณาออกเป็น 2 ประการ ดังนี้

1) หลักการว่าด้วยการกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย

"หลักการว่าด้วยการกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย" (Principle of the Legality of Administrative Action) หมายความว่า องค์กรของรัฐฝ่ายปกครองจะกระทำการใดๆ ที่อาจมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพหรือประโยชน์อันชอบธรรมของเอกชนคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้ และจะต้องกระทำการที่มีลักษณะดังกล่าวภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด โดยนัยนี้กฎหมายจึงเป็นทั้ง "แหล่งที่มา" (Source) และ "ข้อจำกัด" (Limitation) ของอำนาจการกระทำต่างๆ ขององค์กรฝ่ายปกครอง และการกระทำทางปกครองจึงเป็นเพียงการบังคับให้การกระทำต่างๆ เป็นไปตามกฎหมาย (Execution of Law)[17] เท่านั้น

---

[16] พรชัย เลื่อนฉวี. เล่มเดิม. หน้า 114-115.

[17] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ก (2540). **ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานในกฎหมายมหาชน.** หน้า 56.

ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ ได้ให้ความหมายของหลักการว่าด้วย การกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมายไว้ว่า หลักในเรื่องนี้เป็นการเชื่อมโยงเข้ากับหลักประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน กล่าวคือ การใช้อำนาจของฝ่ายปกครองจะต้องผูกพันด้วยตัวบทบัญญัติของกฎหมายที่ออกโดยองค์กรนิติบัญญัติซึ่งเป็นองค์กรที่มีพื้นฐานมาจากตัวแทนประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นการกระทบต่อสิทธิหรือจำกัดสิทธิของประชาชนนั้นจะกระทำได้เฉพาะภายใต้เงื่อนไขของรัฐธรรมนูญโดยผ่านความเห็นชอบของตัวแทนประชาชนก่อน ดังนั้นการใช้กฎหมายของฝ่ายปกครองที่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนจึงมีผล มาจากกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชน[18]

2) หลักการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองโดยองค์กรตุลาการ

หลักการว่าด้วย “การกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย” จะมีผลบังคับใช้ได้จริงในทางปฏิบัติก็ต่อเมื่อมีระบบการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แก่การควบคุมโดยองค์กรตุลาการ[19]

“หลักการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองโดยองค์กรตุลาการ” (Principle of judicial review of the Legality of Administrative Action) หมายความว่า เอกชนคนใดที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำทางปกครองซึ่งตนเห็นว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายและขอให้เพิกถอนการกระทำทางปกครองนั้น หรือขอให้ไม่ใช้การกระทำทางปกครองนั้นบังคับแก่กรณีของตนหรือขอให้บังคับให้ฝ่ายปกครองชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนแล้วแต่กรณี[20] โดยหลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการต้องใช้กฎหมายให้เป็นไปตามหลักความเสมอภาคของการใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยถือว่าเป็นหลักความเสมอภาคในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ รูปแบบของการใช้กฎหมายตามหลักความเสมอภาคมี 3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ฝ่ายตุลาการจะต้องไม่พิจารณาพิพากษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย หรือเรียกว่าความผูกพันของฝ่ายตุลาการในทางปฏิเสธ กล่าวคือเป็นความผูกพันที่จะต้องไม่พิจารณาพิพากษาให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งหมายความว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเรียกร้องมิให้มีการใช้กฎหมายให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นบทบัญญัติในลักษณะของการบังคับในเรื่องนั้นๆ กล่าวคือ ฝ่ายตุลาการจะต้องใช้กฎหมายให้เป็นไปตามองค์ประกอบและผลของกฎหมายในเรื่องนั้นๆ

---

[18] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 25.

[19] นัยนา เกิดวิชัย. (2541). **กฎหมายปกครอง.** หน้า 10.

[20] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ก เล่มเดิม. หน้า 56.

รูปแบบที่ 2 ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคือ บุคคลย่อมมีสิทธิเรียกร้องอย่างเท่าเทียมกันในการที่จะให้ฝ่ายตุลาการใช้บทบัญญัติกฎหมายให้ตรงกับข้อเท็จจริงในกรณีของตน ในกรณีนี้เป็นการเรียกร้องให้ฝ่ายตุลาการยอมรับการผูกพันตนอย่างเคร่งครัดต่อกฎหมาย แม้ว่ากฎหมายจะอนุญาตให้คำนึงถึงข้อเท็จจริงอันเป็นลักษณะพิเศษในกรณีหนึ่งก็ตาม

รูปแบบที่ 3 ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้ดุลพินิจโดยปราศจากข้อบกพร่อง ในกรณีนี้หมายความว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเรียกร้องอย่างเท่าเทียมกันต่อฝ่ายตุลาการในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีการใช้ดุลพินิจโดยเรียกร้องให้ฝ่ายตุลาการใช้ดุลพินิจโดยปราศจากข้อบกพร่องใดๆ ทั้งสิ้น[21]

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันศาลซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของฝ่ายปกครอง ได้แก่ ศาลปกครอง

2.1.3 หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ความคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพมีมานานแล้วตั้งแต่ในยุคกรีก แต่ได้รับการพัฒนาอย่างกว้างขวางและแพร่หลายมากขึ้นในศตวรรษที่ 18 โดยนักปราชญ์คนสำคัญคือ จอห์น ล็อค (John Locke)[22] ซึ่งได้เริ่มต้นจากความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ โดยเชื่อว่ามีภาวะตามธรรมชาติที่มนุษย์ต่างคนต่างอยู่ โดยแต่ละคนมีเสรีภาพโดยสมบูรณ์ไม่จำกัด และในภาวะเช่นนี้มนุษย์ไม่รู้จักว่าความผิดถูกชั่วดีแตกต่างจากความพอใจและความเจ็บปวดหรือสิ่งที่นำมาซึ่งความพอใจหรือความเจ็บปวด มนุษย์ทุกคนสามารถที่จะกระทำได้ทุกอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ดังนั้น มนุษย์จึงสามารถแสวงหาทรัพย์สินได้โดยไม่มีข้อจำกัดไม่ว่าจะโดยวิธีใดอย่างไรก็ตามสภาวะตามธรรมชาติตามความเห็นของจอห์น ล็อค (John Locke) เห็นว่าสภาวะตามธรรมชาติของมนุษย์เป็นสภาวะแห่งสันติภาพและความเสมอภาค โดยมนุษย์ทุกคนจะรู้จักกฎหมายตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่สอนให้มนุษย์รู้จักเคารพความเสมอภาคและความเป็นอิสระต่อกัน รู้ว่าแต่ละคนไม่ควรล่วงละเมิดต่อชีวิต ร่ายกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของกันและกัน โดยจอห์น ล็อค (John Locke) เห็นว่าสภาวะตามธรรมชาติเช่นนี้มีข้อเสียที่สำคัญคือการใช้สิทธิในร่างกาย เสรีภาพและทรัพย์สินที่แต่ละคนมีตามธรรมชาตินั้นขาดความแน่นอนชัดเจนและมักจะล่วงล้ำขอบเขตและกระทบกระทั่งสิทธิของผู้อื่นได้อยู่เสมอ ดังนั้น เพื่อยุติความขัดแย้งและความไม่สงบเรียบร้อยต่างๆ มนุษย์จึงเข้าทำสัญญาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม และตั้งรัฐบาลขึ้นทำหน้าที่ปกครองรักษาความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อยในรูปของสัญญาประชาคม (Social Contract)

---

[21] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 26.

[22] ปรีดี เกษมทรัพย์. (2543). **นิติปรัชญา.** หน้า 196-198.

ซึ่งเป็นการโอนอำนาจบังคับการตามกฎหมายธรรมชาติให้แก่รัฐที่ได้ตั้งขึ้นตามสัญญานี้เท่านั้น ดังนั้น รัฐจึงมีหน้าที่รักษาความสงบและอำนวยความยุติธรรมและมีอำนาจจำกัด

แนวความคิดของจอห์น ล็อค (John Locke) ดังกล่าวก่อให้เกิดพัฒนาการทางความคิดที่สำคัญ ได้แก่ ความคิดที่เน้นว่ารัฐมีอำนาจจำกัด เพราะมีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อรักษาไว้ซึ่งความดีร่วมกัน อันได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของราษฎร รัฐจึงใช้อำนาจล่วงล้ำเข้าไปทำลายสิทธิเหล่านั้นของราษฎรไม่ได้ โดยสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่มีอยู่ควบคู่กับความเป็นมนุษย์ ด้วยเหตุดังกล่าวสิทธิตามธรรมชาติ คือ สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน จึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์และเป็นรากฐานของการจัดทำรัฐธรรมนูญสมัยใหม่ต่อมา[23]

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ตามธรรมชาติและดำรงอยู่กับมนุษย์ โดยมนุษย์ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพมาตั้งแต่ดั้งเดิมก่อนที่จะมีรัฐเกิดขึ้น และสิทธิเสรีภาพที่มีอยู่ตามธรรมชาติดังกล่าวเป็นสิ่งที่รัฐจะต้องคำนึงถึงและย่อมได้รับความคุ้มครองจากรัฐเสมอ

สิทธิเสรีภาพของบุคคลและสิทธิในความเสมอภาค ถือเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในรัฐที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยยอมรับหลักความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคล ในการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพตนเองไปตามความประสงค์ของบุคคล รัฐจึงต้องให้ความเคารพต่อขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล โดยอำนาจรัฐจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อกฎหมายซึ่งผ่านความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนตามหลักความชอบธรรมทางประชาธิปไตยได้ให้ความเห็นชอบแล้วเท่านั้นจึงจะสามารถกระทำได้ เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลมีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง จึงได้นำหลักการแบ่งแยกอำนาจมาใช้เพื่อความมุ่งหมายจะให้อำนาจแต่ละอำนาจควบคุมตรวจสอบซึ่งกันและกัน เพื่อให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองรับรอง นอกเหนือจากหลักการแบ่งแยกอำนาจแล้วได้มีการบัญญัติหลักการอื่นๆ อีกหลายประการเพื่อเป็นการให้หลักประกันแก่สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล มิให้ถูกละเมิดจากรัฐ เช่น การกำจัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีผลบังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง การกำหนดให้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการกำจัดสิทธิและเสรีภาพและหลักประกันที่สำคัญ คือ หลักประกันการใช้สิทธิทางศาล ซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล เพราะการคุ้มครองหรือหลักประกันทั้งหลายจะปราศจากความหมาย หากไม่ให้สิทธิแก่ปัจเจกบุคคลในการโต้แย้งการกระทำของรัฐ เพื่อให้องค์กรศาลซึ่งเป็นองค์กรที่มีความเป็นกลางเข้ามาควบคุมตรวจสอบการกระทำของรัฐที่ถูกโต้แย้งว่าละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล[24]

---

[23] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 36-40.

[24] บรรเจิด สิงคะเนติ ข (2545). **การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ.** หน้า 346-348.

ดังนั้น ประเทศที่เป็นนิติรัฐจะต้องให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพลเมือง และนำเอาหลักนิติรัฐและหลักการแบ่งแยกอำนาจไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อกำหนดโครงสร้างทางการปกครอง โดยกำหนดให้แต่ละองค์กรใช้อำนาจแยกจากกันอย่างชัดเจน แต่การแบ่งแยกองค์กรผู้ใช้อำนาจดังกล่าวออกจากกันอาจทำให้แต่ละองค์กรใช้อำนาจอย่างไม่สอดคล้องกันจนอาจเกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติได้ จึงต้องทำให้อำนาจต่างๆ สมดุลไปพร้อมๆ กันกับการป้องกันมิให้อำนาจหนึ่งอำนาจใดมีอำนาจมากเกินไป ในขณะเดียวกันก็จะไม่ทำให้อำนาจใดอำนาจหนึ่งอยู่ภายใต้อำนาจอื่นโดยสิ้นเชิง ด้วยสภาพการณ์เช่นนี้จะทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครอง อันเป็นความมุ่งหมายประการสำคัญของหลักนิติรัฐ

2.1.3.1 หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ได้แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย โดยมีเจตนารมณ์สรุปได้ดังนี้

1) การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐ มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยจากการใช้อำนาจใดๆ โดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร

2) ความเสมอภาค มีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดหลักความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติแก่บุคคลที่มีความแตกต่างกันว่าย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

3) สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล มีเจตนารมณ์เพื่อประกันสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายในเคหสถาน การเลือกที่อยู่อาศัย การเดินทาง เกียรติยศชื่อเสียง ความเป็นส่วนตัว การสื่อสารของบุคคล การนับถือศาสนา การป้องกันมิให้รัฐบังคับใช้แรงงาน

4) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญามิให้ต้องรับโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่กระทำความผิด คุ้มครองความเสมอภาค และการเข้าถึงได้โดยง่ายในกระบวนการยุติธรรม การได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายทั้งทางแพ่งและทางอาญา

5) สิทธิในทรัพย์สิน มีเจตนารมณ์เพื่อประกันความมั่นคงในการถือครองทรัพย์สิน ประกันสิทธิของผู้ถูกเวนคืนทรัพย์สินที่ต้องกำหนดค่าทดแทนที่เป็นธรรม

6) สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ มีเจตนารมณ์เพื่อประกันเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การแข่งขันทางธุรกิจที่เป็นธรรม ความปลอดภัย สวัสดิภาพและการดำรงชีพของคนทำงาน

7) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชนด้วยการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การกำหนดมิให้รัฐจำกัดเสรีภาพการแสดงออกของบุคคล เว้นแต่เพื่อความมั่นคงของรัฐ เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน อีกทั้งเพื่อป้องกันมิให้รัฐสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ คุ้มครองและจัดสรรคลื่นความถี่อย่างเป็นธรรม ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และป้องกันการควบรวม การครองสิทธิข้ามสื่อ เพื่อคุ้มครองให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย จึงป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้าเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม รวมถึงการแทรกแซงทั้งทางตรงและทางอ้อม

8) สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา มีเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลมีความเสมอภาคในการได้รับการศึกษา ไม่น้อยกว่าสิบสองปีตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า ซึ่งรัฐจะต้องจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และเหมาะสมกับผู้เรียน คุ้มครองเสรีภาพทางวิชาการที่ไม่ขัดต่อหน้าที่พลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

9) สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ มีเจตนารมณ์เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการทางสาธารณสุขจากรัฐอย่างเสมอภาค เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก เยาวชน สตรี ผู้พิการหรือทุพพลภาพ การดำรงชีพของผู้สูงอายุ

10) สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ การรับรู้และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การร้องทุกข์ การโต้แย้งการปฏิบัติราชการในทางปกครอง และเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการฟ้องหน่วยงานของรัฐ

11) เสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ คุ้มครองประชาชนให้ได้รับความสะดวกในการใช้พื้นที่สาธารณะ คุ้มครองการรวมกลุ่มเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น คุ้มครองการตั้งพรรคการเมือง เพื่อสืบสานเจตนารมณ์ทางการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในระบบรัฐสภา

12) สิทธิชุมชน มีเจตนารมณ์เพื่อรับรองสิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม คุ้มครองบุคคลในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

13) สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คุ้มครองบุคคลในการต่อต้านโดยสันติวิธีต่อการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองด้วยวิถีทางที่มิชอบ

ทั้งนี้ หากได้พิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่าสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยที่ได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญนั้น จำแนกออกได้ 3 ประเภท คือ 1) สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล 2) สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ และ 3) สิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมือง สิทธิและเสรีภาพของประชาชน นอกจากจะได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญแล้ว ในความเป็นประชาคมโลกที่มีความแตกต่างกันตามอัตลักษณ์ของแต่ประเทศ จึงมีวิถีปฏิบัติต่อประชาชนของตนแตกต่างกัน และเพื่อให้มนุษย์ได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานเหมือนกัน จึงได้มีข้อตกลงระหว่างประเทศหลายฉบับที่ประเทศภาคีสมาชิกยึดถือปฏิบัติ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หากพบว่าประเทศภาคีสมาชิกใดละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง ย่อมได้รับการลงโทษ ตอบโต้หรือนำมาตรการทางเศรษฐกิจมากำหนดด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้[25]

2.1.3.2 หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามหลักสากล

องค์กรระหว่างประเทศซึ่งก็คือสหประชาชาติได้จัดทำเอกสารบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคขึ้นหลายฉบับ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ก็เพื่อร่วมมือช่วยกันส่งเสริมและสนับสนุนให้ประเทศต่างๆ ได้รับรู้และเคารพสิทธิและเสรีภาพของบุคคลทุกคนให้ปฏิบัติต่อกันด้วยความเท่าเทียมและเป็นธรรม โดยในการนี้ได้เสนอถึงประกาศรับรองสิทธิมนุษยชนไว้ ดังนี้

1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights 1948)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นมาตรฐานร่วมกันของบรรดารัฐสมาชิกทั้งหลายที่ให้ความร่วมมือในการคุ้มครอง ส่งเสริมและเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ บรรดาประเทศที่มีการยอมรับแนวความคิดในเรื่องนี้ได้ตระหนักถึงการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในสังคมให้หมดสิ้นไป เพราะต่างเชื่อมั่นว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีศักดิ์ศรีและคุณค่าเท่าเทียมกันทุกคน โดยที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ ได้รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไว้ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 (พุทธศักราช 2491) อันมีข้อความที่ให้การ

---

[25] ฐานข้อมูลการเมืองการปกครองสถาบันพระปกเกล้า. (2553). สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2555, จาก **http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php/**

รับรองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้หลายประการ โดยให้รัฐสมาชิกขององค์การสหประชาชาติร่วมมือกันส่งเสริมเคารพและถือปฏิบัติต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพลเมืองในรัฐสมาชิก โดยได้บัญญัติรับรองหลักความเสมอภาคและหลักการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันไว้ เช่น[26]

ข้อ 1. "มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสรเสรีภาพและเท่าเทียมกันทั้งศักดิ์ศรีและสิทธิ ทุกคนได้รับการประสิทธิประสาทเหตุผลและมโนธรรมและปฏิบัติต่อกันอย่างฉันพี่น้อง"

ข้อ 2. "บุคคลชอบที่จะมีสิทธิเสรีภาพตามที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้ ทั้งนี้โดยไม่มีการจำแนกความแตกต่างในเรื่องใดๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมืองหรือทางอื่นใด ชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาดั้งเดิมแต่กำเนิด ทรัพย์สินหรือสถานะอื่นใด

นอกจากนี้การจำแนกข้อแตกต่างโดยอาศัยมูลฐานแห่งสถานะทางการเมือง ทางการศาล หรือทางเรื่องระหว่างประเทศของประเทศ หรือดินแดนซึ่งบุคคลสังกัดจะกระทำมิได้ ทั้งนี้ไม่ว่าดินแดนดังกล่าวจะเป็นเอกราชอยู่ในความพิทักษ์มิได้ปกครองตนเอง หรืออยู่ภายใต้การจำกัดแห่งอธิปไตยอื่นใด"

ข้อ 7. "ทุกๆ คนต่างเสมอภาคกันเบื้องหน้ากฎหมายและชอบที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ทุกๆ คนชอบที่จะได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอหน้าจากการเลือกปฏิบัติใดๆ อันเป็นการล่วงละเมิดต่อปฏิญญานี้และต่อการยุยงส่งเสริมให้เกิดการเลือกปฏิบัติเช่นนั้น"

ข้อ 10. "บุคคลทุกคนมีสิทธิอย่างเสมอภาคบริบูรณ์เสมอภาคในอันที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลซึ่งเป็นอิสระและไร้อคติ ในการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนข้อที่ตนถูกกล่าวหาใดๆ ทางอาญา"

ข้อ 11 (1) "บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้รับหลักประกันทั้งหมดที่จำเป็นในการต่อสู้คดี"

ข้อ 11 (2) "บุคคลใดจะถูกถือว่ามีความผิดอันมีโทษทางอาญาใดๆ ด้วยเหตุผล ที่ตนได้กระทำหรือละเว้นการกระทำการใดๆ ซึ่งกฎหมายของประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่มีการกระทำนั้นมิได้ระบุว่าเป็นความผิดทางอาญามิได้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่ใช้อยู่ในขณะที่กระทำความผิดทางอาญานั้นเกิดขึ้นมิได้"[27]

---

[26] สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2543, มิถุนายน). "หลักความเสมอภาค." **วารสารนิติศาสตร์, 30, 2.** หน้า 163.

[27] จรัญ โฆษณานันท์. (2545). **สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมายและความเป็นจริงทางสังคม.** หน้า 546-548.

ฉะนั้นสามารถสรุปความได้ว่า "จะต้องไม่มีบุคคลใดถูกจับหรือคุมขังโดยอำเภอใจ บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีจากศาลอย่างเป็นธรรมและเปิดเผย ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญาพึงได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่า จะพิสูจน์ได้ว่าผู้นั้นได้กระทำผิดตามกฎหมาย บุคคลจะมีความผิดทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำการหรือละเว้นกระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในขณะที่กระทำการหรือละเว้นกระทำการนั้น ว่าเป็นความผิด และโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นจะหนักไปกว่าตามที่กฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่กระทำความผิดกำหนดไว้นั้นมิได้ บุคคลใดจะถูกกระทำทรมานหรือถูกปฏิบัติหรือถูกลงโทษที่เป็นการทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มิได้"

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไว้ เช่น สิทธิในชีวิตและความบริบูรณ์ของร่างกาย สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายที่เท่าเทียมกัน สิทธิเสรีภาพในบุคคล สิทธิของบุคคลที่ถูกดำเนินคดีอาญา นอกจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจะวางมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในคดีอาญาแล้วยังได้วางหลักการไม่เลือกปฏิบัติเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายสิทธิมนุษยชนด้วยโดยบรรจุหลักการนี้ไว้ว่า "ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน"[28]

หลักการสิทธิมนุษยชนไม่เลือกปฏิบัติในสองนัยด้วยกัน คือ ความหมายแรก การห้ามปฏิบัติที่แตกต่าง หมายถึง ในการดำเนินการใดๆ ของรัฐเพื่อให้สิทธิหรือประโยชน์ใดแก่ประชาชนแล้วจักต้องให้โดยอยู่บนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกันโดยไม่มีการปฏิบัติหรือให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลใดๆ การปฏิบัติดังกล่าวนั้นต้องเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่ลดทอนสิทธิ หรือการกระทำที่ส่งเสริม หรือขยายขอบเขตสิทธิ หรือการให้ประโยชน์ใดๆ ส่วนความหมายที่สอง หมายถึงการกระทำในทางยืนยัน เพื่อสนับสนุนให้ผู้ด้อยโอกาสเข้าถึงสิทธิได้อย่างเท่าเทียม[29] ซึ่งกฎหมายสิทธิมนุษยชนนั้นหาได้กำหนดให้ต้องปฏิบัติต่อทุกคนเหมือนกันไม่ เนื่องจากในความเป็นจริงคนเราเกิดมาย่อมไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นกฎหมายที่เป็นธรรมจึงต้องยอมให้ปฏิบัติต่อบุคคลให้แตกต่างกันได้ตามสภาพบุคคลที่ไม่เหมือนกัน เช่น คนพิการ เด็ก หรือกลุ่มคนที่ขาดโอกาสเนื่องจากไม่สามารถมีสิทธิได้เต็มตามความสามารถ ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้บรรลุถึงสิทธิมนุษยชนที่เท่าเทียมกัน

---

[28] วิชัย ศรีรัตน์. (2543). **พัฒนาการของสิทธิมนุษยชนในสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย.** หน้า 9-10.

[29] อภิรดี โพธิ์พร้อม และคณะ. (2550). **ปัญหาความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนได้รับ.** หน้า 11.

2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966)

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ได้รับการรับรองโดยที่ประชุมสมัชชาองค์การสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1966 (พุทธศักราช 2508) และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1976 (พุทธศักราช 2519) โดยกติกาดังกล่าวจะมีการบัญญัติข้อความต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองไว้รวม 53 ข้อด้วยกัน โดยสามารถแยกได้ดังนี้

1) ส่วนที่เกี่ยวกับหลักการทั่วไปและพันธกรณีของรัฐภาคี ได้แก่ ภาค 1 ข้อ 1 และภาค 2 ข้อ 2-5

2) ส่วนที่เกี่ยวกับการรับรองสิทธิต่างๆ ได้แก่ ภาค 3 ข้อ 6-27

3) ส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อบังคับการตามสิทธิที่รับรอง ได้แก่ ภาค 4 ข้อ 28-53[30]

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) มีข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหลายประการ สอดรับกันกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights 1948) แต่มีรายละเอียดมากยิ่งขึ้น สามารถนำมากล่าวเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ข้อ 7. บุคคลใดจะถูกกระทำทารุณกรรมหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้ามิได้ กล่าวโดยเฉพาะบุคคลใดจะถูกทดลองทางแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์โดยปราศจากความยินยอมพร้อมใจอย่างอิสระหาได้ไม่

ข้อ 9. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพและความมั่นคงของตน บุคคลใดจะถูกจับกุมหรือคุมขังโดยพลการไม่ได้ บุคคลใดจะถูกลิดรอนเสรีภาพของตนไม่ได้ เว้นแต่โดยเหตุและอาศัยกระบวนการตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

บุคคลผู้ถูกจับกุมย่อมได้รับการแจ้งถึงเหตุในการจับกุมและการแจ้งข้อหาอันเป็นปฏิปักษ์ต่อโดยพลันในเวลาที่มีการจับกุม

บุคคลที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา ย่อมต้องถูกนำตัวไปศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นผู้มีอำนาจตามกฎหมายโดยพลัน เพื่อที่จะมีการใช้อำนาจทางตุลาการ และได้รับการพิจารณาภายในเวลาอันสมควรหรือได้รับการปล่อยตัว มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องคุมขังบุคคล

---

[30] สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ข (2548). **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง ตัวบท คำอธิบาย และเอกสารอ้างอิงเรียงมาตรา.** หน้า 22-23.

ผู้อยู่ระหว่างพิจารณาคดี แต่จะปล่อยชั่วคราวโดยอาจให้มีหลักประกันว่าจะกลับมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี หรือในกรณีจำเป็นตามโอกาสจะกลับมารับการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาในระหว่างกระบวนพิจารณาขั้นใดก็ได้

บุคคลใดที่ถูกลิดรอนเสรีภาพในการจับกุมหรือควบคุมตัว ย่อมมีสิทธิร้องเรียนต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาโดยมิชักช้าได้ถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมตัวผู้นั้น และหากมีการควบคุมตัวโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายก็อาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวได้

บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ข้อ 10. บุคคลทั้งหลายที่ถูกลิดรอนเสรีภาพ ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

(ก) เว้นแต่ในสถานการณ์พิเศษ ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้ต้องโทษ และพึงได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมแก่สถานะอันมิใช่เป็นผู้ต้องโทษ

(ข) พึงแยกตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดที่เป็นเยาวชนออกจากผู้ใหญ่ และให้นำตัวขึ้นพิจารณาพิพากษาคดีโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

ระบบการราชทัณฑ์พึงประกอบด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษด้วยความ มุ่งหมายสำคัญที่จะให้มีการกลับเนื้อกลับตัวและการฟื้นฟูทางสังคม พึงจำแนกผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนจากผู้ใหญ่ และได้รับการปฏิบัติตามความเหมาะสมแก่วัยและสถานะทางกฎหมาย

ข้อ 14. บุคคลทุกคนย่อมความเสมอภาคในการพิจารณาคดีของศาลและตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาอันบุคคลต้องหาว่ากระทำหรือการพิจารณาข้อพิพาททางสิทธิและหน้าที่ของตนทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจมีอิสระและเป็นกลางซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย หนังสือพิมพ์และสาธารณชนอาจถูกห้ามการรับฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนก็โดยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคง ของชาติในสังคมประชาธิปไตย หรือด้วยเหตุผลด้านความเป็นอยู่ส่วนตัวของคู่กรณี หรือด้วยกรณีศาลเห็นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษซึ่งการเป็นข่าวอาจทำให้กระทบต่อความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญาหรือข้อพิพาททางแพ่งย่อมเป็นที่เปิดเผย เว้นแต่จำเป็น เพื่อผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนพิจารณาคดีเกี่ยวด้วยข้อพิพาทเรื่องทรัพย์สินของคู่สมรสหรือการเป็นผู้ปกครองเด็ก

บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดสัญญา ย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำผิดตามกฎหมาย

ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งบุคคลถูกหาว่ากระทำผิด บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคเต็มที่ดังต่อไปนี้

(ก) สิทธิที่จะได้รับการแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลัน และละเอียดในภาษาที่บุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความตามความประสงค์ของตน

(ค) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยปราศจากการชักช้าอย่างไม่เป็นธรรม

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้า และสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือผ่านทางผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายตามที่เลือกหาเอง สิทธิที่จะได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายถ้าไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย และสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยไม่คิดมูลค่าถ้าบุคคลนั้นไม่อาจรับภาระจัดการได้เองหากจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

(จ) สิทธิที่จะถามพยานซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อตน และขอหมายเรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานฝ่ายตรงข้ามของตน

(ฉ) สิทธิที่จะขอให้มีล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่อาจเข้าใจพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

(ช) สิทธิที่จะต้องไม่ถูกบังคับให้ให้การปรักปรำตนเองรับสารภาพผิด

ในกรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน วิธีพิจารณาให้เป็นไปโดยคำนึงถึงอายุและด้วยความประสงค์จะส่งเสริมแก้ไขความประพฤติของบุคคลนั้น

เมื่อบุคคลใดถูกลงโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีอาญาและภายหลังคำพิพากษานั้นได้ถูกกลับหรือได้รับอภัยโทษ โดยเหตุได้ปรากฏข้อเท็จจริงที่เพิ่งจะค้นพบใหม่ว่ามีการปฏิบัติขัดต่อความยุติธรรม บุคคลผู้ได้รับโทษอันเป็นผลมาจากการลงโทษดังกล่าว ย่อมได้รับการชดใช้ตามกฎหมาย เว้นแต่จะเปิดเผยได้ว่าไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงในขณะนั้นเป็นผลมาจากบุคคลนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน

บุคคลย่อมไม่อาจถูกพิจารณาหรือลงโทษซ้ำในการกระทำผิดกรรมเดียวกัน ซึ่งได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษหรือปล่อยตัวแล้วตามกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ

ข้อ 15. บุคคลจะไม่ต้องรับผิดทางอาญาเพราะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดถ้าไม่ถึงกับเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่กระทำการนั้น โทษที่จะลงก็ไม่อาจหนักกว่าโทษที่มีอยู่ในขณะทำการอันเป็นความผิด หากภายหลังการ

กระทำความผิดนั้น ได้มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดโทษน้อยลง ผู้กระทำย่อมได้รับประโยชน์จากการนั้น

ข้อความนี้ไม่กระทบต่อการพิจารณาคดีและการลงโทษบุคคลซึ่งได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอันเป็นความผิดอาญาตามหลักกฎหมายทั่วไป อันรับรองกันในประชาคมนานาชาติในขณะที่มีการกระทำนั้น[31]

หลักเกณฑ์ตามปฏิญญาสากลและกติการะหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้น เป็นมาตรฐานในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในหลายๆ เรื่อง ไม่จำกัดเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวกับกระบวนยุติธรรมทางอาญา แสดงถึงการให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้อย่างชัดเจน พร้อมกับการทำให้เป็นมาตรฐานสากลโดยมุ่งหมายให้การใช้อำนาจรัฐเป็นไปโดยชอบธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้รับแนวความคิดมาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนหลายเรื่อง รวมทั้งที่ได้บัญญัติขึ้นเองตามที่เห็นว่าเหมาะสมกับประเทศไทย[32]

โดยเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 4 ที่ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” แต่การบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพไว้เพียงเท่านั้นดูประหนึ่งว่าไม่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่เมื่อได้พิจารณาอย่างถ่องแท้แล้วจะเห็นได้ว่า แม้จะเป็นถ้อยคำที่สั้น แต่ความหมายนั้นกินความอย่างกว้างขวางเป็นอย่างยิ่ง รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพไว้ คือ สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยและได้กำหนดสิทธิของคู่ความที่จะได้รับการพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม เป็นสิทธิมนุษยชนทางอาญาที่มีความสำคัญ จากการที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกสหประชาชาติ จึงจำเป็นจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (United Nation Standard on Criminal Justice) ที่ประเทศสมาชิกได้ร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการยอมรับหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่จะได้รับการพิจารณาคดีจากองค์กรศาลที่เป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงและต้องพิจารณาคดีตามกฎหมายอย่างเป็นธรรมและไม่ชักช้า ทั้งนี้

---

[31] จรัญ โฆษณานันท์. เล่มเดิม. หน้า 561-565.

[32] กุลพล พลวัน. (2544). **การบริหารกระบวนการยุติธรรม.** หน้า 255.

ให้ประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกจะต้องมีการกำหนดหลักการพื้นฐานดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายของประเทศนั้นๆ ด้วย[33]

จากการที่ประเทศไทยเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) อันเป็นตราสารว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่สำคัญที่สุด และมีสถานะเป็นสนธิสัญญาที่ประมวลสิทธิต่างๆ ที่เป็นสากล เช่น สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย ตามข้อ 9 รวมถึงสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม (Fair trail) กับการได้รับการปฏิบัติหน้าที่ที่เสมอภาคกันในการพิจารณาของศาล ตามข้อ 14 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน มาตรา 30 จึงได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิเช่นว่านี้ด้วย โดยบัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”

2.1.4 หลักทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย[34]

ภาระหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมก็คือ การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเสมอภาค ซึ่งจะนำไปสู่การควบคุมการกระทำความผิดในสังคมไทยได้ตามความมุ่งหมาย ในเรื่องนี้นักอาชญาวิทยาได้พัฒนาแนวความคิดและขอบเขตปรัชญาการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมสังคม (The Philosophy of Enforcing Laws and Social Control) ให้รวมตลอดไปถึงการควบคุมพฤติกรรมอันน่าจะนำไปสู่การกระทำความผิดด้วย สำหรับลักษณะที่สำคัญเกี่ยวกับปรัชญาการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมสังคมมีอยู่ 3 ประการ

1) รัฐเป็นผู้ใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมความประพฤติและคุ้มครองพิทักษ์ผลประโยชน์ของสมาชิกในสังคมตามหลักกฎหมายมหาชน ในฐานะที่รัฐมีอำนาจเหนือราษฎรมิได้รวมถึงกฎหมายเอกชนอันเป็นกฎหมายว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างราษฎรในฐานะเท่าเทียมกัน

2) รัฐเป็นผู้ได้รับอาณัติมอบหมาย (Mandate) จัดสรรเจ้าหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความผาสุกของชุมชนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด

3) การบังคับใช้กฎหมายจะต้องบังคับใช้แก่สมาชิกในสังคมโดยเสมอภาค ภายใต้หลักนิติธรรม (Justice under Law) ปราศจากความลำเอียงหรือรังเกียจโดยสิ้นเชิง

---

[33] กิติพงษ์ กิติยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ และฉัตรวสา ฉัตรไพบูลย์ แปล. (ม.ป.ป.). **มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.** หน้า 70-71.

[34] วีระพงษ์ บุญโญภาส. (ม.ป.ป.). **การสร้างเสริมมาตรการเพื่อสัมฤทธิผลในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ** (รายงานการวิจัย). หน้า 1-5.

หลักเกณฑ์ทั้งสามประการดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นแจ้งชัดว่า กฎหมายเป็นเครื่องมือควบคุมการกระทำความผิดในสังคมที่สำคัญอย่างยิ่ง แต่ความสงบสุขและความปลอดภัยในสังคมจะเกิดขึ้นได้ก็โดยแต่ประชาชนแต่ละคนในสังคมต้องเคารพกฎหมายบ้านเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะต้องดำเนินการกับผู้กระทำความผิดอย่างเที่ยงธรรม นอกจากนั้นก็ยังต้องกำหนดมาตรการป้องกันภัยทางสังคมโดยเด็ดขาดและยุติธรรม เพื่อรักษาไว้ซึ่งหลัก Rule of Law สอดคล้องกับครรลองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในลักษณะประสานประโยชน์ระหว่างกฎหมาย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในสังคม

เพื่อให้การบริหารงานยุติธรรมเป็นไปตามความมุ่งหมายของการบังคับใช้กฎหมายในอันที่จะควบคุมการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในสังคม สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษและป้องกันภยันตรายที่เกิดขึ้นแก่สมาชิกในสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้แก่

2.1.4.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control)

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่เน้นหนักทางด้านประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งหมายจะควบคุม ระงับและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก คดีอาญาทั้งหลายที่เข้าสู่ระบบยุติธรรมทางอาญาตามทฤษฎีนี้จะต้องดำเนินการไปตามขั้นตอนต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอไม่หยุดชะงัก โดยมีกระบวนการกลั่นกรอง (Screening Process) ในแต่ละขั้นตอน และในขั้นตอนต่างๆ ก็จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และเป็นการปฏิบัติงานประจำซึ่งจะเริ่มต้นตั้งแต่การสืบสวนก่อนทำการจับกุม การจับกุม การสอบสวนภายหลังการจับกุม การเตรียมคดีเพื่อฟ้องร้องต่อศาล การพิจารณาคดี การพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด และการปลดปล่อยจำเลย

ดังนั้น การดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมานี้ การบังคับใช้กฎหมายจึงต้องมีความรวดเร็ว (ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติที่เป็นแบบแผนและในขณะเดียวกันก็ยืดหยุ่นได้บ้าง) และแน่นอน (ซึ่งหมายถึงโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะหลุดพ้นจากกระบวนการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้น้อยที่สุด) ฉะนั้นเมื่อได้ตัวผู้กระทำความผิดมาแล้ว ทฤษฎีนี้ให้สันนิษฐานว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดไว้ก่อน จากนั้นจึงจะดำเนินการตามขั้นตอนจนถึงการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ตามทฤษฎีนี้การค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นศาลมีอยู่น้อยมาก เนื่องจากมุ่งหมายในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ เน้นการวินิจฉัยคดีให้เสร็จสิ้นไปตั้งแต่ตอนต้นๆ ของกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ ตำรวจและอัยการ อันทำให้ผู้ต้องสงสัยหรือผู้บริสุทธิ์ได้รับการปลดปล่อยโดยเร็ว และในขณะเดียวกันก็จะทำให้การดำเนินคดีกับผู้ต้องหามีพยานหลักฐานแน่นหนาก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย

2.1.4.2 ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม (Due Process)

การบังคับใช้กฎหมายตามทฤษฎีนี้ยึดกฎหมายเป็นหลัก การบังคับใช้กฎหมายจะต้องมีความเป็นธรรมตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม โดยจะมีอุปสรรคขัดขวางมิให้ผู้ต้องหาถูกส่งผ่านไปตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมอย่างสะดวกไม่ได้ ทฤษฎีนี้ไม่เห็นพ้องด้วยกับการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายขั้นต้น และเห็นว่าต้องจัดให้มีการพิจารณาคดีหรือไต่สวนข้อกล่าวหาของผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการก่อนการดำเนินการนั้น ต้องกระทำโดยเปิดเผยในศาลยุติธรรม เพราะฉะนั้นทฤษฎีนี้จึงถือว่าบุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เพียงเพราะมีหลักฐานว่าเขาได้กระทำความผิดเท่านั้น แต่เขาจะมีความผิดก็ต่อเมื่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายพิจารณาชี้ขาดแล้วว่าเขามีความผิดจริง นอกจากนั้นผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาจะต้องปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายต่างๆ ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของเขาอย่างครบถ้วน และทฤษฎีนี้ยอมรับว่ามีแต่องค์คณะผู้พิพากษาที่เป็นกลางและไม่ลำเอียงเท่านั้นที่จะเชื่อถือได้ สำหรับการพิจารณาคดีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอีกเช่นกันที่จะคอยทบทวนวิธีการที่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายขั้นต้นสืบเสาะมาเองว่าได้มาโดยเป็นธรรมหรือไม่ ซึ่งศาลจะแสดงถึงข้อผิดพลาดเหล่านี้ให้แก่ประชาชนได้รับทราบ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วทำให้เห็นได้ว่า ทฤษฎีทั้งสองมีวิธีปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ทฤษฎีแรกเน้นความมีประสิทธิภาพ ความรวดเร็วและความแน่นอนของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายของกระบวนการยุติธรรมข้างต้น ตามทฤษฎีนี้เนื่องจากต้องการผลสำเร็จที่รวดเร็วในการบังคับใช้กฎหมาย จึงอาจกระทบสิทธิของประชาชนภายใต้กรอบของกฎหมายนั้นด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการควบคุมอาชญากรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายนั้นเป็นภารกิจของรัฐ การค้นหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดจึงเป็นกระบวนการฝ่ายบริหาร ซึ่งอาศัยบทบัญญัติของฝ่ายบริหารเป็นข้อผูกมัดในการใช้อำนาจของตนเอง แต่สำหรับทฤษฎีที่สองจะเน้นการบังคับใช้ในด้านของตัวบทกฎหมาย โดยมุ่งที่จะให้ความเป็นธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นระบบในอุดมคติที่นักนิติศาสตร์แสวงหา

อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศต่างๆ ก็มิได้บังคับใช้กฎหมายตามแนวความคิดของทฤษฎีหนึ่งในสองทฤษฎีนั้นอย่างเฉพาะเจาะจง แต่มักจะใช้ทฤษฎีทั้งสองอย่างผสมผสานกันโดยคำนึงถึงสภาพการกระทำผิดในสังคมเป็นหลัก สังคมใดที่มีปัญหาอาชญากรรมรุนแรงก็มักจะใช้ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมเป็นหลักและเสริมด้วยทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม ในขณะเดียวกันสังคมที่มีการควบคุมอาชญากรรมอย่างดี

มีปัญหาอาชญากรรมน้อยก็มักจะใช้ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมเป็นหลักและเสริมด้วยทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม

2.1.5 หลักการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา

หลักการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา สามารถพิจารณาได้ ดังนี้

2.1.5.1 ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

ระบบไต่สวน เป็นระบบการค้นหาความจริงที่มีแนวความคิดดั้งเดิม โดยถือว่าการกระทำความผิดอาญานั้นถือเป็นการกระทำความผิดต่อรัฐด้วย ระบบไต่สวนเน้นการค้นหาความจริงเป็นหลัก จึงไม่มีการแยกอำนาจการสอบสวนและอำนาจการฟ้องร้องออกจากกัน โดยมีทฤษฎีในการค้นหาความจริงดังจะกล่าวต่อไปนี้

ระบบไต่สวนเน้นปรัชญาการตรวจสอบและถ่วงดุลในทุกระดับโดยให้ผู้ที่ใช้อำนาจแทนรัฐมีการถ่วงดุลกันดังนี้

1) เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหลายฝ่าย โดยแบ่งออกเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปราบปรามและฝ่ายคดี

2) พนักงานอัยการเป็นฝ่ายบริหารกึ่งตุลาการ มีหน้าที่อำนวยความยุติธรรม ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ทำงานได้อย่างเต็มที่

3) มีผู้พิพากษาไต่สวนทำการไต่สวนในคดีอุกฉกรรจ์

4) มีกระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง

5) องค์กรศาลมีระบบองค์คณะผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบเข้าเป็นองค์คณะเพื่อให้การวินิจฉัยคดีเป็นไปโดยถูกต้อง

ประเทศที่ใช้ระบบไต่สวน ศาลหรือผู้พิพากษาจะมีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริงในคดี โดยในระบบไต่สวนนั้นกฎหมายลักษณะพยานไม่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการค้นหาความจริงมากนัก ส่วนมากแล้วจะเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายพิจารณาความ ลักษณะเฉพาะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของระบบไต่สวน คือ ไม่มีบทตัดพยานที่เด็ดขาด หรือกฎที่ห้ามนำเสนอพยานหลักฐานประเภทหนึ่งประเภทใด (Exclusionary Rule) โดยทั่วไปแล้วศาลจะรับฟังพยานหลักฐานทุกประเภท[35] โดยสาระสำคัญอยู่ที่ว่าจะทำอย่างไรให้ได้ความจริง[36] ศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานใดต่อเมื่อพยานหลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานที่ไม่เกี่ยวข้องแก่คดี

---

[35] พรเพชร วิชิตชลชัย. (2542). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน.** หน้า 5-6.

[36] ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา และวุฒิพงษ์ เวชยานนท์. (2541). **คำอธิบายลักษณะพยานหลักฐาน.** หน้า 8.

ในส่วนของการพิจารณานั้นตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าระบบไต่สวนเน้นการค้นหาความจริงเป็นหลัก ดังนั้นการพิจารณาคดีจึงสามารถกระทำลับหลังจำเลยได้ เพราะกระบวนการที่รัฐเป็นผู้แสวงหาความจริงนั้นเป็นการให้ความเป็นธรรมแก่จำเลยอยู่แล้ว คู่ความจะมีบทบาทในคดีอาญาน้อยมาก ซึ่งบทบาทในการค้นหาความจริงจะตกอยู่กับผู้พิพากษาเป็นส่วนใหญ่โดยอำนาจชี้ขาดจะตกอยู่กับคนๆ เดียว[37] โดยศาลหรือผู้พิพากษาจะมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานอย่างกว้างขวางแล้วยังมีดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอย่างเต็มที่ กล่าวคือ ในระบบไต่สวนนั้น ศาลมีหน้าที่ในการค้นหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวแก่คดีโดยคู่ความมีบทบาทเป็นแต่เพียงนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลอันเป็นการช่วยเหลือศาลให้ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์

สรุปลักษณะที่สำคัญของระบบไต่สวนได้ดังนี้[38]

1) ในทางทฤษฎียอมรับกันว่าระบบไต่สวนมีวิวัฒนาการมาจากศาลศาสนาในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิคซึ่งเป็นยุคที่ศาสนจักรคือองค์พระสันตะปาปามีอำนาจเหนืออาณาจักร ซึ่งก็คือกษัตริย์เจ้าผู้ครองนครรัฐต่างๆ ศาลศาสนามีวิธีการพิจารณาคดีโดยวิธีการซักฟอกพยานในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งก็คือพระในคริสต์ศาสนาจะทำหน้าที่เป็นผู้ไต่สวน โดยฝ่ายผู้กระทำผิดเป็นผู้ถูกไต่สวน ซึ่งพระจะทำหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐาน การซักถามพยานและวินิจฉัยชี้ขาดคดีซึ่งได้วิวัฒนาการมาเป็นระบบไต่สวนอย่างในปัจจุบัน

2) ในระบบไต่สวนการพิจารณาคดีไม่จำต้องกระทำต่อหน้าจำเลย ไม่เน้นความเท่าเทียมกันระหว่างคู่ความ เพราะในระบบไต่สวนนั้นเป็นการต่อสู้กันระหว่างจำเลยกับรัฐ บทบาทของคู่ความในการดำเนินกระบวนพิจารณามีน้อย ศาลมีบทบาทที่สำคัญในการค้นหาความจริงในคดี ศาลจะไม่วางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดอย่างเช่นในระบบกล่าวหา ศาลมีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติมหรืองดสืบพยานเพื่อที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมากที่สุด

3) ในระบบไต่สวนจะไม่มีกฎเกณฑ์ของการสืบพยานที่เคร่งครัดมากนัก ไม่มีบทตัดพยาน (Exclusionary Rule) ที่เด็ดขาด[39] ศาลจะเปิดโอกาสให้มีการเสนอพยานหลักฐานต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง กล่าวคือ พยานทุกชนิดสามารถอ้างเป็นพยานหลักฐานได้

เมื่อกล่าวถึงระบบการดำเนินคดีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นมีระบบการพิจารณาคดีโดยใช้ระบบไต่สวน มิใช่ระบบกล่าวหาอย่างคดีธรรมดา

---

[37] ณรงค์ ใจหาญ ก (2544). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1.** หน้า 29

[38] อนันต์ จันทรโอภากร. (2525). **กฎหมายลักษณะพยาน.** หน้า 16.

[39] ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา และวุฒิพงษ์ เวชยานนท์. เล่มเดิม. หน้า 18.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงเป็นแม่บทใหญ่ของการดำเนินคดีอาญาทั้งหลาย ซึ่งใช้บังคับแก่ผู้ถูกกล่าวหาทุกประเภทและสำหรับการดำเนินคดีในทุกประเภทความผิด เว้นแต่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้เป็นพิเศษ

2.1.5.2 ระบบกล่าวหา (Accusatorial System)

ต่อมามีแนวคิดเสรีนิยม (Liberalism) ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ โดยเฉพาะหลักที่เรียกว่า ข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) จะนำไปสู่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้ความเป็นธรรมยิ่งขึ้น เพราะในระบบนี้ ซึ่งเรียกว่า "ระบบกล่าวหา" (Accusatorial System) ได้มีหลักการที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1) มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่ "สอบสวนฟ้องร้อง" แยกออกจากองค์กรที่ทำหน้าที่ "พิจารณาพิพากษาคดี" เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและคานอำนาจซึ่งกันและกัน (Check and Balance)

2) มีการรับรองสิทธิต่างๆ ของผู้กล่าวหาตามข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยให้การคุ้มครองสิทธิต่างๆ เพื่อไม่ให้ผู้ถูกกล่าวหาเดือดร้อนเกินความจำเป็น ตลอดจนเปิดโอกาสให้ต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย หรือ Due Process

ระบบกล่าวหาเป็นระบบการค้นหาความจริงซึ่งได้แก้ไขข้อบกพร่องของระบบไต่สวน โดยแยกอำนาจการสอบสวนและการฟ้องร้องออกจากกัน ซึ่งมีทฤษฎีในการค้นหาความจริงดังจะกล่าวต่อไปนี้

กระบวนพิจารณาคดีของระบบกล่าวหาจะยึดถือหลักว่าศาลหรือผู้พิพากษาหรือคณะลูกขุนเปรียบเสมือนกรรมการของการต่อสู้คดีที่จะต้องวางตัวเป็นกลางในการพิจารณาคดีอย่างเคร่งครัด การพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่างๆ ในคดีเป็นหน้าที่ของคู่ความซึ่งจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายหรือตามที่ศาลสั่งอย่างเคร่งครัด หากคู่ความฝ่ายใดไม่พิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ตนมีหน้าที่พิสูจน์คู่ความฝ่ายนั้นก็จะตกเป็นฝ่ายแพ้คดีในประเด็นนั้น ในระบบกล่าวหาจึงมีหลักเกณฑ์ในเรื่องของการสืบพยานหลักฐานที่มีความเคร่งครัดและละเอียดอ่อน อันเริ่มตั้งแต่การกำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบ วิธีการในการเสนอพยานหลักฐานต่างๆ ต่อศาล

กระบวนการที่มีความสำคัญในการสืบพยานบุคคลในระบบกล่าวหา คือ การถามค้าน (Cross-examination) ซึ่งในระบบกล่าวหาเชื่อว่าการที่ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้มีโอกาสถามค้านพยานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งนั้น จะนำไปสู่การพิสูจน์ความจริงซึ่งจะเป็นผลให้คณะลูกขุนหรือผู้พิพากษาวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้อย่างถูกต้องตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ในระบบกล่าวหานั้นศาลจะไม่ก้าวล่วงไปค้นหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง การซักถามพยานของศาลนั้น ศาลจะซักถามเพียงเพื่อให้คำเบิกความของพยานหรือตัวคู่ความมีความกระจ่างชัด หรือเมื่อเป็นกรณีที่ศาลสงสัยในความหมาย

ของคำเบิกความเท่านั้น ในส่วนของการที่ศาลจะเรียกพยานมาสืบเพิ่มเติมนั้นมีน้อยมากหรือแทบไม่มีเลย[40] ทั้งๆ ที่ระบบกล่าวหายอมรับในอำนาจของศาลในการเรียกพยานมาสืบหรือในกรณีของการถามพยานตามที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าระบบกล่าวหาเน้นความเป็นกลางของศาลหรือผู้พิพากษา โดยศาลจะรับฟังพยานหลักฐานจากคู่ความทั้งสองฝ่ายและมีอำนาจในการควบคุมการพิจารณาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ศาลจึงมีบทบาทในการแสวงหาความจริงน้อยมาก

การพิจารณาคดีอาญาของระบบกล่าวหานั้น จำเลยในคดีอาญาได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าโจทก์จะพิสูจน์โดยพยานหลักฐานจนศาลสิ้นสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ในส่วนของการพิจารณานั้นต้องเป็นไปโดยเปิดเผยในศาลต่อหน้าจำเลย เพื่อให้จำเลยสามารถที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ สิทธิในการที่จำเลยจะมีทนายความนั้นถือว่าเป็นสิทธิที่จำเป็นในการดำเนินกระบวนการค้นหาความจริง โดยจะแบ่งบุคคลในคดีอาญาออกเป็น 3 ฝ่าย กล่าวคือ (1) ผู้เสียหายซึ่งทำหน้าที่เป็นโจทก์ (2) จำเลย (3) ศาล

เนื่องจากระบบกล่าวหาเป็นการต่อสู้กันระหว่างคู่ความ ระบบกล่าวหา จึงให้ความสำคัญกับหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ[41]

1) หลักการสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าโจทก์จะพิสูจน์ให้ศาลเชื่อจนปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง

2) จำเลยมีสิทธินำพยานหลักฐานหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์เพื่อพิสูจน์ความผิดของตน

3) ยึดถือหลักสำคัญว่าโจทก์และจำเลยมีฐานะเท่าเทียมกันในศาล แม้ว่าโจทก์จะเป็นพนักงานอัยการ ซึ่งทำหน้าที่ในนามของรัฐก็ตามก็มีฐานะเท่าเทียมกันกับจำเลยซึ่งเป็นราษฎรในการดำเนินคดีอาญา ศาลจะไม่ช่วยโจทก์ในการแสวงหาพยานหลักฐานในบางกรณีศาลอาจพิพากษายกฟ้องทั้งๆ ที่ปรากฏชัดว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดก็ได้

4) ศาลหรือลูกขุน (Jury) จะวางตนเป็นกลางโดยเคร่งครัดทำหน้าที่เหมือนกรรมการตัดสินกีฬาคอยควบคุมให้คู่ความปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายลักษณะพยานโดยเคร่งครัดการปฏิบัติผิดหลักเกณฑ์อาจถูกศาลพิพากษายกฟ้องได้หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการยกฟ้องโดยทางเทคนิค (Technicality)

ศาลมีโอกาสที่จะใช้ดุลพินิจค่อนข้างน้อยมีบทตัดพยานที่เด็ดขาดอำนาจของศาลในการสืบพยานเพิ่มเติมหรือตัดพยานก็มีจำกัดหรือแทบไม่มีเลยต้องปล่อยให้คู่ความดำเนินคดีหาพยานหลักฐานเต็มที่ และหลักเกณฑ์ในการนำพยานหลักฐานอย่างไรมาพิสูจน์ได้หรือไม่เป็นไป

---

[40] พรเพชร วิชิตชลชัย. เล่มเดิม. หน้า 24.

[41] เข็มชัย ชุติวงศ์. (2541). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน.** หน้า 3.

โดยเคร่งครัดเพื่อมิให้พยานหลักฐานที่ต้องห้ามเข้าสู่สำนวนความเท่ากับเป็นการไม่สืบพยานนั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้คู่ความทั้งสองฝ่ายได้เปรียบเสียเปรียบกัน[42] นอกจากนี้การใช้คำถามในการซักถาม ถามค้าน ก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายโดยเคร่งครัด ในปัจจุบันนอกจากประเทศอังกฤษแล้วระบบกล่าวหานั้นยังคงใช้อยู่ในประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ มาเลเซีย และสิงคโปร์ เป็นต้น[43]

2.1.5.3 ข้อแตกต่างระหว่างระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา

ข้อแตกต่างระหว่างระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา มีดังนี้[44]

1) ในระบบกล่าวหาศาลมีบทบาทในการพิจารณาคดีค่อนข้างจำกัด โดยเป็นกรรมการผู้ดูแลให้คู่ความดำเนินคดีไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ไม่มีอำนาจสืบพยานเอง แต่ตามระบบไต่สวน ศาลมีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดี จะสั่งสืบพยานเพิ่มเติมหรืองดสืบพยานก็ได้ กำหนดระเบียบวิธีการเกี่ยวกับการสืบพยานมีน้อย เพราะศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง

2) คู่ความในระบบกล่าวหาจะมีบทบาทสำคัญในการต่อสู้คดี โดยเสนอข้อเท็จจริงและตรวจสอบข้อเท็จจริงกันเอง (Adversary System) แต่ในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งใช้ระบบไต่สวนนั้น จะเป็นการดำเนินคดีระหว่างศาลกับจำเลย โจทก์เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือศาลในการค้นหาข้อเท็จจริงเท่านั้น

3) ตามระบบกล่าวหามีหลักเกณฑ์ในการนำสืบเคร่งครัดมาก เช่น มีบทตัดพยาน (Exclusionary Rule) ไม่ยอมให้ศาลรับฟังพยานนั้นเข้าสู่สำนวนความเลยทั้งการใช้คำถามซักถาม ถามค้าน ก็ต้องอยู่ในบังคับกฎหมายอย่างเคร่งครัด หากบกพร่องหรือผิดพลาดไปจากนี้ ศาลจะไม่เชื่อ ต่างกับระบบไต่สวนที่เปิดโอกาสให้มีการเสนอพยานหลักฐานต่อศาลได้โดยไม่จำกัด กำหนดระเบียบวิธีการ (Technicality) เกี่ยวกับการสืบพยานมีน้อย และไม่เป็นสาระสำคัญศาลจึงมีดุลพินิจอย่างกว้างขวาง

2.1.5.4 ข้อดีและข้อเสียของระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา

1) ข้อดีและข้อเสียของระบบไต่สวน มีดังนี้

ข้อดีของระบบไต่สวน คือ มีความรวดเร็วในการพิจารณาคดี คู่ความไม่อาจที่จะประวิงคดีได้ และทำให้คดีได้ข้อเท็จจริงครบถ้วนรอบด้าน ถ้ามีหลักฐานฟังได้ว่าจำเลยกระทำความผิดก็ลงโทษได้ การสงสัยไม่แน่ใจว่าจำเลยกระทำความผิดหรือไม่จึงไม่น่ามีได้ เพราะถ้าสงสัยศาลก็ต้อง

---

[42] ปัญญา สุทธิบดี. (2547). **กฎหมายลักษณะพยาน.** หน้า 3-4.

[43] โสภณ รัตนากร ข (2549). **คำอธิบายพยาน.** หน้า 1.

[44] ธีสุทธิ์ พันธ์ฤทธิ์. (2549). **กฎหมายลักษณะพยาน.** หน้า 19-20.

ค้นหาความจริงจนถึงที่สุดให้สิ้นสงสัย ถ้าค้นหาความจริงจนที่สุดแล้วไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอก็พิพากษายกฟ้องไป

ข้อเสียของระบบไต่สวน คือ การให้อำนาจชี้ขาดทั้งกระบวนการอยู่ในดุลพินิจของบุคคลเพียงคนเดียว โดยไม่มีการตรวจสอบหรือคานอำนาจหน้าที่ ดังนั้น จึงอาจเกิดกรณีที่การพิจารณาและการพิพากษานั้น มิได้เกิดจากความบริสุทธิ์ใจ หรือมีอคติต่อจำเลยโดยง่าย และศาลจะต้องลงมาทำหน้าที่ทนายความเองด้วย[45]

2) ข้อดีและข้อเสียของระบบกล่าวหา มีดังนี้

ข้อดีของระบบกล่าวหา คือ ฐานะของจำเลยถูกเปลี่ยนจากผู้ซักฟอกในฐานะเป็นกรรมแห่งคดีมาเป็นผู้ร่วมในการเสนอข้อเท็จจริง และร่วมในการค้นหาความจริงในกระบวนพิจารณา ซึ่งถือว่าเป็นประธานแห่งคดี ดังนั้น จำเลยจึงได้รับสิทธิต่างๆ ที่จะต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ หรือการวางเฉยในการดำเนินคดีเพราะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิพากษาตัดสินจากศาลว่าเป็นผู้กระทำความผิด[46]

ข้อเสียของระบบกล่าวหา คือ เมื่อจำเลยได้รับการยกฐานะเป็นประธานในคดีแล้ว จำเลยมีโอกาสในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ทำให้อาจมีการพิพากษายกฟ้องจำเลยโดยอาศัยเทคนิคทางกระบวนพิจารณาคดี และจำเลยอาจหลุดพ้นคดีเพียงเพราะพยานหลักฐานยังไม่เพียงพอและพยานหลักฐานน่าสงสัย ทำให้ไม่ได้ความจริงแห่งคดีที่ครบถ้วนและรอบด้าน ศาลไม่มีบทบาทในการเสาะหาข้อเท็จจริงกันเอง จึงมักจะปรากฏอยู่เสมอว่า จำเลยชนะคดีเนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความ[47]

2.2 หลักทฤษฎีสิทธิการอุทธรณ์คำพิพากษา

หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษาถือได้ว่าเป็นหลักเกณฑ์ที่มีความสำคัญที่สุดประการหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความ เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีเป็นที่ยุติแล้วก็ควรที่คู่ความและประชาชนจะต้องยอมรับนับถือและมีความเคารพในเหตุผลและผลของคำตัดสินและคำตัดสินนั้นควรได้รับความเลื่อมใสและศรัทธาจากผู้ใช้กฎหมายและประชาชน

จากเหตุผลของหลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา (Res Judicata) ซึ่งถือว่าคำพิพากษาน่าจะเป็นคำตัดสินข้อโต้เถียงที่ดีที่สุดและเป็นข้อยุติได้นี้ ทำให้เห็นกันว่าโดยหลักทั่วไป เมื่อ

---

[45] ประพันธ์ ทรัพย์แสง. (2548). **การค้นหาความจริงของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง:แนวทางปัญหาสู่ความเป็นระบบไต่สวนเต็มรูปแบบ.** หน้า 18-19.

[46] ณรงค์ ใจหาญ ข (2547). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1.** หน้า 26.

[47] โสภณ รัตนากร ก (2543). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน.** หน้า 2.

คำพิพากษาเป็นอย่างไรแล้วก็ควรจะยุติได้ไม่ควรจะให้มีการอุทธรณ์ฎีกาอีกต่อไป เว้นแต่กรณีที่เกิดข้อผิดพลาดจริงๆ เท่านั้น เพื่อที่จะทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกเคารพต่อคำพิพากษา ไม่อุทธรณ์ฎีกาอย่างไร้เหตุผลหรืออาศัยการอุทธรณ์ฎีกาเป็นการประวิงคดีเพื่อหน่วงเหนี่ยวการบังคับคดีให้ช้าลง แต่คำพิพากษาของศาลชั้นต้นอาจมีความบกพร่องหรือความไม่ถูกต้องได้ ควรที่จะมีการตรวจสอบโดยศาลสูงก่อนจึงจะเป็นที่สุดหักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษานี้ ในปัจจุบันจึงใช้ลักษณะที่เกี่ยวกับการห้ามดำเนินกระบวนพิจารณาซ้ำหรือห้ามฟ้องซ้ำในคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว

การอุทธรณ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การอุทธรณ์ฎีกานั้นไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาคดีซ้ำใหม่อีกครั้ง เพราะคดีนั้นได้พิจารณาเสร็จสิ้นไปแล้วโดยคำพิพากษาของศาลชั้นต้นอันมีผลบังคับตามกฎหมายแล้วเพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมนั้นให้หมดไป นอกจากนี้ในทางธรรมดาสามัญ ศาลหรือผู้พิพากษาก็ย่อมเป็นปุถุชนธรรมดาที่อาจเกิดความพลั้งเผลอหรือผิดพลาดได้ ซึ่งความผิดพลาดทั้งหลายอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในกรณีเกี่ยวกับการฟังข้อเท็จจริงหรือการใช้กฎหมายปรับกับข้อเท็จจริง หรืออาจเกิดจากการดำเนินกระบวนพิจารณาผิดพลาดก็ได้ ฉะนั้นเรื่องผลของคดีเกิดจากการตัดสินที่ผิดพลาดไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ก็ตาม ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายและไม่เป็นธรรมแก่คู่ความ หากไม่ยอมให้ประชาชนมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาคำวินิจฉัยเหล่านี้แล้ว ย่อมเป็นการสร้างความไม่ยุติธรรมแก่สังคมได้ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วประชาชน ที่นำคดีมาฟ้องศาลเพื่อขอความยุติธรรม แต่กลับไม่ได้รับความยุติธรรมจากศาลอันเป็นที่พึ่งของประชาชนที่เดือดร้อน อาจจะกลับไปใช้การระงับข้อพิพาทด้วยตนเองซึ่งจะเป็นการใช้กำลังรุนแรงก็ได้ ด้วยเหตุนี้เองเมื่อประชาชนไม่พอใจในคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นก็สามารถหาความยุติธรรมจากองค์กรที่อยู่สูงกว่า จึงจำเป็นต้องให้โอกาสแก่คู่ความที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาให้มีการกลั่นกรองอีกชั้นหนึ่งหรือสองชั้นขึ้นไป เพื่อให้ศาลที่สูงกว่าซึ่งมีประสบการณ์มากกว่าช่วยตรวจสอบและแก้ไขข้อผิดพลาดหรือบกพร่องต่างๆ อันเป็นการสร้างหลักประกันและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน

การอุทธรณ์ฎีกาเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนและแก้ไขข้อบกพร่องของศาลนั้นๆ สิทธิในการอุทธรณ์จึงเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นใหม่ภายหลัง เนื่องจากมีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นในการพิจารณา สิทธิในการอุทธรณ์จึงไม่ใช่สิทธิขั้นมูลฐาน การอุทธรณ์จึงไม่ใช่การบังคับ ฉะนั้นคู่ความจึงอาจจะใช้สิทธิหรือสละสิทธิในการอุทธรณ์ก็ได้

จากกฎหมายที่ยึดถือกันเป็นหลักสากลที่ว่า “บุคคลไม่ควรถูกพิจารณาเพื่อลงโทษสองครั้งในการกระทำครั้งเดียว” (Ne bis in idem) โดยจำเลยจะถูกพิจารณาพิพากษาซ้ำในการกระทำของตนไม่ได้ เพราะการกระทำเช่นนี้เป็นโทษกับผู้ถูกกล่าวหา แต่การตรวจสอบทบทวน

คำพิพากษาในคดีอาญานั้นมิใช่การพิจารณาเพื่อลงโทษจำเลยซ้ำอีกครั้งในการกระทำครั้งเดียวของจำเลยแต่อย่างใด แต่กลับเป็นสิ่งที่เป็นคุณกับผู้ถูกกล่าวหาโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อป้องกันแก้ไขข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาล

การดำเนินกระบวนพิจารณาคดีและการมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นในการปรับใช้กฎหมายและการตีความกฎหมายตลอดจนการปรับบทลงโทษซึ่งอาจมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นได้เนื่องจากมูลเหตุหลายประการรวมทั้งอาจเกิดจากตัวผู้พิพากษาซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา แม้จะทำงานกันเป็นองค์คณะก็อาจจะมีการทำงานที่ผิดพลาดบกพร่องเกิดขึ้นได้ การลงโทษทางอาญาเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ ชีวิตและร่างกายของบุคคล ซึ่งสิทธิดังกล่าวยังได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 39 และมาตรา 40

2) เพื่อเป็นการตรวจสอบถ่วงดุล (Check and Balance)

แม้ว่าความประสงค์ของการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางอาญาต้องการความรวดเร็วในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ จึงมีแนวความคิดที่จะให้การรับฟังข้อเท็จจริงให้เป็นยุติในศาลชั้นต้นของศาลยุติธรรม อย่างไรก็ตามปัญหาในการตรวจสอบทบทวนแก้ไขในข้อกฎหมายและตรวจสอบทบทวนในกระบวนการพิจารณาของศาลอันควรที่จะให้ศาลสูงทำการตรวจสอบทบทวนเพื่อเป็นการตรวจสอบถ่วงดุลภายในองค์กรและตรวจสอบความถูกต้องชอบธรรมอีกครั้งให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินกระบวนพิจารณา

3) เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา (Due process) ตามหลักนิติธรรม

ผู้ที่เป็นผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผยต่อเนื่องและเป็นธรรมตามหลักนิติธรรม การค้นหาความจริงของเจ้าพนักงานรัฐจะต้องถูกตรวจสอบถ่วงดุลทั้งภายในและภายนอกองค์กรจากการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาโดยศาลสูง ด้วยการให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาอุทธรณ์คำพิพากษาในข้อกฎหมาย โดยสิทธิในข้อนี้ได้ถูกบัญญัติรับรองโดยกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) ข้อ 14 วรรคห้า แนวความคิดในการทบทวนคำพิพากษาโดยให้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษายังคงปรากฏในเรื่องการจัดตั้งศาลคดีอาญาระหว่างประเทศ (International Penal Court) ปรากฏในมติของสภาความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ที่ 808 มาตรา 25 แห่ง The Statute of International of Tribunal ซึ่งกำหนดไว้ว่า จำเลยผู้ต้องโทษทางอาญาและโจทก์ (พนักงานอัยการ) ย่อมมีสิทธิอุทธรณ์เนื่องจากความผิดพลาดนั้นอาจเกิดขึ้นได้ในปัญหาข้อกฎหมายที่จะทำให้คำพิพากษาคดีไร้ผลไปหรือในข้อเท็จจริงที่บางครั้งอาจนำไปสู่ความไม่เป็นธรรม ล่าสุดใน Rome Statue of International Criminal Court หมวด 8 ว่าด้วยการพิจารณาทบทวนคำพิพากษาและการอุทธรณ์ของกฎหมายอาญาระหว่างประเทศได้กำหนดไว้ใน มาตรา 81 ข้อ 1 (8) ให้ผู้ที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษทางอาญา

อาจอุทธรณ์ในความผิดพลาดที่เกิดจากกระบวนพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายและเหตุอื่นๆ ที่กระทบความเป็นธรรมหรือความน่าเชื่อถือของกระบวนพิจารณาและคำพิพากษานั้น[48]

อย่างไรก็ตาม การร่วมมือกันในการตรวจสอบค้นหาความจริงย่อมต้องให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหามากที่สุด ดังนั้นการตรวจสอบพิสูจน์ความจริงโดยองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมจึงต้องมีการคานและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน เพื่อความโปร่งใสในระบบกระบวนการตรวจสอบนั้นๆ อีกทั้งผู้ตกเป็นจำเลยก็มีหน้าที่ในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองมีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อให้ได้ความกระจ่างที่สมบูรณ์ เพื่อจะได้ทำให้กระบวนการยุติธรรมสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ 2 ประการอย่างมีประสิทธิภาพนั่นคือ เกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นในสังคมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการตรวจสอบค้นหาความจริงและถ่วงดุลระหว่างองค์กรอันมีผลให้การค้นหาความจริงในคดีอาญามีความสมบูรณ์นั้น ทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมจึงควรยึดหลักว่า การตรวจสอบความจริงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกระทำประสานนโยบายซึ่งกันและกัน อันจะส่งผลถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินคดีอาญาอย่างสูงสุด อย่างไรก็ตามแม้เป้าหมายการดำเนินคดีอาญาคือการค้นหาความจริง แต่การกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมไม่ถูกต้องตามหลักนิติรัฐ เพราะรัฐมีหน้าที่ต้องอำนวยความยุติธรรม การเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกกล่าวหาจึงเป็นหลักสำคัญในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การค้นหาความจริงจะต้องอยู่ในกฎเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้จึงถือว่าถูกต้องตามวิถีทาง ดังนั้นมาตรการซึ่งใช้ในการค้นหาความจริงหรือมาตรการบังคับต่างๆ ต้องได้รับการควบคุมตรวจสอบมิให้ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา เป็นการค้นหาความจริงที่ถูกต้องมากกว่าการใช้อำนาจในเชิงบังคับอันเป็นจุดเกาะเกี่ยวเชื่อมโยงหลักการตรวจสอบค้นหาความจริงและหลักในการประกันสิทธิเสรีภาพที่สำคัญซึ่งต้องประสานควบคู่กันไปโดยตลอด เนื่องจากผู้ถูกกล่าวหาย่อมได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์เสมอจนกว่าจะได้รับการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย ฐานะผู้ถูกกล่าวหาจึงเป็นประธานในคดีมีสิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาได้ โดยในการประสานงานตรวจสอบความจริงระหว่างองค์กรมีความชัดเจนต่อเนื่อง ต้องไม่สร้างอาณาจักรขอบเขตหรือทัศนคติเชิงลบแต่ละองค์กรระหว่างกัน โดยเฉพาะศาลซึ่งเป็นองค์กรสำคัญในการดำเนินกระบวนพิจารณาต้องปรับปรุงบทบาทเพื่อให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของการดำเนินคดีอาญา คือ ตรวจสอบค้นหาความจริงขณะเดียวกันก็ต้องมีบทบาทควบคุมมิให้มีการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล คือ คุ้มครองสิทธิและ

---

[48] ประเสริฐ โหล่วประดิษฐ์. (2545). **ปัญหาการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง:ศึกษากรณีหลักการทบทวนคำพิพากษา.** หน้า 50-51.

เสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาด้วย ศาลจึงต้องมีบทบาทร่วมกับฝ่ายอื่นเพื่อค้นหาความจริง ไม่วางเฉย การกระตือรือร้นช่วยค้นหาความจริงโดยไม่เข้าข้างฝ่ายใด เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและผลประโยชน์ของสังคม กรณีนี้ไม่ถือว่าเป็นการขัดต่อหลักความเป็นกลางของศาลแต่อย่างใด

การควบคุมตรวจสอบมิให้ผู้พิพากษาใช้อำนาจอิสระตามอำเภอใจด้วยหลักการดุลและคานอำนาจ เพื่อให้ผู้พิพากษาใช้อำนาจอย่างอิสระแต่ก็อยู่ภายใต้กรอบของความถูกต้องชอบธรรมและตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) ข้อ 14

1) บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาอันบุคคลต้องหาว่ากระทำผิดหรือการพิจารณาข้อพิพาททางสิทธิและหน้าที่ของตน ทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจอิสระและเป็นกลางซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย หนังสือพิมพ์และสาธารณชนอาจถูกห้ามรับฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วน ก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติ หรือด้วยเหตุผลด้านความเป็นอยู่ส่วนตัวของคู่กรณี หรือในกรณีศาลเห็นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษ แต่คำพิพากษาในคดีอาญาหรือข้อพิพาททางแพ่งย่อมเป็นที่เปิดเผย เว้นแต่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชนหรือเป็นกระบวนพิจารณาคดีเกี่ยวด้วยข้อพิพาทเรื่องทรัพย์สินของคู่สมรสหรือการเป็นผู้ปกครองเด็ก

2) บุคคลทุกคนที่ถูกลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์การลงโทษและคำพิพากษาต่อศาลสูงให้พิจารณาทบทวนอีกครั้งตามกฎหมาย

จากหลักการที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า กฎหมายทั้งในประเทศและต่างประเทศบัญญัติคุ้มครองถึงสิทธิและเสรีภาพทั้งของประชาชนทั่วไป ผู้เสียหายจากคดีอาญาและจำเลยในคดีอาญา โดยคุ้มครองจากการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีอาญาให้ได้รับความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายตั้งแต่เริ่มคดีจวบจนกระทั่งการทบทวนคำพิพากษาของศาลด้วย

2.2.1 หลักการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาคดีอาญา

เพื่อเป็นหลักประกันเกี่ยวกับความเป็นอิสระของกระบวนการยุติธรรมและทำให้การตัดสินคดีสอดคล้องกับกฎหมาย รัฐจึงได้สร้างกลไกการควบคุมผู้พิพากษาโดยศาลลำดับชั้นที่สูงกว่า อย่างไรก็ตามการควบคุมตรวจสอบดังกล่าวไม่ได้เป็นไปโดยอัตโนมัติ โดยคู่ความที่คิดว่าได้รับความเสียหายจากคำพิพากษาของศาลจึงเป็นการเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีใหม่ (Review) โดยศาลในลำดับชั้นสูงกว่า

นอกจากนี้ความหมายของกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาหรือการโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาของศาล (Review หรือ Attacks on Judicial Decisions) จะแตกต่าง

ออกไปตามระบบกฎหมาย โดยนักกฎหมายในระบบ Civil Law เช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศอิตาลี และประเทศเยอรมนีจะมีความหมายโดยทั่วไปว่าหมายถึงวิธีการที่ทำให้มีการแก้ไขหรือยกเลิกคำพิพากษาของศาล

การโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาอาจจะเป็นกรณีที่ศาลที่ได้มีคำพิพากษาได้ทำการพิจารณาตัดสินคดีใหม่เท่ากับเป็นการทบทวนคำพิพากษา (Reexamination or Reopening) หรือกรณีที่ศาลลำดับชั้นสูงกว่าศาลที่ได้มีคำพิพากษาทำการตรวจสอบคำพิพากษา โดยศาลสูงต่างๆ นั้นจะเรียกว่า "Appeal" ไม่ว่าจะเป็นการอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลสูงสุด และไม่ว่าการอุทธรณ์นั้นจะเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริง การตรวจสอบคำพิพากษาโดยศาลสูงจึงมีลักษณะเหมือนกัน ในขณะที่ในประเทศ Civil Law นั้นกระบวนพิจารณาในศาลอุทธรณ์และศาลสูงสุดจะแตกต่างกันอย่างมาก และใช้ถ้อยคำเรียกขานที่แตกต่างกัน เช่น การอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ในประเทศฝรั่งเศสเรียกว่า "Appeal" ในประเทศเยอรมนีเรียกว่า "Berufung" ในประเทศอิตาลีเรียกว่า "Appello" ส่วนการอุทธรณ์ต่อศาลสูงสุดในประเทศฝรั่งเศสเรียกว่า "Pourvoi" ในประเทศเยอรมนีเรียกว่า "Revision"

คำพิพากษาของศาลที่ถูกโต้แย้งไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นคำพิพากษาเฉพาะในส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระข้อพิพาทของคดี โดยอาจจะเป็นคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของวิธีพิจารณา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเขตอำนาจศาลหรือข้อโต้แย้งที่เป็นเนื้อหาสาระของคดีนั้นอาจจะเป็นเพียงบางส่วนของคดีที่พิพาทกันในศาลล่างก็ได้ ศาลอาจจะพิจารณาในประเด็นที่ว่าจำเลยได้สำนึกผิดหรือไม่ เพื่อที่จะกำหนดค่าเสียหายที่แน่นอน[49]

กล่าวโดยสรุปสาเหตุและความจำเป็นที่ต้องมีการแก้ไขทบทวนคำพิพากษานั้นเนื่องจากผู้พิพากษาซึ่งประกอบเป็นศาลนั้นก็เป็นปุถุชนธรรมดาที่อาจผิดพลาด บกพร่องในการวินิจฉัยและสั่งคดีได้ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากความไม่รู้ ความไม่ละเอียด รอบคอบหรือความหลงผิด ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวผู้พิพากษาเอง นอกจากนั้นในด้านพยานหลักฐานที่ผู้พิพากษาใช้ประกอบในการวินิจฉัยสั่งก็อาจจะเกิดความผิดพลาดบกพร่องได้ด้วยเช่นเดียวกัน เป็นต้นว่าพยานหลักฐานอาจไม่ถูกต้อง ไม่ตรงกับความจริง หรือไม่ครบถ้วน เหล่านี้เป็นที่มาของความบกพร่องในการตัดสินชี้ขาดคดี และความบกพร่องนั้นอาจเป็นรูปแบบต่างๆ เช่น

---

[49] วรรณชัย บุญบำรุง. (2548). **หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 2.** หน้า 180-181.

1) อาจเป็นการใช้กฎหมายผิด เช่น ใช้กฎหมายที่ถูกยกเลิกไปแล้วมาลงโทษบุคคล หรือลงโทษบุคคลไม่ครบถ้วนตามกฎหมาย หรือ

2) อาจเป็นการฟังข้อเท็จจริงผิด ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้หลายประการ เป็นต้นว่า การสืบพยานหลักฐานไม่ละเอียดครบถ้วน การสรุปข้อเท็จจริงผิด หรือพยานหลักฐานที่นำมาใช้ในการชั่งน้ำหนักพยานเป็นพยานหลักฐานที่ยังคลุมเครืออยู่

จะเห็นได้ว่าแม้ศาลจะมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี กรณีก็อาจมีความจำเป็นที่ต้องมีการอุทธรณ์ ฎีกา ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันในการอำนวยความยุติธรรม[50] คู่ความที่ได้รับความเสียหายจากคำพิพากษาที่ผิดนั้น จึงควรจะมีวิธีการที่จะสามารถแก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวได้ และการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลนั้นไม่เพียงแต่จะช่วยทำให้มีการแก้ไขคำพิพากษาที่ผิดพลาดเท่านั้นยังมีผลทำให้ศาลล่างมีความระมัดระวังมากขึ้นในการทำคำพิพากษา

2.2.2 สาเหตุของการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาคดีอาญา[51]

กระบวนการวิธีพิจารณาความนั้นจะประกอบด้วยโครงสร้างหลัก 2 ส่วนคือ โครงสร้างในส่วนที่เป็นวิธีการ (Procedural Formation) และโครงสร้างส่วนที่เป็นเนื้อหา (Substantive Formation) โดยปกติคำพิพากษาจะมีความมุ่งหมายที่จะบอกถึงการกำหนดข้อเท็จจริงอันเป็นที่ยุติแล้วกับการปรับใช้กฎหมายว่าผลในทางกฎหมายจะเป็นประการใด โดยเฉพาะหากมีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดข้อเท็จจริง การปรับใช้กฎหมายหรือการกำหนดบทลงโทษ ย่อมเกิดข้อผิดพลาดได้เสมอ และข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจำต้องมีการแก้ไข การแก้ไขที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการอุทธรณ์คดี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมหรือความยุติธรรม ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญและเป็นวัตถุประสงค์หลักของการอุทธรณ์ สามารถจำแนกออกเป็น 3 ขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่

2.2.2.1 การกำหนดข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง[52]

กระบวนการวิธีพิจารณาหรือการดำเนินคดีอาญานั้นมุ่งแสวงหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดว่าผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหารายนี้ได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ โดยองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมและโดยอาศัยหลักเกณฑ์ทางกฎหมายลักษณะพยาน เพื่อเป็นหลักประกันให้ได้ความจริงที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งการที่จะได้ความจริงอันเป็นที่ยุติต้องดำเนินการตามขั้นตอน เช่น พยานหลักฐานที่รับฟังมายอมรับได้ตามกฎหมายหรือไม่ (Admissibility) หากยอมรับได้ก็มาสู่ขั้นตอนการสอบพยาน (Examination) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ

---

[50] คณิต ณ นคร ข (2540). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.** หน้า 324-325.

[51] เกียรติศักดิ์ พุฒพันธุ์. (2546). **การแก้ไขทบทวนคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** หน้า 19.

[52] แหล่งเดิม.

การค้นหาความจริง และนำมาสู่ขั้นตอนสุดท้าย คือการประเมินค่าของพยานหลักฐานที่ได้รับฟังมาทั้งหมด (Evaluation) ว่าน่าเชื่อถือเพียงใดซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์และทักษะของแต่ละบุคคล ด้วยเหตุนี้การประเมินค่าพยานหลักฐานที่ได้รับฟังมาจึงอาจมีข้อจำกัดหรือมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นได้ ในขณะเดียวกันการกำหนดข้อเท็จจริงโดยปราศจากเหตุผลมารองรับ อันเป็นสาเหตุให้ต้องมีการตรวจสอบและแก้ไขความผิดพลาดต่อไป

2.2.2.2 การปรับใช้กฎหมายไม่ถูกต้อง[53]

เนื่องจากกฎหมายนั้นเป็นสภาวะที่ไม่มีตัวตนและมีความเป็นอุดมคติอยู่ เมื่อใดก็ตามที่นำไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงและทำให้กฎหมายนั้นมีสภาวะเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา การใช้กฎหมายที่ถูกต้องที่สุดก็คือการปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวะอุดมคติของมัน หากปรับใช้กฎหมายขัดกับสภาวะที่แท้จริงแล้ว ย่อมเป็นการปรับใช้กฎหมายโดยไม่ถูกต้อง นอกจากนี้การใช้กฎหมายยังเกี่ยวข้องกับการตีความ (Interpretation) ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันได้ โดยเฉพาะในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ส่วนในประเทศที่ใช้กฎหมายคอมมอนลอว์นั้นมิได้มีบทบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรเท่าใดนัก แต่จะยึดถือคำพิพากษาที่ได้ตัดสินมาแล้ว การปรับใช้กฎหมายจึงเป็นไปตามหลัก Precedent หรือ Stare Decisis คือ ในเรื่องหรือข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันต่างต้องตัดสินอย่างเดียวกัน การปรับใช้กฎหมายจึงมีข้อจำกัดและอาจเกิดข้อผิดพลาดได้ เนื่องจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์ ต่างก็ให้ความสำคัญกับขั้นตอนในการกำหนดข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น แต่สาเหตุของการปรับใช้กฎหมายไม่ถูกต้อง ก็คือการให้บุคคลธรรมดาเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับใช้กฎหมาย เช่น ประเทศที่ใช้ระบบลูกขุนในคดีความผิดเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งการพิจารณาในศาลแรกและเป็นการพิจารณาโดยไม่ใช้ลูกขุน ผู้พิพากษาจึงเป็นผู้พิจารณาทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และเนื่องจากปริมาณคดีมีจำนวนมากจึงต้องพิจารณาโดยรวบรัดเพื่อความรวดเร็ว ทำให้ความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาย่อมมีน้อยโอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดย่อมมีมาก และการให้ประชาชนธรรมดาเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินย่อมมีข้อจำกัดและทำให้เกิดข้อผิดพลาดขึ้นได้ ประการต่อมาก็คือ องค์กรในการพิจารณา หากผู้พิพากษานั่งพิจารณาเป็นองค์คณะย่อมทำให้เกิดความรอบคอบในการพิจารณาคดี อย่างเช่นในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย ซีวิลลอว์ในการพิจารณาความผิดที่มีโทษรุนแรง มักจะมีการนั่งพิจารณาเป็นองค์คณะเสมอ ประโยชน์ของการนั่งพิจารณาเป็นองค์คณะก็เพื่อให้เกิดการรับฟังข้อเท็จจริงอย่างรอบคอบและเป็นการควบคุมซึ่งกันและกัน ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาให้เป็นไปโดยถูกต้องและเที่ยงธรรม อันเป็นสาเหตุให้ต้องมีการแก้ไขโดยวิธีการต่างๆ ต่อไป

---

[53] แหล่งเดิม.

2.2.2.3 การกำหนดโทษที่ไม่สมควรหรือรุนแรงเกินไป[54]

กรณีปกติการกำหนดโทษจะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้พิพากษาเป็นสำคัญ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงเหตุผลในการลงโทษหรือทฤษฎีในการลงโทษ รวมทั้งเหตุผลในด้านอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ในส่วนของการอุทธรณ์โดยหลักไม่มีวัตถุประสงค์ในการโต้แย้งการกำหนดบทลงโทษของผู้พิพากษาโดยตรงเพราะเป็นดุลพินิจ หากแต่เพื่อให้มีการแก้ไขโทษให้มีความเหมาะสมและเพื่อป้องกันมิให้จำเลยต้องรับโทษเกินสมควร

2.2.3 ขั้นตอนในการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาคดีอาญา

ขั้นตอนในการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาคดีอาญา สามารถแบ่งการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาคดีอาญาได้ออกเป็น 2 ประเภท โดยคำนึงถึงสภาวะของคำพิพากษาว่าถึงที่สุดแล้วหรือยังไม่ถึงที่สุด โดยแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

2.2.3.1 การแก้ไขคำพิพากษาคดีอาญาก่อนคดีถึงที่สุด

ระบบคอมมอนลอว์ส่วนใหญ่เปิดโอกาสให้คู่ความสามารถอุทธรณ์คดีอาญา ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายได้อย่างน้อย 1 ชั้น แต่มีคดีบางประเภทไม่อาจอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง เนื่องจากลูกขุนได้รับฟังข้อเท็จจริงและไตร่ตรองแล้วว่าถูกต้องตรงกับความจริงซึ่งก็คือคดีความผิดเล็กๆ น้อยๆ ส่วนในระบบซีวิลลอว์จะเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายได้อย่างน้อย 1 ชั้นเช่นกัน และอาจจำกัดการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในบางกรณี การแก้ไขคำพิพากษาคดีอาญาก่อนคดีจะถึงที่สุดนี้เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลสูงได้ตรวจสอบคำตัดสินและคำพิพากษาของศาลล่างว่าถูกต้องหรือไม่ และเป็นอีกวิธีหนึ่งในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่

2.2.3.2 การแก้ไขคำพิพากษาคดีอาญาภายหลังคดีถึงที่สุด

กระบวนพิจารณาของศาล ประกอบด้วยโครงสร้าง 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นแบบพิธี (Formal) และส่วนที่เป็นเนื้อหา (Material) กล่าวคือ คำพิพากษาคดีอาญาเมื่อประกาศหรือตัดสินคดีออกมาแล้ว คำพิพากษาย่อมมีสภาพเด็ดขาดไม่อาจโต้แย้งได้โดยวิธีใดๆ ในส่วนที่เป็นแบบพิธีก็คือการกำหนดให้มีระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์และได้ผ่านพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวไปแล้ว โดยถือว่าคู่ความไม่ประสงค์ที่จะใช้สิทธิโต้แย้งคำพิพากษา เป็นเหตุให้คำพิพากษานั้นเป็นอันถึงที่สุดในทางแบบพิธี ส่วนในเนื้อหานั้นคำพิพากษาที่ได้ย่อมถือว่าถูกต้องตรงกับความจริงที่สุด และถือเป็นอันยุติไม่อาจนำมาฟ้องร้องกันได้อีก เนื่องจากได้เปิดโอกาสให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายนำพยานเข้าสืบหักล้าง

---

[54] แหล่งเดิม.

ในช่วงเวลาที่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดีแล้ว และศาลได้ฟังข้อโต้แย้งของทั้งสองฝ่ายแล้ว ดังนั้น แม้หากมีข้อผิดพลาดในส่วนนี้ แต่เมื่อคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วย่อมไม่อาจอุทธรณ์ต่อไปได้[55]

2.2.4 ผลการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษา

เมื่อศาลสูงดำเนินกระบวนการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาของศาลชั้นต้นเสร็จสิ้นแล้ว ศาลสูงต้องทำคำพิพากษา ศาลสูงมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้โดย

1) พิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ถ้าเห็นว่าศาลชั้นต้นได้ดำเนินกระบวนพิจารณามาถูกต้องชอบด้วยกฎหมายและการทำคำพิพากษาได้ดำเนินการโดยถูกต้อง แต่ในกรณีที่ศาลสูงเห็นว่ามีข้อผิดพลาดบกพร่องเกิดขึ้นก็อาจมีคำพิพากษาในกรณีดังต่อไปนี้

2) พิพากษายก (Affirm) กรณีที่ศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนพิจารณา หรือเป็นการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลที่ผิดพลาดบกพร่อง เช่น ไม่ได้สอบถามการมีทนายของจำเลย ไม่ได้สอบถามคำให้การของจำเลย หรือในกรณีที่ศาลสูงเห็นว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้นมีการปรับใช้กฎหมายผิดพลาดหรือตีความกฎหมายผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิพากษายกคำพิพากษาของศาลชั้นต้นแล้วสั่งให้ย้อนสำนวนไปยังศาลชั้นต้นเพื่อทำการพิจารณาและพิพากษาหรือสั่งใหม่ตามรูปคดีได้ นอกจากนี้ในกรณีที่ศาลสูงเห็นว่าในปัญหาข้อกฎหมายนั้นศาลชั้นต้นยังมิได้พิจารณาหรือวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในประเด็น ก็มีอำนาจที่จะทำคำพิพากษาในลักษณะเดียวกันและสั่งให้ศาลชั้นต้นพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงนั้นและพิจารณาใหม่ตามรูปความแห่งคดี

3) พิพากษากลับ (Reverse) ในปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลสูงมีความเห็นที่แตกต่างไปจากศาลชั้นต้น ก็มีอำนาจที่จะวินิจฉัยกลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้และมีคำพิพากษาใหม่ได้เอง เช่น เป็นคำพิพากษาให้ปล่อยตัวจำเลย หรือเพิกถอนการลงโทษเมื่อเห็นว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือลงโทษขั้นต่ำสุดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เมื่อเป็นความผิดที่มีอัตราโทษสูง เป็นต้น

4) พิพากษาแก้ เป็นการแก้ไขกรณีที่ศาลชั้นต้นปรับบทมาตราที่จะลงโทษจำเลยผิดพลาดบกพร่อง นอกเหนือไปจากคำฟ้องอันเป็นผลร้ายต่อจำเลย ศาลสูงมีอำนาจแก้ไขให้ถูกต้องได้[56]

2.2.5 ผลกระทบของการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาคดีอาญา

ในทางทฤษฎีคำพิพากษาคดีอาญามีสมมติฐานที่ว่า ข้อเท็จจริงที่ได้ตัดสินไปถือว่าถูกต้องตรงกับความจริงมากที่สุดตามหลัก “Res judicata pro veritate habetur” ทำให้คำพิพากษาคดีอาญาไม่อาจโต้แย้งเป็นอย่างอื่นได้ ดังนั้นคำพิพากษาคดีอาญาทุกประเภทในทางทฤษฎีจึงไม่สามารถอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้ กล่าวคือ เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาคดีอาญาคดีใดคดีหนึ่งแล้ว

---

[55] แหล่งเดิม.

[56] ประเสริฐ โหล่วประดิษฐ์. เล่มเดิม. หน้า 59-60.

คำพิพากษานั้นย่อมผูกพันและสามารถบังคับได้ทันทีตามทฤษฎีผลผูกพันของคำพิพากษา (The Theory of Finally-Binding Effect) ไม่ว่าจะเป็นศาลหรือคู่ความก็ตามซึ่งตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแน่นอนทางกฎหมาย (Legal Stability) หากยอมให้มีการอุทธรณ์คดีอาญาย่อมต้องกระทบกระเทือนถึงความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในทางกลับกันหากไม่ยอมให้มีการแก้ไขคำพิพากษาที่มีความผิดพลาดบกพร่องเช่นนี้ก็ย่อมทำให้ความยุติธรรมไม่อาจดำเนินไปได้ด้วยดี เพราะย่อมกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพของบุคคล ดังนั้น การอุทธรณ์คดีอาญาซึ่งถือว่าเป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดของคำพิพากษา จึงต้องคำนึงถึงสมดุลระหว่างความแน่นอนของคำพิพากษากับสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เกิดจากคำพิพากษา เพื่อป้องกันความเสื่อมศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรม

ในทางทฤษฎีคำพิพากษาคดีอาญาสามารถสิ้นสุดและเด็ดขาดได้เพียงศาลชั้นเดียว โดยไม่จำเป็นต้องขอให้มีการแก้ไขทบทวน แต่มีข้อแม้ว่ากระบวนวิธีพิจารณาคดีต่างๆ ทั้งหมดต้องสมบูรณ์แบบและทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมได้ทำหน้าที่ค้นหาความจริงอย่างสมบูรณ์ที่สุดแล้ว เพราะเมื่อความจริงที่ได้จากกระบวนวิธีพิจารณาที่มีความสมบูรณ์แบบมากเท่าใด โอกาสที่เกิดข้อโต้แย้งหรือข้อผิดพลาดบกพร่องย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้หรือเกิดขึ้นได้น้อย ความจริงที่ได้ตามลักษณะนี้จะมีความเป็นภาวะวิสัยอย่างมากและไม่น่าจะมีความจริงเป็นอย่างอื่นได้นอกจากความจริงที่ได้จากการไต่สวนหรือสอบสวนโดยกระบวนการทั้งหมดนี้อีก ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของวิธีพิจารณาความที่ต้องการให้ได้มาซึ่งความยุติธรรมที่ดีที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

อย่างไรก็ดีด้วยเหตุที่มนุษย์มีความสามารถที่จำกัดจึงอาจเป็นสาเหตุให้เกิดข้อผิดพลาดขึ้นได้ไม่มากก็น้อยและข้อผิดพลาดต่างๆ เหล่านี้ก็ส่งผลกระทบต่อคำพิพากษาแตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับสภาพสังคมในขณะนั้น หากพิจารณาจากแนวคิดในปัจจุบันที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนมากขึ้น การชั่งน้ำหนักระหว่างความเด็ดขาดของคำพิพากษาคดีอาญากับความยุติธรรมและสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนจึงเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังและควรต้องให้มีการแก้ไขทบทวนได้ เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในกระบวนพิจารณาคดีของศาล จึงมีข้อพิจารณาในส่วนของหลักการพิจารณาคดีดังนี้ คือ การพิจารณาคดีใดๆ ก็ตามจะต้องมีการพิจารณาโดยศาลอย่างเหมาะสม เป็นธรรม โดยศาลสองชั้นเป็นอย่างน้อย โดยนำหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับหลักแห่งความเสมอภาคและหลักแห่งความเหมาะสมมาพิจารณาประกอบ โดยที่ต้องไม่ก่อให้เกิดความล่าช้าแห่งคดีโดยปราศจากคุณค่าตามลำดับ[57]

---

[57] เกียรติศักดิ์ พุฒพันธุ์. เล่มเดิม. หน้า 27-29.

2.3 แนวคิดในการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่นำไปสู่การสร้างระบบการตรวจสอบและดำเนินคดีแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีสาเหตุมาจากการฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย โดยมีปัจจัยที่มาจากแนวความคิดที่ผิดจากความชอบธรรมของคนในสังคมไทย ตลอดถึงความมีช่องว่างของกฎหมาย โดยการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีอาญาเดิมนั้นขาดประสิทธิภาพในการนำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำความผิดฐานทุจริตประพฤติมิชอบมาลงโทษ เพราะเป็นคดีที่มีความสลับซับซ้อนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้มีอิทธิพล ประกอบกับระบบกฎหมายวิธีพิจารณาอาญาที่ให้ฝ่ายผู้กล่าวหาเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยศาลต้องวางตัวเป็นกลางไม่อาจเป็นฝ่ายค้นหาข้อเท็จจริงได้เอง[58] และมิได้แยกความผิดอาญาที่เกี่ยวกับการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการออกจากการดำเนินคดีอาญากับบุคคลทั่วไป

ในอดีตที่ผ่านมานั้นการตรวจสอบโดยกระบวนการทางรัฐธรรมนูญ โดยสมาชิกรัฐสภาด้วยกันเอง การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การตรวจสอบการทุจริตโดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการประพฤติมิชอบในวงราชการ (คณะกรรมการ ป.ป.ป.) หรือการรัฐประหารโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของนักการเมือง ซึ่งในการตรวจสอบการทุจริตโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมักไม่ให้ความร่วมมือ เมื่อนำคดีมาสู่ศาลก็ปรากฏว่าพนักงานอัยการหรือผู้เสียหายซึ่งมีหน้าที่ต้องนำสืบให้ศาลเห็นว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง แต่พยานหลักฐานที่จะรับฟังเพื่อลงโทษจำเลยนั้นค่อนข้างที่จะหายาก เนื่องจากพยานบุคคลมักมีความสัมพันธ์กับจำเลยหรือจำเลยเป็นผู้มีอิทธิพล ทำให้เกิดความกดดันและไม่กล้ามาเบิกความเป็นพยานต่อศาล นอกจากนี้ศาลยึดถือพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบในชั้นศาลเท่านั้นไม่ฟังข้อเท็จจริงนอกสำนวน และการที่ศาลไม่มีบทบาทในการแสวงหาข้อเท็จจริงพยานหลักฐานได้เอง จึงทำให้พยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบไม่เพียงพอที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดหรือมีเหตุสงสัยตามควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ก็ต้องยกประโยชน์ให้แก่จำเลย ศาลจึงต้องพิพากษายกฟ้องไปในที่สุด

ความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่ราชการมีแนวความคิดมาจากหลักการจัดตั้งองค์กรของรัฐ โดยอธิบายว่า ในการบริหารราชการและการจัดการของรัฐ รัฐไม่สามารถดำเนินการได้เอง เนื่องจากรัฐไม่มีตัวตนจึงต้องมอบอำนาจให้กับตัวแทนของรัฐ ซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงต้องมีการควบคุมการใช้อำนาจรัฐ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐไปในทางที่มิชอบและ

---

[58] วัส ติงสมิตร. (2551, มกราคม-เมษายน). "การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับปัญหาการขัดต่อหลักความเสมอภาคและพันธกรณีระหว่างประเทศ." **ดุลพาห, 55, 1.** หน้า 156.

เพื่อรักษาประโยชน์ของมหาชน การใช้อำนาจในทางมิชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ให้อำนาจย่อมต้องรับโทษ ดังนั้นคุณธรรมทางกฎหมายหรือสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองในความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ก็คือความบริสุทธิ์แห่งอำนาจรัฐหรือความบริสุทธิ์แห่งตำแหน่งหน้าที่[59]

เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำความผิดอาญาในความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการย่อมส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติและประชาชนอย่างรุนแรงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รัฐมีหน้าที่โดยตรงที่จะดำเนินการกับผู้กระทำความผิดเหล่านั้นโดยผ่านทางเจ้าพนักงานในองค์กรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการและศาล ซึ่งองค์กรเหล่านี้ต้องมีวิธีในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เจ้าพนักงานเหล่านี้จะทำหน้าที่ของตนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่จะให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถนำตัวผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่กระทำความผิดมาลงโทษ แต่ในขณะเดียวกันจะต้องมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพทั้งผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหา โดยเฉพาะหน้าที่ในการร่วมมือกันค้นหาความจริง เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติเป็นไปอย่างถูกต้องชอบธรรม

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงได้ริเริ่มกำหนดการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแยกต่างหากจากกระบวนพิจารณาคดีอาญาทั่วไปเป็นรัฐธรรมนูญที่เริ่มเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยเป็นกระบวนการที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ โดยได้มีการกำหนดองค์กรใหม่ขึ้นมาเพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีดังกล่าว ซึ่งได้แก่ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) โดยองค์กรดังกล่าวได้ถูกจัดตั้งขึ้นมาเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกำหนดโครงสร้างระบบการใช้อำนาจรัฐเสียใหม่เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิควบคุมและตรวจสอบได้อย่างแท้จริงอันเป็นการป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจการปกครองบ้านเมืองแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องในทางมิชอบหรือทุจริตด้วยประการใดๆ[60] หลักการดังกล่าวยังคงดำเนินเรื่อยมาจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน เพื่อเป็นกลไกหนึ่งในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

---

[59] คณิต ณ นคร ก (2539). **กฎหมายอาญาภาคความผิด.** หน้า 300.

[60] มนตรี รูปสุวรรณ และคณะ. (2540). **เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ.** หน้า 24.

แนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการในขณะร่างรัฐธรรมนูญ คือการนำรูปแบบของศาลพิเศษของประเทศฝรั่งเศสมาใช้และปรับปรุงองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งทั้งสองแนวทางก็คือรากฐานแนวความคิดในการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยสามารถศึกษารายละเอียดได้ดังนี้

2.3.1 รากฐานแนวความคิดของการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

จากการที่กรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญบางคนได้เสนอแนวทางด้วยการนำความคิดให้มีการปรับปรุงรูปแบบหรือโครงสร้างของคณะตุลาการคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่นำรูปแบบของระบบศาลพิเศษของประเทศฝรั่งเศสมาใช้ให้เป็นศาลในระบบศาลยุติธรรมแต่ยังคงให้มีความคิดหรือนิติวิธี (Justice Method) ตามระบบศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐโดยเรียกศาลนี้ว่าศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ก็คือการนำแนวความคิดของการตั้งศาลพิเศษรวมกับแนวความคิดของการปรับปรุงหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมาปรับปรุงให้เกิดความเป็นรากฐานในการปรับปรุงความคิดในการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ด้วยเหตุผลที่ว่า[61]

1) เหตุที่ไม่สามารถนำตัวผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่กระทำความผิดมาลงโทษนั้นมิใช่ว่ามีการฟ้องคดีนักการเมืองกระทำการอันมิชอบต่อหน้าที่แล้วศาลยกฟ้อง แต่ความจริงก็คือว่าแทบจะไม่มีการฟ้องคดีดังกล่าวต่อศาลยุติธรรม ดังนั้นกลไกที่ทำให้เกิดปัญหาจึงมิใช่อยู่ที่ศาลยุติธรรมแต่อยู่ที่กระบวนการสอบสวนที่จะมีการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดมากกว่า เพราะฉะนั้นการที่จะมาตั้งศาลพิเศษก็คงไม่แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

2) อย่างไรก็ตามข้อดีของศาลพิเศษก็คือ การพิจารณาคดีที่รวดเร็ว มีการตัดสินคดีที่รวดเร็วเพื่อให้บุคคลที่อยู่ในตำแหน่งสำคัญๆ ไม่ว่าจะเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ซึ่งหากกระทำผิดจริงก็ต้องได้รับโทษโดยเร็วที่สุด ในทำนองกลับกันหากบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ต้องได้รับประกันว่าเป็นผู้บริสุทธิ์โดยเร็วเช่นกัน เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้อย่างเต็มภาคภูมิ

ด้วยเหตุผลสมควรที่จะให้ตุลาการส่วนใหญ่มาจากผู้พิพากษาศาลฎีกาเพราะคนเหล่านี้มีประสบการณ์และกำหนดให้ศาลฎีกาเป็นศาลพิเศษคือให้มีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ในศาลฎีกานั้นเอง ส่วนเหตุที่ไม่ให้เริ่มต้นคดีที่ศาลชั้นต้นและส่งคดีไปยัง

---

[61] คณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ. (2540). **รายงานการประชุมวันที่ 3 พฤษภาคม-24 กรกฎาคม 2540 (ครั้งที่ 25-27) ในวันที่ 25 มิถุนายน 2540.**

ศาลฎีกาเพื่อตัดสิน เพราะการวินิจฉัยอาจเกิดปัญหาในการวินิจฉัยได้จึงสมควรให้ผู้พิพากษาในศาลฎีกาเป็นผู้รับข้อเท็จจริงโดยตนเอง

2.3.2 การนำรูปแบบศาลพิเศษของประเทศฝรั่งเศสมาใช้

แนวความคิดนี้ได้ถูกกำหนดให้เป็นกรอบในชั้นการร่างรัฐธรรมนูญ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการศึกษาเพื่อเสนอคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.) โดยเฉพาะผลของรายงานการวิจัยระบบตรวจสอบการทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับสูง (Impeachment) โดยศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริตต่อหน้าที่ราชการของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้ กำหนดให้มีศาลพิเศษคือคณะตุลาการอาญาธร แต่ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็นคณะตุลาการคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในชั้นยกร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาเป็นการเฉพาะ[62]

ศาลพิเศษที่รายงานการศึกษาฉบับดังกล่าวได้เสนอเป็นแนวทางการแก้ปัญหาการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการทุจริตคอรัปชั่น คือ การนำรูปแบบหรือโครงสร้างของศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐ (La Cour de Justice de la République) มาใช้ซึ่งเป็นระบบศาลพิเศษ[63] ของประเทศฝรั่งเศสด้วยเหตุผลที่ว่า

1) เป็นไปตามหลักนิติธรรมและความชอบด้วยกฎหมาย (Rule of Law and Criminal Legality) ที่มีหลักการว่าความผิดก็ดี (Offence) โทษก็ดี (Penalty) องค์กรพิจารณาคดีและวิธีพิจารณาคดี (Court and Procedure) ต้องกำหนดไว้โดยกฎหมายที่ประกาศใช้ก่อนเกิดเหตุ ซึ่งหลักการนี้เรียกว่า แนวความผิดทางกฎหมายอาญาในการพิจารณาคดีทางการเมือง (Conception Pénaliste de la Jurisdiction) อธิบายได้ว่าความผิดและโทษต้องอาศัยกฎหมายอาญาที่ใช้อยู่ขณะกระทำผิดเป็นหลัก แต่อาจจัดตั้งศาลพิเศษที่มีวิธีพิจารณาพิเศษเพื่อพิจารณาความผิดได้

2) เป็นไปตามหลักการพิจารณาคดีการเมืองหรือกึ่งการเมืองให้มีประสิทธิภาพและได้ผลโดยให้ความคุ้มครองผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มีอำนาจและอิทธิพลอย่างเหมาะสม เพราะการกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นการกระทำทางนโยบายที่มีความผิดทางอาญาจึงมิอาจใช้หลักความเสมอภาคได้เนื่องจากสถานการณ์กระทำผิดและลักษณะการกระทำผิดไม่เหมือนกับกรณีบุคคลธรรมดากระทำผิด

---

[62] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ข (2538). **ระบบการตรวจสอบทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง (Impeachment).** หน้า 66-67.

[63] แหล่งเดิม.

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนำเอารูปแบบของศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐ (La Cour de Justice de la République) ของประเทศฝรั่งเศสอันเป็นแนวคิดหรือนิติวิธี (Juristic Method) ของระบบศาลพิเศษมาปรับใช้ ได้แก่

1) องค์คณะในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีลักษณะเป็นองค์คณะใหญ่มีจำนวน 9 คน ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีการลงคะแนนลับและต้องเลือกเป็นรายคดี การกำหนดให้เป็นองค์คณะใหญ่ก็เพื่อให้เป็นศาลชั้นต้นที่มีอำนาจหน้าที่ในการค้นหาความจริงซึ่งจะทำให้การรับฟังข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติได้

2) ผู้พิพากษาที่จะเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีต้องเป็นผู้พิพากษาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา เนื่องจากต้องอาศัยประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเป็นอย่างสูง ซึ่งผู้พิพากษาเหล่านี้อย่างน้อยต้องผ่านการเป็นผู้พิจารณาพิพากษาในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์มาแล้ว

3) ผลของคำพิพากษาแตกต่างไปจากศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐของประเทศฝรั่งเศส

อย่างไรก็ตามแม้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอันเป็นศาลซึ่งมีแนวคิดหรือนิติวิธีตามระบบศาลพิเศษของประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากได้นำเอารูปแบบของศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐมาปรับใช้ก็ตาม แต่ผลของคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นจะอุทธรณ์ได้ต้องมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ โดยสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งแตกต่างจากผลคำพิพากษาของศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐที่ไม่เป็นที่สุด (L'assemblée plénière de la cour de cassation) สามารถทำการตรวจสอบทบทวนในปัญหาข้อกฎหมายได้

จากจุดกำเนิดของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เริ่มต้นจากแนวคิดให้เป็นศาลพิเศษแยกต่างหากจากศาลยุติธรรมซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ผลของคำวินิจฉัยเป็นที่สุดไม่อาจตรวจสอบทบทวนเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นได้ ได้ผ่านขั้นตอนของกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน จนกระทั่งสภาร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขปรับปรุงให้สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาได้แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังที่กล่าวข้างต้น ซึ่งก็ยังคงเหลือร่องรอยของกรอบความคิดที่ให้ผลของคำพิพากษาเป็นที่สุดไม่สามารถจะอุทธรณ์ได้อีกเช่นเดิม เนื่องจากมีกรอบเวลาในการเสนอพยานหลักฐานใหม่เพียง 30 วัน ขัดต่อหลักการให้สิทธิคู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชำนัญพิเศษไปยังศาลสูงทำการตรวจสอบทบทวนอันเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งที่รับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทาง การเมือง ค.ศ. 1966

2.3.3 การแก้ไขปรับปรุงหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

แนวความคิดนี้เป็นแนวทางที่กรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญบางคนเสนอให้ทำการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบแทนการจัดตั้งองค์กรพิเศษดังกล่าว ด้วยเหตุผลที่ว่า[64]

1) ในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 234 วรรคสอง บัญญัติห้ามมิให้มีการตั้งศาลใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะแทนศาลที่มีอยู่แล้ว ในขณะนั้นการมีศาลพิเศษโดยเนื้อหาไม่สอดคล้องกับหลักการของมาตราดังกล่าว แต่โดยเนื้อหาในทางกลับกันทำให้เกิดความแตกต่างขึ้นในคดีที่บุคคลฐานะต่างๆ กันได้รับการพิจารณาพิพากษาไม่เหมือนกัน การที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำผิดแล้วคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลที่มีจำนวนน้อย จุดบกพร่องอยู่ที่ผู้เริ่มคดีซึ่งก็คือพนักงานสอบสวนไม่มีความเป็นอิสระในการเริ่มคดีการแบ่งแยกการพิจารณาพิพากษาคดีระหว่างผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับบุคคลทั่วไปจึงไม่เป็นเอกภาพในกระบวนการยุติธรรม

2) องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทุกองค์กรมีหน้าที่ในการร่วมมือกันค้นหาความจริง แต่ในทางปฏิบัติแล้วศาลกลับวางตัวเป็นกลางโดยให้เป็นหน้าที่ของคู่ความในการค้นหาความจริง ทำให้ระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยเป็นการต่อสู้คดีในศาลซึ่งไม่ถูกต้องกับระบบ เพราะเมื่อมีการต่อสู้คดีกันในศาลแล้วย่อมมีวิธีหรือเทคนิคต่างๆ มากมายทำให้ไม่อาจพิสูจน์ความจริงหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้

นอกจากนี้ยังมีความเห็นของฝ่ายศาลยุติธรรมที่เห็นว่า ยังไม่มีเหตุจำเป็นและสมควรที่จะจัดตั้งศาลพิเศษแต่ควรที่จะพัฒนาระบบการสอบสวนและการหาพยานหลักฐานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะการที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ถูกกล่าวหาว่าทุจริตประพฤติมิชอบไม่ถูกลงโทษนั้นมิใช่เป็นเพราะความบกพร่อง ความอ่อนแอของระบบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หรือความไม่รู้ทัน หรือไม่เข้าใจสภาพการเมืองของผู้พิพากษาแต่เป็นเพราะความอ่อนแอของระบบการสอบสวนมากกว่า การแก้ไขจึงควรมุ่งไปที่การปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบการสอบสวนมิใช่ตั้งองค์กรตุลาการขึ้นมาใหม่ตามร่างรัฐธรรมนูญ

2.3.4 แนวคิดในการแยกการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองออกจากการดำเนินคดีอาญากับบุคคลทั่วไป

ปัญหาและอุปสรรคของการขาดประสิทธิภาพในการนำตัวผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ทำการทุจริตต่อหน้าที่ยังคงมีอยู่เรื่อยมาและมีผู้กระทำผิดมากขึ้นเรื่อยๆ จึงมีแนวคิดที่จะแก้ไขระบบการตรวจสอบการทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับสูง รวมทั้งข้าราชการประจำระดับสูง ด้วยการศึกษาวิจัยปัญหาที่เกี่ยวกับองค์กรและกระบวนการตรวจสอบการทุจริตคอรัปชั่น

---

[64] คณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ. เล่มเดิม.

ในอดีตที่ผ่านมาและปัจจุบัน เปรียบเทียบกับการตรวจสอบทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในต่างประเทศ พร้อมทั้งข้อเสนอในการปรับปรุงระบบการตรวจสอบทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับสูงในประเทศไทย การศึกษาวิจัยดังกล่าวปรากฏในรายงานการวิจัยระบบการตรวจสอบการทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง (Impeachment) โดยได้เสนอแนวทางการแก้ไขการทุจริตต่อหน้าที่ราชการไว้หลายวิธีการ โดยเฉพาะการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบที่น่าจะเหมาะสมที่จะกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่[65]

1) องค์กรพิเศษที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาให้ใช้ระบบศาลพิเศษ เป็นองค์กรที่ไม่ใช่ศาลในระบบศาลยุติธรรม และไม่ใช่องค์กรทางการเมืองล้วนๆ แต่เป็นศาลที่มีองค์ประกอบส่วนใหญ่เป็นผู้พิพากษาอาชีพ และองค์ประกอบส่วนน้อยมาจากองค์กรทางการเมือง เพื่อให้รู้ทันและเข้าใจสภาพการเมือง เรียกระบบศาลพิเศษนี้ว่า “ตุลาการอาญาธร” ประกอบด้วยผู้พิพากษาจำนวน 15 นาย โดยมีผู้พิพากษา 10 นายซึ่งมีอาวุโสสูงสุดของศาลฎีกาที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแต่งตั้งมาและผู้พิพากษาอีก 5 นายที่สมาชิกที่มิได้ถูกกล่าวหาแต่งตั้งมาในการประชุมสภาครั้งแรกหลังจากเลือกตั้งทั่วไป ศาลนี้มีอำนาจอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเหมือนศาลทั่วไป

คณะตุลาการอาญาธรนี้มีอำนาจตัดสินคดีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญาต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดสำคัญอื่นตามที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญจะกำหนด หรือทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ นอกจากนั้น หากมีบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองร่วมกระทำผิดไม่ว่าในฐานะตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ก็อยู่ในอำนาจศาลนี้ที่จะพิจารณาเช่นกัน การดำเนินกระบวนพิจารณาคดีของคณะตุลาการอาญาธรจะต้องตราเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญและต้องมีสาระสำคัญ คือ

ประการแรก ให้ใช้ระบบไต่สวนข้อเท็จจริง โดยยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมาสรุปเป็นหลัก

ประการที่สอง วิธีพิจารณาต้องใช้หลักฟังความทุกฝ่ายรวมทั้งสิทธิในการป้องกันตนเองของจำเลย

ประการที่สาม ต้องมีหลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย

ประการที่สี่ หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยที่มีน้ำหนักให้จำเลย

ประการที่ห้า หลักการบังคับคดีตามคำวินิจฉัย การวินิจฉัยจะต้องกระทำโดยผู้พิพากษาทุกคน รวมทั้งจะต้องเขียนคำพิพากษาด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังต้องพิมพ์เผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษาเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจดุลพินิจโดยสาธารณชน คำพิพากษานี้เป็นที่สุดมิอาจอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้

---

[65] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ข เล่มเดิม. หน้า 66.

2) ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นองค์กรที่บัญญัติรองรับไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเรียกว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือ คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดที่มาของคณะกรรมการเชื่อมโยงกับฝ่ายการเมือง แต่ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลการครอบงำของการเมือง และคณะบุคคลดังกล่าวนี้ต้องมีอิสระในการดำเนินการ มีวาระในการดำรงตำแหน่งที่ยาวนานพอสมควร เช่น 9 ปี แต่ดำรงตำแหน่งได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น เพื่อประกันความเป็นอิสระของคณะกรรมการ ปรับปรุงวิธีพิจารณาไต่สวนหาข้อเท็จจริงของคณะกรรมการให้เหมาะสมกับสถานภาพของบุคคลและสภาพเรื่องที่มีการไต่สวน เช่น ข้าราชการระดับสูงและนักการเมือง ต้องมีกระบวนการไต่สวนความผิดแตกต่างจากข้าราชการระดับล่าง ปรับปรุงหน่วยธุรการของคณะกรรมการเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและมีงบประมาณเป็นของตนเอง มีบุคลากรที่เป็นข้าราชการพลเรือนแต่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประการสำคัญที่สุด คือ ให้มีอำนาจหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวน พร้อมความเห็นเสนอต่อคณะตุลาการอาญาธร ในกรณีที่มีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือกระทำทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

3) ผู้ถูกกล่าวหา ได้แก่ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับสูงทุกตำแหน่งไม่ว่าจะเป็นสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่นๆ รวมทั้งบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองร่วมกระทำผิดด้วย ไม่ว่าจะเป็นตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน

4) ผู้กล่าวหา ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน หรือบุคคลที่เป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อาจกล่าวโทษต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ไต่สวนได้

เหตุที่ต้องมีการกำหนดคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะตุลาการอาญาธรไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะเรื่องการปราบปรามการทุจริตคอรัปชั่นของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นเรื่องสำคัญไม่ควรให้อยู่ในกฎหมายธรรมดา แต่สมควรบัญญัติรองรับไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงกระบวนการพิจารณาขององค์กรทั้งสองด้วยซึ่งในรายงานการวิจัยดังกล่าวยังมีต้นร่างของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและตุลาการอาญาธร โดยเฉพาะในส่วนของตุลาการอาญาธรได้กำหนดรายละเอียดของตำแหน่งประธานตุลาการอาญาธร การเข้าสู่ตำแหน่ง การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง คุณสมบัติของผู้เป็นตุลาการอาญาธร องค์คณะตุลาการ การวินิจฉัยคดี และกำหนดให้มีวิธีพิจารณาไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ประการสำคัญก็คือการให้คำวินิจฉัยของตุลาการอาญาธรเป็นที่สุดไม่อาจ

ตรวจสอบทบทวนได้[66] คือ แนวความคิดเริ่มแรกที่จะแยกการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองออกจากการดำเนินคดีอาญากับบุคคลทั่วไป ด้วยการยกฐานะของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติให้เป็นองค์กรที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมีอำนาจสืบสวนสอบสวนและสรุปสำนวนพร้อมความเห็นเสนอต่อศาลพิเศษเพื่อพิจารณาพิพากษาโดยใช้ระบบไต่สวนข้อเท็จจริงโดยยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลัก

2.4 หลักการเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ

หลังจากที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีผลใช้บังคับและต่อมาได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นั้นได้มีแนวความคิดของการตรวจสอบอำนาจรัฐด้วยการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่ราชการเพื่อแก้ปัญหาของการขาดประสิทธิภาพในการนำตัวผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่กระทำผิดมาลงโทษอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงควรทราบถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้มีหลักที่สำคัญที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังนี้

2.4.1 การดำเนินคดีจะต้องปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง

การดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับการกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่นจะต้องปราศจากการแทรกแซงทางการเมืองทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ

2.4.1.1 การพิจารณาพิพากษาคดีต้องมีความเป็นอิสระ

เพื่อให้การดำเนินคดีในชั้นศาลปราศจากการแทรกแซงจากการเมืองโดยสิ้นเชิงผู้พิพากษาจึงต้องมีความเป็นอิสระในการพิจารณาคดี (Independence of judge) หลักประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษาตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญก็คือ การกำหนดการได้มาหรือการคัดสรรผู้พิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ต้องมาจากการเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและต้องทำการเลือกองค์คณะผู้พิพากษาด้วยวิธีการลงคะแนนลับประการสำคัญที่สุดคือจะต้องเลือกเป็นรายคดีที่ขึ้นมาสู่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง

---

[66] แหล่งเดิม.

ทางการเมือง[67] เพื่อป้องกันการเลือกจ่ายสำนวนให้กับผู้พิพากษาซึ่งอาจเกิดจากฝ่ายการเมืองเข้ามาใช้อิทธิพลได้

2.4.1.2 การฟ้องคดีจะต้องปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง

เพื่อให้การฟ้องคดีเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่ปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง รัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีหรือเป็นโจทก์ในคดีอาญาคืออัยการสูงสุด[68] พนักงานอัยการในตำแหน่งอื่นใดนอกจากอัยการสูงสุดไม่อาจฟ้องคดีได้ รวมทั้งบุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดในคดีดังกล่าวก็ไม่อาจฟ้องคดีได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) ที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย เพราะคุณธรรมทางกฎหมายในความผิดเหล่านี้คือความบริสุทธิ์แห่งอำนาจรัฐหรือความบริสุทธิ์แห่งตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งแตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดให้พนักงานอัยการหรือผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้

นอกจากนั้นอัยการสูงสุดมีหน้าที่ต้องฟ้องคดีเท่านั้นไม่อาจใช้ดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องดังเช่นคดีอาญาโดยทั่วไป[69] หากอัยการสูงสุดไม่ฟ้องคดีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีอำนาจดำเนินการฟ้องคดีได้เองหรือแต่งตั้งทนายความฟ้องคดีได้

2.4.1.3 การสอบสวนต้องปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง

เพื่อขจัดปัญหาการสืบสวนสอบสวนที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมและขจัดปัญหาของอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่ไม่ชัดแจ้งเด็ดขาดเพียงพอในการสืบสวนสอบสวนรัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้

1) ยกฐานะของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติให้เป็นองค์กรอิสระไม่ขึ้นกับฝ่ายบริหารหรือฝ่ายการเมือง[70] มีอิสระในการบริหารบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง มีหน่วยธุรการเป็นอิสระโดยมีเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

---

[67] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 219.

[68] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 272.

[69] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 272 วรรคห้า.

[70] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 251 วรรคหนึ่ง.

แห่งชาติประกอบด้วยประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการอื่นอีกแปดคน[71] มีวาระการดำรงตำแหน่งเก้าปีดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว[72]

2) การสรรหาคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งต้องดำเนินการโดยคณะกรรมการสรรหาซึ่งประกอบไปด้วยประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร[73] ทั้งนี้เพื่อป้องกันการครอบงำจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

2.4.2 ศาลต้องดำเนินกระบวนพิจารณาโดยเปิดเผยและรวดเร็ว

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องดำเนินกระบวนพิจารณาไต่สวนพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปทุกวันทำการจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้[74] เป็นการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการสืบพยานของศาลที่เคยเกิดขึ้นที่ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการพิจารณาคดี

หลักการสำคัญดังกล่าวเห็นได้จากการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้โดยห้ามมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ถูกกล่าวหาปฏิบัติหน้าที่และยังห้ามมิให้ใช้สิทธิว่าด้วยการคุ้มกัน (Immunity) ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา[75] กล่าวคือ รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปได้ แม้จะอยู่ในระหว่างการประชุมของวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร[76]

2.4.3 การดำเนินคดีต้องเป็นไปตามหลักการค้นหาความจริง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน กำหนดให้การดำเนินคดีอาญาต้องเป็นไปตามหลักการค้นหาความจริง กล่าวคือ

2.4.3.1 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหน้าที่ค้นหาความจริง[77]

การสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะต้องค้นหาความจริงในเนื้อหาเพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่ด้วยการไต่สวนข้อเท็จจริง

---

[71] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 246 วรรคหนึ่ง.

[72] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 247 วรรคหนึ่ง.

[73] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 246 วรรคสาม.

[74] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 19.

[75] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 131.

[76] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 277 วรรคสาม และมาตรา 272 วรรคสี่.

[77] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 250 (2).

รวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่เป็นประโยชน์หรือเป็นคุณหรือเป็นโทษต่อผู้ถูกกล่าวหาเพื่อชี้มูลความผิดของผู้ถูกกกล่าวหามิใช่ว่าแสวงหาพยานหลักฐานที่จะเป็นโทษต่อผู้ถูกกล่าวหาเท่านั้น

2.4.3.2 ศาลมีหน้าที่ในการค้นหาความจริง[78]

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยึดสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ (Judicial Investigation) ตามที่เห็นสมควรเพื่อค้นหาความจริงในเนื้อหาศาลจะวางเฉยไม่ได้ ในการทำหน้าที่ค้นหาความจริงของศาลนั้นศาลจะต้องไม่ผูกมัดกับแบบหรือคำร้องคำขอของผู้ใดเช่นเดียวกับศาลมีหน้าที่ต้องค้นหาความจริงจนเป็นที่พอใจ

2.4.4 กระบวนการค้นหาความจริงในคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นต้องนำคดีนั้นขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยเหตุที่ต้องมีศาลชำนัญพิเศษขึ้นมาเพราะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมักมีอำนาจบารมีและมีทรัพย์สินในอันที่จะทำให้การดำเนินกระบวนพิจารณาคดีนั้นอาจเป็นไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้นศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงมีการพิจารณาคดีแบบระบบไต่สวนและการนำคดีขึ้นสู่ศาลก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกับการดำเนินคดีอาญาของบุคคลธรรมดา ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นศาลชำนัญพิเศษที่ตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้ยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินจากรัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร และได้มีการประกาศคณะปฏิรูปฯ ฉบับที่สาม โดยข้อที่หนึ่งระบุให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิ้นสุดลงก็ตาม แต่ในข้อที่สี่ของประกาศฉบับดังกล่าวระบุว่าศาลทั้งหลายนอกจากศาลรัฐธรรมนูญคงมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามกฎหมาย และในประกาศคณะปฏิรูปฯ ฉบับที่สิบเก้า เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ข้อที่หนึ่งให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 มีผลใช้บังคับต่อไป โดยให้งดการบังคับใช้บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการสรรหา และในข้อที่สองระบุว่า ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มีผลใช้บังคับต่อไป ดังนั้นในการศึกษาแนวทางการค้นหาความจริงในคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะต้องศึกษาจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม

---

[78] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 277 วรรคหนึ่ง.

การทุจริต พุทธศักราช 2542 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 เป็นหลัก

การแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

เมื่ออัยการสูงสุดหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กระบวนการต่อไป คือ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องดำเนินการตรวจคำฟ้องนั้นว่าถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 มาตรา 161 บัญญัติว่า “ถ้าฟ้องไม่ถูกต้องตามกฎหมายให้ศาลสั่งโจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้อง หรือยกฟ้อง หรือไม่ประทับฟ้อง” มาใช้ในการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยอนุโลม[79] ซึ่งคำฟ้องจะต้องถูกต้องตามกฎหมาย ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงจะมีคำสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณาพิพากษาต่อไป

การดำเนินคดีอาญาในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นไม่ต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องและในวันที่โจทก์ยื่นคำฟ้องนั้น กฎหมายกำหนดให้โจทก์ส่งสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อใช้เป็นหลักในการพิจารณาและรวมไว้ในสำนวนและศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควร[80] เมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้มีคำสั่งประทับฟ้องแล้วก็จะส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยและนัดคู่ความมาศาลในวันพิจารณาคดีครั้งแรก โดยในวันพิจารณาคดีครั้งแรกนั้นเมื่อจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลและศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ศาลจะอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไร ในชั้นนี้เป็นสิทธิของจำเลยที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าจำเลยให้การอย่างใดก็บันทึกไว้ ในกรณีที่จำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลบันทึกไว้

---

[79] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 18 วรรคสอง.

[80] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 25.

ในการพิจารณาคดีครั้งแรกหากจำเลยให้การปฏิเสธศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็จะต้องกำหนดวันตรวจพยานหลักฐานและดำเนินการไต่สวนพยานหลักฐานต่อไป ในกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพนั้นกรณีต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 กล่าวคือ

1) ในคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพนั้นกฎหมายกำหนดอัตราโทษจำคุกอย่างต่ำไม่เกินห้าปี ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาจพิพากษาคดีได้โดยไม่ต้องมีการไต่สวนพยานหรือสืบพยานแต่อย่างใด หากศาลเชื่อว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามคำรับสารภาพ แต่หากมีความสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ศาลก็มีอำนาจที่จะเรียกพยานหลักฐานมาทำการไต่สวนต่อไปได้[81] และหากศาลเชื่อว่าจำเลยมิได้กระทำผิดก็สามารถยกฟ้องคดีนั้นได้ โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185

2) ในกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพนั้น กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลจะต้องไต่สวนพยานจนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง

ในการพิจารณาคดีครั้งแรกศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังถามคำให้การจำเลย และจะต้องกำหนดวันตรวจพยานหลักฐานด้วย โดยต้องแจ้งให้โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบสี่วันและกฎหมายกำหนดให้คู่ความที่จะนำพยานเข้าสู่กระบวนการตรวจพยานหลักฐานนั้นจะต้องยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลในจำนวนที่เพียงพอก่อนวันตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน หากโจทก์หรือจำเลยยื่นบัญชีระบุพยานเมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวได้แต่โดยได้รับอนุญาตจากศาล[82] และต้องมีเหตุดังต่อไปนี้ คือ

1) มีเหตุอันสมควรไม่ทราบถึงพยานหลักฐานนั้น
2) กรณีเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม
3) กรณีเพื่อให้จำเลยได้มีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

---

[81] ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543, ข้อ 9.

[82] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 28 วรรคสอง.

ในวันตรวจพยานหลักฐานให้โจทก์และจำเลยส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุต่อศาล เพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตรวจสอบ[83] สำหรับวัตถุประสงค์ของการตรวจพยานหลักฐานก็เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีความรวดเร็วยิ่งขึ้น[84] สามารถแบ่งได้เป็นสองกรณี คือ

1) หากโจทก์จำเลยไม่มีการโต้แย้งพยานหลักฐานใด องค์คณะผู้พิพากษาจะสั่งให้รับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้

2) หากโจทก์จำเลยโต้แย้งพยานหลักฐานใด หรือเมื่อศาลเห็นเองก็ให้องค์คณะผู้พิพากษาดำเนินการไต่สวนพยานหลักฐานต่อไป

ในกรณีที่โจทก์หรือจำเลยโต้แย้งพยานหลักฐานใดไม่ว่าจะเป็นพยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือในกรณีที่ต้องมีการไต่สวนพยานให้องค์คณะผู้พิพากษาแจ้งวันเริ่มไต่สวนให้แก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน โดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องดำเนินการไต่สวนพยานหลักฐานต่อเนื่องกันไปทุกวันจนเสร็จการพิจารณา เพราะการดำเนินคดีนั้นมีผลกระทบต่อการกระทำการในตำแหน่งของจำเลย เว้นแต่จะมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้[85] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้กระบวนการพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะสำคัญจึงจะมีการพิจารณาเป็นการลับได้[86]

กรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำสั่งให้มีการพิจารณาเป็นการลับเฉพาะแต่บุคคลดังต่อไปนี้เท่านั้นที่จะอยู่ในห้องพิจารณาได้ คือ[87]

1) โจทก์

2) จำเลยและผู้ควบคุมตัวจำเลย

---

[83] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 29 วรรคแรก.

[84] สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ค (2549). **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง ตัวบท คำอธิบาย และเอกสารอ้างอิงเรียงมาตรา.** หน้า 109.

[85] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 19.

[86] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 26.

[87] ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543, ข้อ 11.

3) ทนายความ

4) พยานและบุคคลที่ได้รับอนุญาตจากศาล

กระบวนการพิจารณาคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแตกต่างกับการดำเนินการพิจารณาคดีอาญาทั่วๆ ไปที่การพิจารณาและสืบพยานให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยโดยศาลมีอำนาจพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานลับหลังจำเลยได้[88] เพราะในการดำเนินคดีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยึดรายงานของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลัก ในการพิจารณาอาจไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร ดังนั้นกระบวนพิจารณาคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงไม่จำต้องดำเนินการต่อหน้าจำเลยแต่อย่างใด จะเห็นได้ว่าเหตุผลที่การพิจารณาไม่จำต้องทำต่อหน้าจำเลยนั้น เพราะหากในการดำเนินกระบวนพิจารณาต้องกระทำต่อหน้าจำเลยอาจจะเกิดปัญหา กล่าวคือ หากจำเลยหลบหนีก็คงจะตามจับได้ยาก เพราะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นมีอำนาจอิทธิพลและมีเงิน

การไต่สวนพยานนั้นให้องค์คณะผู้พิพากษาสอบถามพยานบุคคลเอง โดยการแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งการทำการไต่สวนแล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น โดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามศาล แล้วจึงให้โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติมต่อไป โดยกฎหมายบัญญัติให้ศาลมีหน้าที่สืบพยาน กรณีจะแตกต่างกับการสืบพยานในคดีอาญาทั่วไปซึ่งเป็นหน้าที่ของคู่ความในการสืบพยาน ในการถามพยานของคู่ความหลังจากที่พยานตอบคำถามศาลแล้วสามารถใช้คำถามนำได้ หลังจากที่คู่ความได้ดำเนินการถามพยานแล้วห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดถามพยานอีก เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อการไต่สวนพยานเสร็จสิ้นลงโจทก์และจำเลยแถลงปิดคดี คดีจึงเสร็จการพิจารณาและศาลจะวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 แล้วมีคำพิพากษาตามน้ำหนักของพยานหลักฐานต่อไป

2.4.5 เขตอำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีของบุคคลบางประเภทและคดีบางประเภทที่บุคคลดังกล่าวนั้นได้กระทำขึ้น ดังนั้นในเรื่องเขตอำนาจศาลจึงอธิบายได้เป็น 2 กรณี ดังนี้

---

[88] ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543, ข้อ 10.

2.4.5.1 บุคคลที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง[89]

เบื้องต้นจะต้องพิจารณาก่อนว่าบุคคลใดที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เนื่องจากเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้บังคับแก่บุคคลบางประเภทเป็นการเฉพาะ

ถ้าพิจารณาจากชื่อของกฎหมายก็จะเข้าใจว่าบุคคลที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คือ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเท่านั้น แต่แท้จริงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 ได้ขยายไปถึงบุคคลอื่นด้วย กล่าวคือ

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ไว้โดยให้หมายความถึง

1) นายกรัฐมนตรี

2) รัฐมนตรี

3) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

4) สมาชิกวุฒิสภา

5) ข้าราชการการเมืองอื่นนอกจาก 1) และ 2) ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง

6) ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา

7) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

8) ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลนคร

9) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้หรืองบประมาณไม่ต่ำกว่าที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มิได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ไว้ เพียงแต่ได้บัญญัติถึงอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งในส่วนของตัวบุคคลและ

---

[89] ไพโรจน์ วายุภาพ. (2543). **วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** หน้า 11-16.

ลักษณะคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้ในมาตรา 9 ว่า "ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีดังต่อไปนี้"

1) คดีที่มูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาว่านายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่นร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

2) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาบุคคลตาม 1) หรือบุคคลอื่นเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดทางอาญาตาม 1)

3) คดีซึ่งประธานวุฒิสภาส่งคำร้องให้ศาลพิจารณาพิพากษาข้อกล่าวหาว่ากรรมการในคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

4) คดีที่ร้องขอให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกติของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่นหรือผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติตกเป็นของแผ่นดิน

กรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 9 (1) ที่เป็นเรื่องกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติ กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายทางอาญา หรือกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น โดยได้กำหนดบุคคลที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้เฉพาะบุคคลดังต่อไปนี้

1) นายกรัฐมนตรี
2) รัฐมนตรี
3) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
4) สมาชิกวุฒิสภา
5) ข้าราชการการเมืองอื่น

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 9 (2) ได้ขยายอำนาจออกไปถึงบุคคลซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและมิใช่เจ้าพนักงานด้วย หากผู้นั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 ตาม มาตรา 9 (1) โดยเป็นผู้ร่วมกระทำผิดในฐานะเป็น

ตัวการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 หรือเป็นผู้ใช้ตาม มาตรา 84 หรือผู้สนับสนุนตามมาตรา 86

ส่วนข้าราชการการเมืองอื่นนั้นตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พุทธศักราช 2535 มาตรา 4 ระบุว่าข้าราชการการเมือง ได้แก่ บุคคลซึ่งรับราชการในตำแหน่งข้าราชการการเมือง ดังต่อไปนี้

1) นายกรัฐมนตรี
2) รองนายกรัฐมนตรี
3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
4) รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
5) รัฐมนตรีว่าการทบวง
6) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
7) รัฐมนตรีช่วยว่าการทบวง
8) ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี
9) ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี
10) ที่ปรึกษารัฐมนตรีและที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
11) เลขาธิการนายกรัฐมนตรี
12) รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง
13) โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
14) รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
15) เลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
16) ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
17) เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
18) ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
19) เลขานุการรัฐมนตรีว่าการทบวง
20) ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการทบวง

ข้าราชการการเมืองอื่นจึงหมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พุทธศักราช 2535 มาตรา 4 (1) ถึง (20)

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จะถูกดำเนินคดีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงไม่รวมถึงผู้ดำรงตำแหน่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 มาตรา 4 (6) ถึง (9)

บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 9 (2) และมาตรา 9 (1) สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 275 วรรคหนึ่งและวรรคสอง ซึ่งอยู่ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่บัญญัติว่า "ในกรณีที่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่นให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพิพากษา

บทบัญญัติวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับกรณีที่บุคคลดังกล่าวหรือบุคคลอื่นเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตามวรรคหนึ่งเพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ด้วย"

สำหรับกรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 ตาม มาตรา 9 (3) ที่เป็นเรื่องกล่าวหาว่าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติร่ำรวยผิดปกติกระทำผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการนั้น ผู้ที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คือกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 249 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า "สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่า กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ใดร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ"

ส่วนกรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 ตามมาตรา 9 (3) ที่เป็นเรื่องกล่าวหาว่าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติร่ำรวยผิดปกติกระทำผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการนั้น บทบัญญัติดังกล่าวสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 259 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

1) นายกรัฐมนตรี

2) รัฐมนตรี

3) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

4) สมาชิกวุฒิสภา

5) ข้าราชการการเมืองอื่น

6) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

2.4.5.2 คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง[90]

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเพิ่มขึ้นจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หลายประการ และตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 9 ถึง มาตรา 10 กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ โดยให้ฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งอันเกิดจากการกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมีเพียงศาลเดียว ดังนั้นศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาทั่วราชอาณาจักร โดยคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลนี้ไม่ว่าจะเกิดเหตุที่ใดต้องฟ้องยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแห่งเดียวเท่านั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 9 ได้กำหนดลักษณะคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1) การดำเนินคดีอาญา

การกระทำที่เป็นความผิดทางอาญาทั้งหลายมีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาเป็นหลักและยังมีบัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2522 เป็นต้น ความผิดในประมวลกฎหมายอาญา บางความผิดมิได้จำกัดคุณสมบัติของผู้กระทำผิด บางความผิดจำกัดเฉพาะเจ้าพนักงานเท่านั้น ที่จะกระทำความผิดนั้นได้ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาจกระทำความผิดอาญาเช่นเดียวกับราษฎรทั่วไป รวมทั้งความผิดที่ผู้กระทำต้องเป็นเจ้าพนักงาน

---

[90] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 9.

การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งเป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 9 (1) นั้นได้บัญญัติลักษณะของความผิดไว้ว่า "คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาว่านายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่นที่ร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น" ความผิดดังกล่าว ได้ขยายออกไปตามลำดับความผิดด้วย กล่าวคือ แม้ผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็ถือว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 9 (2) ซึ่งบัญญัติว่า "คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาบุคคลตาม (1) หรือบุคคลอื่นเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดทางอาญาตาม (1)"

คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามบทบัญญัติดังกล่าวอาจแบ่งออกได้เป็น

(1) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา

ความผิดดังกล่าวคือ ความผิดในประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 2 หมวด 2 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตั้งแต่ มาตรา 147 ถึง มาตรา 166 ซึ่งขึ้นต้นด้วยความว่า "ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน..." ทุกมาตราเป็นความผิดเฉพาะตัวผู้มีฐานะเป็นเจ้าพนักงาน ผู้อื่นที่ไม่ใช่เจ้าพนักงานและไม่มีหน้าที่เช่นนั้นย่อมขาดคุณสมบัติอันเป็นองค์ประกอบเฉพาะตัวส่วนบุคคล จึงกระทำผิดดังกล่าวไม่ได้ หากจะร่วมมือกับเจ้าพนักงานหรือใช้ให้เจ้าพนักงานกระทำก็เป็นได้ แต่ผู้สนับสนุนความผิดดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ตั้งแต่มาตรา 147 ถึงมาตรา 156 เป็นการกระทำโดยทุจริต ส่วนมาตรา 157 ซึ่งอยู่ระหว่างกลางเป็นบทบัญญัติทั่วไป ทั้งกระทำโดยทุจริตและให้เกิดความเสียหายใช้บังคับต่อเมื่อการกระทำไม่ต้องด้วยบทบัญญัติมาตราอื่นโดยเฉพาะ

(2) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

ความผิดตามข้อนี้เป็นความผิดตามกฎหมายอื่นที่มิใช่ประมวลกฎหมายอาญาตามที่กล่าวไปข้างต้น จึงต้องดูว่ามีกฎหมายอะไรบ้างที่มีบทบัญญัติอันมีลักษณะเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ที่บุคคลตามที่ระบุในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 9 (1) เป็นผู้กระทำผิดได้ กฎหมายดังกล่าว เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 มาตรา 119,122 และมาตรา 123 เป็นต้น

(3) ความผิดฐานเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

ความผิดตามข้อนี้เป็นการพิจารณาจากลำดับความผิดในกรณีที่มีบุคคลหลายคนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการพิจารณาพิพากษาคดีและบุคคลเหล่านั้นจะได้รับความยุติธรรมโดยเท่าเทียมกัน จึงให้นำผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือมิได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามลำดับความผิดนั้นมาพิจารณาที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วย อันได้แก่

(ก) ผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหลายคนร่วมกันกระทำความผิดอาญาตามข้อ (1) หรือร่วมกันกระทำความผิดดังกล่าวกับเจ้าพนักงานอื่นที่มิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อันเป็นการร่วมกระทำความผิดด้วยกันเป็นตัวการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงหนึ่งร่วมกระทำความผิดกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอื่น เป็นต้น

(ข) ผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้ใช้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 84 ซึ่งอาจเป็นการใช้ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วยกันกระทำความผิดอาญา ตามข้อ (1) หรือใช้เจ้าพนักงานอื่นที่มิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำความผิดดังกล่าว เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงใช้ให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกระทำความผิด หรือใช้ให้ปลัดกระทรวงกระทำความผิด เป็นต้น

(ค) ผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 ซึ่งเป็นการสนับสนุนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วยกันกระทำความผิดอาญาตามข้อ (1) หรือสนับสนุนเจ้าพนักงานอื่นที่มิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำผิด เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงให้ความช่วยเหลือในการกระทำความผิดของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงหรือปลัดกระทรวง เป็นต้น

(ง) ผู้ที่มิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือผู้ที่มิใช่เจ้าพนักงานเป็นผู้สนับสนุน โดยอาจเป็นผู้สนับสนุนด้วยการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือผู้ที่มิใช่เจ้าพนักงานเป็นตัวการร่วมกระทำผิด หรือเป็นผู้ใช้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำผิด ซึ่งไม่อาจลงโทษฐานเป็นตัวการหรือผู้ใช้ได้ เพราะถือว่าเป็นผู้ขาดคุณสมบัติก็ได้ เช่น ปลัดกระทรวงให้ความช่วยเหลือในการกระทำความผิดของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงหรือราษฎรร่วมกระทำผิดกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวง เป็นต้น

2) การดำเนินคดีต่อกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

การดำเนินคดีต่อกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 9 (3) ซึ่งบัญญัติว่า "คดีซึ่งประธานวุฒิสภาส่งคำร้องให้ศาลพิจารณาพิพากษาข้อกล่าวหาว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ"

คดีที่ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องมายังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง เป็นการกล่าวหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกระทำผิดเป็นคดีอาญาหรือคดีแพ่งเช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 9 (1) ดังที่กล่าวไปแล้ว ได้แก่คดีที่มีข้อกล่าวหาว่า

(1) กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติร่ำรวยผิดปกติ

(2) กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่

(3) กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

คดีที่กล่าวหาตามข้อ (1) เป็นการกล่าวหาเพื่อให้มีคำสั่งให้ทรัพย์สินของกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตกเป็นของแผ่นดินซึ่งเป็นการดำเนินคดีแพ่ง

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 มาตรา 4 "ร่ำรวยผิดปกติ" หมายความว่าการมีทรัพย์สินมากผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติ หรือการมีหนี้สินลดลงมากผิดปกติ หรือได้ทรัพย์สินมาโดยไม่สมควรสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่

ตามบทนิยามดังกล่าวการที่จะถือว่าบุคคลดังกล่าวร่ำรวยผิดปกติจะต้องสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่แล้วทำให้ผู้นั้นได้รับประโยชน์ใน 4 กรณีต่อไปนี้

(1) มีทรัพย์สินมากผิดปกติ

(2) มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติ

(3) มีหนี้สินลดลงมากผิดปกติ

(4) ได้ทรัพย์สินมาโดยไม่สมควรสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่

(5) กรณีตามข้อ(1) ถึงข้อ (3) ต้องมีลักษณะที่มากผิดปกติเป็นสำคัญ ส่วนกรณีตามข้อ (4) นั้นไม่จำต้องมีลักษณะดังกล่าว เพียงแต่เป็นการได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยไม่สมควรก็พอ โดยทั้งสี่กรณีดังกล่าวจะต้องเป็นการได้มาสืบเนื่องจากการปฏิบัติตามหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่

ส่วนข้อกล่าวหาตามข้อ (2) และข้อ (3) เป็นการกล่าวหาเพื่อให้มีคำพิพากษาลงโทษอาญาแก่กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติซึ่งเป็นการดำเนินคดีอาญา

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 มาตรา 31 บัญญัติให้ประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้นกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจึงกระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 147 ถึง มาตรา 166 ได้เช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังที่กล่าวมาข้างต้น ส่วนความผิดตามกฎหมายอื่นถ้าเป็นการกระทำโดยทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ก็อยู่ในอำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเช่นกัน

3) การดำเนินคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

การดำเนินคดีด้วยการร้องขอให้ทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตกเป็นของแผ่นดินที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 9 (1) ในส่วนที่เป็นการร่ำรวยผิดปกติดังที่กล่าวไปแล้ว กับ มาตรา 9 (4) ที่เป็นกรณีที่ทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ซึ่งบัญญัติว่า “คดีที่ร้องขอให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกติของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติตกเป็นของแผ่นดิน”

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 มาตรา 4 คำว่า “ทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ” หมายความว่า การที่ทรัพย์สินหรือหนี้สินในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ยื่นเมื่อพ้นจากตำแหน่งมีการเปลี่ยนแปลงไปจากบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ได้ยื่นไว้เมื่อเข้ารับตำแหน่งในลักษณะที่ทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติหรือหนี้สินลดลงผิดปกติตามบทนิยามดังกล่าวมีความ

เกี่ยวพันกับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ยื่นเมื่อพ้นจากตำแหน่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมา มาตรา 32

สำหรับการร่ำรวยผิดปกติที่บัญญัติอยู่ใน มาตรา 9 (1) นั้นเป็นคดีแพ่งมิใช่คดีอาญา ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 33 และ มาตรา 35 ในหมวด 3 ที่ว่าด้วยการดำเนินคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้ระบุการร่ำรวยผิดปกติไว้เป็นต่างหากจากการมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติตาม มาตรา 9 (4)

ดังนั้นเมื่อกล่าวโดยสรุปคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่

1) คดีที่มีมูลคดีเป็นการกล่าวหาว่านายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่นร่ำรวยผิดปกติกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

2) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาบุคคลตาม (1) หรือบุคคลอื่นเป็นตัวการหรือผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดอาญาตามข้อ (1)

3) คดีที่กล่าวหาว่าบุคคลอื่นเป็นผู้ให้ ผู้ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตาม (1) เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่

4) คดีซึ่งประธานวุฒิสภาส่งคำร้องให้ศาลพิจารณาพิพากษาข้อกล่าวหาว่ากรรมการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติร่ำรวยผิดปกติกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

5) คดีที่ร้องขอให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกติของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติตกเป็นของแผ่นดิน

6) คดีที่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น สมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติและเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนด จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 259 หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความ

อันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงควรแจ้งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ

7) ผู้ดำรงตำแหน่งตาม มาตรา 270 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ถูกกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ และส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติว่าข้อกล่าวหาดังกล่าวมีมูล

8) คดีที่กล่าวหาว่ากรรมการตรวจสอบหรืออนุกรรมการผู้ใดร่ำรวยผิดปกติ ปฏิบัติหน้าที่โดยขาดความเที่ยงธรรม กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ให้ถือว่ากรรมการตรวจสอบ หรืออนุกรรมการเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ตาม มาตรา 17 หรือเป็นข้าราชการอื่นตาม มาตรา 66 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 แล้วแต่กรณี (ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 พุทธศักราช 2550)[91]

2.4.6 กฎหมายที่ใช้บังคับแก่กระบวนพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 นั้นเป็นการพิจารณาคดีในระบบไต่สวนแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไป เพื่อให้การดำเนินคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นไปได้โดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของกฎหมายพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงบัญญัติไว้ในมาตรา 18 วรรคหนึ่ง ให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543 การดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 และข้อกำหนดดังกล่าว ในกรณีที่กฎหมายทั้งสองฉบับมิได้กำหนดไว้ในมาตรา 18 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธี

---

[91] ฐานันท์ วรรณโกวิท. (2552). **ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** หน้า 2-3.

พิจารณาความอาญามาใช้บังคับสำหรับคดีอาญาและบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับสำหรับคดีกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติโดยอนุโลม

ส่วนกระบวนการก่อนคดีขึ้นมาสู่การพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น การไต่สวนข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานต้องบังคับตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542

กฎหมายที่ใช้บังคับแก่กระบวนพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง[92] ตามบทบัญญัติดังกล่าวมีดังนี้

1) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542

2) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543

3) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญามาใช้บังคับสำหรับคดีอาญา

4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับสำหรับคดีกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

สำหรับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 และข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543 เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับแก่คดีดังกล่าวโดยตรง ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งจะนำมาใช้ได้ต่อเมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและข้อกำหนดไม่ได้บัญญัติไว้และนำมาใช้ได้เท่าที่ไม่ขัดกันด้วย[93]

---

[92] ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. (2546). **ข้อควรรู้เกี่ยวกับศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** หน้า 1-2.

[93] ไพโรจน์ วายุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 7-9.

2.5 กระบวนการขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

2.5.1 ผู้มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การดำเนินคดีอาญาทั่วไปในขั้นตอนก่อนฟ้องผู้เสียหายสามารถเลือกปฏิบัติได้ 2 ประการ คือ ประการแรกผู้เสียหายจะฟ้องคดีด้วยตนเองก็ได้ หรือประการที่ 2 ผู้เสียหายประสงค์ที่จะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการฟ้องร้องแทนโดยผู้เสียหายจะต้องแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 เพื่อที่พนักงานสอบสวนจะได้รวบรวมพยานหลักฐานและทำสำนวนส่งไปยังพนักงานอัยการ ทั้งนี้หากพนักงานอัยการเห็นสมควรฟ้องก็จะดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลซึ่งเป็นขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาคดีและเมื่อศาลมีคำพิพากษาคู่ความสามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้เว้นแต่มีข้อห้ามตามกฎหมาย

ส่วนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องคดีด้วยตนเองได้เช่นการดำเนินคดีอาญาทั่วไป ในกรณีเช่นนี้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 กำหนดให้ผู้เสียหายกระทำได้โดยยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อให้ดำเนินคดีอาญากับผู้ถูกกล่าวหาหรือยื่นคำร้องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อขอให้ตั้งผู้ไต่สวนอิสระ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดให้ผู้เสียหายจากการกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการของนักการเมืองร้องขอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้แต่งตั้ง “ผู้ไต่สวนอิสระ” ขึ้นเพื่อไต่สวนนักการเมืองนั้นว่าได้กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ตลอดจนการอุทธรณ์คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ผู้ไต่สวนอิสระเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 276 เพื่อดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอันได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภา ที่ถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น โดยผู้เสียหายจากการกระทำดังกล่าวต้องยื่นคำร้องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้พิจารณาแต่งตั้งผู้ไต่สวนอิสระ

ดังนั้นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงมีดังนี้

1) อัยการสูงสุด

2) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในกรณีที่ไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการฟ้องคดีได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 11

3) ผู้ไต่สวนอิสระในกรณีที่ไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการฟ้องคดีได้ เมื่อแต่งตั้งคณะทำงานร่วมกันกับอัยการสูงสุดแล้ว[94]

กรณีการฟ้องและการบรรยายคำฟ้องนั้น คำฟ้องต้องทำเป็นหนังสือมีข้อความตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 และต้องมีข้อความเป็นการกล่าวหาเกี่ยวกับเรื่องการกระทำความผิดเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น และต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่ากระทำความผิดพร้อมทั้งชี้ช่องพยานหลักฐานให้ชัดเจนพอที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไปได้ ในวันยื่นฟ้องโจทก์ต้องส่งสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต่อศาล เพื่อใช้เป็นหลักในการพิจารณาและรวบรวมไว้ในสำนวน[95]

หากโจทก์นำตัวจำเลยมาศาลในวันฟ้อง ให้ผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาเป็นผู้พิจารณาในการขังหรือปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว หากไม่ได้นำตัวจำเลยมาศาลให้โจทก์ระบุที่อยู่ของจำเลยมาฟ้อง[96]

2.5.2 องค์คณะผู้พิพากษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 219 วรรคสี่ กำหนดให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีองค์คณะผู้พิพากษาซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโส ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนเก้าคนซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับและให้เลือกเป็นรายคดี โดยจะกล่าวรายละเอียดดังต่อไปนี้

การดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ต้องกระทำโดยผู้พิพากษาในศาลฎีกาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 สามารถอธิบายโดยแบ่งผู้พิพากษาซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในคดีดังกล่าวออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

---

[94] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 276 วรรคสาม ประกอบ มาตรา 272 วรรคห้า.

[95] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 23 และ มาตรา 25.

[96] ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543, ข้อ 8 และข้อ 8 วรรคสอง.

1) ผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา[97]

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาล เพื่อให้มีผู้พิพากษาปฏิบัติงานที่จำเป็นในระหว่างที่ยังไม่มีองค์คณะผู้พิพากษาซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ตามมาตรา 13 สำหรับคดีใดคดีหนึ่ง และตาม มาตรา 8 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 จึงให้ประธานศาลฎีกาแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนตามที่เห็นสมควรเป็นผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว เพราะอาจมีการดำเนินกระบวนพิจารณาบางประการที่จำเป็นต้องกระทำก่อนมีองค์คณะพิพากษา เช่น การสืบพยานหลักฐานไว้ก่อนฟ้องคดีตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543 ข้อ 22 หรือการออกหมายจับหรือหมายขังผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 เป็นต้น นอกจากนี้ผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยังมีอำนาจออกหมายหรือคำสั่งใดๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลด้วย แต่การออกคำสั่งดังกล่าวต้องกระทำโดยผู้พิพากษาประจำแผนกอย่างน้อย 3 คนตามข้อ 38 และข้อ 6 ของข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543

ผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะปฏิบัติหน้าที่ประจำแผนกดังกล่าวตลอดเวลา แม้จะยังไม่มีคดีขึ้นมาสู่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็ตาม เมื่อมีคดีขึ้นมาสู่ศาล ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาอาจเลือกผู้พิพากษาประจำแผนกดังกล่าวเป็นองค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีได้

2) องค์คณะผู้พิพากษา[98]

คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นคดีสำคัญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 13 จึงกำหนดให้ประธานศาลฎีกาเรียกประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน 9 คน เป็นรายคดีเป็นองค์คณะผู้พิพากษา เพื่อพิจารณาคดีโดยเร็วเมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยกำหนดให้ที่ประชุมใหญ่เลือกองค์คณะผู้พิพากษาภายในเวลาไม่เกิน 14 วัน นับแต่วันยื่นฟ้องคดี ผู้พิพากษาคนใดประสงค์จะขอถอนตัวจากการได้รับเลือกให้แถลงต่อที่ประชุมใหญ่ก่อนการ

---

[97] ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. เล่มเดิม. หน้า 8-9.

[98] แหล่งเดิม.

ลงคะแนน และให้ที่ประชุมใหญ่ลงมติว่าจะให้มีการถอนตัวหรือไม่ มติของที่ประชุมใหญ่เป็นที่สุด การเลือกองค์คณะผู้พิพากษาแต่ละคดีให้ใช้วิธีการลงคะแนนลับ ให้ผู้พิพากษาที่ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงลงไปตามลำดับจนครบ 9 คน เป็นผู้ได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาสำหรับคดีนี้ แต่ทั้งนี้จะมีผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาเป็นผู้ได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาเกินกว่าจำนวน 3 คน ไม่ได้ ถ้ามีผู้ได้รับคะแนนเท่ากันในลำดับใดอันเป็นเหตุให้ผู้ได้รับเลือกเกินจำนวนดังกล่าว ให้ประธานศาลฎีกาจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก ผู้พิพากษาที่ได้รับเลือกให้เป็นองค์คณะผู้พิพากษามีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีจนกว่าจะสิ้นสุดอำนาจหน้าที่และระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 13 วรรคท้าย ได้บัญญัติห้ามมิให้มีคำสั่งให้ผู้พิพากษาผู้นั้นไปทำงานที่อื่นนอกจากศาลฎีกา เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี เว้นแต่จะพ้นจากหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 14 คือ พ้นจากการเป็นข้าราชการตุลาการหรือได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ไปดำรงตำแหน่งที่ศาลอื่น หรือถอนตัวเนื่องจากการคัดค้านผู้พิพากษาแล้วแต่กรณี การเปลี่ยนแปลงสถานะของผู้พิพากษาในศาลฎีกาที่ได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาไปเป็นผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา ไม่กระทบกระเทือนถึงการที่ผู้นั้นจะปฏิบัติหน้าที่เป็นองค์คณะผู้พิพากษาต่อไป แม้ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาจะเป็นองค์คณะเกินกว่า 3 คนก็ตาม[99] เมื่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกองค์คณะองค์คณะผู้พิพากษาแล้ว ให้ประธานศาลฎีกาประกาศรายชื่อองค์คณะผู้พิพากษาไว้ที่ศาลฎีกาภายในกำหนด 5 วัน นับแต่วันประชุมใหญ่ เพื่อให้คู่ความทราบและมีโอกาสคัดค้าน

3) ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน[100]

การพิจารณาคดีจำเป็นจะต้องมีผู้พิพากษาคนหนึ่งเป็นเจ้าของสำนวน เพื่อดูแลรับผิดชอบสำนวนคดีที่ตนเป็นองค์คณะให้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 17 กำหนดให้องค์คณะผู้พิพากษาหนึ่งในจำนวนเก้าคนเป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน ซึ่งตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543 ข้อ 5 กำหนดให้องค์คณะผู้พิพากษาเลือกผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนโดยวิธีลงคะแนนลับ หากคะแนนเท่ากันก็นำผู้ที่มีคะแนนเสียงเท่ากันมาลงคะแนนลับเลือกอีกจนกว่าจะ

---

[99] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 13 วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 4.

[100] ไพโรจน์ วายุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 32-33.

ได้ผู้มีคะแนนสูงสุดแต่เพียงผู้เดียวเป็นเจ้าของสำนวน การเลือกดังกล่าวจะทำให้เสร็จในวันที่มีการเลือกองค์คณะผู้พิพากษาหรือวันอื่นก็ได้

ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนที่ได้รับเลือกอาจจะไม่ใช่ผู้พิพากษาที่มีอาวุโสสูงสุดในองค์คณะนั้นก็ได้ ถ้าเป็นองค์คณะผู้พิพากษาอยู่หลายคดีอาจได้รับเลือกเป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหลายคดีก็ได้

ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนมีอำนาจดำเนินการตามมติขององค์คณะผู้พิพากษาและเมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาอีก 2 คน รวมเป็น 3 คน มีอำนาจออกคำสั่งใดๆ ที่มิได้เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือร่วมกันไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอต่างๆ ได้ เช่น คำสั่งอนุญาตให้ยื่นบัญชีระบุพยานเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาที่จะยื่นได้หรือคำสั่งอนุญาตให้แก้ไขเพิ่มเติมฟ้อง เป็นต้น[101]

การออกหมายอาญาหรือหมายใดๆ ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 ให้อำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองออกได้เองนั้น มิใช่วิธีการทำคำสั่งใดๆ ที่มิได้เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดีตาม มาตรา 17 วรรคสอง ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนลำพังก็มีอำนาจออกหมายดังกล่าวได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 24 (1)

ส่วนกรณีการสั่งปล่อยชั่วคราวถือว่าเป็นการออกคำสั่งใดๆ ที่มิใช่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดี ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนโดยความเห็นชอบของผู้พิพากษาในองค์คณะอีก 2 คน จึงจะมีอำนาจสั่งได้ หากอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวและต้องออกหมายปล่อยผู้ที่ต้องขังอยู่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือผู้พิพากษาในองค์คณะคนใดคนหนึ่งก็มีอำนาจออกหมายปล่อยได้เช่นกัน

เมื่อมีการคัดเลือกผู้พิพากษาเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคดีใดแล้ว ผู้พิพากษาที่ได้รับคัดเลือกอาจเป็นผู้ที่ไม่สมควรจะเป็นองค์คณะพิจารณาคดีนั้นด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ จึงให้โอกาสคู่ความที่จะคัดค้านผู้พิพากษาดังกล่าวได้ กล่าวคือ หากคู่ความฝ่ายใดประสงค์จะคัดค้านผู้พิพากษาคนใดที่ได้รับเลือกเป็นผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษา เนื่องจากมีเหตุอันจะคัดค้านผู้พิพากษาได้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 11 ที่นำมาใช้โดยอนุโลม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 16 กำหนดให้ผู้นั้นยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลได้ก่อนเริ่มการไต่สวนพยานหลักฐาน แต่ถ้ามีเหตุสมควรที่ทำให้ไม่สามารถยื่นคำร้องคัดค้านได้ก่อนนั้นก็มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านภายหลังจากนั้นได้

---

[101] ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543, ข้อ 4 และข้อ 5.

เมื่อได้รับคำร้องคัดค้านแล้วองค์คณะผู้พิพากษาที่เหลือซึ่งมิได้ถูกคัดค้านต้องทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควร และมีคำสั่งว่าจะยอมรับหรือยกคำคัดค้านโดยนำบทบัญญัติว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม คำสั่งดังกล่าวถือว่าเป็นที่สุด

การคัดค้านผู้พิพากษาดังกล่าวเป็นการคัดค้านผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะผู้พิพากษา ส่วนผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา กฎหมายมิได้บัญญัติแต่ก็นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 11 ถึง มาตรา 14 มาใช้บังคับได้โดยอนุโลม ส่วนกรรมการไต่สวนซึ่งมิใช่องค์คณะผู้พิพากษาอาจถูกคัดค้านได้ตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543 ข้อ 32

2.5.3 การพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 277 วรรคหนึ่ง จะยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือของผู้ไต่สวนอิสระแล้วแต่กรณีเป็นหลักในการพิจารณาและศาลอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร ซึ่งสามารถสรุปลักษณะที่สำคัญของระบบไต่สวนได้ดังนี้[102]

1) ในทางทฤษฎีนั้นยอมรับกันว่าระบบไต่สวนมีวิวัฒนาการมาจากศาลศาสนาในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิคซึ่งเป็นยุคที่ศาสนจักรคือองค์พระสันตะปาปามีอำนาจเหนืออาณาจักร ซึ่งก็คือกษัตริย์เจ้าผู้ครองนครรัฐต่างๆ ศาลศาสนามีวิธีการพิจารณาคดีโดยวิธีการซักฟอกพยานในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งก็คือ พระในคริสต์ศาสนาจะทำหน้าที่เป็นผู้ไต่สวน โดยฝ่ายผู้กระทำผิดเป็นผู้ถูกไต่สวน ซึ่งพระจะทำหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐาน การซักถามพยานและวินิจฉัยชี้ขาดคดีซึ่งได้วิวัฒนาการมาเป็นระบบไต่สวนอย่างในปัจจุบัน

2) ในระบบไต่สวนการพิจารณาคดีไม่จำต้องกระทำต่อหน้าจำเลยไม่เน้นความเท่าเทียมกันระหว่างคู่ความ เพราะในระบบไต่สวนนั้นเป็นการต่อสู้กันระหว่างจำเลยกับรัฐ บทบาทของคู่ความในการดำเนินกระบวนพิจารณามีน้อย โดยศาลมีบทบาทที่สำคัญในการค้นหาความจริงในคดี ศาลจะไม่วางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดอย่างเช่นในระบบกล่าวหา โดยศาลมีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติมหรืองดสืบพยานเพื่อที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมากที่สุด

---

[102] อนันต์ จันทรโอภากร. เล่มเดิม. หน้า 16.

3) ในระบบไต่สวนนั้นจะไม่มีกฎเกณฑ์ของการสืบพยานที่เคร่งครัดมากนัก ไม่มีบทตัดพยาน (Exclusionary Rule) ที่เด็ดขาด[103] ศาลจะเปิดโอกาสให้มีการเสนอพยานหลักฐานต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง กล่าวคือพยานทุกชนิดสามารถอ้างเป็นพยานหลักฐานได้

เมื่อกล่าวถึงระบบการดำเนินคดีศาลฎีกาแผนคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นมีระบบการพิจารณาคดีโดยใช้ระบบไต่สวน มิใช่ระบบกล่าวหาอย่างคดีอาญาทั่วไป

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นแม่บทใหญ่ของการดำเนินคดีอาญาทั้งหลาย โดยใช้บังคับแก่ผู้ถูกกล่าวหาทุกประเภทและสำหรับการดำเนินคดีในทุกประเภทความผิด เว้นแต่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้เป็นพิเศษ แต่วิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น พยานหลักฐานฝ่ายจำเลยสามารถนำมาลงโทษฝ่ายจำเลยได้ หลักนี้สืบเนื่องจากหลักที่ว่าโจทก์ไม่มีหน้าที่นำสืบ ในระบบไต่สวนจะไม่มีการยึดถือพยานหลักฐานว่าเป็นของฝ่ายใด พยานหลักฐานที่นำสืบถือว่าเป็นพยานหลักฐานของศาลทั้งหมด โดยศาลจะทำหน้าที่เป็นผู้ไต่สวนและค้นหาความจริง ดังนั้น ข้อเท็จจริงหรือความจริงที่ปรากฏในสำนวนหรือจากการไต่สวนของศาล แม้เป็นพยานที่ฝ่ายจำเลยนำมาเสนอก็ตาม หากเป็นผลร้ายแก่จำเลยศาลก็สามารถนำมาลงโทษจำเลยได้ นอกจากนี้ศาลรับฟังพยานบอกเล่าได้ เพราะศาลไม่มีข้อจำกัดในการรับฟังพยาน และคำซัดทอดของจำเลยคนอื่นในคดีเดียวกันสามารถนำมาลงโทษจำเลยได้ เพราะระบบไต่สวนไม่มีบทตัดพยาน (Exclusionary Rule) ศาลมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการรับฟังพยานอย่างเต็มที่ ซึ่งแตกต่างจากวิธีพิจารณาคดีทั่วไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา มาตรา 232 ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน และการที่จำเลยในคดีเดียวกันให้การซัดทอดจำเลยอีกคนหนึ่งด้วย คำซัดทอดดังกล่าว ศาลจะรับฟังและนำมาลงโทษจำเลยมิได้ แต่ในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งใช้ระบบไต่สวนในการค้นหาความจริงจะไม่มีบทตัดพยาน ศาลจึงรับฟังคำซัดทอดของจำเลยอีกคนหนึ่งในคดีเดียวกันลงโทษจำเลยอีกคนหนึ่งได้ โดยไม่จำเป็นต้องแยกฟ้องผู้ร่วมกระทำความผิดหรือกันผู้ร่วมกระทำความผิดไว้เป็นพยาน ศาลสามารถรับฟังตามข้อเท็จจริงทั้งหมดไม่ว่าข้อเท็จจริงนั้นจะเกิดจากพยานหลักฐานของฝ่ายใดหรือพยานบุคคลจะเป็นใครก็ตาม การที่ศาลรับฟังพยานจำเลยหรือรับฟังคำซัดทอดของจำเลยร่วม หรือคำให้การหรือคำเบิกความของจำเลยเองศาลก็สามารถนำมาลงโทษจำเลยได้

จากลักษณะวิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นลักษณะที่สำคัญที่ทำให้จำเลยถูกจำกัดสิทธิโดยไม่นำหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปมาใช้ในหลายกรณี ได้แก่ โจทก์ไม่มีหน้าที่นำสืบ

---

[103] ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา และวุฒิพงษ์ เวชยานนท์. เล่มเดิม. หน้า 18.

แต่จำเลยกลับมีหน้าที่นำสืบความบริสุทธิ์ของตนเอง จำเลยถูกพิพากษาเบื้องต้นว่ามีความผิด การไม่นำหลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย พยานหลักฐานของฝ่ายจำเลยศาลสามารถนำมาลงโทษจำเลยได้ จำเลยเป็นคู่ความกับศาลโดยตรงจะต้องต่อสู้คดีกับศาลเอง และที่จำเลยถูกมองว่ากระทำผิดมาตั้งแต่ต้นด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเช่นนี้ ยากยิ่งที่จำเลยจะมีโอกาสชนะคดี[104]

ขั้นตอนในการพิจารณาคดีเริ่มจากองค์คณะผู้พิพากษาจะร่วมกันพิจารณาคำฟ้องว่าถูกต้องและชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เมื่อศาลมีคำสั่งประทับฟ้องแล้วให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยและนัดคู่ความมาศาลในวันนัดพิจารณาครั้งแรกนับแต่วันที่จำเลยได้รับสำเนาคำฟ้อง ให้จำเลยมีสิทธิขอตรวจและขอคัดสำเนาเอกสารในสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ[105]

ในวันพิจารณาครั้งแรก เมื่อจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลและศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามจำเลยว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไร คำให้การของจำเลยให้บันทึกไว้ และให้ศาลกำหนดวันตรวจพยานหลักฐาน โดยให้โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 14 วัน

เมื่อศาลกำหนดวันตรวจพยานหลักฐานให้โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 14 วันแล้ว โจทก์จำเลยต้องยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนา ก่อนวันพิจารณาตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า 7 วัน ในวันตรวจพยานหลักฐานให้โจทก์จำเลยส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุต่อศาลเพื่อให้อีกฝ่ายตรวจสอบ หลังจากนั้นให้โจทก์จำเลยแถลงแนวทางการเสนอพยานหลักฐานต่อองค์คณะผู้พิพากษา ในกรณีที่มิได้มีการโต้แย้งพยานหลักฐานใด องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่งรับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ แต่หากมีการโต้แย้งพยานหลักฐานใดหรือเมื่อศาลเห็นเอง ให้องค์คณะผู้พิพากษาดำเนินการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นต่อไป หากพยานเอกสารหรือพยานวัตถุอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก คู่ความที่ประสงค์จะอ้างอิง ต้องขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกพยานหลักฐานดังกล่าวเพื่อให้ได้มาก่อนวันตรวจพยานหลักฐาน โดยยื่นคำขอพร้อมกับการยื่นบัญชีระบุพยาน[106]

---

[104] ณรงค์ฤทธิ์ เพชรฤทธิ์. (2550, พฤษภาคม-สิงหาคม). "วิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง." **ดุลพาห, 54, 2.** หน้า 167-186.

[105] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 17, มาตรา 17 วรรคสอง และมาตรา 27.

[106] ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543, ข้อ 10 และข้อ 12.

การกำหนดวันไต่สวนองค์คณะผู้พิพากษาต้องกำหนดวันเริ่มไต่สวนให้โจทก์จำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน[107] ในการไต่สวนศาลต้องถือสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือของผู้ไต่สวนอิสระแล้วแต่กรณีเป็นหลักในการพิจารณา[108] ศาลจะต้องดำเนินการไต่สวนพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปทุกวันทำการจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ในการไต่สวนให้องค์คณะผู้พิพากษาสอบถามพยานบุคคลเอง โดยการแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งจะทำการไต่สวนแล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น โดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามศาลแล้วจึงให้โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติมต่อไป[109] โดยให้คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานดังกล่าวเป็นผู้ถามก่อน การถามพยานของคู่ความจะใช้คำถามนำก็ได้ ระหว่างการนั่งพิจารณาของศาลให้บันทึกการพิจารณาโดยใช้เครื่องมือบันทึกเสียงและเครื่องมือบันทึกภาพและเสียงทุกคดี นอกจากนี้ให้ศาลบันทึกรายงานกระบวนพิจารณารวมไว้ในสำนวนด้วย คู่ความขอคัดคำเบิกความพยานและรายงานกระบวนพิจารณาของศาลได้ เมื่อคู่ความร้องขอและมีเหตุอันสมควร[110] ในชั้นพิจารณาถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลอาจเรียกพยานหลักฐานมาทำการไต่สวนต่อไปได้จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ศาลอาจมีอำนาจพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานลับหลังจำเลยได้[111]

เมื่อมีการไต่สวนพยานหลักฐานเสร็จสิ้น โจทก์จำเลยมีสิทธิแถลงปิดคดีภายในเวลาที่ศาลกำหนด โดยองค์คณะผู้พิพากษาต้องมีคำพิพากษาและอ่านคำพิพากษาในศาลโดยเปิดเผยภายใน 7 วัน นับแต่วันเสร็จการพิจารณา ถ้ามีเหตุสมควรจะเลื่อนการอ่านไปก่อนก็ได้ แต่ต้องไม่เกิน 14 วัน และต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ เว้นแต่ไม่อาจได้ตัวจำเลยมาศาลในวันอ่านคำพิพากษา ในกรณีที่จำเลยไม่มาฟังคำพิพากษาศาลต้องเลื่อนการอ่านไปและออกหมายจับจำเลยมาฟัง

---

[107] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 27, มาตรา 28, มาตรา 29 วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา 30.

[108] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 277 วรรคหนึ่ง ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 25, มาตรา 32 วรรคหนึ่ง.

[109] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 19 และมาตรา 31.

[110] ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543, ข้อ 18 วรรคหนึ่งและวรรคสอง และข้อ 19.

[111] ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543, ข้อ 9.

คำพิพากษา เมื่อได้ออกหมายจับแล้วไม่ได้ตัวจำเลยมาภายใน 1 เดือน นับแต่วันออกหมายจับ ให้ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลับหลังจำเลยได้ และให้ถือว่าจำเลยได้ฟังคำพิพากษาแล้ว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคหนึ่ง กำหนดให้องค์คณะผู้พิพากษาทุกคนต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยคดีเป็นหนังสือพร้อมทั้งต้องแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติและให้ถือมติตามเสียงข้างมาก[112] องค์คณะผู้พิพากษาอาจมอบหมายให้ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งในองค์คณะเป็นผู้จัดทำคำพิพากษาตามมติก็ได้ ความเห็นในการวินิจฉัยอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

1) ชื่อคู่ความทุกฝ่าย
2) เรื่องที่ถูกกล่าวหา
3) ข้อกล่าวหาและคำให้การ
4) ข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณา
5) เหตุผลในการวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง
6) บทบัญญัติของกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง
7) คำวินิจฉัยรวมทั้งการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง

เมื่ออ่านคำพิพากษาแล้วต้องส่งคำพิพากษาไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา[113] ส่วนความเห็นในการวินิจฉัยคดีของผู้พิพากษาในองค์คณะทุกคนให้ปิดประกาศคำวินิจฉัยของผู้พิพากษาในองค์คณะทุกคนไว้ที่หน้าศาลฎีกา[114] หากพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลย ต้องออกหมายจำคุกไว้ หากพิพากษายกฟ้องและจำเลยถูกขังอยู่ในเรือนจำตามหมายของศาล ต้องออกหมายปล่อยจำเลย ปกติผู้พิพากษาประจำแผนกจะเป็นผู้ออกหมายเพื่อบังคับใช้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง[115]

---

[112] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 278 วรรคหนึ่ง ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 20, มาตรา 32 วรรคหนึ่งและวรรคสอง.

[113] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 20 วรรคสอง.

[114] คำสั่งประธานศาลฎีกาที่ 97/2544.

[115] ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543, ข้อ 38 วรรคสอง.

2.6 ความเชื่อมโยงกันระหว่างมาตรการทางกฎหมายตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 กับมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526

2.6.1 มาตรการทางกฎหมายตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551

ระเบียบดังกล่าวกำหนดหลักเกณฑ์ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะใช้สิทธิในการอุทธรณ์ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายใน 30 วัน นับแต่วันมีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง[116]

การอุทธรณ์ให้ยื่นต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพร้อมด้วยสำเนา โดยอุทธรณ์จะต้องทำเป็นหนังสือใช้ถ้อยคำสุภาพและอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) รายละเอียดโดยชัดแจ้งเกี่ยวกับพยานหลักฐานใหม่

(2) สาเหตุที่ไม่อาจนำพยานหลักฐานใหม่มาแสดงต่อศาลในชั้นพิจารณา

(3) เหตุผลที่ทำให้เชื่อได้ว่าหากรับฟังพยานหลักฐานใหม่เช่นว่านั้นแล้วจะทำให้ข้อเท็จจริงใดเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ

(4) ลายมือชื่อของผู้อุทธรณ์ ผู้เรียง ผู้เขียนหรือพิมพ์อุทธรณ์

2) ผู้ต้องคำพิพากษาจะต้องระบุในอุทธรณ์ว่ามีพยานหลักฐานใหม่ที่ยังไม่เคยปรากฏอยู่ในสำนวนคดีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์และไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี[117]

3) พยานหลักฐานใหม่ต้องเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญและผู้ต้องคำพิพากษาไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีอยู่และต้องนำมาแสดงเพื่อประโยชน์ของตนและ

---

[116] ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551, ข้อ 3 และข้อ 5.

[117] ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551, ข้อ 3.

หากรับฟังพยานหลักฐานใหม่เช่นว่านั้นแล้วจะทำให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายกฟ้องหรือยกคำร้อง[118]

4) องค์คณะผู้พิพากษาที่พิจารณาอุทธรณ์จะต้องไม่เป็นหรือเคยเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์[119]

เมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้รับอุทธรณ์แล้วให้ส่งสำเนาอุทธรณ์ให้แก่โจทก์หรือผู้ร้องทราบเพื่อให้แก้อุทธรณ์ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาอุทธรณ์ ถ้าได้รับคำแก้อุทธรณ์หรือพ้นกำหนดดังกล่าวแล้วแต่ไม่มีคำแก้อุทธรณ์ก็ให้รวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาต่อไป

2.6.2 มาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526

ตามกฎหมายไทยก่อนปีพุทธศักราช 2526 จำเลยในคดีอาญาที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดถูกลงโทษไม่ว่าจะเป็นโทษปรับ โทษจำคุกหรือโทษประหารชีวิต แม้ภายหลังจะปรากฏข้อเท็จจริงว่า ตามคำพิพากษาของศาลในคดีดังกล่าวนั้น ซึ่งผู้พิพากษาได้พิจารณาไปตามหลักฐานในสำนวนของศาลที่พนักงานอัยการนำเสนอและนำสืบตามหลักฐานของพนักงานสอบสวนเป็นลำดับมานั้นบางส่วนหรือทั้งหมดเป็นพยานหลักฐานเท็จซึ่งศาลไม่อาจจะทราบได้ แม้จะปรากฏภายหลังว่าจำเลยที่ถูกพิพากษาให้ลงโทษไปนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ ก็ไม่มีทางที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ นอกจากการขออภัยโทษซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งเท่านั้น[120] ต่อมาประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 ขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดมีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลัง หากปรากฏหลักฐานขึ้นใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและกำหนดให้มีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและได้รับสิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่พิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ว่าบุคคลผู้นั้นมิได้กระทำความผิด ตามเหตุผลที่ปรากฏในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐได้เล็งเห็นถึงความเสียหายที่เกิดจากความผิดพลาดหรือ

---

[118] ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551, ข้อ 4.

[119] ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551, ข้อ 8.

[120] มารุต บุนนาค. (2550). **สิทธิพื้นฐานในคดีอาญา.** หน้า 104.

บกพร่องในกระบวนการยุติธรรมที่อาจส่งผลให้ผู้บริสุทธิ์ต้องรับโทษ ซึ่งแม้จะมีวิธีการบรรเทาความเสียหายโดยการอภัยโทษ การนิรโทษกรรม การล้างมลทินแต่มาตรการดังกล่าวก็มิได้มีการแก้ไขความผิดพลาดหรือบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมโดยตรง การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จึงมีส่วนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เพื่อเยียวยาความเสียหายจากการเสียชื่อเสียง เกียรติยศ และยังจะช่วยให้สามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษได้สำเร็จอีกด้วย[121]

2.6.2.1 คำจำกัดความตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 4

"คดี" หมายความว่า คดีอาญา

"คำร้อง" หมายความว่า คำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้วขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่

"ศาล" หมายความว่า ศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ศาลตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน หรือศาลตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร แล้วแต่กรณี

"ศาลชั้นต้น" หมายความว่า ศาลชั้นต้นตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ศาลตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน หรือศาลทหารชั้นต้นตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร แล้วแต่กรณี

"ศาลอุทธรณ์" หมายความว่า ศาลอุทธรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม หรือศาลทหารกลางตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร แล้วแต่กรณี

"ศาลฎีกา" หมายความว่า ศาลฎีกาตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญ ศาลยุติธรรมหรือศาลทหารสูงสุดตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร แล้วแต่กรณี

"พนักงานอัยการ" หมายความว่า พนักงานอัยการตามกฎหมายว่าด้วยพนักงานอัยการหรืออัยการทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร แล้วแต่กรณี

2.6.2.2 สิทธิในการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

บุคคลที่ได้รับโทษทางอาญาเมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เมื่อปรากฏหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 ดังนี้[122]

---

[121] คณิน วงศ์ใหญ่. (2549). **ปัญหาในการตีความพยานหลักฐานใหม่ศึกษาเปรียบเทียบการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่กับการสอบสวนซ้ำ.** หน้า 56.

[122] พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 5.

(1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

(2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่า เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

(3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด

2.6.2.3 บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่[123]

1) บุคคลซึ่งต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด

2) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นเป็นผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถ

3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคลในกรณีที่นิติบุคคลนั้นต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด

4) บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญา โดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง

5) พนักงานอัยการในกรณีที่พนักงานอัยการไม่ได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม (ซึ่งหมายความว่าผู้เสียหายฟ้องคดีเองโดยไม่ได้ผ่านการพิจารณาของพนักงานอัยการ)[124]

อนึ่ง ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 7 บัญญัติให้พนักงานอัยการที่มิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม จะยื่นคำร้องเมื่อเห็นควรหรือเมื่อบุคคลตามข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 3 และข้อ 4 ร้องขอและเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน พนักงานอัยการมีอำนาจเช่นเดียวกันกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา[125]

---

[123] พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 6.

[124] มารุต บุนนาค. เล่มเดิม. หน้า 107.

[125] พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 7.

2.6.2.4 เขตอำนาจศาลในการพิจารณาคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาคดีใหม่

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาคดีใหม่ คือ ศาลชั้นต้นที่ได้พิพากษาคดีนั้นหรือศาลอื่นที่ได้มีเขตอำนาจแทนศาลนั้น[126] ศาลชั้นต้นต้องเป็นศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ได้แก่ ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาธนบุรี ศาลแขวงและศาลยุติธรรมอื่นที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นต้น[127] ศาลคดีเด็กและเยาวชน และศาลทหารชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลทหาร[128]

2.6.2.5 กระบวนการพิจารณาคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาคดีใหม่

กรณีคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาคดีใหม่นี้จะต้องอ้างเหตุผลประการใดประการหนึ่งในสามประการ ตามที่กล่าวไว้ในข้อ 2.6.2.2 อย่างละเอียด และหากประสงค์จะขอค่าทดแทนเพื่อการที่บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หรือเพื่อขอรับสิทธิที่บุคคลนั้นเสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษาคืน ให้ระบุการขอค่าทดแทนหรือขอรับสิทธิคืนนั้นไว้ในคำร้องด้วย

เมื่อได้ยื่นคำร้องต่อศาลแล้ว ศาลจะทำการไต่สวนคำร้องนั้นว่ามีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่หรือไม่ เว้นแต่ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ร้อง ศาลจะไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการหรือไม่ก็ได้[129] ถ้าเห็นว่าไม่จำเป็นต้องไต่สวนคำร้องก็ให้ศาลสั่งรับคำร้องและดำเนินการพิจารณาคดีที่ขอรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ต่อไป เมื่อศาลชั้นต้นที่ทำการไต่สวนคำร้องแล้วจะต้องส่งสำนวนการไต่สวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังศาลอุทธรณ์โดยไม่ชักช้า[130] เนื่องจากศาลชั้นต้นไม่มีอำนาจที่จะสั่งรับคำร้องให้ดำเนินการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่หรือจะสั่งยกคำร้องไปไม่ได้ ศาลชั้นต้นมีหน้าที่ดำเนินการตาม มาตรา 9 วรรคสอง ทำการไต่สวนคำร้อง หรือหากเห็นว่าคำร้องของผู้ร้องไม่ชอบด้วย มาตรา 5 จะไม่ทำการไต่สวนก็ได้ แต่ศาลชั้นต้น มีสิทธิเพียงทำความเห็นเสนอสำนวนการไต่สวนไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาคดีเท่านั้น การสั่งคำร้องให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่หรือสั่งยกคำร้องนั้นเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์[131] เมื่อศาลชั้นต้นไต่สวนคำร้องแล้วให้ส่งสำนวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังศาลอุทธรณ์พิจารณาต่อไป

---

[126] พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 8 วรรคหนึ่ง.

[127] พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2543, มาตรา 2.

[128] พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 4.

[129] พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 9 วรรคหนึ่ง.

[130] มารุต บุนนาค. เล่มเดิม. หน้า 107.

[131] คณิน วงศ์ใหญ่. เล่มเดิม. หน้า 67.

เมื่อศาลอุทธรณ์ได้รับสำนวนการไต่สวนและความเห็นจากศาลชั้นต้นแล้วก็จะพิจารณาว่าคดีมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่หรือไม่ ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำร้องนั้นมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ ศาลอุทธรณ์ก็จะสั่งรับคำร้องและสั่งให้ศาลชั้นต้นรับคำร้องดำเนินการพิจารณาคดีต่อไป แต่ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำร้องนั้นไม่มีมูลศาลอุทธรณ์ก็จะสั่งยกคำร้องนั้นเสีย คำสั่งของศาลอุทธรณ์ในกรณีนี้ให้ถือเป็นที่สุดจะยื่นคัดค้านต่อไปอีกไม่ได้[132]

ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์สั่งรับคำร้องแล้ว ศาลชั้นต้นผู้รับเรื่องตั้งแต่แรกจะต้องแจ้งวันนัดสืบพยานผู้ร้องไปยังพนักงานอัยการและโจทก์คดีเดิมทราบ โดยพนักงานอัยการและโจทก์คดีเดิมมีสิทธิจะได้รับสำเนาคำร้องเพื่อดำเนินการคัดค้านต่อไป การสืบพยานในชั้นพิจารณานี้หลังจากที่ผู้ร้องได้สืบเสร็จแล้ว พนักงานอัยการและโจทก์คดีเดิมมีสิทธินำพยานเข้าสืบได้ รวมทั้งศาลอาจเรียกพยานตามที่เห็นสมควรมาสืบเพิ่มเติมได้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม พนักงานอัยการและโจทก์ในคดีเดิมจะมาฟังการไต่สวนและซักค้านพยานของผู้ร้องด้วยหรือไม่ก็ได้ ผู้ร้องและโจทก์ในคดีเดิมมีสิทธิตั้งทนายความดำเนินการแทนได้[133]

เมื่อสืบพยานเสร็จแล้ว ศาลผู้มีอำนาจพิจารณาได้พิจารณาเห็นว่า บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาเดิมได้กระทำความผิดจริง ศาลก็จะพิพากษายกคำร้องที่ขอให้พิจารณาใหม่เสีย แต่ถ้าเห็นว่าบุคคลผู้นั้นไม่ได้กระทำความผิด ศาลก็จะพิพากษายกคำพิพากษาเดิมโดยพิพากษาว่าบุคคลผู้เป็นจำเลยในคดีเดิมนั้นมิได้กระทำความผิด

นอกจากนี้ศาลจะพิพากษาว่าจำเลยเดิมมิได้กระทำความผิดแล้ว ในกรณีที่ได้มีการขอค่าทดแทนหรือขอเรียกร้องสิทธิคืนมาด้วยนั้น ศาลก็จะกำหนดมาในคำพิพากษาโดยมีหลักเกณฑ์ว่า

1) ถ้าต้องโทษริบทรัพย์สิน ก็ให้ได้รับทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นคืน เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์ที่กฎหมายบัญญัติว่าให้ริบ ไม่ว่าเป็นของผู้ใดกระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ถ้าไม่สามารถคืนทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นได้ก็ให้ได้รับชดใช้ราคาของทรัพย์สินที่ถูกริบนั้น โดยตีราคาในขณะที่ศาลพิพากษาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ แต่ถ้าทรัพย์สินที่ถูกยึดเป็นเงินก็ให้ได้รับเงินจำนวนนั้นคืนโดยศาลจะคิดดอกเบี้ยในอัตรา ร้อยละ 15 ต่อปีของเงินจำนวนนั้น นับแต่วันริบจนถึงวันที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้

---

[132] พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 10.

[133] พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 9 วรรคสอง และวรรคสาม.

2) ถ้าต้องโทษปรับและได้ชำระค่าปรับแก่ศาลแล้ว ให้ได้รับเงินค่าปรับคืน โดยศาลจะคิดดอกเบี้ยในอัตรา ร้อยละ 15 ต่อปี ของจำนวนเงินค่าปรับนับแต่วันชำระค่าปรับจนถึงวันที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้

3) ถ้าต้องโทษกักขังหรือกักขังแทนค่าปรับหรือจำคุก ก็ให้ได้รับค่าทดแทนเป็นเงินโดยคำนวณจากวันที่ถูกกักขังหรือถูกจำคุกในอัตราที่กำหนดไว้ สำหรับการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งกำหนดตามอัตราค่าแรงงานในขณะพิพากษา

4) ถ้าต้องโทษประหารชีวิตและถูกประหารชีวิตแล้ว ให้กำหนดค่าทดแทนเป็นจำนวนเงินไม่เกินสองแสนบาท

5) ถ้าถูกใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนแทนการลงโทษ ให้ศาลกำหนดค่าทดแทนได้ตามที่เห็นสมควร

การสั่งให้รับคืนสิทธิเดิมนั้น ถ้าไม่สามารถคืนสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งได้ ศาลจะกำหนดค่าทดแทนเพื่อสิทธินั้นให้ตามที่เห็นสมควรก็ได้

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาอย่างใดอย่างหนึ่ง คู่กรณีทั้งสองฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยย่อมมีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาได้ถึงที่สุด[134] กล่าวคือ ในคดีที่ศาลชั้นต้นสืบพยานตามคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ตามคำสั่งของศาลอุทธรณ์ เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว คู่ความในคดีรื้อฟื้นไม่ว่าจะเป็นโจทก์ในคดีเดิม คือ พนักงานอัยการ ผู้ร้อง หรือโจทก์ในคดีเดิมมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลอุทธรณ์ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด ถ้าคำพิพากษาให้บุคคลรับโทษอาญาเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ศาลชั้นต้นไม่มีอำนาจพิพากษาแต่มีสิทธิทำความเห็นส่งไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา กรณีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลรับโทษอาญาเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ เมื่อศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้ว คู่ความมีสิทธิฎีกาคำพิพากษาต่อศาลฎีกาต่อไป[135]

2.6.2.6 ระยะเวลาในการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

คำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ให้ยื่นภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่ปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าพยานบุคคลซึ่งศาลพิพากษาจำเลยเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง พยานหลักฐานอื่นปลอมหรือเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง มีพยานหลักฐานใหม่ชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีสามารถแสดงว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด หรือ

---

[134] มารุต บุนนาค. เล่มเดิม. หน้า 108-109.

[135] พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 13 และมาตรา 15.

ภายใน 10 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาในคดีเดิมถึงที่สุด แต่หากมีพฤติการณ์พิเศษศาลชั้นต้นสามารถรับคำร้องที่ยื่นพ้นระยะเวลาดังกล่าวขึ้นพิจารณาได้[136]

ผู้ที่สนใจในรายละเอียดเพิ่มเติมโดยเฉพาะในเรื่องหลักการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากวิทยานิพนธ์ของคุณประเสริฐ โหล่วประดิษฐ์ เรื่อง ปัญหาการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง: ศึกษากรณีหลักการทบทวนคำพิพากษา วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ปีการศึกษา 2545 และหรือจากวิทยานิพนธ์ของคุณเกียรติศักดิ์ พุฒเพันธุ์ เรื่อง การแก้ไขทบทวนคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษาที่ 2546

[136] พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 5 และมาตรา 20.

บทที่ 3
หลักการอุทธรณ์คำพิพากษาในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศไทยและต่างประเทศ

เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาในคดีอาญาที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดแล้ว คำพิพากษามีผลผูกพันคู่ความนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาเป็นต้นไป ให้คู่ความต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาการบังคับตามคำพิพากษาต้องเริ่มทันที นอกจากนั้นคำพิพากษายังมีผลผูกพันศาลที่มีคำพิพากษา แม้ว่าภายหลังศาลหรือผู้พิพากษานั้นจะมีความเห็นแตกต่างไปจากที่ได้วินิจฉัยในคราวแรกก็ไม่มีอำนาจแก้ไขคำพิพากษาที่ได้อ่านไปแล้วได้ ถ้าคู่ความเห็นว่าคำพิพากษานั้นมีข้อผิดพลาดบกพร่องก็มีสิทธิที่จะขอให้ศาลสูงตรวจสอบทบทวนคำพิพากษา เพื่อวินิจฉัยทบทวนแก้ไขคำพิพากษาของศาลล่างที่ได้มีคำพิพากษาตามหลักการทบทวนคำพิพากษา อันเป็นหลักการที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญา นอกจากจะทราบถึงขั้นตอนในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและขั้นตอนในการอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้ว ยังต้องศึกษาถึงความเป็นมาและขั้นตอนในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของต่างประเทศด้วย จึงควรทราบถึงความหมายหลักการทบทวนคำพิพากษา สาเหตุ มูลเหตุ วิธีการในการอุทธรณ์ทบทวนคำพิพากษาในประเทศไทยรวมถึงการทบทวนคำพิพากษาในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ว่ามีขั้นตอนและลักษณะอย่างไร การอุทธรณ์คำพิพากษามีลักษณะเป็นการตรวจสอบหรือทบทวนคำพิพากษาของศาลล่างโดยศาลสูงหรือไม่ อย่างไร สามารถศึกษาได้ตามต่อไปนี้

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐที่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบสูงเพื่อที่ผู้ดำรงตำแหน่งเหล่านั้นจะได้นำอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ไปใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนเป็นส่วนรวม แต่ในขณะเดียวกันถ้าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใช้โอกาสดังกล่าวประพฤติมิชอบก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมือง ก็ต้องได้รับโทษทางอาญาที่เหมาะสมหรือต้องรับผิดชอบทางแพ่ง เพื่อป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำการดังกล่าว แต่ก็ยังมีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ประพฤติมิชอบอยู่เสมอ และกลับปรากฏว่ามีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ประพฤติมิชอบน้อยมากที่จะถูกลงโทษทางอาญาหรือต้องรับผิดชอบทางแพ่ง นอกจากนี้

การประพฤติมิชอบดังกล่าวยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับของนานาอารยประเทศได้ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากกระบวนการยุติธรรมที่ใช้กับคนธรรมดาทั่วไปไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะจัดการทางกฎหมายแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเหล่านั้นก็ได้ ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้น เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประพฤติมิชอบโดยเฉพาะ ทั้งคดีอาญาและคดีแพ่งที่เป็นการมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินโดยกำหนดให้มีวิธีพิจารณาแบบพิเศษตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542[137] แม้จะมีการกำหนดวิธีการดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นใหม่ รวมทั้งมีระบบการดำเนินคดีใหม่ก็ตาม ระบบการดำเนินคดีใหม่นี้ก็ยังคงมีหลักการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนกล่าวคือ ขั้นตอนตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนฟ้อง (Pre-Trial Stage) และขั้นตอนการตรวจสอบข้อเท็จจริงชั้นศาล (Trial Stage)[138]

ขั้นตอนในการดำเนินคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เริ่มจากผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่าร่ำรวยผิดปกติ หรือกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น รวมทั้งบุคคลอื่นผู้เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดดังกล่าว หรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองร่ำรวยผิดปกติ หรือกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ฯลฯ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง เพื่อสรุปสำนวนและชี้มูลความผิดของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ถูกกล่าวหาเพื่อส่งให้อัยการสูงสุดยื่นฟ้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองภายใน 30 วัน นับแต่วันได้รับเรื่อง

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 275 ยังให้สิทธิพิเศษแก่ผู้เสียหายในการยื่นคำร้องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา เพื่อขอให้ตั้งผู้ไต่สวนอิสระจากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมือง และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภา เมื่อผู้ไต่สวนอิสระได้ดำเนินการไต่สวนแล้ว ต้องสรุปสำนวนพร้อมความเห็นไปยังประธานวุฒิสภา เพื่อจัดให้มีการประชุมวุฒิสภาพิจารณากรณีดังกล่าวโดยเร็ว

---

[137] ไพโรจน์ วายุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 1-2.

[138] สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ก (2545). **การดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** หน้า 31.

เมื่อได้มติ 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดว่าข้อกล่าวหามีมูล ประธานวุฒิสภาจะส่งสำนวนพร้อมความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อยื่นฟ้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป[139]

หากอัยการสูงสุดเห็นว่า เรื่องที่ส่งมานั้นยังมีข้อไม่สมบูรณ์และได้แจ้งข้อไม่สมบูรณ์นั้นไปยังคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือผู้ไต่สวนอิสระแล้วแต่กรณีเพื่อตั้งคณะทำงาน เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือผู้ไต่สวนอิสระแล้วแต่กรณี และอัยการสูงสุดตั้งคณะทำงานขึ้นคณะหนึ่งโดยมีผู้แทนของแต่ละฝ่ายจำนวนฝ่ายละเท่ากันเป็นคณะทำงาน ให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการคณะทำงาน มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพยานหลักฐานที่ไม่สมบูรณ์และรวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์แล้วส่งอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อไป ในกรณีที่คณะทำงานไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการฟ้องคดีได้ภายในกำหนดเวลา 14 วัน นับแต่วันตั้งคณะทำงาน ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจยื่นฟ้องคดีเองหรือตั้งทนายความให้ฟ้องคดีแทนได้ แต่ต้องฟ้องภายใน 14 วัน นับแต่วันครบกำหนดการยื่นฟ้องเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาดังกล่าวย่อมกระทำได้ถ้าได้ฟ้องภายในอายุความ[140]

กรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ใด ร่ำรวยผิดปกติหรือกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของทั้งสองสภา เข้าชื่อกันยื่นต่อประธานวุฒิสภา เพื่อส่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การพิจารณาคดีนอกจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ถูกคัดเลือกมา 9 คนแล้ว องค์คณะจะแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คนเป็นคณะกรรมการไต่สวน ทำหน้าที่เสมือนเป็นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วทำความเห็นว่าคดีมีมูลหรือไม่ หากเห็นว่ามีมูลให้คณะกรรมการไต่สวนส่งรายงานพร้อมทั้งเอกสารทั้งหมดไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อศาล หากคณะกรรมการไต่สวนเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลก็จะพิพากษายกคำร้องของคณะสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่หากองค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าข้อกล่าวหามีมูลให้ส่งเรื่องไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อศาล

---

[139] สนิท ตระกูลพรายงาม. (2550, ตุลาคม-พฤศจิกายน). “ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คืออะไร?.” **วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์, 2, 1.** หน้า 14-17.

[140] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 11 และมาตรา 12.

เมื่อมีการยื่นฟ้องคดีแล้ว ประธานศาลฎีกาจะเรียกประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อเลือกผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นจำนวน 9 คน ด้วยการลงคะแนนลับภายในเวลาไม่เกิน 14 วัน นับแต่วันยื่นฟ้องคดี โดยผู้พิพากษาอาวุโสจะเป็นองค์คณะได้ไม่เกิน 3 คน หลังจากนั้นประธานศาลฎีกาจะประกาศรายชื่อองค์คณะผู้พิพากษาไว้ที่ศาลฎีกาภายใน 5 วัน นับแต่วันประชุมใหญ่ เพื่อให้คู่ความทราบและมีโอกาสคัดค้าน และองค์คณะผู้พิพากษาจะเลือกผู้พิพากษาหนึ่งคนในเก้าคนเป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนในกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพ องค์คณะผู้พิพากษาอาจให้มีการไต่สวนพยานหลักฐานเพิ่มเติมให้ได้ความจริงเพื่อฟังว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง หากจำเลยให้การปฏิเสธศาลจะกำหนดวันนัดตรวจพยานหลักฐานโดยเปิดโอกาสให้โจทก์และจำเลยยื่นพยานหลักฐานเพื่อต่อสู้คดี ซึ่งการพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใช้ระบบไต่สวนโดยยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือของผู้ไต่สวนอิสระแล้วแต่กรณีเป็นหลัก

อัยการสูงสุดหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเท่านั้นที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ กรณีที่เป็นผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการตำแหน่งอื่นไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เมื่อโจทก์ได้ยื่นฟ้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้ว ก่อนที่ศาลจะประทับฟ้อง ศาลจะตรวจคำฟ้องว่าเป็นคำฟ้องที่ถูกต้องหรือไม่หากเป็นคำฟ้องที่ถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมาย ศาลจะสั่งประทับฟ้องโดยไม่ต้องมีการไต่สวนมูลฟ้อง กรณีที่เป็นความผิดกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบทหากบทหนึ่งบทใดอยู่ในเขตอำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ศาลต้องรับพิจารณาบทอื่นด้วย

การดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องทำโดยเร็วต่อเนื่องติดต่อกันไปทุกวันทำการ จนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้

กฎหมายกำหนดว่านอกจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะจดบันทึกรายงานกระบวนพิจารณาเพื่อรวมไว้ในสำนวนแล้ว ยังกำหนดให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถบันทึกการพิจารณาโดยใช้เครื่องมือบันทึกเสียงและจดบันทึกรายงานกระบวนพิจารณารวมไว้ในสำนวนด้วยเครื่องมือบันทึกภาพและเสียงทุกคดีในกรณีที่พยานบุคคลไม่สามารถมาศาลได้สามารถไต่สวนพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ (VDO conference) ได้

กรณีเกรงว่าพยานหลักฐานซึ่งจะอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหายหรือยากแก่การนำมาไต่สวนในภายหลังแล้ว สามารถไต่สวนพยานไว้ล่วงหน้าได้และสามารถรับฟังข้อมูลที่บันทึกโดยเครื่องมือทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

เมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ทำการไต่สวนพยานเสร็จสิ้นแล้วคู่ความฝ่ายโจทก์และจำเลยมีสิทธิแถลงปิดคดีได้ถือว่าการพิจารณาคดีเสร็จสิ้นลง องค์คณะผู้พิพากษาจะใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน องค์คณะผู้พิพากษาทั้งเก้าคนนอกจากจะต้องทำคำวินิจฉัยคดีเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วยังจะต้องแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมด้วยก่อนที่ที่ประชุมขององค์คณะผู้พิพากษาจะมีการลงมติโดยถือตามเสียงข้างมากจึงจะถือว่าเป็นมติขององค์คณะผู้พิพากษา โดยผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะจะงดออกเสียงมิได้ เมื่อมีการทำคำพิพากษาแล้วจะต้องอ่านคำพิพากษาโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเลยต้องมาศาลเพื่อฟังคำพิพากษา หากจำเลยไม่อยู่หรือไม่มาฟังคำพิพากษาให้ศาลเลื่อนการอ่านไปและออกหมายจับจำเลยให้มาฟังคำพิพากษา เมื่อออกหมายจับแล้วไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันออกหมายจับ ให้ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลับหลังจำเลยได้และให้ถือว่าจำเลยได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว ทั้งยังให้นำคำพิพากษาหรือคำสั่งลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาและยังต้องเปิดเผยความเห็นขององค์คณะผู้พิพากษาอีกด้วย

เมื่อศาลอ่านคำพิพากษาเสร็จแล้วสามารถบังคับคดีได้ทันที เว้นแต่จะมีการอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ซึ่งผู้เขียนได้ลำดับขั้นตอนการอุทธรณ์คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ดังนี้

3.1 หลักการอุทธรณ์คำพิพากษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ประกอบระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551

3.1.1 ผู้มีสิทธิอุทธรณ์และระยะเวลาอุทธรณ์

ผู้มีสิทธิอุทธรณ์คดีอาญา คือ ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้รับโทษทางอาญา ส่วนคดีร่ำรวยผิดปกติ หรือจงใจไม่ยื่นบัญชีทรัพย์สิน คือผู้ต้องคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

ให้พ้นจากตำแหน่งหรือห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ[141] โจทก์หรือผู้ร้องไม่มีสิทธิอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา กฎหมายให้สิทธิเฉพาะผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเท่านั้นที่มีสิทธิอุทธรณ์ได้

ผู้อุทธรณ์ต้องยื่นอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะขยายระยะเวลาอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 ไม่ได้ เพราะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ได้กำหนดระยะเวลาอุทธรณ์ไว้โดยเฉพาะแล้ว

3.1.2 เหตุที่จะอุทธรณ์ได้และรายละเอียดในอุทธรณ์

เหตุที่จะอุทธรณ์จะต้องมีพยานหลักฐานใหม่ที่ยังไม่เคยปรากฏอยู่ในสำนวนคดี พยานหลักฐานใหม่ต้องเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญ ผู้ต้องคำพิพากษาไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้มาก่อนว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีอยู่และจะต้องนำมาแสดงเพื่อประโยชน์ของตน หากรับฟังพยานหลักฐานใหม่เช่นว่านั้นแล้วจะทำให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยกฟ้องหรือยกคำร้องได้[142] การอุทธรณ์จะอุทธรณ์ได้เฉพาะข้อเท็จจริงว่ามีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญจะอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายมิได้

รายละเอียดในอุทธรณ์นั้นนอกจากจะต้องชัดแจ้งเกี่ยวกับพยานหลักฐานใหม่แล้วจะต้องลงลายมือชื่อของผู้อุทธรณ์ ผู้เรียง ผู้เขียนหรือพิมพ์อุทธรณ์ด้วย

3.1.3 ขั้นตอนเมื่อมีการยื่นอุทธรณ์

เมื่อมีการยื่นอุทธรณ์แล้วผู้มีอำนาจตรวจและสั่งอุทธรณ์ในเบื้องต้น คือ ประธานศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา ส่วนองค์คณะผู้พิพากษาเดิมหมดหน้าที่ไม่มีอำนาจสั่งการไม่มีอำนาจสั่งรับอุทธรณ์ คงสั่งให้ส่งสำเนาอุทธรณ์ให้แก่โจทก์หรือผู้ร้องทราบเพื่อแก้อุทธรณ์ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาอุทธรณ์

---

[141] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 278 วรรคสาม ประกอบระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551, ข้อ 3.

[142] ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551, ข้อ 4.

โจทก์หรือผู้ร้องมีสิทธิแก้อุทธรณ์ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาอุทธรณ์ หากโจทก์หรือผู้ร้องยื่นคำแก้อุทธรณ์เข้ามาภายในกำหนดผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาจะมีคำสั่งสำเนาให้จำเลยและให้รวมถ้อยคำสำนวนส่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อพิจารณาต่อไป (ไม่มีอำนาจสั่งรับคำแก้อุทธรณ์) หากพ้นกำหนดแล้วไม่มีคำแก้อุทธรณ์เจ้าหน้าที่จะต้องทำบันทึกเสนอผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา เพื่อมีคำสั่งให้รวมถ้อยคำสำนวนส่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อพิจารณาต่อไป

3.1.4 การส่งสำนวนให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อพิจารณาอุทธรณ์

เมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้รับคำแก้อุทธรณ์ หรือเมื่อพ้นกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่โจทก์หรือผู้ร้องได้รับสำเนาอุทธรณ์แล้วแต่ไม่ยื่นคำแก้อุทธรณ์ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีคำสั่งให้รวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาต่อไป

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจะต้องเลือกผู้พิพากษา 5 คน เป็นองค์คณะทำหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์ที่ได้ยื่นต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (องค์คณะผู้พิพากษาดังกล่าวจะต้องไม่เป็นหรือเคยเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์)[143]

องค์คณะพิจารณาอุทธรณ์ที่ได้รับเลือกจะต้องประชุมและตกลงกันว่าจะให้ผู้พิพากษาคนใดในองค์คณะทำหน้าที่เป็นเจ้าของสำนวน กรณีผู้พิพากษาคนใดในองค์คณะไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกผู้พิพากษาคนอื่นทำหน้าที่แทนต่อไป ให้องค์คณะผู้พิพากษาเลือกผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 1 คน ทำหน้าที่เป็นเลขานุการองค์คณะพิจารณาอุทธรณ์[144]

องค์คณะพิจารณาอุทธรณ์มีหน้าที่ทำบันทึกความเห็นสรุปสำนวนเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่า อุทธรณ์ของผู้ต้องคำพิพากษาเป็นอุทธรณ์ที่ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบที่จะรับไว้พิจารณาหรือไม่ กรณีจำเป็นอาจไต่สวนเกี่ยวกับอุทธรณ์ของผู้ต้องคำพิพากษาก่อนก็ได้ โดยแจ้งวันนัดไต่สวนให้คู่ความทราบล่วงหน้าก่อนวันนัดไม่น้อยกว่า 15 วัน เมื่อองค์คณะพิจารณาอุทธรณ์

---

[143] ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551, ข้อ 7 และข้อ 8.

[144] ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551, ข้อ 8.

ทำบันทึกความเห็นสรุปสำนวนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้เสนอที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อจัดให้มีการลงมติว่าจะรับอุทธรณ์ไว้พิจารณาหรือไม่

กรณีที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีมติว่าเป็นอุทธรณ์ที่ไม่ชอบด้วยระเบียบและกฎหมาย ก็จะไม่รับอุทธรณ์ไว้พิจารณา ผู้พิพากษาซึ่งเป็นหรือเคยเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษามีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ส่วนกรณีที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีมติให้รับอุทธรณ์ให้องค์คณะพิจารณาอุทธรณ์ทำหน้าที่เป็นองค์คณะไต่สวนรวบรวมข้อเท็จจริงเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

3.1.5 องค์คณะไต่สวน

องค์คณะไต่สวนมีอำนาจทำการไต่สวนหลักฐานอื่นเกี่ยวกับประเด็นในคดีเพิ่มเติมหรือพยานที่ไต่สวนแล้วมาไต่สวนใหม่โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ ถ้าหากเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อองค์คณะไต่สวนดำเนินการไต่สวนเสร็จแล้วจะต้องทำบันทึกความเห็นสรุปสำนวนเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่า พยานหลักฐานใหม่นั้นรับฟังได้หรือไม่หรือมีเหตุที่จะยกฟ้องหรือยกคำร้องตามอุทธรณ์ของผู้ต้องคำพิพากษาได้หรือไม่ โดยต้องรวบรวมข้อเท็จจริงส่งให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาล่วงหน้าก่อนวันลงมติไม่น้อยกว่า 15 วัน

ผู้พิพากษาทุกคนรวมทั้งผู้ที่ซึ่งเป็นหรือเคยเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และในวันลงมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ให้ผู้ต้องคำพิพากษาพร้อมทั้งโจทก์หรือผู้ร้องมายังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้แจ้งผลการลงมติให้ผู้ต้องคำพิพากษาและโจทก์ทราบในวันเดียวกันกับที่ได้มีมติ ถ้าโจทก์ไม่มาจะลงมติโดยโจทก์ไม่อยู่ก็ได้ กรณีผู้ต้องคำพิพากษาไม่อยู่ โดยไม่มีเหตุสงสัยว่าหลบหนีหรือจงใจไม่มาฟังก็ให้เลื่อนการประชุมใหญ่ออกไปจนกว่าผู้ต้องคำพิพากษาจะมาศาล กรณีมีเหตุสงสัยว่าผู้ต้องคำพิพากษาหลบหนีหรือจงใจไม่มาฟังให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องคำพิพากษา และเมื่อออกหมายจับแล้วไม่ได้ตัวมาภายใน 1 เดือน นับแต่วันออกหมายจับให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาลงมติไปได้โดยถือว่าผู้ต้องคำพิพากษาทราบมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแล้ว

3.1.6 ผลของมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

องค์คณะพิจารณาอุทธรณ์หรือองค์คณะไต่สวนเป็นผู้ทำคำพิพากษาหรือคำสั่งตามมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้เสร็จภายใน 15 วัน นับแต่วันลงมติ องค์คณะพิจารณาอุทธรณ์หรือองค์คณะไต่สวนเป็นผู้ลงลายมือชื่อในคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วแต่กรณี

ผลของมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีผลเท่ากับเป็นการพิพากษาหรือออกคำสั่ง ผู้มีหน้าที่แจ้งหรืออ่านผลของมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้คู่ความทราบ คือ องค์คณะไต่สวน (หรือองค์คณะพิจารณาอุทธรณ์) ในกรณีอื่น (เช่น มติว่ารับอุทธรณ์ไว้พิจารณาหรือไม่) ถ้าคู่ความไม่มาศาลในวันลงมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจะให้งดการแจ้งหรืออ่านผลที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาก็ได้

3.1.7 การออกหมายหรือคำสั่งเพื่อบังคับให้เป็นไปตามมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ให้ผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาเป็นผู้ออกหมายหรือคำสั่งเพื่อบังคับให้เป็นไปตามมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ทั้งให้ส่งคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ทำให้คดีถึงที่สุดไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา พร้อมทั้งติดประกาศไว้ที่ศาลฎีกาด้วย[145]

3.2 หลักการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในต่างประเทศ

หลักการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนอกจากต้องศึกษาถึงหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศไทยแล้วจะต้องศึกษาถึงการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในต่างประเทศด้วย ว่ามีกระบวนการในการนำตัวผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่กระทำผิดมาลงโทษ ซึ่งต่างก็มีวิวัฒนาการจากประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองของแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน แต่ทั้งหมดนี้จุดประสงค์หลักคือความต้องการจะแก้ไขปัญหาการทุจริตที่เกิดในวงราชการ ดังนั้น จึงควรที่จะทราบถึงวิวัฒนาการของการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรที่ทำหน้าที่ในการดำเนินกระบวนพิจารณาพิพากษา ตลอดจนการทบทวนคำพิพากษาขององค์กรดังกล่าว

3.2.1 การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศอังกฤษ

การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศอังกฤษในความผิดเกี่ยวกับการทุจริตคอรัปชั่นในราชการมีวิวัฒนาการที่ยาวนานเริ่มจากแนวความคิดของการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐจนกระทั่งนำไปสู่การลงโทษในความผิดเกี่ยวกับการทุจริตคอรัปชั่นดังนี้

---

[145] ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551, ข้อ 13 และข้อ 14.

3.2.1.1 การพิจารณาคดีโดยระบบอิมพิชเมนต์

การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามวิธีการอิมพีชเมนต์ของประเทอังกฤษนั้น ได้กำหนดให้เป็นอำนาจของรัฐสภาอังกฤษที่จะดำเนินการได้ในลักษณะเดียวกับศาลยุติธรรมซึ่งมีผลมาจากประวัติศาสตร์ของประเทศอังกฤษจนกลายมาเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของรัฐสภาอังกฤษ[146] เป็นกระบวนการกล่าวหาบุคคลโดยเฉพาะขุนนาง (Peer) รัฐมนตรี (Minister) ที่ใช้อำนาจไปในทางทุจริตประพฤติมิชอบหรือกระทำการขัดต่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ โดยรัฐสภาอังกฤษมีอำนาจบังคับใช้และได้มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่เกี่ยวกับสภาขุนนางและสภาสามัญที่จะต้องปฏิบัติตาม[147] (Convention) ซึ่งกระบวนพิจารณาที่รัฐสภานำมาใช้แก่บุคคลเหล่านี้เป็นกระบวนพิจารณาในทางตุลาการ (Judicial proceeding)

เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติของอังกฤษเป็นผู้มีอำนาจในการใช้ระบบอิมพิชเมนต์ เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารและลงโทษผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการที่กระทำผิดในการทุจริตคอรัปชั่นและความผิดอาญาแล้ว สมควรที่จะทราบถึงรายละเอียดขององค์กรในรัฐสภาที่ทำหน้าที่กล่าวหาดำเนินกระบวนพิจารณาอิมพิชเมนต์จนกระทั่งมีคำตัดสินตลอดจนการทบทวนคำพิพากษาขององค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ[148] ดังนี้

1) องค์กรและกระบวนการตรวจสอบ สามารถพิจารณาได้ ดังนี้

องค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถแยกพิจารณาได้ 3 ประเภท ดังนี้

(1) ผู้ถูกกล่าวหา ได้แก่ ขุนนาง สมาชิกสภาสามัญ รัฐมนตรีทุกชั้นทุกตำแหน่งที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา

(2) องค์กรผู้กล่าวหา ได้แก่ สภาสามัญ (The House of Commons) เป็นผู้ริเริ่มการกล่าวหา โดยสมาชิกคนใดคนหนึ่งเป็นผู้เริ่มการกล่าวหาความผิดต่อที่ประชุมสามัญเพื่อให้มีการพิจารณาว่ามีมูลความผิดตามที่มีการกล่าวหา เพื่อเป็นเหตุในการฟ้องร้องและพิจารณาในชั้นสภาขุนนางต่อไป โดยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาและพิพากษาลงโทษผู้ถูกกล่าวหาแต่ประการใด สภาสามัญจึงทำหน้าที่เสมือนเป็นพนักงานอัยการ (Prosecutor)

(3) องค์กรผู้สอบสวนและตัดสิน ได้แก่ สภาขุนนาง (The House of Lords) เป็นผู้มีอำนาจสอบสวนว่ามีการกระทำความผิดตามที่สภาสามัญกล่าวหาหรือไม่ และทำหน้าที่ตัดสินว่าผู้ถูกกล่าวหามีความผิดหรือไม่ ทั้งนี้เพราะสภาขุนนางของอังกฤษซึ่งแยกตัวออกมาจากสภาที่ปรึกษาพระมหากษัตริย์ มีอำนาจนิติบัญญัติในฐานะสภาสูง โดยมีลอร์ดชานเซลเลอร์ (Lord

---

[146] กานดา สิริฤทธิภักดี. (2538). **การนำระบบอิมพีชเมนต์มาใช้ในประเทศไทย.** หน้า 202.

[147] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ข เล่มเดิม. หน้า 32.

[148] กานดา สิริฤทธิภักดี. เล่มเดิม. หน้า 207.

Chancelor) เป็นประธานและมีอำนาจตุลาการโดยเป็นศาลสูงสุดของประเทศอังกฤษ เวลส์และไอแลนด์เหนือ[149]

2) ฐานความผิดหรือเหตุแห่งการกล่าวหา

ข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิด (Impeachment offenses) จะต้องเป็นความผิดที่รัฐสภากำหนดไว้เท่านั้นจึงจะดำเนินการตามกระบวนการอิมพีชเมนต์ได้ ซึ่งความผิดที่จะเป็นเหตุให้กล่าวหา ไม่ได้จำกัดเพียงความผิดทางอาญาเท่านั้น ซึ่งในระยะแรกจำกัดเฉพาะเป็นความผิดทางอาญาเท่านั้น แต่ต่อมาได้ขยายขอบเขตความผิดที่มิได้มีรากฐานมาจากกฎหมายอาญาทั่วไป แต่นำความเสียหายมาสู่ประเทศ เช่น เปิดเผยความลับทางราชการ ทรยศต่อชาติ (Treason) รับสินบน (Bribery) หรือความผิดอาญาชั้นสูง (High Crimes and Misdemeanors) คำว่า Crimes and Misdemeanors ใช้คู่กันหมายถึง การละเมิดกฎหมาย Public Law ที่มีโทษทางอาญาเป็นสำนวนที่ใช้กันมากว่า 400 ปี คำว่า Misdemeanors ในที่นี้ไม่ใช่ความผิดลหุโทษอย่างสำนวนทั่วไปในกฎหมายอาญา ซึ่งส่วนมากเป็นเรื่องการใช้อำนาจโดยมิชอบ การละเลยต่อหน้าที่ การคอร์รัปชั่นและมีพฤติกรรมอันไม่น่าเชื่อถือ โดยขอบเขตของความผิดอาญาชั้นสูงสรุปได้ 2 ประการ คือ

(1) ข้อกล่าวหาโดยเฉพาะการประพฤติผิดทำให้รัฐเสียหาย เช่น การใช้เงินอย่างไม่ถูกต้อง (Misapplication of Fund) การใช้อำนาจในหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมาย (Abuse of Official Power) การละเว้นปฏิบัติหน้าที่ (Neglect of Duty) การละเมิดเอกสิทธิ์ของรัฐสภา (Encroachment on Parliament' Prerogatives) การคอร์รัปชั่น (Corruption)

(2) ความผิดอาญาชั้นสูง (High Crimes and Misdemeanors) จำกัดเฉพาะในกระบวนวิธีพิจารณาอิมพีชเมนต์ของรัฐสภา มิได้มีรากฐานมาจากกฎหมายอาญาทั่วไป และการกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามความหมายดังกล่าวไม่จำเป็นต้องจำกัดแต่เฉพาะกฎหมายคอมมอนลอว์ หรือการละเลยหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติไว้ หรือความผิดตามกฎหมายอาญาเท่านั้น

3) วิธีการกล่าวหา

การกล่าวหาเป็นขั้นตอนแรกในการเริ่มต้นของกระบวนการพิจารณาที่ถูกกำหนดโดยรัฐสภาให้เป็นหน้าที่ของสภาสามัญ โดยในชั้นกล่าวหานี้จะเป็นการดำเนินการภายในของสภาสามัญที่จะสืบสวนให้ได้ความที่ปรากฏตามข้อกล่าวหา จะไม่มีการเรียกผู้ถูกกล่าวหาให้ปากคำในชั้นกล่าวหานี้ เพราะการดำเนินกระบวนพิจารณาในชั้นนี้ก็เพียงเพื่อสอบสวนว่าคดีมีมูลที่จะฟ้องร้องได้หรือไม่ โดยสภาสามัญจะเป็นผู้กล่าวหาในความผิดที่ปรากฏตามเหตุที่กล่าวหา และที่ประชุมสภาสามัญได้กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมาธิการขึ้นเพื่อทำการสอบสวนข้อเท็จจริง

---

[149] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ก (2536, มกราคม). "ระบบการควบคุมฝ่ายปกครองโดยศาลในประเทศอังกฤษ" **วารสารกฎหมาย, 14, 1.** หน้า 32.

ตามความผิดที่กล่าวหา หากคณะกรรมาธิการดังกล่าวเห็นว่าคดีมีมูลที่จะฟ้องร้องต่อไปได้ จะเสนอและเขียนคำฟ้องเป็นทางการเป็นข้อๆ เรียกว่า “The Articles of Impeachment” และหากผ่านความเห็นชอบของสภาสามัญตามข้อกล่าวหา ก็จะมีการเสนอคำฟ้องนั้นต่อสภาขุนนาง โดยสภาสามัญจะต้องตั้งตัวแทนเรียกว่า Managers ทำหน้าที่ในนามของสภาสามัญเป็นโจทก์ฟ้องร้องผู้ถูกกล่าวหาต่อสภาขุนนางเพื่อดำเนินการพิจารณาในชั้นต่อไป[150]

4) การพิจารณาและตัดสิน

การดำเนินกระบวนพิจารณาตัดสินเป็นอำนาจหน้าที่ของสภาขุนนาง โดยจัดให้มีขึ้นที่รัฐสภาอังกฤษในสถานที่ Westminster Hall สภาขุนนางจะเป็นผู้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ การพิจารณาได้ใช้หลักการเช่นเดียวกับการดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลยุติธรรมทั่วไปกล่าวคือต้องกระทำโดยเปิดเผย เปิดโอกาสให้ฝ่ายผู้กล่าวหาคือแถลงข้อเท็จจริงและเสนอพยานหลักฐานตามคำฟ้อง และให้ฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาเสนอพยานหลักฐานตามคำฟ้อง เพื่อโต้แย้งคัดค้านพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่งได้

การพิจารณาตัดสินของสภาขุนนางมีความเป็นอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของใคร เมื่อดำเนินกระบวนพิจารณาเสร็จสิ้นแล้ว สภาขุนนางจะต้องตัดสินด้วยการลงมติตามเสียงข้างมาก ถ้าเห็นว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์การดำเนินกระบวนพิจารณาตามระบบอิมพิชเมนต์จะต้องยุติลง แต่ถ้าสภาขุนนางเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิดจริงตามข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาจะถูกลงโทษทางอาญาซึ่งมีตั้งแต่ริบทรัพย์ จำคุกจนถึงประหารชีวิต[151]

5) การเลิกใช้ระบบอิมพิชเมนต์

อย่างไรก็ตามแม้ว่าระบบอิมพิชเมนต์จะใช้เพื่อตรวจสอบการทุจริตและลงโทษผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการระดับสูงที่กระทำผิดเป็นที่ได้ผลโดยสภาขุนนางทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นตัดสินลงโทษผู้กระทำผิด แต่ต่อมาในศตวรรษที่ 19 ประเทศอังกฤษได้มีการพัฒนาหลักความรับผิดชอบร่วมกันของคณะรัฐมนตรีและหลักความรับผิดชอบส่วนบุคคลของรัฐมนตรี (Enforcement of the convention of collective and individual ministerial responsibility) อันการควบคุมวิธีทางการเมืองโดยรัฐสภาอังกฤษ กล่าวคือ เมื่อรัฐสภาไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบาย คณะรัฐมนตรีต้องแสดงความรับผิดชอบทางการเมือง ด้วยการลาออกทั้งคณะ แต่ถ้ารัฐสภาไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลรัฐมนตรีผู้นั้นต้องแสดงความรับผิดชอบด้วยการลาออกจากตำแหน่ง จึงมีผลทำให้กระบวนพิจารณาในระบบอิมพิชเมนต์หมดความจำเป็นถูกเลิกใช้ในที่สุด ปัจจุบันการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

---

[150] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ข เล่มเดิม. หน้า 106-107.

[151] แหล่งเดิม.

ของอังกฤษเกี่ยวกับการทุจริตคอรัปชั่นได้ใช้กระบวนการยุติธรรมปกติดำเนินกระบวนการนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ

สภาขุนนางนอกจากจะทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในคดีอิมพิชเมนต์แล้วยัง ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในคดีที่สมาชิกสภาขุนนางกระทำความผิดอาญาทั่วไป เพราะถือเป็นเอกสิทธิ์ของสมาชิกสภาขุนนางที่จะได้รับการพิจารณาตัดสินจากสภาขุนนางโดยตรง แต่เมื่อได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดทางอาญา ค.ศ. 1948 (The Criminal Justice Act 1948) ก็ได้ยกเลิกเอกสิทธิ์ดังกล่าวซึ่งปัจจุบันสมาชิกสภาขุนนางที่กระทำผิดอาญาก็ต้องนำตัวขึ้นพิจารณาในศาลยุติธรรมเช่นเดียวกับสามัญชน

3.2.1.2 การพิจารณาคดีโดยศาลยุติธรรม

ภายหลังจากที่อังกฤษได้พัฒนาหลักความรับผิดชอบร่วมกันของคณะรัฐมนตรีและหลักความรับผิดชอบส่วนบุคคลของรัฐมนตรีในศตวรรษที่ 19 เป็นผลให้เลิกใช้ระบบอิมพิชเมนต์การดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับการทุจริตคอรัปชั่นและประพฤติมิชอบในตำแหน่งหน้าที่ราชการกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประเทศอังกฤษก็ได้ใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยการดำเนินกระบวนพิจารณาพิพากษาในศาลยุติธรรม โดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแบ่งเป็น 3 ลำดับชั้นศาล คือ (1) ศาลชั้นต้น ประกอบด้วยศาลแขวง (Magistrates Court) และศาลอาญา (Crown Court) (2) ศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) และ (3) ศาลสภาขุนนาง (House of Lords) กล่าวรายละเอียดได้ดังนี้

1) ข้อกล่าวหาหรือฐานความผิด

ประเทศอังกฤษได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ (Offence with respect to public office) ในพระราชบัญญัติการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ค.ศ. 1889 (The Public Body Corrupt Practice Act 1889) มาตรา 1 และ มาตรา 2 ซึ่งบัญญัติให้ใช้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ คณะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ระดับสูงและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับสูง เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี เป็นต้น ในฐานความผิดเกี่ยวกับการรับสินบนและการคอรัปชั่น โดยมีองค์ประกอบความผิดคือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำโดยทุจริต เรียกรับหรือยอมจะรับทรัพย์สินเพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งหรือใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบขู่บังคับหรือจูงใจให้ผู้อื่นหาทรัพย์สินมาให้ตน

นอกจากนี้ยังมีความผิดตามพระราชบัญญัติการลักทรัพย์ ค.ศ. 1968 (The Theft Act 1968) มาตรา 32 (1) (a) บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น (Misconduct) หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ (Neglect) ของเจ้าหน้าที่ของรัฐรวมถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้อีกด้วย

ส่วนความรับผิดฐานกบฏ (Treason) เดิมถือเป็นฐานของความผิดเกี่ยวกับการทุจริตคอรัปชั่นและนำไปใช้ในกระบวนการอิมพิชเมนต์ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น ประเทศอังกฤษได้พัฒนาความผิดฐานนี้โดยแยกออกมาเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ (Offence against the Security of the state) ซึ่งผู้กระทำผิดอาจเป็นบุคคลทั่วไปหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ได้ โดยมีพระราชบัญญัติความผิดฐานกบฏหลายฉบับกำหนดองค์ประกอบของความผิดและยังบัญญัติความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานกบฏอีกด้วย เช่น High treason, Misprision treason เป็นต้น[152]

2) การไต่สวนมูลฟ้อง

ความผิดเกี่ยวกับการทุจริตคอรัปชั่นหรือประพฤติมิชอบต่อตำแหน่งหน้าที่เป็นคดีที่ต้องได้รับการพิจารณาโดยวิธีอินไดท์เมนต์ (Offence trial only indictment) ซึ่งเป็นการพิจารณาคดีโดยใช้ลูกขุนเป็นผู้ตัดสินความผิดของผู้ถูกกล่าวหาเพราะเป็นความผิดที่ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในองค์กรของรัฐกระทำผิดในหน้าที่ของตน

กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องเริ่มต้นจากการที่อัยการสูงสุด (Attorney-General) หรือรองอัยการสูงสุด (Solicitor-General) ยื่นคำร้องขอให้มีการพิจารณาคดีโดยวิธีอินไดท์เมนต์ต่อศาลแขวง (Magistrates Court) ในกรณีเช่นนี้ศาลแขวงจะต้องดำเนินกระบวนพิจารณาในฐานะศาลชั้นไต่สวนมูลฟ้อง (Preliminary inquiry) เท่านั้นโดยอาจรับฟังพยานหลักฐานทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยและจำเลยมีสิทธิที่จะถามค้านพยานโจทก์ เพื่อประโยชน์ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่าคดีมีมูลหรือไม่ ถ้าศาลแขวงเห็นว่าคดีมีมูลก็จะมีคำสั่งรับฟ้องและส่งตัวจำเลยไปพิจารณาที่ศาลอาญา (Crown Court) แต่ถ้าเห็นว่าคดีไม่มีมูลพอที่ศาลจะพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด ก็จะมีคำสั่งไม่รับฟ้องและปฏิเสธที่จะส่งตัวจำเลยไปยังศาลอาญา

นอกจากพนักงานอัยการของรัฐ (Director of public prosecution) จะเป็นโจทก์ฟ้องคดีแล้วประชาชนทั่วไปก็มีอำนาจฟ้องร้องกล่าวหาได้ เพราะประเทศอังกฤษเป็นระบบการพิจารณาคดีโดยประชาชน (Public prosecution) แต่ต้องได้รับอนุญาตและอยู่ในความควบคุมดูแลจากอัยการสูงสุดหรือรองอัยการสูงสุด[153]

---

[152] ประเสริฐ โหล่วประดิษฐ์. เล่มเดิม. หน้า 66.

[153] แหล่งเดิม.

3) การพิจารณาพิพากษา

กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีความผิดเกี่ยวกับการทุจริตคอรัปชั่นหรือประพฤติมิชอบในตำแหน่งหน้าที่จะต้องกระทำในศาลอาญา (Crown Court) โดยมีคณะลูกขุน (Jury) เป็นผู้พิจารณาชี้ขาดในข้อเท็จจริงว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้มีความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ (Guilty or innocence)

คณะลูกขุนเป็นบุคคลทั่วไปมีถิ่นที่อยู่ในเขตของศาลทำการพิจารณาพิพากษาซึ่งจะต้องมีจำนวน 12 คน การจะลงโทษหรือปล่อยตัวจำเลยจะทำได้ต่อเมื่อคณะลูกขุนมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผิดหรือไม่ผิด คณะลูกขุนต้องเหลืออย่างน้อย 9 คน จึงจะถือเป็นองค์คณะได้ มิฉะนั้นต้องมีการพิจารณาใหม่หมดแต่คณะลูกขุนอาจลงมติด้วยเสียงข้างมากได้ต่อเมื่อได้หารือกันไม่น้อยกว่าสองชั่วโมงแล้วยังหาข้อยุติไม่ได้ และจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลให้ใช้เสียงข้างมากก่อน ส่วนจำนวนเสียงข้างมากที่ใช้จะต้องมีเสียงข้างน้อยไม่เกินสองคน หากคณะลูกขุนเหลือเพียงเก้าคนต้องมีมติเป็นเอกฉันท์ ส่วนผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีความผิดประเภทนี้ต้องเป็นผู้พิพากษาจากศาล High Court เท่านั้น

เมื่อจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลอาญาและศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ศาลจะต้องอ่านคำฟ้องให้จำเลยฟังและต้องสอบถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การอย่างไรบ้างจะรับสารภาพหรือปฏิเสธ หรือจำเลยอาจไม่ให้การใดๆ เลยก็ได้ (Right to silence) ในกรณีเช่นนี้ถือว่าจำเลยให้การปฏิเสธ ถ้าจำเลยให้การปฏิเสธศาลต้องเรียกคณะลูกขุนเข้าห้องพิจารณาแล้วเริ่มดำเนินกระบวนพิจารณาโดยให้โจทก์แถลงเปิดคดีแล้วนำพยานหลักฐานเข้าสืบจนเสร็จ จากนั้นจะเป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะแถลงเปิดคดีและนำพยานเข้าสืบเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ของตน เมื่อสืบพยานทั้งสองฝ่ายเสร็จสิ้น โจทก์ต้องแถลงสรุปคดีของตนก่อนจากนั้นฝ่ายจำเลยจะเป็นผู้แถลงสรุปคดี เมื่อคู่ความได้แถลงสรุปคดีแล้วเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาที่จะแถลงสรุปคดีให้คณะลูกขุนฟังอีกครั้ง คณะลูกขุนมีหน้าที่จะต้องตัดสินโดยต้องออกจากห้องพิจารณาเพื่อเข้าห้องประชุมตัดสินของลูกขุนเป็นการโดยเฉพาะ หากคณะลูกขุนตัดสินว่าจำเลยมีความผิด ศาลต้องพิจารณาลงโทษจำเลยแต่ถ้าหากคณะลูกขุนตัดสินว่าจำเลยไม่มีความผิด (Not guilty) ศาลต้องพิพากษายกฟ้องและปล่อยตัวจำเลยไป[154]

4) การทบทวนคำพิพากษา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าระบบศาลที่พิจารณาคดีความผิดเกี่ยวกับการทุจริตคอรัปชั่นของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมี 3 ชั้นศาล ดังนั้นการทบทวนคำพิพากษาของศาลจึงสามารถดำเนินการได้ทั้งในชั้นศาลอุทธรณ์และในชั้นศาลฎีกา

---

[154] แหล่งเดิม.

(1) การทบทวนคำพิพากษาของศาลอาญา

เมื่อศาลอาญาได้มีคำพิพากษาแล้วศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาของศาลอาญาในปัญหาข้อกฎหมายได้ โดยพระราชบัญญัติการอุทธรณ์คดีอาญา ค.ศ. 1968 (The Criminal Appeal Act 1968) มาตรา 2 กำหนดให้โจทก์และจำเลย มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาภายในกำหนด ดังนี้

(ก) คำพิพากษาไม่ถูกต้องในข้อกฎหมาย

(ข) ศาลดำเนินกระบวนพิจารณาผิดพลาดบกพร่องในสาระสำคัญ (Material irregularity)

(ค) คำตัดสินของคณะลูกขุนควรถูกยกเลิก (Set aside) โดยเหตุผลว่าคำตัดสินนั้นเป็นคำตัดสินที่ไม่มีหลักประกันและไม่เป็นที่น่าพอใจ (Unsafe and unsatisfactory) นอกจากนี้โจทก์และจำเลยยังสามารถอุทธรณ์โต้แย้งการลงโทษของศาลได้เพราะกฎหมายมิได้กำหนดโทษไว้แน่นอนแต่คู่ความต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์จากศาลอุทธรณ์ก่อน

ศาลอุทธรณ์เมื่อได้พิจารณาตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาแล้วมีอำนาจพิพากษายกหรือเพิกถอนหรือยืนตามคำพิพากษาของศาลอาญาได้ นอกจากนั้นยังมีอำนาจยกอุทธรณ์ของคู่ความได้ถ้าเห็นว่าคำวินิจฉัยของศาลอาญาไม่ทำให้เสียการยุติธรรมเกิดขึ้น (No miscarriage of justice has actually has actually occurred)

(2) การทบทวนคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์

ศาลที่มีอำนาจตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์คือศาลสภาขุนนาง (House of Lords) ซึ่งเป็นศาลชั้นศาลฎีกาของประเทศอังกฤษ ศาลสภาขุนนางเป็นองค์กรเดียวกับวุฒิสภาของอังกฤษซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ แต่สมาชิกสภาขุนนางที่เป็นคณะกรรมการกฎหมายของสภานี้เท่านั้นที่เป็นผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษา ประกอบด้วย Lord Chancellor, Lords of Appeal in ordinary และ Peers ซึ่งดำรงตำแหน่งทางตุลาการ ส่วนสมาชิกอื่นของสภาขุนนางไม่มีกฎหมายห้ามมิให้เข้าร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี แต่โดยธรรมเนียมปฏิบัติ (Convention) แล้วสมาชิกอื่นๆ จะไม่เข้าร่วมในการพิจารณาคดี

คู่ความมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ไปยังศาลสภาขุนนางเพื่อพิจารณาตรวจสอบทบทวนได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากศาลอุทธรณ์หรือศาลสภาขุนนางก่อน ข้อกฎหมายที่จะขอให้ทำการตรวจสอบทบทวนนั้นต้องเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ศาลสภาขุนนางมีอำนาจพิพากษายืน ยกหรือกลับคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ได้และมีอำนาจสั่งให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่ได้ รวมทั้งมีอำนาจพิจารณาข้อกฎหมายในชั้นฎีกาได้แม้คู่ความจะมิได้อุทธรณ์ในข้อกฎหมายนั้น หากเห็นว่าข้อกฎหมายดังกล่าวมีคุณค่าแก่การวินิจฉัย[155]

3.2.2 การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา

ระบบอิมพีชเมนต์เป็นการกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดขณะดำรงตำแหน่งหน้าที่และได้ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1787 และมีผลใช้บังคับถึงปัจจุบัน ดังนั้น หลักการถอดถอนจึงเป็นเรื่องสำคัญในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ในด้านหนึ่งผู้ปกครองที่ทรงอำนาจมากที่สุดควรจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ในอีกด้านหนึ่งบุคคลที่ได้รับการเชิดชูให้อยู่ในที่สูงไม่ควรที่จะได้รับการยกเว้นจากการปฏิบัติตามกฎหมายเพียงเพราะได้รับการเชิดชูไว้ในที่สูง ไม่มีใครที่จะมั่นคงปลอดภัยในตำแหน่งหน้าที่เมื่อเขาละเมิดรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ซึ่งคณะผู้ร่างรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาหวังว่า รูปแบบการปกครองใหม่จะมีการแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายบริหาร ฝ่ายศาลและฝ่ายนิติบัญญัติให้เป็นอิสระต่อกันและสามารถตรวจสอบคานอำนาจกันได้

คณะผู้ร่างรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาต้องการควบคุมไม่ให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจมากเกินไป และในขณะเดียวกันก็พยายามสร้างมาตรการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบและการรวบอำนาจของฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องการควบคุม “ประธานาธิบดี” ซึ่งมีฐานะเป็นประมุขของประเทศไม่ให้มีอภิสิทธิ์มากเกินไปดังประโยคที่ว่า “ประธานาธิบดีไม่ได้อยู่เหนือกฎหมาย แต่จะต้องทำตัวให้สอดคล้องกับกฎหมายในฐานะเป็นพลเมืองและในตำแหน่งราชการ” โดยมาตรการถอดถอนให้พ้นจากตำแหน่งเป็นมาตรการสำคัญที่ผู้ยกร่างรัฐธรรมนูญนำมาใช้ควบคุมให้ฝ่ายบริหารมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ไม่ว่าจะเป็นประธานาธิบดีหรือข้าราชการพลเรือนอื่น

สำหรับเหตุแห่งการฟ้องร้องนั้นจะต้องเป็น “อาชญากรรมหรือการกระทำมิชอบร้ายแรง” ซึ่งไม่ได้มีความหมายเฉพาะเพียงแค่การทุจริตหรือรับสินบน แต่ยังสามารถตีความครอบคลุมถึงการกระทำละเมิดทางการเมือง การประพฤติมิชอบ การกระทำที่เกิดจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือการไม่ใส่ใจต่อผลประโยชน์สาธารณะหรือการกระทำลักษณะอื่นๆ[156] ระบบอิมพีชเมนต์เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากการกระทำมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือกล่าวได้ว่าเกิดจากการใช้อำนาจในทางมิชอบด้วยกฎหมาย (Abuse of power) หรือฝ่าฝืน

---

[155] แหล่งเดิม.

[156] นิยม รัฐอมฤต และคณะ. (2549). **กระบวนการไต่สวนและการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งในระดับสูง: ในอำนาจหน้าที่ของ ป.ป.ช.** หน้า 53-54.

ขอบเขตที่ได้รับมอบหมายจากมหาชน ดังนั้นกระบวนการอิมพีชเมนต์จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในทางการเมืองไม่ใช่ทางตุลาการ เนื่องจากความเสียหายส่วนใหญ่เกิดกับสังคมโดยตรง และผลของคำตัดสินลงโทษจำกัดเพียงถอดถอนออกจากตำแหน่งรวมถึงสิทธิประโยชน์อันพึงได้รับเท่านั้น มิใช่เป็นการลงโทษทางอาญา ซึ่งความผิดที่กล่าวหาโดยรัฐสภาไม่จำต้องเป็นความผิดทางอาญาเสมอไป[157]

3.2.2.1 องค์กรและกระบวนการตรวจสอบ สามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1) องค์กรที่เกี่ยวข้องกับระบบอิมพีชเมนต์ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นตามที่รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1787 กำหนดไว้ สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 3 ประเภท

(1) ผู้ถูกกล่าวหาจำกัดเฉพาะผู้ที่ดำรงตำแหน่ง ประธานาธิบดี รองประธานาธิบดี และข้าราชการพลเรือนของรัฐทั้งหมด ทั้งนี้รวมถึงผู้พิพากษาศาลสหรัฐฯ สามารถถูกถอดจากตำแหน่งได้ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงสมาชิกสภาคองเกรส ข้าราชการทหาร และสมาชิกวุฒิสภา[158] แม้ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ลาออกจากตำแหน่งก่อนที่จะมีการกล่าวหาฟ้องร้อง รัฐสภาอาจจะดำเนินการกล่าวหาฟ้องร้อง (Impeach) ภายหลังจากที่ลาออกจากตำแหน่งได้ หากปรากฏว่ามีความผิดจริง จึงมีคำสั่งไล่ออกและตัดสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับ[159]

(2) ผู้กล่าวหา บทบัญญัติรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1787 ส่วนที่ 2 (5) มาตรา 1 กำหนดไว้ว่า สภาผู้แทนราษฎร (The House of Representative) มีอำนาจเพียงฝ่ายเดียวที่จะฟ้องขับออกจากตำแหน่ง (Impeachment) ซึ่งเป็นขั้นตอนของการกล่าวหาฟ้องร้อง หากสภาผู้แทนราษฎรพบว่ามีความผิดตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดก็จะทำการกล่าวหาฟ้องร้องไปยังวุฒิสภาในชั้นพิจารณาต่อไป

จะเห็นได้ว่าสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นตัวแทนในการฟ้องร้องให้มีการถอดถอน โดยมีคณะกรรมาธิการยุติธรรมของสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนและจัดเก็บหลักฐานและรวบรวมเป็นข้อหาแห่งการถอดถอน เรียกว่า “กรรมแห่งการถอดถอน” และหากผ่านการพิจารณาด้วยเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรแล้วเท่ากับพนักงานของรัฐผู้นั้นถูกฟ้องถอดถอนและวุฒิสภารับหน้าที่ไต่สวนต่อไป

(3) ผู้ทำการสอบสวนและตัดสิน การดำเนินกระบวนพิจารณาในชั้นสอบสวนและตัดสินได้กำหนดให้วุฒิสภาเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนและตัดสินคดีอิมพีชเมนต์ (Impeachment) ที่สภาผู้แทนราษฎรกล่าวหาฟ้องร้องว่ากระทำความผิดตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

---

[157] กานดา สิริฤทธิภักดี. เล่มเดิม. หน้า 233-234.

[158] นิยม รัฐอมฤต และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 54.

[159] กชวรรณ จันทร์เณร. (2544). **การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** หน้า 49.

ตามที่บทบัญญัติรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1787 บทที่ 1 มาตรา 3 กำหนดไว้ โดยที่หากเป็นกรณีที่ประธานาธิบดีถูกไต่สวนนั้นประธานศาลสูงสหรัฐฯ จะต้องเป็นประธานของที่ประชุม ทั้งนี้หากผ่านความเห็นชอบ 2 ใน 3 จึงจะถือว่าผู้ถูกกล่าวหามีความผิด[160]

2) ฐานความผิดหรือเหตุแห่งการกล่าวหา

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1787 มาตรา 2 ส่วนที่ 4 ได้จำกัดความผิดที่เป็นเหตุที่กล่าวหาสำหรับการฟ้องร้องคดีอิมพีชเมนต์ด้วยกัน 3 เหตุเท่านั้น คือ

(1) ความผิดฐานทรยศต่อประเทศชาติ (Treason) หมายถึง การก่อสงครามกับสหรัฐอเมริกา หรือให้ความช่วยเหลือสนับสนุนหรือเข้าข้างกับฝ่ายที่เป็นศัตรู

(2) ความผิดฐานรับสินบน (Bribery)

(3) ความผิดอาญาชั้นสูง (High Crimes and Misdemeanors) โดยความผิดฐานนี้มิได้มีรากฐานมาจากกฎหมายอาญาทั่วไป ส่วนมากจะเป็นการกล่าวหาว่าประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ ปรากฏตามประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกามีการบังคับใช้มากว่า 400 ปี ซึ่งแบ่งได้ 3 ประเภทคือ

(ก) การใช้อำนาจในตำแหน่งเกินขอบเขต เพื่อให้หน่วยงานอื่นของรัฐเสื่อมเสีย

(ข) มีพฤติกรรมไม่ถูกต้องหรือขัดต่อหน้าที่อย่างร้ายแรง และไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของตำแหน่ง เช่น ไม่พิจารณาคดีอย่างเป็นกลาง ใช้อิทธิพลทางการเมืองเหนือพฤติกรรมในการดำเนินคดี

(ค) ใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งเพื่อจุดประสงค์ไม่ถูกต้องหรือเพื่อประโยชน์ส่วนตัว[161]

จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1787 มาตรา 2 ส่วนที่ 4 ได้กำหนดเหตุที่กล่าวหาในความผิดตามวิธีการอิมพีชเมนต์ ไม่จำเป็นต้องเป็นการกระทำผิดทางอาญาเท่านั้น และในศตวรรษที่ 14 ใช้ความผิดอาญาและลหุโทษระดับสูง (High Crimes and Misdemeanors)

นอกจากนี้มาตรา 3 ส่วนที่ 1 แห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติหลักการประพฤติตนของผู้พิพากษาไว้ว่าจะต้องมีความประพฤติดี (Good Behavior) ซึ่งเป็นมูลเหตุเพิ่มเติมสำหรับการถอดถอนผู้พิพากษาไม่ใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่ของรัฐประเภทอื่น

---

[160] นิยม รัฐอมฤต และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 55.

[161] กชวรรณ จันทร์เณร. เล่มเดิม. หน้า 50.

3) วิธีการกล่าวหา

วิธีการกล่าวหาเพื่อให้เกิดการไต่สวนและถอดถอนในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ดำเนินการผ่านสภาผู้แทนราษฎรโดยถือเอามติเสียงข้างมากของสภาผู้แทนราษฎรเป็นหลักหากผ่านการลงมติของสภาผู้แทนราษฎรให้ดำเนินการสอบสวนแล้ว ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะส่งเรื่องไปยังคณะกรรมาธิการยุติธรรม ซึ่งที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็จะแต่งตั้งให้คณะกรรมาธิการยุติธรรม (The Judiciary Committee) ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย โดยทำการสืบสวนข้อเท็จจริงที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดคนหนึ่งกล่าวหาว่ามีมูลหรือไม่ กระบวนการพิจารณาในชั้นนี้ไม่มีหลักปฏิบัติแน่นอนตายตัว พยานหลักฐานอาจได้มาจากการค้นหาของคณะกรรมาธิการหรือจากลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) หรือจากแหล่งอื่นๆ และมีอำนาจที่จะเรียกพยานเอกสารหรือพยานวัตถุมาใช้ในชั้นนี้ได้ หากผู้ใดฝ่าฝืนอำนาจกรรมาธิการย่อมมีโทษ[162]

ในขั้นตอนนี้ The Ethics in Government Act of 1978 ให้อำนาจแก่สภาผู้แทนราษฎรที่จะแต่งตั้งอัยการพิเศษ (Independent Counsel or special prosecutor) ส่วนขั้นตอน ในการแต่งตั้งอัยการพิเศษนั้น ในกรณีของประธานาธิบดี คลินตัน เป็นไปตามกฎหมาย The Independent Counsel Re-authorization Act 1994 ซึ่งกำหนดให้องค์คณะในศาลอุทธรณ์ของศาลสหรัฐแผนกคดีพิเศษเป็นผู้แต่งตั้งและกำหนดขอบเขตการสอบสวนคดีถอดถอน

ในขั้นตอนนี้เช่นเดียวกันคณะกรรมาธิการยุติธรรมจะมีการแต่งตั้งผู้จัดการคดี (Managers) จำนวน 12 คน จากกรรมการในคณะกรรมาธิการยุติธรรม โดยหลักการจะพยายามหลีกเลี่ยงการเล่นพรรคเล่นพวก โดยแต่งตั้งจากกรรมการที่สังกัดพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายค้านรวมอยู่ในคณะผู้จัดการเพื่อให้คณะผู้จัดการทำหน้าที่รับผิดชอบคดี[163] โดยสภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่ในการยื่นฟ้อง Managers นี้มีฐานะเป็นที่ปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปดำเนินการฟ้องร้องในชั้นพิจารณาของวุฒิสภาซึ่งดำเนินกระบวนพิจารณาแบบมีข้อพิพาท โดย Managers จะมีผู้ช่วย มาจากคณะกรรมาธิการยุติธรรมที่สืบสวนและเสนอ The Articles of Impeachment นั่นเอง

หากคณะกรรมาธิการยุติธรรม (The Judiciary Committee) เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหามีความผิดที่จะต้องรายงานต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรโดยเสนอคำฟ้องเป็นข้อๆ เรียกว่า “The Articles of Impeachment” และที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรอาจจะแก้ไขหรือลงมติยกเลิกข้อกล่าวหาข้อใดข้อหนึ่ง แต่จะเพิ่มบทความผิดไม่ได้ เพราะแต่ละบทของข้อกล่าวหานั้นต้องผ่านการสืบสวนหาความจริงของคณะกรรมาธิการมาแล้ว และเพื่อเป็นส่วนยืนยันได้ในชั้นพิจารณาของวุฒิสภา นอกจากนั้นในชั้นการลงมติตามข้อกล่าวหาของสภาผู้แทนราษฎรก่อนที่จะเสนอคำฟ้องนั้นยังวุฒิสภา จะต้อง

---

[162] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ข เล่มเดิม. หน้า 110.

[163] นิยม รัฐอมฤต และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 57.

ไม่มีการรับฟังพยานใดๆ อีก และมีการลงมติภายหลังที่ได้มีการอภิปรายข้อกล่าวหาที่คณะกรรมาธิการได้กล่าวหามา การลงมติสภาผู้แทนราษฎรจะต้องลงมติรวมกันทุกข้อกล่าวหา หรือจะแยกแต่ละข้อกล่าวหาก็ได้ โดยคำแนะนำของคณะกรรมาธิการ หากที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรลงมติตามคำแนะนำของคณะกรรมาธิการจะต้องอ้างข้อแนะนำไว้ในร่างคำฟ้องที่กล่าวหา (Articles of Impeachment) และต้องส่งคำฟ้อง (The Bill of Impeachment) ไปยังวุฒิสภาเพื่อทำการพิจารณาและตัดสิน โดยในการลงคะแนนใช้เสียงข้างมากธรรมดา และคณะกรรมาธิการและที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรจะต้องหลีกเลี่ยงคือการลงมติของพรรค เพราะจะเป็นการนำไปสู่ความสงสัยของวุฒิสภาได้ หรือทำให้เกิดพิรุธและเป็นการไม่พอใจของราษฎรทั่วไป โดยถือว่าเป็นเรื่องการเมืองระหว่างพรรค ดังนั้น ดุลพินิจโดยอิสระของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคนจึงสำคัญ[164]

4) การพิจารณาสอบสวนและตัดสิน

เดิมร่างรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของศาลฎีกา แต่ต่อมาในชั้นแปรญัตติได้เปลี่ยนให้วุฒิสภามีอำนาจแทน แต่แนวความคิดในลักษณะหน้าที่หรือส่วนสำคัญอื่นไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการสอบสวนและตัดสินเป็นหน้าที่ของวุฒิสภาที่จะทำหน้าที่สอบสวนและมีคำวินิจฉัยหรือกล่าวได้ว่าวุฒิสภาทำหน้าที่เป็นศาลพิเศษเฉพาะการพิจารณาคดีอิมพีชเมนต์จึงเป็นกระบวนการกึ่งศาล (Quasi Judicial)[165]

กระบวนการถอดถอนในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยย่อ มีดังต่อไปนี้

(1) เริ่มจากสภาผู้แทนราษฎรส่งเรื่องไปให้คณะกรรมาธิการยุติธรรม (Judiciary Committee) เพื่อทำการตรวจสอบหลักฐานและหาข้อมูลเพิ่มเติมว่าเรื่องดังกล่าวสมควรดำเนินการไต่สวนถอดถอนหรือไม่

(2) คณะกรรมาธิการยุติธรรมดำเนินการตรวจสอบและหาข้อมูลเพิ่มเติม ถ้าเห็นว่าเรื่องดังกล่าวมีมูลให้แจ้งสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรอนุมัติให้ทำการสอบสวนถอดถอนต่อไป

(3) สภาผู้แทนราษฎรจะมีการอภิปรายและพิจารณามติของคณะกรรมาธิการยุติธรรมโดยยึดเสียงข้างมากเป็นหลัก ถ้าเห็นชอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรจะส่งเรื่องไปให้คณะกรรมาธิการยุติธรรมทำการสอบสวนถอดถอนต่อไป

(4) คณะกรรมาธิการยุติธรรมเมื่อได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงในข้อกล่าวหาที่เป็นมูลเหตุของการถอดถอน โดย

---

[164] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ข เล่มเดิม. หน้า 111.

[165] กานดา สิริฤทธิภักดี. เล่มเดิม. หน้า 255.

อาจเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ปากคำ (Public Hearings) และท้ายสุดต้องจัดทำรายงานสรุปข้อกล่าวหาเป็นข้อๆ พร้อมทั้งให้คณะกรรมาธิการยุติธรรมลงมติว่ามีมูลผิดจริงหรือไม่ และนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรเพื่อลงมติให้ฟ้องถอดถอนในแต่ละข้อหาต่อไป

(5) สภาผู้แทนราษฎรเมื่อได้รับผลการสอบสวนเกี่ยวกับคดีจะพิจารณาข้อกล่าวหาแต่ละประเด็นโดยยึดเสียงข้างมากว่าจะฟ้องถอดถอนตามข้อกล่าวหาใดบ้าง จากนั้นจะส่งไปให้วุฒิสภาดำเนินการไต่สวนและตัดสินชี้ขาดต่อไป การดำเนินกระบวนพิจารณาในชั้นไต่สวนและตัดสินคดีของวุฒิสภานั้น จะเป็นการดำเนินกระบวนพิจารณาเหมือนศาลธรรมดาทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยการไต่สวนค้นหาความจริงตามคำฟ้องที่กล่าวหาเป็นข้อๆ เรียกว่า Articles of Impeachment ที่สภาผู้แทนราษฎรกล่าวหาและเปิดโอกาสให้ทั้งฝ่ายผู้กล่าวหาโดย Managers และฝ่ายผู้ถูกกล่าวหากล่าวอ้างและคัดค้านพร้อมกับอ้างพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนข้ออ้างของแต่ละฝ่ายได้ โดยมีลักษณะเช่นเดียวกับการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม เช่น การซักถามพยาน มีการออกหมายเรียกพยาน ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิมีทนายความแก้ต่างได้ และประชาชนมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาได้ตลอดเวลา ส่วนการรับฟังพยานหลักฐานประธานสูงสุดจะเป็นผู้วางกฎเกณฑ์แต่การรับฟังพยานโดยคำวินิจฉัยของประธานศาลสูงนั้น อาจถูกลงมติกลับโดยเสียงข้างมากของวุฒิสภาได้ โดยการนี้ที่ประชุมวุฒิสภาจะแต่งตั้งคณะกรรมาธิการขึ้น 12 คน มีหน้าที่รับฟังพยานหลักฐานในชั้นพิจารณา และรายงานต่อที่ประชุมสภา การตั้งคณะกรรมาธิการ 12 คนเหมือนในชั้นการตั้งลูกขุนของศาลวุฒิสภามีข้อจำกัดในการสอบสวนและตัดสินว่าต้องดำเนินกระบวนพิจารณาเฉพาะที่ถือว่าเป็นการกระทำผิดตามที่กล่าวหามาจากการลงมติของสภาผู้แทนราษฎรตาม The Articles of Impeachment เท่านั้น โดยไม่สามารถดำเนินกระบวนพิจารณาค้นหาความผิดของจำเลยที่ไม่ได้มีการกล่าวหา โดยมีผู้จัดการซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบคดีของสภาผู้แทนราษฎรเป็นฝ่ายประสานงานกับวุฒิสภา

(6) เมื่อได้รับข้อกล่าวหาจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว วุฒิสภาต้องจัดให้มีการไต่สวนตามข้อกล่าวหาในฐานะลูกขุนโดยมีประธานศาลสูงสหรัฐเป็นประธานของที่ประชุมในการไต่สวนสำหรับกรณีการถอดถอนประธานาธิบดี ภายหลังการไต่สวนวุฒิสภาจะลงคะแนนว่าจะถอดถอนประธานาธิบดีออกจากตำแหน่งหรือไม่ การลงมตินั้นวุฒิสภาต้องลงมติลับ โดยแยกลงมติลับแต่ละข้อกล่าวหา การตัดสินว่ามีความผิดแต่ละบทนั้นต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของวุฒิสภาที่เข้าร่วมประชุมการพิจารณาในชั้นนี้เพื่อให้คำตอบให้ได้ว่ามีข้อเท็จจริงตามฟ้องที่กล่าวหาหรือไม่ และถ้าปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงตามที่กล่าวหาการกระทำผิดนั้นเป็นความผิดตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หรือไม่[166]

---

[166] นิยม รัฐอมฤต และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 58.

3.2.2.2 ผลของคำตัดสิน

ระบบอิมพีชเมนต์ของสหรัฐอเมริกาจำกัดเพียงการถอดถอนออกจากตำแหน่งต่างกับประเทศอังกฤษที่มีผลลงโทษทางอาญา แต่หากพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดทางอาญาหลังจากถูกถอดถอนจากตำแหน่งแล้ว ก็ยังอยู่ในฐานะบุคคลธรรมดาที่จะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้อีก[167] หากการดำเนินกระบวนพิจารณาอิมพีชเมนต์ไม่เป็นไปตามกระบวนการที่ถูกต้อง (Due Process)[168] เช่นไม่ได้แจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบไม่รับฟังพยานทั้งสองฝ่าย อันเป็นการละเมิดหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติและไม่เคารพกระบวนการตามกฎหมาย ผู้ถูกกล่าวหาจะอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้หรือไม่ ซึ่งยังไม่เคยปรากฏกรณีดังกล่าวเกิดขึ้น แต่หากเกิดขึ้นก็มีผู้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาน่าจะอุทธรณ์เฉพาะกรณีที่ไม่เคารพกระบวนการ (Due Process) ไปยังศาลฎีกาได้ แต่เรื่องอื่นๆ นอกจากนี้ไม่น่าจะอุทธรณ์ได้ แต่ความเห็นนี้อาจมีปัญหาตรงที่แตกต่างจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1787 บทที่ 1 มาตรา 3 ที่บัญญัติว่า “วุฒิสภามีอำนาจแต่ผู้เดียวที่จะพิจารณาคดีฟ้องขับจากตำแหน่ง” เนื่องจากศาลยุติธรรมไม่อาจตรวจสอบหลักเกณฑ์ของกระบวนการอิมพีชเมนต์ได้เพราะกระบวนพิจารณาดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมือง

3.2.3 การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศแคนาดา

การตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งในระดับสูงของประเทศแคนาดาประกอบด้วยกฎหมาย 3 ฉบับ สำหรับบังคับใช้กับตำแหน่งต่างๆ ที่ถือเป็นตำแหน่งระดับสูง ได้แก่ กฎหมายอาญา กฎหมายผู้พิพากษา และจรรยาบรรณเรื่องความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม ซึ่งในการศึกษานี้ผู้เขียนขอนำเสนอเพียงเฉพาะกฎหมายอาญาซึ่งมีความเกี่ยวพันกับผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามที่ได้ศึกษาในครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดและกระบวนการ ดังนี้

กฎหมายอาญา (Criminal Code) กฎหมายฉบับนี้กล่าวถึงการกระทำความผิดทางอาญาทั้งหมด โดยรัฐธรรมนูญปี 1867 มอบอำนาจในการตัดสินคดีหรืออำนาจศาลทางกฎหมายอาญาให้กับรัฐสหพันธ์ ดังนั้นกฎหมายอาญาจึงมีลักษณะเป็นรูปแบบอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วทั้งแคนาดา ในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงอันมีเหตุต้องไต่สวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำความผิดทางอาญาจริงหรือไม่ หากพบว่ามีการกระทำความผิดจริงจะเป็นการดำเนินคดีความในขั้นตอนของศาลปกติต่อไปตามหลักกฎหมายที่นำมาประกอบเหตุแห่งการกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหา

---

[167] กชวรรณ จันทร์เณร. เล่มเดิม. หน้า 53.

[168] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ข เล่มเดิม. หน้า 112.

3.2.3.1 องค์กรและอำนาจหน้าที่ ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาในฐานะผู้ดำรงตำแหน่งในระดับสูง ประกอบด้วย

1) สมาชิกฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งใน Criminal Code มิได้ระบุชัดเจนว่าเป็นสมาชิกประเภทใดบ้างแต่สามารถตีความได้ว่า ครอบคลุมถึงตัวนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาหรือข้าราชการที่อยู่ในกระทรวงด้วย เพราะทั้งหมดเป็นผู้ที่อยู่ในฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ นอกจากนี้ยังได้หมายรวมถึงในระดับสหพันธ์และระดับจังหวัด

2) ข้าราชการศาล ได้แก่ อัยการ ผู้พิพากษา เป็นต้น

3) ข้าราชการประจำ

4) พนักงานรักษาความสงบ ได้แก่ ทหารและตำรวจ เป็นต้น

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ในกรณีทุจริต (Corruption) ประกอบไปด้วย การรับสินบน (Bribery) การฉ้อโกงรัฐ (Fraud) และการใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางที่ไม่น่าไว้วางใจ (Breach of trust) โดยในแต่ละกรณีความผิดสามารถแยกประเด็นออกไปในการพิจารณาและลงโทษเมื่อมีการกระทำความผิดขึ้นมาตามข้อกล่าวหา[169]

3.2.3.2 กระบวนการพิจารณา

กระบวนการพิจาณาความผิดของผู้ถูกกล่าวหาเริ่มต้นขึ้นเมื่อพบมูลความผิดจริงจึงสามารถดำเนินการตามขั้นตอนชั้นศาลได้ ขั้นตอนแรก คือ พิจารณาหลักฐานที่ผู้กล่าวนำมาประกอบการพิจารณาคดีก่อนว่าสมควรจะดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลหรือไม่ โดยศาลในระดับจังหวัดเป็นผู้พิจารณา แต่ในท้ายที่สุดแล้วนั้นหากอุทธรณ์คดีความถึงที่สุดแล้วจะนำไปสู่ศาลสงสุดในระดับจังหวัด ส่วนใหญ่ คือ Supreme Court หรือ Superior Court การพิจารณาคดีในแต่ละกรณีความผิดตามที่กฎหมายระบุเหตุแห่งการกระทำความผิดจากการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาเพื่อนำมาประกอบหามูลความผิดตามข้อกฎหมายที่จะสามารถดำเนินการฟ้องร้องศาลต่อไปได้ โดยแยกประเด็นความผิด ดังนี้

1) การรับสินบน (Bribery)

เหตุเกิดจากพฤติกรรมที่รับหรือยอมจะรับ (Accept or to obtain) ตกลงที่จะรับ (Agree to accept) หรือพยายามที่จะรับ (Attempt to obtain) เงิน เพื่อตัวเองหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องให้กระทำหรือละเว้นการกระทำใดที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ หรือเป็นการให้หรือเสนอจะให้แก่ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเป็นการกระทำทุจริตนั่นก็คือ ทั้งผู้ให้และผู้รับสินบนถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดด้วยกันทั้งคู่

---

[169] นิยม รัฐอมฤต และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 62-63.

2) การฉ้อโกงรัฐ (Fraud)

หมายความถึง การกระทำความผิดไม่ว่าเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ด้วยการหลอกลวงข้าราชการหรือครอบครัวว่าจะให้ได้รับผลประโยชน์และการหลอกลวงดังกล่าวตัวเองได้รับผลประโยชน์หรือผลกำไรจากการหลอกลวงข้าราชการผู้นั้น

สำหรับการดำเนินคดีความผิดทางอาญาต่อผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในระดับสูง มิได้มีการแยกไปเป็นศาลพิเศษ คือ เหมือนบุคคลทั่วไปที่มีความผิดทั้งในทางคดีแพ่งและคดีอาญา เพราะถือเป็นความผิดในข้อกฎหมายในฐานะที่เป็นประชาชนชาวแคนาดาเหมือนกันภายใต้ข้อบังคับของประมวลกฎหมายอาญาฉบับเดียวกันเพียงเหตุอันนำมาสู่การพิจารณาคดีความที่รุนแรงหรือมีโทษบางเบาแตกต่างกันไปตามเหตุแห่งการกระทำความผิดนั้นๆ เท่านั้น ดังนั้นความผิดทั้งในระดับสหพันธ์และระดับจังหวัดจึงขึ้นกับศาลปกติเหมือนกันหมด นอกเสียจากว่าคำตัดสินที่ยังไม่ถึงศาลสูงแล้วเห็นว่าเป็นคำตัดสินที่ไม่ถูกต้องหรือต้องการลดโทษจากชั้นศาลที่ต่ำกว่าจึงสามารถทำการอุทธรณ์ในชั้นศาลต่อไปได้โดย Attorney General (อธิบดี กรมอัยการ) ลงนามเป็นลายลักษณ์อักษรให้มีการพิจารณาคดีต่อไป

ภายใน Criminal Code ในหมวดการพิจารณาคดี (Jurisdiction) ว่าการกระทำความผิดทางอาญาทุกกรณีสามารถดำเนินการฟ้องร้องได้ คือ ทุกๆ ศาลสามารถพิจารณาคดีอาญาซึ่งโดยปกติแล้วต้องส่งข้อร้องเรียนมายังศาล แล้วศาลจะทำการไต่สวนในชั้นต้นเสียก่อนว่าควรจะนำเข้าไปสู่ขั้นพิจารณาความผิดตามกระบวนการในชั้นศาลหรือไม่ โดยทำการสอบสวนพยานหลักฐานในชั้นแรกเสียก่อน ผู้กล่าวหาสามารถหาทนายความของตนเข้าร่วมการพิจารณาคดีได้และหากมีเหตุสมควรจึงจะตั้งคณะลูกขุนให้ดำเนินการต่อไป โดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ออกหมายเรียกมาควบคุมตัวผู้ต้องหามีสิทธิประกันตัวได้เช่นกันกับคดีทั่วไป ยกเว้นกรณีที่ผู้ต้องหาทำผิดในข้อหาร้ายแรงและศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัว

สำหรับกระบวนการในชั้นศาลทั้งฝ่ายผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิภายใต้สิทธิเสรีภาพของแต่ละบุคคลตามกระบวนการพิจารณาคดีในกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ให้สิทธิแก่ทุกคนซึ่งตามข้อเท็จจริงแล้วไม่ค่อยพบเหตุการณ์ฟ้องร้องดำเนินคดี เนื่องจากขาดพยานหลักฐานที่ชัดเจนยกเว้นกรณีที่มีกระแสต่อต้านจากสังคมอย่างรุนแรง ผู้ที่กระทำผิดอาจพิจารณาลาออกจากตำแหน่งเอง[170]

---

[170] แหล่งเดิม.

3.2.3.3 ผลคำตัดสิน

บทลงโทษในแต่ละกรณีแตกต่างกันไปตามที่ Criminal Code กำหนดเอาไว้ โดยเปิดโอกาสให้มีการลงโทษโดยวิธีการชดใช้ค่าเสียหาย นอกจากนี้ยังมีการภาคทัณฑ์หรือให้ทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครคอยให้บริการแก่ชุมชนตามจำนวนชั่วโมงที่ศาลกำหนด การลงโทษรุนแรงที่สุดคือการตัดสินจำคุกแต่ก็ยังเปิดโอกาสให้ผู้ต้องคำพิพากษาอุทธรณ์ได้

อย่างไรก็ตาม สำหรับบทลงโทษภายใต้ Criminal Code นั้น ได้กำหนดไว้ตามประเภทการกระทำความผิดดังต่อไปนี้

1) การรับสินบน

การรับสินบนที่ได้รับที่ได้มีการกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้เกิดการฟ้องร้องดำเนินคดีและมีบทลงโทษจำคุกไม่เกิน 14 ปี

2) การฉ้อโกงรัฐและการใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางมิชอบซึ่งเป็นคดีที่ตัดสินแล้วว่ามีการกระทำความผิดจริงและต้องถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี[171]

3.2.3.4 การอุทธรณ์

ตามหลักการป้องกันความผิดพลาดในการพิจารณาคดีในระบบกฎหมายโดยทั่วไป เมื่อศาลชั้นต้นตัดสินแล้วผู้ต้องคำพิพากษาสามารถอุทธรณ์ต่อไปได้จนกว่าคดีความนั้นจะไปถึงชั้นศาลฎีกาหรือศาลสูงสุดจึงจะไม่มีสิทธิในการอุทธรณ์ต่อไป ต้องยอมรับในคำตัดสินนั้นและในการอุทธรณ์นั้นจำเป็นต้องให้ Attorney General (อธิบดีกรมอัยการ) ในแต่ละศาลจังหวัดลงนามอนุมัติเสียก่อน[172]

3.2.4 การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นอีกประเทศหนึ่งซึ่งมีระบบการดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อที่ราชการแยกออกจากการดำเนินคดีอาญาโดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและยังมีความแตกต่างจากประเทศอังกฤษ ทั้งนี้เป็นเพราะประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของฝรั่งเศสที่เคยเป็นประเทศมหาอำนาจมาก่อน ในที่นี้จะศึกษาพัฒนาการของการดำเนินคดีในชั้นศาลพิเศษและการทบทวนคำพิพากษาของศาลพิเศษที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของฝรั่งเศส[173]

---

[171] แหล่งเดิม.

[172] แหล่งเดิม.

[173] ประเสริฐ โหล่วประดิษฐ์. เล่มเดิม. หน้า 70-71.

3.2.4.1 พัฒนาการของการจัดตั้งศาลพิเศษ[174]

ประเทศฝรั่งเศสได้ประสบปัญหาจากการที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับสูงทุจริตหรือใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบในราชการและปัญหาการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษด้วย กระบวนการยุติธรรมซึ่งรวมถึงการดำเนินกระบวนพิจารณาพิพากษาในชั้นศาลด้วย เพราะว่าการใช้ผู้พิพากษาระดับล่างหรือระดับกลางเป็นผู้พิจารณาพิพากษาอาจไม่เข้าใจการบริหารประเทศได้ดีเท่าที่ควรและผู้พิพากษาเหล่านั้นก็อาจไม่กล้าพิจารณาคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับสูง เนื่องจากเกรงว่าจะได้รับผลร้ายต่อตัวเองหากผู้นั้นกลับมามีอำนาจอีก จึงมีแนวความคิดในการจัดตั้งองค์กรพิเศษเป็นศาลพิเศษมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีที่มีการกระทำผิดดังกล่าวขึ้นสภานิติบัญญัติแห่งชาติของฝรั่งเศส (L'Assemblée nationale) ได้ประกาศจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม ค.ศ. 1789 เพื่อพิจารณาความผิดฐานละเมิดต่อชาติ (Crime de la nation) โดยมอบอำนาจให้ศาลยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาชั่วคราว ต่อมาจึงได้จัดตั้งศาลอาญาชั้นสูง (La Haute Cour) ที่เมืองออร์เลอองส์เป็นการชั่วคราวอีกเช่นกัน ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 15 นาย พิจารณาคดีสำคัญ 7 คดีแต่ก็ได้ถูกยกเลิกไป

ต่อมาได้มีการตรารัฐบัญญัติ (loi) ฉบับลงวันที่ 10-15 มีนาคม ค.ศ. 1791 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับลงวันที่ 3 กันยายน ค.ศ. 1791 รับรองผลให้ก่อตั้งศาลพิเศษเรียกว่า ศาลอาญาชั้นสูงแห่งชาติ (La Haute Cour Nationale) กำหนดให้มีองค์ประกอบรัฐบัญญัติลงวันที่ 3 มกราคม ค.ศ. 1792 ประกอบด้วยคณะลูกขุนชั้นสูง และคณะผู้พิพากษากล่าวคือ คณะลูกขุนจำนวน 24 คนมาจากการจับฉลากบัญชีคณะลูกขุนซึ่งประกอบด้วยตัวแทนประชาชนที่ได้รับเลือกมาจากจังหวัดต่างๆ ส่วนคณะผู้พิพากษาจำนวน 4 คนมาจากการจับฉลากผู้พิพากษาจากศาลฎีกา คณะลูกขุนทำหน้าที่วินิจฉัยข้อเท็จจริงและปรับข้อกฎหมายให้เข้ากับการฟังข้อเท็จจริง ศาลนี้มีอำนาจกว้างมากคือ มีอำนาจพิจารณาคดีความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ (La sûreté de l'Etat) ความผิดที่กระทำโดยนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีหรือฝ่ายบริหารอื่นๆ

ภายหลังจากรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1795 แล้ว รัฐธรรมนูญฉบับต่อๆ มาก็ได้บัญญัติถึงการจัดตั้งศาลพิเศษ แต่มีลักษณะแตกต่างกันตามสภาพการณ์ของประเทศในขณะมีรัฐธรรมนูญบังคับใช้ บางสมัยก็ให้ผู้พิพากษาทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาพิพากษา แต่บางสมัยก็ให้อำนาจสภาสูงหรือวุฒิสภาซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากระบบอิมพิชเมนต์ของประเทศอังกฤษทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาชี้ขาดตัดสินในข้อหาเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐและการทรยศต่อประเทศชาติ

---

[174] นันทวัฒน์ บรมานันท์ ก (2540). **หนังสือรวบรวมบทความเนื่องในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์ ดร.ประยูร กาญจนดุล.** หน้า 106-117.

ต่อมารัฐธรรมนูญสาธารณรัฐที่ 5 (เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1958) ได้มีการจัดตั้งศาลอาญาชั้นสูง (La Haute Cour de Justice) เพื่อพิจารณาความผิดของประธานาธิบดีฐานทรยศต่อประเทศชาติ (Haute trahison) และความผิดของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีฐานกระทำผิดอุกฤษโทษ (Crime) และความผิดมัชฌิมโทษ (Délit)[175] รวมทั้งประชาชนที่เป็นผู้ร่วมรู้ร่วมคิดกับบุคคลดังกล่าวในความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ ผลของคำพิพากษาเป็นที่สุดไม่อาจตรวจสอบทบทวนได้ อย่างไรก็ตามนับแต่จัดตั้งศาลนี้ขึ้นมาแล้วก็ไม่เคยมีคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล เพราะกระบวนการกล่าวหาจะเริ่มขึ้นได้จะต้องได้รับความเห็นชอบกับข้อกล่าวหาด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของแต่ละสภาซึ่งในทางปฏิบัติฝ่ายรัฐบาลต้องมีเสียงข้างมากอยู่แล้วกระบวนการจึงแทบจะไม่เกิดขึ้นเลย ประกอบกับกระบวนพิจารณาพิพากษามีข้อยุ่งยาก ซับซ้อน ทำให้ยากต่อการปฏิบัติ

ดังนั้นในปลายปี ค.ศ. 1993 จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยจัดตั้ง ศาลพิเศษเพิ่มขึ้นอีกทำให้มีศาลพิเศษมี 2 ศาล คือ

1) ศาลอาญาชั้นสูง (La Haute Cour de Justice) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ประธานาธิบดีกระทำผิดฐานทรยศต่อประเทศชาติอย่างร้ายแรง[176]

2) ศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐ (La Cour de Justice de la République) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่รัฐมนตรีกระทำผิดอาญา[177]

3.2.4.2 องค์กรและอำนาจหน้าที่

เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐที่ห้า ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี ค.ศ. 1993 กำหนดให้ศาลทำหน้าที่พิจารณาคดีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำผิด โดยรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1958 จัดตั้ง "ศาลอาญาชั้นสูง" (La Haute Cour de Justice) และ "ศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐ" (La Cour de Justice de la République) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงของฝ่ายบริหาร จึงสมควรทราบรายละเอียดขององค์กรศาลและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกระบวนพิจารณา ดังนี้

---

[175] Crime คือความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปจนถึงจำคุกตลอดชีวิต Délit คือความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสิบปี.

[176] นันทวัฒน์ บรมานันท์ ข (2549). **คำแปลรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. 1958.** หน้า 94.

[177] ประเสริฐ โหล่วประดิษฐ์. เล่มเดิม. หน้า 71-73.

1) ผู้ถูกกล่าวหา

บุคคลที่อาจถูกกล่าวหา เพื่อดำเนินคดีในศาลอาญาชั้นสูงและศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐ ได้แก่

(1) ประธานาธิบดี รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. 1958 หมวด 9 มาตรา 67-68 (Constitution de la République Française du Octobre 1958)[178] กำหนดให้ประธานาธิบดีไม่ต้องรับผิดชอบทางการเมืองและทางอาญาเพราะเป็นเอกสิทธิ์ของประมุขของรัฐ เว้นแต่กรณีทรยศต่อประเทศชาติซึ่งหมายถึงอาชญากรรมทางการเมืองที่ทำให้สถาบันหรือผลประโยชน์ของประเทศชาติได้รับผลกระทบกระเทือนอย่างร้ายแรง ซึ่งไม่มีกฎหมายกำหนดองค์ประกอบความผิดไว้ ความเห็นของนักวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่า ความผิดฐานนี้ไม่มีองค์ประกอบตายตัวและโทษก็มิได้กำหนดไว้ให้ลักษณะเช่นไร[179]

(2) รัฐมนตรี (หมายความรวมถึงนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการและรัฐมนตรีช่วยว่าการ) จะต้องรับผิดทางอาญาต่อการกระทำในตำแหน่งหน้าที่ที่เป็นความผิดประเภทอุกฤษโทษ (Crime) และความผิดมัชฌิมโทษ (Délit) ซึ่งรวมถึงความผิดเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ แต่ความผิดและโทษดังกล่าวจะต้องพิจารณาเฉพาะในเวลากระทำผิดเท่านั้น

(3) ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนให้ประธานาธิบดีกระทำความผิดฐานทรยศต่อประเทศหรือรัฐมนตรีที่กระทำผิดทางอาญาในขณะกระทำตามหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดโดยจำกัดเฉพาะความผิดฐานทำลายความมั่นคงของชาติเท่านั้น[180]

2) ผู้กล่าวหา

ผู้กล่าวหา ได้แก่

(1) กรณีประธานาธิบดีผู้มีอำนาจกล่าวหา ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 1 ใน 10 ร่วมกันลงชื่อ ต่อจากนั้นต้องให้สภาทั้งสองลงมติ ซึ่งแต่ละสภาจะต้องแยกกันพิจารณาลงมติ โดยจะต้องลงมติในญัตติกล่าวหาโดยการลงมติเปิดเผยและคะแนนเสียงซึ่งต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา (Vote Identique)

(2) กรณีรัฐมนตรี ในการกล่าวหารัฐมนตรีต่อศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐ รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญาของรัฐมนตรีต้องร้องทุกข์กล่าวโทษต่อคณะกรรมการพิจารณาคำฟ้อง (La commission des requêtes) โดย

---

[178] แหล่งเดิม.

[179] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ข เล่มเดิม. หน้า 25.

[180] นิยม รัฐอมฤต และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 75.

คณะกรรมการมีอำนาจสอบสวนและดำเนินการเท่าที่จำเป็น เพื่อส่งเรื่องให้อัยการประจำศาลฎีกา (Procureur general pres de la Cour de Cassation) เพื่อฟ้องต่อศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐหรือยุติเรื่อง หรือคณะกรรมการพิจารณาคำฟ้องอาจส่งเรื่องให้อัยการประจำศาลฎีกา เพื่อพิจารณาฟ้องร้องโดยไม่ต้องมีผู้ร้องกล่าวหาก็ได้ คณะกรรมการพิจารณาคำฟ้องประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกาชั้นพิเศษ (Magistrat de siege hors hiérarchie) 3 คน ตุลาการสภาแห่งรัฐ (Conseil d'Etat) 2 คนและผู้พิพากษาศาลบัญชี 2 คน[181]

3.2.4.3 ผู้พิจารณาและตัดสิน

1) กรณีประธานาธิบดี

การไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีประธานาธิบดีถูกฟ้องร้องนี้จะกระทำโดยองค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริง (Commission d'instruction) ของศาลอาญาชั้นสูงองค์ประกอบของ องค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริงประกอบด้วย ผู้พิพากษาศาลฎีกา 5 คน และผู้ทำการแทน 2 คน ซึ่งที่ประชุมหัวหน้าคณะในศาลฎีกาเลือก แต่องค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริงมีเพียงอำนาจไต่สวน มูลความผิดไม่มีอำนาจตัดสิน เนื่องจากอำนาจในการตัดสินความผิด (Jugement) นั้นเป็นอำนาจของศาลอาญาชั้นสูง (La Haute Cour de Justice) โดยองค์คณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษา 24 คน และผู้พิพากษาสำรองอีก 12 คน

2) กรณีรัฐมนตรี

การไต่สวนความผิดจะกระทำโดยองค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริงซึ่งประกอบไปด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกาชั้นพิเศษ 3 คน และผู้ทำการแทนอีก 3 คน มีหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริงและวินิจฉัยปรับบทกฎหมาย แต่จะไต่สวนนอกคำฟ้องของอัยการประจำศาลฎีกามิได้ ส่วนการตัดสินความผิด (Jugement) นั้นเป็นของศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐซึ่งประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 15 คน

3.2.4.4 กระบวนพิจารณา

1) เหตุที่กล่าวหา

(1) กรณีประธานาธิบดี เหตุแห่งความผิดที่สามารถใช้กล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีนั้นมีได้เพียงกรณีเดียว คือ ความผิดฐานทรยศต่อชาติ (Haute Trahison) เพราะโดยเจตนารมณ์ของรูปแบบการปกครองแบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดีของประเทศฝรั่งเศสนั้นต้องการให้ประธานาธิบดีมีศักดิ์ศรีและอำนาจพิเศษมากพอที่จะรักษาความคงอยู่ต่อไปของรัฐ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจของประธานาธิบดีเช่นกัน ดังนั้นประธานาธิบดีจึงไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบทางกฎหมายในการกระทำการตามหน้าที่เว้นเสียแต่ว่าการกระทำนั้นมีลักษณะเป็นการทรยศต่อชาติ ซึ่งอาจจะถูกฟ้องกล่าวหาต่อศาลอาญาชั้นสูง (La Haute Cour de Justice)

---

[181] ประเสริฐ โหล่วประดิษฐ์. เล่มเดิม. หน้า 74.

(2) กรณีรัฐมนตรี เหตุแห่งความผิดที่สามารถกล่าวหาฟ้องร้องรัฐมนตรีได้นั้นจะต้องเป็นการกระทำความผิดอาญาในการกระทำตามหน้าที่ 2 กรณี คือ ความผิดอุกฤษโทษ (Crimes) ซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และความผิดมัชฌิมโทษ (Délit) ซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่ 2 เดือนถึง 5 ปี อย่างไรก็ตามความผิดและโทษดังกล่าวให้พิจารณาในเวลาที่กระทำผิดและฟ้องร้องต่อศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐ (La Cour de Justice de la République)

2) วิธีการกล่าวหา

(1) กรณีประธานาธิบดี ซึ่งผู้มีอำนาจกล่าวหา ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 1 ใน 10 ร่วมกันลงชื่อกล่าวหาและให้สภาทั้งสองลงมติ ซึ่งแต่ละสภาต้องลงมติในญัตติกล่าวหา โดยลงมติเปิดเผยและคะแนนเสียงต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

(2) กรณีรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญกำหนดให้ผู้เสียหายจากการกระทำผิดทางอาญาของรัฐมนตรีมีอำนาจร้องทุกข์กล่าวโทษต่อคณะกรรมการพิจารณาคำฟ้อง (Commission des requêtes) ได้ แต่คณะกรรมการจะพิจารณาว่าจะยุติเรื่องหรือจะส่งเรื่องต่อให้อัยการประจำศาลฎีกา ซึ่งอัยการประจำศาลฎีกาจะพิจารณาเพื่อฟ้องต่อศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐต่อไป

3) การพิจารณาและตัดสิน

(1) กรณีประธานาธิบดี ในขั้นตอนของการไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีประธานาธิบดีถูกฟ้องร้องนี้จะกระทำโดยองค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริง (Commission d'instruction) ของศาลอาญาชั้นสูง ซึ่งองค์ประกอบขององค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริงประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกาพิเศษ 5 คน และเลือกสำรองอีก 2 คน องค์คณะนี้จะทำหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริงตามที่สภาทั้งสองกล่าวหาโดยผ่านอัยการประจำศาลฎีกา หากไต่สวนแล้วได้ความจริงตามที่กล่าวหาก็ต้องทำการสรุปข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเพื่อส่งไปยังศาลอาญาชั้นสูงต่อไป แต่ถ้าพบข้อเท็จจริงอันเป็นข้อกล่าวหาใหม่องค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริงต้องแจ้งให้อัยการประจำศาลฎีกาทราบเพื่อขอมติสภาทั้งสองว่าจะให้ฟ้องกล่าวหาเพิ่มเติมหรือไม่ ถ้าไม่มีมติของสภาทั้งสองในข้อเท็จจริงใหม่ก็ต้องยกฟ้องในข้อกล่าวหานั้นฐานไม่มีมูล

เมื่อพิจารณาแล้วก็จะมาถึงขั้นตอนการตัดสิน ดังที่กล่าวมาแล้วว่า องค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริงมีเพียงอำนาจไต่สวนมูลความผิดแต่ไม่มีอำนาจตัดสิน เนื่องจากเป็นอำนาจของศาลอาญาชั้นสูง โดยองค์คณะจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 24 คน และผู้พิพากษาสำรอง 12 คน ซึ่งมาจากสภาผู้แทนราษฎรเลือกผู้พิพากษา 12 คน และเลือกผู้พิพากษาสำรองอีก 6 คน จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยกันเอง และวุฒิสภาเลือกผู้พิพากษา 12 คน และเลือกผู้พิพากษาสำรองอีก 6 คนจากสมาชิกวุฒิสภาด้วยกันเอง

การพิจารณาตัดสินคดีก็ให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยผู้พิพากษาแต่ละนายลงมติเป็นการลับว่าจำเลยมีความผิดตามฟ้องหรือไม่ การตัดสินว่าจำเลยมีความผิดจริงก็ต้องอาศัยเสียงเกินครึ่งของผู้พิพากษา เมื่อพิจารณาตัดสินว่าจำเลยมีความผิดแล้วก็จะต้องแยกกันลงมติในโทษอีกครั้งหนึ่ง หากคะแนนเสียงลงโทษไม่ถึงกึ่งหนึ่งให้ถือว่าโทษสูงสุดที่มีการเสนอให้ลงแก่จำเลยนั้นถูกปฏิเสธและให้ลงมติในโทษที่เบากว่าตามที่เสนอไปจนกว่าจะได้คะแนนเสียงเกินครึ่ง

(2) กรณีรัฐมนตรี ในขั้นตอนของการไต่สวนข้อเท็จจริง องค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริงจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกาชั้นพิเศษ 3 คน และผู้ทำการแทนหรือสำรองอีก 3 คน มีหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริงและวินิจฉัยปรับบทกฎหมาย แต่จะไต่สวนนอกคำฟ้องของอัยการประจำศาลฎีกามิได้ หากพบข้อเท็จจริงอันเป็นข้อกล่าวหาใหม่ องค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริงต้องแจ้งให้อัยการประจำศาลฎีกาทราบ เพื่อขอมติสภาทั้งสองว่าจะให้ฟ้องกล่าวหาเพิ่มเติมหรือไม่

สำหรับการไต่สวนของคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงคำวินิจฉัยอาจแยกได้เป็นสองกรณี คือ

(ก) วินิจฉัยว่ามีมูลความผิด ในกรณีนี้องค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริงจะต้องสรุปสำนวนส่งองค์คณะตัดสินของศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐต่อไป

(ข) วินิจฉัยว่าไม่มีมูลความผิด องค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริงจะต้องแจ้งต่ออัยการและรัฐมนตรีผู้ถูกกล่าวหา ในกรณีที่อัยการไม่เห็นด้วยสามารถยื่นคัดค้านภายใน 1 เดือน ทั้งนี้ศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐต้องตัดสินคดีให้เสร็จภายใน 3 เดือน

อย่างไรก็ตาม คำวินิจฉัยขององค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริงนี้ คู่กรณีสามารถฎีกาปัญหาข้อกฎหมายไปยังที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีที่ศาลฎีกาพิจารณายกคำวินิจฉัย องค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริงจะต้องส่งคดีให้องค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริงชุดใหม่ที่ถูกตั้งขึ้นมาทำหน้าที่แทน

กรณีขั้นตอนของการตัดสิน องค์คณะในศาลจะประกอบด้วยผู้พิพากษา 15 คน ซึ่งมาจาก สภาผู้แทนราษฎรเลือกจากสมาชิกด้วยกันเอง 6 คนและเลือกผู้พิพากษาสำรองอีก 6 คน สมาชิกวุฒิสภาเลือกจากสมาชิกวุฒิสภาด้วยกันเอง 6 คนและเลือกผู้พิพากษาสำรองอีก 6 คน และที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษาศาลฎีกาชั้นพิเศษประชุมกันเลือกผู้พิพากษาศาลฎีกาชั้นพิเศษ 3 คน โดยผู้พิพากษาศาลฎีกาชั้นพิเศษ และเลือกผู้พิพากษาสำรองหรือผู้ทำการแทนอีก 3 คน โดยผู้พิพากษาศาลฎีกาชั้นพิเศษ 1 ใน 3 คนนี้จะทำหน้าที่เป็นประธานศาลอาญาแหงสาธารณรัฐ

การพิจารณาคดีต้องทำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งระบุให้ผู้พิพากษาแต่ละคนลงมติโดยลับว่าผิดตามฟ้องหรือไม่ และจะถือว่ามีความผิดต่อเมื่อมีคะแนนเสียง

เกินกว่าครึ่ง และเมื่อลงมติในความผิดแล้วต้องลงมติในโทษอีกครั้ง จะลงโทษได้ต่อเมื่อมีคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่ง หากมติไม่ถึงกึ่งหนึ่งก็ไม่สามารถลงโทษในอัตราสูงสุดที่มีการเสนอไปได้และให้ทำการลงมติในโทษที่เบากว่าตามที่เสนอมาอีกครั้งจนกว่าจะได้คะแนนเกินกึ่งในอัตราโทษนั้น[182]

3.2.4.5 ผลการตัดสิน

1) กรณีประธานาธิบดี ในกรณีที่ศาลอาญาชั้นสูงตัดสินว่าประธานาธิบดีมีความผิดตามฟ้องแล้วนั้น ผลของคำพิพากษาจะมีโทษทางอาญาเป็นหลักและองค์กรที่ทำหน้าที่บังคับตามคำพิพากษาก็คือฝ่ายบริหารนั่นเอง

2) กรณีรัฐมนตรี เมื่อศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐตัดสินว่ามีความผิด ผลก็เช่นเดียวกันกรณีประธานาธิบดี คือเน้นที่การลงโทษทางอาญาเป็นหลักและฝ่ายบริหารจะเป็นองค์กรที่มีหน้าที่บังคับตามคำพิพากษา[183]

3.2.4.6 การอุทธรณ์

1) กรณีประธานาธิบดี ตามกฎหมายถือว่าคำพิพากษาของศาลอาญาชั้นสูงถึงที่สุด ไม่อาจอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้ ซึ่งปัจจุบันการไม่ให้อุทธรณ์นี้ขัดต่อหลักการที่ว่าคดีทุกคดีต้องมีศาลสองชั้นเป็นอย่างน้อยตามอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

2) กรณีรัฐมนตรี ในกรณีของศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐนั้น เมื่อมีคำตัดสินว่ารัฐมนตรีมีความผิดแล้ว ก็สามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ เนื่องจากคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้มีการเสนอให้มีการอุทธรณ์ข้อกฎหมายต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (Assemblée plénière de la Cour de Cassation) ได้ และศาลฎีกาจะต้องพิพากษาภายใน 3 เดือน คำพิพากษาถือเป็นที่สุดและบังคับโทษได้ หากศาลฎีกายกคำพิพากษาศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐและให้พิจารณาใหม่ เฉพาะผู้พิพากษาสำรองที่ไม่ได้นั่งพิจารณาเรื่องนั้นมาใน คราวก่อนจึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาในครั้งนี้ได้[184]

3.2.5 การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศญี่ปุ่น

3.2.5.1 องค์กรและอำนาจหน้าที่

ในประเทศญี่ปุ่นจะมีองค์กรพิเศษที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการทุจริตที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คือ กรมการสืบสวนพิเศษ (Special Investigation Department) ซึ่งสังกัดสำนักงานอัยการเขต (District Public Prosecutors) ซึ่งในปัจจุบันมี 3 แห่ง คือ โตเกียว โอซากา และนาโกย่า หน่วยงานดังกล่าวนี้จะดำเนินการตรวจสอบการทุจริตที่เกิดจากการ

---

[182] นิยม รัฐอมฤต และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 76-79.

[183] แหล่งเดิม.

[184] แหล่งเดิม.

ปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะ (ข้อมูลจากสถานเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ของไทยในประเทศญี่ปุ่น ตามหนังสือที่ กต.1105/2551 ลงวันที่ 16 สิงหาคม พุทธศักราช 2542)[185]

การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของญี่ปุ่นนั้น จะเกิดขึ้นเมื่อสำนักงานอัยการเขต (District Prosecutors Office) ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนหาข้อเท็จจริงและรวบรวมข้อมูล หากพบว่ามีข้อมูลความจริงก็จะดำเนินการสอบสวนอย่างเป็นทางการ โดยผู้พิพากษาจะเป็นผู้ออกหมายค้นให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าตรวจค้นและทำการยึดเอกสารต่างๆ เพื่อนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานต่อไป เมื่อรวบรวมสำนวนเสร็จก็จะฟ้องคดีอาญา (อาจรวมทั้งคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องด้วย) ในข้อหาที่ได้รับการร้องเรียนกล่าวหาต่อศาลคดีท้องถิ่น (District Court) ศาลก็จะรับคดีไว้พิจารณาพิพากษาตามปกติเช่นเดียวกับคดีทั่วไป

การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของญี่ปุ่นตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น มิได้มีองค์กรและกระบวนการเป็นพิเศษคงใช้กระบวนยุติธรรมตามปกติ เพียงแต่มีหน่วยงานพิเศษในสังกัดสำนักงานอัยการเขตมาดำเนินการสอบสวนเป็นกรณีเฉพาะ เพราะถือว่าเป็นคดีที่สำคัญและเป็นที่สนใจของประชาชนโดยทั่วไป เมื่ออัยการสรุปสำนวนเสร็จและพบว่าข้อกล่าวหานั้นมีมูลจริง และมีพยานหลักฐานชี้ชัดว่าเข้าข่ายกระทำความผิดที่จะดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีได้ ก็จะฟ้องคดีที่เกี่ยวกับการทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้ต่อศาลท้องถิ่น ศาลท้องถิ่นก็จะพิจารณาพิพากษาเช่นคดีอื่นๆ ตามกระบวนพิจารณาปกติ

3.2.5.2 ผู้พิจารณาและตัดสิน

ศาลยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น แบ่งออกเป็น 2 ลำดับชั้น คือ

(1) ศาลสูงสุด เป็นศาลที่มีเขตอำนาจลำดับที่สามเทียบได้กับศาลฎีกาของประเทศไทยอำนาจวินิจฉัยคดีของศาลสูงสุดจำกัดในข้อกฎหมายเท่านั้น ศาลสูงสุดผูกพันที่จะต้องยอมรับข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏอยู่ในคำพิพากษาที่ได้อุทธรณ์ขึ้นมายังศาลสูงสุด โดยศาลสูงสุดนอกจากจะมีเขตอำนาจในการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ แล้วยังมีบทบาทในการตีความกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

(2) ศาลชั้นรอง ซึ่งประกอบด้วย ศาลสูง เป็นศาลที่มีเขตอำนาจลำดับที่สองเทียบได้กับศาลอุทธรณ์ของประเทศไทย ศาลจังหวัด เป็นศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญา ศาลครอบครัว เป็นศาลที่จะพิจารณาคดีครอบครัวและคดีเด็กกระทำผิด และศาลแขวง เป็นศาลลำดับต่ำที่สุดในลำดับชั้นศาล

---

[185] คณะกรรมาธิการและการยุติธรรมวุฒิสภา. (2543). **องค์กรและกระบวนการตรวจสอบการทุจริตและการดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** หน้า 20-21.

3.2.5.3 กระบวนพิจารณาและการตัดสิน

ในคดีอาญาคู่ความสามารถยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นอุทธรณ์ต่อศาลสูงหรือศาลสูงสุดแล้วแต่กรณีได้ การฎีกาไม่ต้องระบุเหตุผลในการฎีกาไว้ในฎีกา แต่ต้องยื่นคำแถลงแสดงเหตุผลในเวลาต่อมาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของศาล เหตุในการฎีกาจำกัดเฉพาะกรณีคำพิพากษาศาลชั้นอุทธรณ์ล่วงละเมิดบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญหรือมีความผิดพลาดในการตีความรัฐธรรมนูญ และกรณีกล่าวอ้างว่าคำพิพากษาของศาลชั้นอุทธรณ์ขัดแย้งกับบรรทัดฐานในคำพิพากษาของศาลสูงสุดหรือศาลสูง อย่างไรก็ตามศาลสูงสุดในฐานะที่เป็นศาลชั้นฎีกาอาจพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลชั้นก่อนๆ ได้หากศาลเห็นว่าคำพิพากษาดังกล่าวไม่สอดคล้องกับความยุติธรรมโดยไม่จำต้องยกเหตุผลอื่นใดโดยเฉพาะเจาะจง เนื่องจากศาลสูงสุดในฐานะเป็นผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ เป็นศาลชั้นสุดท้ายที่มีอำนาจในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติ กฎหมายลำดับรอง และการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากนี้ภายใต้บังคับของข้อกำหนดศาลสูงสุด ศาลสูงสุดในฐานะที่เป็นศาลชั้นฎีกาอาจรับพิจารณาคดีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวข้องกับการตีความและการปรับใช้กฎหมายได้ แม้ว่าจะไม่อาจยื่นฎีกาได้ในกรณีปกติก็ตาม

ส่วนในคดีแพ่งคู่ความฝ่ายที่แพ้คดีในศาลชั้นอุทธรณ์อาจยื่นฎีกาต่อศาลชั้นที่สูงกว่าที่มีเขตอำนาจเหนือคดีได้ โดยการฎีกาคำพิพากษาของศาลสูงสุดจะต้องยื่นฎีกาต่อศาลสูงสุด ส่วนการฎีกาคำพิพากษาของศาลจังหวัดให้ยื่นต่อศาลสูงที่มีเขตอำนาจโดยพิจารณาจากที่ตั้งของศาลจังหวัดที่มีคำพิพากษา อย่างไรก็ดีคู่ความทั้งสองฝ่ายอาจตกลงยินยอมกันให้มีการยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นมายังศาลชั้นฎีกาได้ ซึ่งเรียกว่าเป็นการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดดการฎีกาต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ฎีกาไม่ต้องแสดงเหตุผลไว้ในการฎีกาไว้ในฟ้องฎีกาในวันที่ยื่นฎีกา แต่ผู้ฎีกาต้องยื่นคำแถลงตามแบบที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลสูงสุด และแสดงเหตุผลในการฎีกาต่อศาลชั้นอุทธรณ์ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ การไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งอาจเป็นเหตุให้ฎีกาถูกยกได้ แต่หากปฏิบัติตามเงื่อนไขแล้ว ศาลชั้นอุทธรณ์ซึ่งเป็นผู้รับฎีกาก็จะส่งฟ้องพร้อมสำนวนคดีไปยังศาลชั้นฎีกาต่อไป ซึ่งศาลชั้นฎีกาอาจจะยกฎีกาได้หากมีข้อบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความ ศาลจะพิจารณาว่าฎีกาดังกล่าวมีเหตุผลตามที่กำหนดไว้หรือไม่ และอาจพิจารณาจากเหตุผลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรมด้วย ศาลชั้นฎีกาไม่ใช่ศาลที่พิจารณาหรือตรวจสอบข้อเท็จจริง แต่เป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายที่ปรากฏในคำพิพากษาของศาลชั้นอุทธรณ์เท่านั้น ซึ่งหมายความว่า ศาลชั้นฎีกา

ต้องผูกพันกับข้อเท็จจริงในคำพิพากษาของศาลชั้นก่อนๆ หากว่ากระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงนั้นไม่มีข้อโต้แย้งทางกฎหมาย[186]

ฉะนั้นสรุปได้ว่า เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้วยังไม่ถือว่าเป็นที่สุด จำเลยสามารถดำเนินการอุทธรณ์ ฎีกา ขอความเป็นธรรมได้จากศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาต่อไป ส่วนการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาก็เป็นไปตามกฎหมายปกติและอยู่ในอำนาจของกระทรวงยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น

3.2.6 การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศเกาหลีใต้

องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในสาธารณรัฐเกาหลีใต้มี 3 องค์กรด้วยกัน ได้แก่

3.2.6.1 คณะกรรมการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ

ในปี พุทธศักราช 2544 รัฐบาลเกาหลีได้ตระหนักถึงเรื่องปัญหาการทุจริตจึงได้ตรากฎหมายต่อต้านการทุจริต Anti-Corruption Act ขึ้นมา โดยกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้จัดตั้งหน่วยงานคณะกรรมการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (Korea Independent Commission Against Corruption หรือ KICAC) ทำหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดย KICAC โดยก่อตั้งเมื่อวันที่ 25 มกราคม พุทธศักราช 2545 ประกอบด้วยคณะกรรมการ 9 คน เจ้าหน้าที่ประมาณ 205 คน โดยสามารถกล่าวถึงรายละเอียดการดำเนินงานของ KICAC ได้ดังนี้

1) คณะกรรมการ KICAC และอำนาจหน้าที่

คณะกรรมการ KICAC ประกอบด้วยกรรมการ 9 คน รวมประธานและกรรมการประจำ 2 คน ซึ่งแต่งตั้งโดยประธานาธิบดี ส่วนกรรมการไม่ประจำแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีตามคำแนะนำของสภาแห่งชาติ 3 คน และตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกา 3 คน คณะกรรมการ KICAC ขึ้นตรงต่อประธานาธิบดีมีวาระการดำรงตำแหน่ง 3 ปี และอาจแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่อได้ สำนักงาน KICAC มีเลขาธิการคณะกรรมการเป็นผู้กำกับดูแลด้านการบริหารและงานธุรการ โดยคณะกรรมการ KICAC มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) กำหนดนโยบายต่อต้านการคอร์รัปชันและให้ความเห็นเกี่ยวกับการป้องกันการคอร์รัปชัน เพื่อทำให้องค์กรของรัฐมีระบบการทำงานและนโยบายที่เข้มแข็งและการดำเนินการเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงจากการดำเนินการสอบสวนองค์กรของรัฐ

(2) ศึกษาสภาพที่แท้จริงและประเมินความก้าวหน้าขององค์กรของรัฐในการนำเอานโยบายการป้องกันการทุจริตไปใช้

---

[186] เทพ อิงคสิทธิ์. (2551). **การไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาของศาลฎีกา กรณีศึกษา:ข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาอันไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา.** หน้า 27-28.

(3) จัดทำและส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนการให้การสนับสนุนการศึกษาเรื่องการต่อต้านการคอร์รัปชัน

(4) ให้ความช่วยเหลือองค์กรเอกชนที่ตั้งขึ้นโดยไม่แสวงหาผลกำไรในการดำเนินกิจกรรมต่อต้านการคอร์รัปชัน

(5) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อป้องกันการคอร์รัปชัน

(6) รับรายงานและเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน

(7) ให้ความคุ้มครองและให้เงินรางวัลตอบแทนแก่บุคคลที่ได้รายงานเรื่องการกระทำที่มีเหตุสงสัยว่ามีการคอร์รัปชัน

(8) ตรวจสอบสิ่งที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการคอร์รัปชันที่มีปรากฏอยู่ในกฎหมายและกฎข้อบังคับต่างๆ

(9) รวบรวม จัดการและวิเคราะห์ข้อมูลและเรื่องราวที่เกี่ยวกับการป้องกันการคอร์รัปชัน

(10) ดำเนินการเพื่อให้มีการปฏิบัติตามประมวลการประพฤติปฏิบัติตน (Code of conduct) ของเจ้าหน้าที่ในองค์กรของรัฐ รวมทั้งรับและดำเนินการตามหน้าที่ในกรณีมีการรายงานว่ามีการฝ่าฝืนประมวลดังกล่าว

(11) ทำคำเสนอแนะเรื่องที่ประธานาธิบดีมอบให้เป็นประเด็นพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อการป้องกันการคอร์รัปชัน[187]

2) กระบวนการตรวจสอบการทุจริตเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในการดำเนินการปราบปรามการทุจริตเจ้าหน้าที่ของรัฐคณะกรรมการ KICAC เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเบื้องต้น โดยมีหน้าที่รับรายงานและเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการคอร์รัปชันตามกฎหมาย Anti-Corruption Act มาตรา 2 ได้ให้คำนิยามของการกระทำทุจริตไว้ว่า

(1) การกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองหรือเพื่อบุคคลที่สามด้วยการใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางมิชอบ หรือเป็นการละเมิดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ของตน

(2) การกระทำอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของหน่วยงานภาครัฐใดๆ ซึ่งเป็นการละเมิดต่อกฎหมายในขั้นตอนการจัดทำงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หรือเข้าทำหรือจัดทำสัญญาซึ่งหน่วยงานภาครัฐนั้นๆ มีส่วนเกี่ยวข้อง และ

---

[187] นิติพันธุ์ ประจวบเหมาะ. (2548). “การป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี.” **จุลสารจารึกสุจริต, 5, 14.** หน้า 14-15.

(3) การบังคับ แนะนำหรือยุยง ให้บุคคลใดกระทำการอันเป็นการทุจริตตามข้อ (1) และข้อ (2)

ในมาตรา 11(6) ของกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดกระบวนการในการดำเนินการ ดังนี้

(1) การรายงานเรื่องการกระทำที่เป็นการคอร์รัปชัน มี 2 กรณี

(ก) บุคคลที่ได้ทราบว่ามีการกระทำที่เป็นการคอร์รัปชันสามารถรายงานต่อคณะกรรมการ KICAC ได้

(ข) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทราบว่าเจ้าหน้าที่คนอื่นกระทำการคอร์รัปชันหรือมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบังคับหรือเสนอให้ตนกระทำคอร์รัปชัน เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นต้องรายงานเรื่องดังกล่าวต่อหน่วยงานที่มีอำนาจสืบสวนสอบสวน คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือคณะกรรมการ KICAC โดยเร็ว

(2) การดำเนินการกับรายงานเรื่องคอร์รัปชัน

(ก) เมื่อได้รับรายงานแล้วคณะกรรมการ KICAC อาจให้ผู้ให้ข่าวผู้ร้องเรียนหรือผู้ที่เอาเรื่องราวการคอร์รัปชันมาเปิดเผยยืนยันในรายละเอียด ชื่อ ที่อยู่ อาชีพ รายละเอียดสำคัญของรายงานแล้วตรวจสอบว่ารายงานเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดหรือไม่

(ข) อาจให้ส่งสิ่งที่จำเป็นตามที่ให้ยืนยันด้วย

(ค) เมื่อตรวจสอบแล้วเป็นกรณีต้องมีการสอบสวน คณะกรรมการ KICAC จะส่งเรื่องให้องค์กรที่มีหน้าที่สอบสวน ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หน่วยงานที่มีหน้าที่สอบสวนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องร้องเรียน แล้วแต่กรณี

(ง) หากบุคคลที่ต้องสงสัยว่ากระทำการคอร์รัปชันตามที่คณะกรรมการ KICAC ได้รับรายงานเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูง และมีรายละเอียดที่ต้องสงสัยว่า กระทำการที่เป็นการคอร์รัปชันจำเป็นที่จะต้องมีการสอบสวนเพื่อลงโทษทางอาญาและดำเนินการโดยสำนักงานอัยการ คณะกรรมการ KICAC จะยื่นคำกล่าวหาบุคคลนั้นต่อพนักงานอัยการในนามของคณะกรรมการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ระดับสูง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ระดับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงขึ้นไป นายกเทศมนตรีเมืองหลวงมหานคร นายกเทศมนตรีเมืองมหานคร ผู้ว่าราชการจังหวัด พนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มียศตั้งแต่นายพลตำรวจเอกขึ้นไป ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทหารที่มียศตั้งแต่นายพลเอกและสมาชิกสภาแห่งชาติ หากเป็นกรณีกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงต้องโทษไล่ออก คณะกรรมการ KICAC อาจยื่นเรื่องให้ศาลสูงพิจารณาต่อไป

(3) การดำเนินการเรื่องที่มีผลสอบสวน

(ก) องค์กรที่มีหน้าที่สอบสวนต้องดำเนินการตรวจ สอบสวนหรือตรวจสอบคดีให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน นับแต่ได้รับคดีว่ามีมูลความผิดหรือไม่ โดยอาจขยายเวลาได้ถ้ามีเหตุผล

(ข) องค์กรที่มีหน้าที่สอบสวนต้องแจ้งผลการแสวงหาข้อเท็จจริงที่ได้จากการตรวจ สอบสวนหรือตรวจสอบต่อคณะกรรมการ KICAC แจ้งสรุปผลให้ผู้ที่นำเรื่องมาเปิดเผย

(ค) กรณีมีความจำเป็นคณะกรรมการ KICAC ขอให้องค์กรที่มีหน้าที่สอบสวนชี้แจงผลตามที่แจ้งมาได้ หรืออาจขอให้ตรวจ สอบสวนหรือตรวจสอบอีกครั้งโดยให้นำเสนอหลักฐานที่เชื่อถือได้ รวมทั้งผู้ให้ข่าว ผู้รับเรื่อง หรือเปิดเผยการคอร์รัปชันซึ่งได้รับสรุปผลอาจคัดค้านผลการแถลงข้อเท็จจริงนั้นได้

(ง) องค์กรที่มีหน้าที่สอบสวน ซึ่งได้รับการขอให้มีการตรวจสอบสวนหรือตรวจสอบอีกครั้งนั้น แจ้งผลการตรวจ สอบสวนหรือตรวจสอบเพิ่มเติมต่อคณะกรรมการภายใน 7 วันนับแต่สรุปผล

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงว่า KICAC ไม่มีอำนาจในการไต่สวนคดีทุจริตแต่อย่างใด ในการปราบปรามการทุจริต KICAC มีหน้าที่ในการรับเรื่องร้องเรียนและรวบรวมพยานหลักฐานให้มากที่สุดเพื่อส่งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ งานที่ถือเป็นงานหลักก็คือการมุ่งเน้นต่อต้านคอร์รัปชันในรูปแบบการกำหนดนโยบายและมาตรการต่อต้านคอร์รัปชันให้หน่วยงานรัฐปฏิบัติ ศึกษาและติดตามประเมินความก้าวหน้าและส่งเสริมความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ โดยประสานงานกับภาคประชาสังคมและองค์กรเอกชน

สำหรับการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินนั้นเป็นหน้าที่ของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องลงทะเบียนทรัพย์สินและหนี้สินไว้ ซึ่งสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจะทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลทรัพย์สินและหนี้สิน และหากมีการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินอันเป็นเท็จก็จะมีการสอบสวนและลงโทษต่อไป[188]

---

[188] นักศึกษาหลักสูตรธรรมาภิบาลกับการพัฒนาด้านการบริหารสำหรับเจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. กลุ่มที่ 1. (2548). **แนวทางในการดำเนินการปราบปรามการทุจริตต่อหน้าที่สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเปรียบเทียบไทย ฮ่องกง เกาหลี.** หน้า 86-89.

3.2.6.2 สำนักงานอัยการสาธารณรัฐเกาหลี

สำนักงานอัยการประกอบด้วย สำนักงานอัยการสูงสุด (The Supreme Public Prosecutor's Office) 1 แห่ง สำนักงานอัยการระดับสูง (High Public Prosecutor's Offices) 5 แห่ง สำนักงานอัยการเขต (District Public Prosecutor's Offices) 12 แห่ง และสำนักงานสาขา (Branch Offices) อีก 38 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวพันกับศาลในเขตอำนาจที่เกี่ยวข้อง สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นหน่วยงานอิสระภายในกระทรวงยุติธรรม[189]

เนื่องจากคดีการทุจริตขอผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเองสำคัญ ดังนั้นเมื่อ KICAC ส่งเรื่องมายังสำนักอัยการแล้ว สำนักอัยการจะดำเนินการสอบสวนเอง โดยในสำนักอัยการเขตจะมีหน่วยงานที่ชื่อว่า Special Investigation Department หรือเรียกโดยย่อว่า SID มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตที่เกิดจากกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูง SID มีอำนาจตรวจสอบเอกสารและเรียกพยานบุคคลต่างๆ ให้ไปให้การ โดยในการสอบสวนจะมีการกำหนดเป้าหมายสืบสวนทั้งในพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการข่าวและจะใช้วิธีเจาะลึกลงไปด้วยการจัดตั้งแหล่งข่าว สำหรับกลยุทธ์การปราบปรามจะเน้นไปในพื้นที่ที่มีศักยภาพของการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและเมื่อมีหลักฐานเพียงพอ สำนักงานอัยการเขตก็จะร้องขอต่อศาลให้ออกหมายจับเพื่อนำไปดำเนินคดี

ในการขอจับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ระดับสูง เช่น ปลัดกระทรวง รัฐมนตรี หัวหน้าพรรคการเมือง จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมก่อน หรือถ้าเป็นสมาชิกรัฐสภา ในกรณีที่รัฐสภาอยู่ในระหว่างสมัยประชุมให้ขออนุมัติต่อรัฐสภาเสียก่อน หรือการขอจับข้าราชการระดับอธิบดีขึ้นไปต้องได้รับความเห็นชอบจากอัยการสูงสุดเสียก่อนแล้วจึงจะดำเนินคดีได้ เนื่องจากมีกระบวนการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพไม่เกรงกลัวอำนาจของผู้ถูกกล่าวหาจึงประสบผลสำเร็จในการดำเนินคดีกับนักการเมืองที่กินสินบน ฉ้อราษฎร์บังหลวงมาแล้ว เช่น คดีประธานาธิบดีโร แต วู และประธานาธิบดีชุน ดู วาน

3.2.6.3 ศาลยุติธรรม

เมื่อสำนักงานอัยการได้จัดทำสำนวนเสร็จแล้วก็จะนำเรื่องร้องเรียนกล่าวหาต่อศาลท้องถิ่น (District Court) ศาลก็จะรับคดีไว้พิจารณาพิพากษาตามกระบวนพิจารณาปกติเช่นเดียวกับคดีทั่วไป ศาลท้องถิ่นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาทั้งคดีแพ่งคดีอาญา ซึ่งตามปกติจะมีผู้พิพากษานั่งพิจารณาเพียงคนเดียว เว้นแต่กรณีที่กฎหมายกำหนดให้ใช้องค์คณะผู้พิพากษา 3 คนในการพิจารณา เช่น ในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับเงินมากกว่า 30 ล้านวอน (ประมาณ 1 ล้านบาท) และ

---

[189] สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. (2540). **สารานุกรมกระบวนการยุติธรรมนานาชาติ.** หน้า 1-5.

คดีอาญาที่กำหนดโทษจำคุกเกินกว่า 1 ปี ถึงประหารชีวิต กระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลก็เป็นไปตามปกติโดยไม่มีข้อยกเว้นใดๆ สำหรับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ระดับสูงแต่อย่างใด

เมื่อศาลท้องถิ่นเป็นศาลชั้นต้นตัดสินคดีแล้ว คดียังไม่ถึงที่สุดยังอาจยื่นอุทธรณ์ฎีกาต่อศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาได้เช่นคดีปกติทั่วไป ส่วนการบังคับคดีนั้นเป็นหน้าที่ของกองบังคับคดีของสำนักงานอัยการเขตเป็นผู้บังคับคดีตามคำพิพากษา[190]

3.2.7 การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศฟิลิปปินส์

3.2.7.1 องค์กรและอำนาจหน้าที่

ประเทศฟิลิปปินส์มีการจัดตั้งองค์กรศาลพิเศษเพื่อพิจารณาคดีอาญาเกี่ยวกับการทุจริตประพฤติมิชอบของเจ้าพนักงานเรียกว่าศาลแซนดิแกนบายาน มีลักษณะกระบวนการคล้ายกับศาลพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศฝรั่งเศส แต่มีความแตกต่างบางกรณี คือ ศาลแซนดิแกนบายานจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ปี ค.ศ. 1973 มีอำนาจเหนือคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวกับการรับสินบน การประพฤติชอบและคดีอื่นๆ ที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและลูกจ้าง รวมทั้งผู้ที่ควบคุมกระบวนการต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหน้าที่นั้นๆ ตามกฎหมาย จึงมีพระราชกฤษฎีกาโดยประธานาธิบดีที่ 1486 จัดตั้งศาลแซนดิแกนบายานขึ้นเป็นศาลพิเศษมีระดับเท่าเทียมศาลอุทธรณ์ มีเขตอำนาจเหนือคดีอาญาที่กระทำโดยเจ้าพนักงานทั้งปวง ในปี ค.ศ. 1987 รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้มีอำนาจเหนือคดีรับสินบน

ศาลแซนดิแกนบายานจัดตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาคดีอาญาและคดีแพ่งต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐและลูกจ้างที่ถูกกล่าวหาว่ารับสินบนและประพฤติมิชอบ ได้แก่

1) ฯลฯ

2) ความผิดที่กระทำโดยเจ้าพนักงานของรัฐ ลูกจ้าง รวมทั้งพนักงานในหน่วยงานที่รัฐเป็นเจ้าของหรือควบคุมตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายอาญาไม่ว่ากระทำร่วมกับความผิดอื่นหรือไม่

3) ความผิดอื่นๆ เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ที่กระทำโดยเจ้าพนักงานของรัฐ ลูกจ้าง รวมทั้งพนักงานของหน่วยงานที่รัฐเป็นเจ้าของหรือควบคุม

3.2.7.2 กระบวนพิจารณาและการตัดสิน

วิธีพิจารณาคดีของศาลแซนดิแกนบายานและการปฏิบัติหน้าที่ถูกกำหนดโดย Rule of the Sandiganbayan ประกอบด้วยผู้พิพากษา 9 คนแบ่งเป็น 3 แผนก การพิจารณาคดีต้องมีผู้พิพากษาเป็นองค์คณะ 3 คน ผู้พิพากษาตั้งโดยประธานาธิบดี การพิพากษาต้องเป็นเอกฉันท์ทั้ง 3 คน หากมีผู้ไม่เห็นด้วยประธานผู้พิพากษาต้องตั้งผู้พิพากษาอีก 2 คนเข้าร่วมพิจารณาเป็นองค์คณะ 5 คน

---

[190] กชวรรณ จันทร์เณร. เล่มเดิม. หน้า 70.

การตัดสินใช้เสียงข้างมาก ต้องพิจารณาพิพากษาให้เสร็จเรียบร้อยภายใน 3 เดือนนับแต่วันรับเรื่อง หากมีผู้ไม่พอใจคำพิพากษาต้องฎีกาต่อศาลสูงสุด การพิจารณาคดีจะไม่เสียค่าธรรมเนียม[191]

จะเห็นได้ว่า ระบบศาลพิเศษของประเทศฟิลิปปินส์มีลักษณะคล้ายศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐของประเทศฝรั่งเศส คือ สามารถอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้จนกว่าคดีจึงจะถึงที่สุด แต่จะมีลักษณะเด่น คือ นอกจากจะควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานซึ่งจะเป็นความผิดเช่นเดียวกับระบบกฎหมายไทยแล้ว ยังควบคุมที่สถานะของความเป็นเจ้าพนักงานเมื่อได้กระทำความผิดด้วย โดยอาศัยสถานะของความเป็นเจ้าพนักงานเมื่อกระทำความผิดโดยอาศัยสถานะของความเป็นเจ้าพนักงานกระทำการอันไม่พึงกระทำ จึงมีลักษณะเป็นการควบคุมถึงพฤติกรรมและวินัยของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ยังได้จัดระบบสอบสวนพิเศษโดยจัดตั้งสำนักงานทานอดบายาน (Tanodbayan) จัดตั้งขึ้นโดย พระราชกฤษฎีกาซึ่งมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) สืบสวน สอบสวนเรื่องร้องเรียน หรือที่เห็นควรเองไม่ว่าจะเป็นความผิดอาญาด้วยหรือไม่

2) กำหนดวิธีการร้องเรียน การรับ และการดำเนินการกำหนดขอบเขต และวิธีการดำเนินการสืบสวนสอบสวน

3) ขอข้อมูลที่จำเป็นจากหน่วยงานของรัฐ อาจตรวจสอบทะเบียนและเอกสารของทุกหน่วยงาน อาจเข้าไปในสถานที่ในความควบคุมของหน่วยงานใดๆ ได้

4) สามารถออกหมายเรียกให้บุคคลใดมาปรากฏตัว ให้ถ้อยคำ หรือมอบเอกสารหรือหลักฐานใดๆ

เมื่อทานอดบายานได้รับเรื่องร้องเรียนแล้ว จะทำการสืบสวนสอบสวน ถ้าทานอดบายานเชื่อว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือลูกจ้าง หรือบุคคลอื่นใดกระทำความผิดในทางอาญา หรือทางวินัย จะส่งเรื่องให้สำนักงานหัวหน้าอัยการพิเศษเป็นผู้ส่งฟ้องทางอาญาหรือทางวินัยต่อศาลแซนดิแกนบายาน หรือต่อศาลใด หรือหน่วยงานใดขึ้นอยู่กับแต่ละคดี

ทานอดบายานอาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานสอบสวนพิเศษหรือเจ้าหน้าที่อื่นตามที่เห็นสมควร เพื่อช่วยเหลือหัวหน้าอัยการพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าพนักงานเหล่านี้จะอยู่ในความควบคุมดูแลของหัวหน้าอัยการพิเศษ

สำหรับข้อเสียของศาลพิเศษดังกล่าวก็คือ เป็นศาลที่มุ่งพิจารณาคดีทุจริตประพฤติมิชอบในทางอาญาสำหรับเจ้าพนักงาน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองเช่นเดียวกับคดี

---

[191] บุญชัย ภูรีเสถียร. (2541). **หลักการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในชั้นศาล.** หน้า 109-111.

ปกครอง การจะพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงต้องเป็นกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ[192]

DPU

[192] เด่นเดือน เชษฐสุมน. (2539). **การดำเนินคดีกับเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157.** หน้า 133-136.

บทที่ 4

ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งและคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

การพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศไทย เดิมเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรมปกติ แต่เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีผลใช้บังคับ ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จนดำเนินมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ก็ยังคงมีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ เพียงแต่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 311 วรรคท้าย นั้น บัญญัติว่า "คำสั่งและคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้เปิดเผยและเป็นที่สุด" แต่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 ได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ดังกล่าว โดยบัญญัติว่า

"การพิพากษาคดีให้ถือเสียงข้างมาก โดยผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยคดีเป็นหนังสือ พร้อมทั้งต้องแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ

คำสั่งและคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้เปิดเผยและเป็นที่สุด เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสาม

ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้

หลักเกณฑ์การยื่นอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด"

ดังนั้นจึงเห็นว่าจากเดิมที่ผู้ต้องคำพิพากษาไม่สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ เพราะคำสั่งและคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นที่สุดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาเป็นผู้ต้องคำพิพากษาสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือ

คำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ซึ่งสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาในคดีอาญาเป็นสิทธิ อันพึงมีของคู่ความโดยเฉพาะฝ่ายจำเลยซึ่งเป็นผู้ได้รับผลร้ายจากผลของคำพิพากษา จึงควรได้รับการคุ้มครองสิทธิซึ่งเป็นแนวคิดอันสอดคล้องต้องกันของนานาอารยประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เพื่อเปิดโอกาสให้แก่จำเลยหรือผู้ต้องคำพิพากษาให้ได้รับการทบทวนคำพิพากษาหรือคำสั่งจากศาลที่สูงกว่า เนื่องจากคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น อาจมีความผิดพลาดบกพร่องอันเนื่องมาจากเหตุผลหลายประการ และสิ่งสำคัญก็คือเพื่อคุ้มครองสิทธิของจำเลยหรือผู้ต้องคำพิพากษาที่จะได้รับการพิจารณาโดยเที่ยงธรรม (Fair Trial) จากระบบยุติธรรมของประเทศ ทั้งยังเป็นการช่วยให้เกิดเอกภาพในการวินิจฉัยคดีของศาลด้วย

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม แล้วเห็นว่าเป็นการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาโดยเป็นการตั้งเงื่อนไขที่ไม่มีความชัดเจน ทั้งยังไม่สอดคล้องกับหลักสากลในเรื่องการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาในคดีอาญาตามหลักสิทธิมนุษยชนอันเป็นหลักสากลระหว่างประเทศ และที่สำคัญหลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ตาม มาตรา 5 และ มาตรา 30 วรรคหนึ่งและวรรคสาม ดังนี้ จึงเกิดข้อปัญหาที่ต้องพิจารณา เพื่อจะนำไปสู่ความเข้าใจในปัญหาจนสามารถเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหากรณีสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในการอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

4.1.1 วิเคราะห์ปัญหากรณีสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในการอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสามในเรื่องสิทธิของการอุทธรณ์ข้างต้นนั้น เห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาในคดีอาญามากเกินไป ไม่สอดคล้องกับหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 10 ซึ่งบัญญัติหลักประกันไว้ว่า “บุคคลชอบที่จะได้รับความเท่าเทียมกันอย่างเต็มที่ในการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยโดยศาลซึ่งอิสระและยุติธรรม ในการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ตลอดจนข้อกล่าวหาในคดีอาญาที่มีต่อเขา” จากกรณีนี้บุคคลซึ่งเป็นผู้ถูกดำเนินคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แม้จะมีสถานะคนละสถานะมีตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกัน แต่บุคคลทุกคนจะต้องมีความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่กฎหมาย

สูงสุดของประเทศนั้นจะต้องให้การรับรองคุ้มครองแก่ประชาชนของตน แม้ปัญหาที่เกิดในทางปฏิบัติ คือ ความไม่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น หากใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่สามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้เท่าทันกับความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่ที่ยังสามารถให้คุณให้โทษแก่บุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งยังมีพวกพ้องที่มีอิทธิพล แต่หลักที่ควรต้องคำนึงถึงและนำมาพิจารณาด้วยในการบัญญัติกฎหมาย คือ หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิด ผู้กระทำความผิดไม่ว่าตนเองจะอยู่ในสถานะใดก็ตามจะต้องได้รับโทษเท่าเทียมกันกับบุคคลอื่นที่กระทำความผิดในความผิดฐานเดียวกันโดยไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งกรณีนี้เป็นความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายในทางสารบัญญัติ ส่วนความเสมอภาคกันในทางวิธีสบัญญัติ คือ หากผู้กระทำความผิดเมื่อกระทำความผิดแล้วผู้กระทำความผิดจะต้องถูกดำเนินคดีอาญาเท่าเทียมกันโดยไม่มีข้อยกเว้น

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้”

กรณีดังกล่าวข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ก็ต่อเมื่อปรากฏพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ การมีข้อจำกัดในเรื่องผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องมีพยานหลักฐานใหม่เท่านั้นถึงจะยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้เป็นข้อจำกัดในเรื่องของปัญหาข้อเท็จจริง เกิดปัญหาว่ากฎหมายมิได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องคำพิพากษาในการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายด้วย แม้กฎหมายจะบัญญัติขึ้นมาเป็นพิเศษเพื่อดำเนินคดีแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้มีอิทธิพล แต่การให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์และฎีกาเป็นกลไกหนึ่งในการตรวจสอบการใช้อำนาจภายในองค์กรของศาล เนื่องจากผู้พิพากษาสามารถทำหน้าที่ตุลาการได้อย่างอิสระและปราศจากการแทรกแซงใดๆ อีกทั้งผู้พิพากษาที่ประกอบขึ้นเป็นศาลนั้นก็เป็นปุถุชนธรรมดาที่อาจเกิดความผิดพลาดบกพร่องในการทำคำพิพากษาวินิจฉัยคดีได้ โดยหากมีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดข้อเท็จจริงก็ดี การปรับใช้กฎหมายก็ดี การกำหนดบทลงโทษก็ดี ย่อมเกิดข้อผิดพลาดได้เสมอ และความผิดพลาดบกพร่องอาจสืบเนื่องมาจากปริมาณคดีที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้การพิจารณาคดีต้องกระทำโดยรวบรัด ดังนั้นความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาคดีย่อมมีน้อย โอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดย่อมมีมาก และความผิดพลาดบกพร่องอาจเกิดขึ้นได้เนื่องจากความไม่รู้

หรือไม่ละเอียดรอบคอบเพียงพอหรือความหลงผิด ซึ่งกรณีทั้งหลายเหล่านี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตัวผู้เป็นผู้พิพากษาเอง อีกทั้งในด้านพยานหลักฐานที่ผู้พิพากษาใช้ประกอบในการวินิจฉัยคดีก็อาจเกิดความผิดพลาดบกพร่องได้ด้วย เป็นต้นว่าพยานหลักฐานอาจไม่ถูกต้อง ไม่ตรงกับความจริง ไม่ครบถ้วน ซึ่งปัญหาเหล่านี้นำมาซึ่งการวินิจฉัยคดีที่ผิดพลาดได้

เมื่อบุคคลใดตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยส่วนใหญ่มักให้การปฏิเสธและต่อสู้คดีในทุกประเด็นข้อกล่าวหาไม่ว่าจะเป็นประเด็นข้อกฎหมายหรือประเด็นข้อเท็จจริง ซึ่งในส่วนที่เป็นประเด็นข้อกฎหมายส่วนใหญ่เกี่ยวกับเรื่องอำนาจฟ้องของโจทก์หรือผู้ร้อง หรือปัญหาเกี่ยวกับการตีความเกี่ยวกับองค์ประกอบความผิดตามฟ้อง หรือเกี่ยวกับการตีความกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นการตีความข้อกฎหมายที่ยังไม่เคยมีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยมาก่อน ดังนั้นการตีความขององค์คณะผู้พิพากษาทั้ง 9 คน จึงมีความสำคัญมากเพราะเป็นอำนาจขององค์คณะผู้พิพากษาในคดีนั้นโดยเฉพาะ ซึ่งสามารถเป็นแนวให้องค์คณะผู้พิพากษาในคดีอื่นยึดถือตามได้ เพราะถือว่าเป็นคำวินิจฉัยของศาลฎีกาเช่นเดียวกัน ดังนั้นแม้องค์คณะผู้พิพากษาจะมีความเห็นไม่ตรงกัน แต่ทั้งนี้ก็ถือตามเสียงข้างมาก หากมีกรณีที่องค์คณะผู้พิพากษา 9 คนในคดีอื่นที่ฟ้องมาภายหลัง เห็นว่าคดีมีประเด็นข้อกฎหมายเช่นเดียวกันกับคดีที่องค์คณะผู้พิพากษาในคดีก่อนมีคำวินิจฉัยด้วยเสียงข้างมากไว้แล้ว แต่ไม่เห็นด้วยกับเสียงส่วนใหญ่ขององค์คณะผู้พิพากษาในคดีก่อน จึงมีมติในข้อกฎหมายแตกต่างจากคดีก่อน ซึ่งแม้จะกระทำได้ เพราะกฎหมายได้ให้อิสระแก่ผู้พิพากษา แต่การที่องค์คณะผู้พิพากษามีมติในข้อกฎหมายขัดกับคำวินิจฉัยในคดีก่อนนั้น ผลร้ายอาจตกอยู่กับผู้ต้องคำพิพากษา เพราะไม่มีโอกาสที่จะให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้พิจารณาทบทวนข้อกฎหมายดังกล่าวได้อีกครั้ง เพราะกรณีจะอุทธรณ์ได้นั้นจะต้องมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ทั้งยังทำให้ความเชื่อมั่นในคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองลดลงไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างมาก[193]

ดังนั้นหากกฎหมายมิได้กำหนดสิทธิในการอุทธรณ์ไว้ให้บุคคลมีความเสมอภาคกัน ผู้ที่ไม่ถูกกำหนดสิทธิให้อุทธรณ์คำพิพากษาอย่างบุคคลอื่นก็ไม่อาจอุทธรณ์คำพิพากษาอย่างบุคคลทั่วไปได้ เป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้น เพราะศาลทุกศาลไม่มีอำนาจในการแก้ไขคำพิพากษาที่ได้อ่านแล้วโดยพลการได้ วิธีแก้ไขความบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นได้ คือ บุคคลสามารถมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาโดยไม่มีเงื่อนไขข้อกำหนดที่มีลักษณะเป็นการขัดขวางการให้ความยุติธรรมอันเป็นการขัดต่อสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค เพราะสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาเป็นบทบัญญัติที่รัฐควรบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิประชาชน

---

[193] อดิเทพ ถิระวัฒน์. (2552). **สิทธิในการอุทธรณ์ของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** หน้า 44.

เมื่อพิจารณาต่อไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ที่กำหนดว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้” โดยหลักเกณฑ์ในการยื่นอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด ซึ่งระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้กำหนดหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2551 ข้อ 5 ที่ออกโดยอาศัยอำนาจรัฐธรรมนูญ กำหนดให้ผู้ต้องคำพิพากษายื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จากหลักเกณฑ์นี้ก็จะพบปัญหาอีกหนึ่งประการ คือ กำหนดเวลา 30 วัน ที่ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกานั้นเห็นว่าระยะเวลาดังกล่าวมีความเหมาะสมดีแล้ว แต่ปัญหาอยู่ที่ในกรณีหากกำหนดเวลา 30 วัน ที่ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกานั้น หากผู้ต้องคำพิพากษามีพฤติการณ์พิเศษ หรือมีเหตุสุดวิสัยโดยเป็นเหตุที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้ต้องคำพิพากษาไม่สามารถยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ได้เหมือนกับการยื่นอุทธรณ์ในคดีอาญาทั่วไป

เมื่อพิจารณากติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966 หรือ ICCPR) ข้อ 14 ที่บัญญัติว่าในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งบุคคลถูกหาว่ากระทำผิด บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคเต็มที่ คือ สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความตามความประสงค์ของตน ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ได้เปิดโอกาสให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถอุทธรณ์คำสั่งและคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้แล้ว แต่การอุทธรณ์ตามบทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะเป็นการตั้งเงื่อนไขข้อปฏิบัติที่มีลักษณะเป็นการสร้างความไม่สะดวกแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น ผู้ต้องคำพิพากษาจะอุทธรณ์คำสั่งและคำพิพากษาได้นั้นจะต้องมีพยานหลักฐานใหม่อันเป็นสาระสำคัญแก่คดี ทั้งจะต้องยื่นอุทธรณ์ภายในระยะเวลาเพียง 30 วัน จากกรณีดังกล่าวนี้เป็นการขัดขวางสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษา โดยเป็นการไม่เปิดโอกาสให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาจะสามารถขอขยายระยะเวลาที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลเพื่อให้มีการทบทวนคำพิพากษาดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งหากกรณีมีพฤติการณ์พิเศษไม่อาจยื่นอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาได้ทันเวลากำหนด

ระยะเวลาที่กำหนดให้ผู้ถูกดำเนินคดีหรือผู้ดำเนินคดีใช้สิทธิในการอุทธรณ์ได้นั้น เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการที่บุคคลนั้นจะปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อกำหนดที่ตนจะต้องปฏิบัติต่อศาล ถ้าหากระยะเวลานั้นสั้นกระชั้นชิดจนเกินไป ก็เป็นทางที่นำไปสู่ความไม่ยุติธรรมได้ โดยจะเป็นการไม่เปิดช่องทางให้ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถใช้สิทธิของตนเองได้อย่างเหมาะสมและพอดีในการดำเนินกระบวนพิจารณา ดังนั้นจากที่ได้ศึกษามาแล้ว เมื่อกล่าวถึงหลักทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม (Due Process) โดยการบังคับใช้กฎหมายตามทฤษฎีนี้ยึดกฎหมายเป็นหลัก การบังคับใช้กฎหมายจะต้องมีความเป็นธรรมตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม โดยจะมีอุปสรรคขัดขวางในการจะส่งผู้ต้องหาผ่านขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมอย่างไม่สะดวกไม่ได้ รัฐต้องเป็นผู้ใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองพิทักษ์ผลประโยชน์ของผู้ถูกดำเนินคดี ในฐานะที่รัฐมีอำนาจเหนือราษฎรและความสัมพันธ์ระหว่างราษฎรต้องอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกัน การบังคับใช้กฎหมายจะต้องบังคับใช้แก่สมาชิกในสังคมโดยเสมอภาค ภายใต้หลักนิติธรรมปราศจากความลำเอียงหรือรังเกียจโดยสิ้นเชิงตามหลักทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้น

อย่างไรก็ตาม แม้เป้าหมายการดำเนินคดีอาญาคือการค้นหาความจริง แต่การกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ย่อมไม่ถูกต้องตามหลักนิติรัฐ เพราะรัฐมีหน้าที่ต้องอำนวยความยุติธรรม การเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกกล่าวหาจึงเป็นหลักสำคัญในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การค้นหาความจริงเพื่อให้ได้ตัวบุคคลมาลงโทษ จะต้องอยู่ในกฎเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้จึงถือว่าถูกต้องตามวิถีทาง ดังนั้นมาตรการซึ่งใช้ในการนำไปสู่การลงโทษผู้กระทำความผิดหรือมาตรการบังคับต่างๆ ต้องได้รับการควบคุมตรวจสอบมิให้ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งจะเป็นการค้นหาความจริงที่ถูกต้องมากกว่าการใช้อำนาจในเชิงบังคับอันเป็นจุดเกาะเกี่ยวเชื่อมโยงหลักการตรวจสอบค้นหาความจริงและหลักในการประกันสิทธิเสรีภาพที่สำคัญซึ่งต้องประสานควบคู่กันไปโดยตลอด มิใช่การบังคับโดยกำหนดว่าจะต้องมีเวลาในการอุทธรณ์เพียงเท่านี้เท่านั้น โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถขอขยายระยะเวลาในการอุทธรณ์ได้นั้น จึงเป็นแนวทางเพื่อไปสู่การที่พิพากษาว่าบุคคลใดมีความผิดตามฟ้องอย่างไม่ถูกต้องและไม่ยุติธรรม

กรณีคดีอาญาทั่วไปคู่ความที่ไม่พอใจคำพิพากษาศาลชั้นต้นก็สามารถยื่นอุทธรณ์ได้ โดยจะต้องยื่นอุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้นภายใน 1 เดือน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 198[194] หากคู่ความที่ต้องการยื่นอุทธรณ์แต่มีเหตุขัดข้องไม่สามารถเรียบเรียงคำอุทธรณ์ และ

---

[194] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 198 บัญญัติว่า “การยื่นอุทธรณ์ ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่าน หรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ฟัง

ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลชั้นต้นภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ก็อาจยื่นคำขอโดยตรงโดยทำเป็นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ดังกล่าวต่อศาลชั้นต้นได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23[195] ซึ่งศาลชั้นต้นจะเป็นผู้พิจารณาว่าจะอนุญาตหรือไม่ ส่วนการขอขยายระยะเวลาในคดีอาญาก็สามารถนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 มาใช้บังคับโดยอนุโลมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

จากการที่ได้ศึกษาแล้วพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม และระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 มิได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่า ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สามารถอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายได้ เพราะบัญญัติไว้แต่เพียงว่าผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งสามารถอุทธรณ์ได้ต่อเมื่อมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญซึ่งเป็นปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น และปัญหาอีกกรณีคือในเรื่องผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในกำหนดระยะเวลา 30 วัน นับแต่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ก็ไม่มีบทบัญญัติใดบัญญัติว่า หากเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาแล้ว ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถยื่นคำร้องขอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อขอขยายระยะเวลาในการอุทธรณ์ได้ จึงเป็นปัญหาที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม

ให้เป็นหน้าที่ศาลชั้นต้นตรวจอุทธรณ์ว่าควรจะรับส่งขึ้นไปยังศาลอุทธรณ์หรือไม่ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าเห็นว่าไม่ควรรับให้จดเหตุผลไว้ในคำสั่งของศาลนั้นโดยชัดเจน."

[195] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 บัญญัติว่า "เมื่อศาลเห็นสมควรหรือมีคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายนี้ หรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ หรือระยะเวลาที่เกี่ยวด้วยวิธีพิจารณาความแพ่งอันกำหนดไว้ในกฎหมายอื่น เพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาใดๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น แต่การขยายหรือย่นเวลาเช่นว่านี้ให้พึงทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย."

4.1.2 แนวทางแก้ไขปัญหากรณีสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในการอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

จากปัญหาในข้อ 4.1.1 ที่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม และระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 มิได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่า ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สามารถอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายได้ อีกทั้งผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในกำหนดระยะเวลา 30 วัน นับแต่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ก็ไม่มีบทบัญญัติใดบัญญัติว่า หากเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาแล้ว ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถยื่นคำร้องขอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อขอขยายระยะเวลาในการอุทธรณ์ได้

ฉะนั้น หลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ควรแบ่งวิธีการแก้ไขออกเป็น 2 กรณี คือ

1) แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ให้คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาได้ โดยโจทก์หรือผู้ร้องและผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งมีสิทธิอุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงได้แต่ต้องเป็นประเด็นที่เกี่ยวแก่คดี เพราะเมื่อพิจารณาเจาะจงลงไปถึงผู้ต้องคำพิพากษานั้นจะเป็นเรื่องที่ผลของคำพิพากษากระทบต่อเสรีภาพของผู้ต้องคำพิพากษาที่จะได้อยู่อย่างอิสระปราศจากการคุมขัง อีกทั้งหากกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาจะสามารถอุทธรณ์ได้ต้องมีพยานหลักฐานใหม่จะเป็นการที่ทำให้ข้อเท็จจริงนั้นเพิ่งปรากฏขึ้นในชั้นอุทธรณ์มิได้ดำเนินการสืบสวน สอบสวน รวบรวมข้อเท็จจริงตามความผิดมาตั้งแต่ชั้นของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือคณะผู้ไต่สวนอิสระแล้วแต่กรณีจนมาถึงชั้นอัยการสูงสุดเพื่อยื่นฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพอมาถึงชั้นนี้ก็เป็นการข้ามขั้นตอนทำให้พยานหลักฐานใหม่ดังกล่าวไม่ได้รับการพิจารณาไต่สวนจากศาลมาตั้งแต่ต้นทาง แต่ในเรื่องการอุทธรณ์โทษที่ลงแก่ผู้ต้องคำพิพากษาการกำหนดโทษการรอการลงโทษ หรือเป็นพยานหลักฐานที่แสดงถึงเหตุลดหย่อนโทษ หรือเหตุยกเว้นโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษาหรือจำเลยนั้น ควรได้รับการรับรองหรืออนุญาตโดยผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะไม่น้อยกว่าสามคน ให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเสียก่อน

ดังนั้น จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันว่า ให้คู่ความประสงค์ที่จะอุทธรณ์คำพิพากษา อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด อีกทั้งเรื่องที่ผู้ต้องคำพิพากษาจะสามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้นั้น จะต้องเป็นข้อที่เกี่ยวแก่ประเด็นแห่งคดี แต่ทั้งนี้ย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี ในกรณีที่คู่ความจะอุทธรณ์โต้แย้งการลงโทษของศาลต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดี

สืบเนื่องจากการที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966 หรือ ICCPR) และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 10 ดังได้กล่าวไปแล้วข้างต้น อีกทั้งประเทศไทยยังได้บัญญัติคุ้มครองหลักการสากลดังกล่าวไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ตามมาตรา 5 และมาตรา 30 กล่าวคือ ข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการวินิจฉัยคดีของผู้พิพากษา หรือความไม่ถูกต้องแท้จริงของพยานหลักฐานที่ศาลใช้ในการวินิจฉัยตัดสินคดี จำต้องมีการแก้ไข ซึ่งการแก้ไขที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยภาระหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมคือการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเสมอภาค ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 5 ได้บัญญัติให้หลักประกันว่า “ประชาชนชาวไทย ไม่ว่าแหล่งกำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน”

เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติดังกล่าวทำให้ทราบว่าประเทศไทยได้มีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองความเสมอภาคของประชาชนเอาไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ แม้ว่าจะได้บัญญัติถึงหลักความเสมอภาคของประชาชนไว้ แต่ในทางปฏิบัตินั้นไม่สามารถทำให้ทุกคนเสมอภาคกันได้ ทั้งนี้สาเหตุอาจมาจากสถานะที่ต่างไปของแต่ละบุคคล ทำให้การดำเนินกระบวนพิจารณาคดีมีความเคร่งครัดมากขึ้นสำหรับบุคคลบางกลุ่มที่มีตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้เข้ามาบริหารประเทศ แต่หากการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีนั้น เป็นการขัดขวางการดำรงไว้ซึ่งสิทธิความเสมอภาคของบุคคลแล้ว เห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควรและไม่ยุติธรรม นอกจากนั้นกฎหมายทั่วไปตามหลักสากล ยังบัญญัติให้สิทธิแก่คู่ความที่จะอุทธรณ์ฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างต่อศาลสูงได้ เพื่อกลั่นกรองตรวจสอบว่าศาลล่างได้พิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ดังนั้นเพื่อควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของคำพิพากษา จึงเห็นควรให้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความยุติธรรม ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญและเป็นวัตถุประสงค์หลักของการอุทธรณ์

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 30 วรรคหนึ่งและวรรคสาม บัญญัติให้หลักประกันไว้ว่า วรรคหนึ่ง "บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน" และวรรคสามบัญญัติว่า "การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สถานภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้" บทบัญญัติดังกล่าวเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทำให้ประชาชนได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคือ องค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน และปฏิบัติต่อบุคคลแตกต่างกันในสาระสำคัญที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน การปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญให้แตกต่างกัน หรือปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาค โดยหลักความเสมอภาคเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งจะไม่มีคุณค่าแต่อย่างใด หากมนุษย์ไม่มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับคนอื่น เพราะการที่บุคคลถูกดำเนินคดีอาญาย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้น หากกระบวนการทางอาญามิได้เข้าไปคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและถือว่าเป็นการปฏิเสธหลักการที่ว่าไม่ควรมีบุคคลใดถูกปฏิเสธความยุติธรรม

การอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาและคำสั่งนั้น มีขึ้นก็เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลและแก้ไขข้อบกพร่องของศาลนั้นๆ เนื่องจากมีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นในการพิจารณา สิทธิในการอุทธรณ์จึงเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นภายหลังจึงไม่ใช่สิทธิขั้นมูลฐาน การอุทธรณ์จึงไม่ใช่การบังคับ ฉะนั้นคู่ความอาจจะใช้สิทธิหรือสละสิทธิในการอุทธรณ์ก็ได้ กฎหมายได้ยึดถือกันเป็นหลักสากลว่า "บุคคลไม่ควรถูกพิจารณาเพื่อลงโทษสองครั้งในการกระทำครั้งเดียว" จำเลยจะถูกพิจารณาซ้ำในการกระทำของตนไม่ได้เพราะการกระทำเช่นนี้เป็นโทษกับผู้ถูกกล่าวหา แต่การตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาในคดีอาญานั้นมิใช่การพิจารณาเพื่อลงโทษจำเลยซ้ำอีกครั้งในการกระทำครั้งเดียวของจำเลยแต่อย่างใด แต่กลับเป็นสิ่งที่เป็นคุณกับผู้ถูกกล่าวหาโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

(1) เพื่อป้องกันแก้ไขข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาล

(2) เพื่อเป็นการตรวจสอบถ่วงดุล (Check and balance) ในองค์กรเดียวกันและตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินกระบวนพิจารณา

(3) เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา (Due process) ตามหลักนิติธรรม

การร่วมมือกันในการตรวจสอบค้นหาความจริงย่อมต้องให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหามากที่สุด ดังนั้นการตรวจสอบพิสูจน์ความจริงโดยองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมจึงต้องมีการคานและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน เพื่อความโปร่งใสในระบบกระบวนการตรวจสอบนั้นๆ อีกทั้งผู้ตกเป็นจำเลยก็มีหน้าที่ในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองมีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อให้ได้ความกระจ่างที่สมบูรณ์ เพื่อจะได้ทำให้กระบวนการยุติธรรมสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ 2 ประการอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นในสังคมและเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

เมื่อพิจารณาถึงการดำเนินคดีต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของต่างประเทศแล้ว ประเทศไทยมีรากฐานแนวความคิดของการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาจากประเทศฝรั่งเศส จากการที่กรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้เสนอแนวทางด้วยการนำความคิดให้มีการปรับปรุงรูปแบบหรือโครงสร้างของคณะตุลาการคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยการนำรูปแบบของระบบศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐของประเทศฝรั่งเศสมาใช้ให้เป็นศาลในระบบศาลยุติธรรม แต่ยังคงให้มีความคิดหรือนิติวิธี (Justice Method) ตามระบบศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐของประเทศฝรั่งเศสไว้ โดยเรียกศาลนี้ว่าศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งประเทศฝรั่งเศสตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐที่ห้า ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี ค.ศ. 1993 กำหนดให้ศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐ ทำหน้าที่พิจารณาคดีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำผิด บุคคลที่อาจถูกกล่าวหาได้แก่ รัฐมนตรี บุคคลทั่วไปที่เป็นผู้สมรู้ร่วมคิดทั้งเป็นตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำความผิด โดยการไต่สวนหาข้อเท็จจริงในกรณีรัฐมนตรีถูกฟ้องกระทำโดยองค์คณะไต่สวนข้อเท็จจริงของศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐ ซึ่งผลของคำพิพากษาของศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐอาจถูกตรวจสอบทบทวนเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา แต่ต้องทำการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาภายในกำหนดสามเดือน ทั้งนี้โดยวิธีการให้สิทธิคู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาในข้อกฎหมายไปยังที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

อีกทั้งในประเทศฟิลิปปินส์ ก็มีศาลที่ดำเนินคดีแก่ผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารประเทศเช่นเดียวกับประเทศไทย มีการจัดตั้งองค์กรศาลพิเศษเพื่อพิจารณาคดีอาญาเกี่ยวกับการทุจริตประพฤติมิชอบของเจ้าพนักงานเรียกว่าศาลแซนดิแกนบายาน มีลักษณะกระบวนการคล้ายกับศาลพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศฝรั่งเศส ศาลแซนดิแกนบายานนี้พิจารณาคดีอาญาเกี่ยวกับการทุจริตประพฤติมิชอบของเจ้าพนักงานของรัฐและลูกจ้างที่ถูกกล่าวหาว่ารับสินบนและประพฤติมิชอบ การพิจารณาคดีต้องมีผู้พิพากษาเป็นองค์คณะ 3 คน การตัดสิน

ใช้เสียงข้างมาก ต้องพิจารณาพิพากษาให้เสร็จเรียบร้อยภายใน 3 เดือนนับแต่วันรับเรื่อง หากมีผู้ไม่พอใจคำพิพากษาสามารถฎีกาต่อศาลสูงสุดได้

ดังนั้นจึงต้องแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ว่า "ให้คู่ความประสงค์ที่จะอุทธรณ์คำพิพากษา อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด อีกทั้งเรื่องที่ผู้ต้องคำพิพากษาจะสามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้นั้น จะต้องเป็นข้อที่เกี่ยวแก่ประเด็นแห่งคดี แต่ทั้งนี้ย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี ในกรณีที่คู่ความจะอุทธรณ์โต้แย้งการลงโทษของศาลต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดี"

2) ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม บัญญัติให้ผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ โดยกำหนดระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ไว้ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าหากผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งมีพฤติการณ์พิเศษ หรือมีเหตุสุดวิสัยที่ทำให้ไม่สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในกำหนด 30 วัน ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีสิทธิยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ออกไปได้ จึงเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ว่า "เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องขอขยายระยะเวลาการอุทธรณ์ ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจออกคำสั่งเพื่อขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ เพื่อให้ดำเนินหรือหรือมิให้ดำเนินกระบวนพิจารณาใดๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น แต่การขยายเวลาเช่นว่านี้ให้พึงทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น โดยต้องได้รับการอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีจำนวนสามคน"

จากหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 14 มีหลักการว่า บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาอันบุคคลต้องหาว่ากระทำผิดหรือการพิจารณาข้อพิพาททางสิทธิและหน้าที่ของตน ทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจอิสระและเป็นกลาง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย บุคคลทุกคนที่ถูกลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์

การลงโทษและคำพิพากษาต่อศาลสูงให้พิจารณาทบทวนอีกครั้งตามกฎหมาย ทั้งยังได้กล่าวว่าบุคคลทุกคนที่ถูกดำเนินคดีอาญาพึงมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นกระทำผิดจริงตามกฎหมาย ผู้ที่ถูกดำเนินคดีอาญาพึงได้รับการคุ้มครองอย่างดีที่สุดให้มีสิทธิไม่ต่ำกว่ามาตรฐานดังต่อไปนี้

(1) จะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะและเหตุแห่งข้อกล่าวหาที่มีต่อผู้นั้นด้วยภาษาที่ผู้นั้นสามารถเข้าใจได้

(2) จะต้องได้รับความสะดวกและเวลาพอสมควรในการที่จะเตรียมตัวต่อสู้คดีหรือแก้ข้อกล่าวหา ตลอดจนติดต่อกับที่ปรึกษาตามความประสงค์ของผู้นั้น

(3) จะต้องได้รับการพิจารณาคดีโดยไม่ชักช้า

(4) จะต้องได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้าผู้อื่น และมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ด้วยตนเองหรือด้วยความช่วยเหลือทางกฎหมายของทนายความ ในกรณีที่ผู้นั้นไม่มีทนายความก็พึงได้รับการจัดทนายความให้ตามความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม โดยที่ผู้นั้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหากว่าไม่มีเงินพอที่จะเสียได้

(5) จะต้องมีสิทธิตรวจสอบหรือซักค้านพยานบุคคลที่ให้การเป็นปฏิปักษ์กับสิทธินำสืบพยานหลักฐานแก้ข้อกล่าวหานั้นด้วย

(6) จะต้องได้รับการจัดให้มีล่ามโดยที่ผู้นั้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ในกรณีที่ผู้นั้นไม่สามารถเข้าใจหรือไม่สามารถพูดในภาษาที่ใช้ในศาลของประเทศนั้นได้

(7) จะต้องไม่ถูกบังคับให้ต้องให้การในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองและจะต้องไม่ถูกบังคับให้ต้องรับสารภาพ

เมื่อพิจารณาการดำเนินคดีต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศอังกฤษ ระบบศาลที่พิจารณาคดีความผิดเกี่ยวกับการทุจริตคอรัปชั่นของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมี 3 ชั้นศาล ดังนั้นการทบทวนคำพิพากษาของศาลจึงสามารถดำเนินการได้ทั้งในชั้นศาลอุทธรณ์และในชั้นศาลฎีกา เมื่อศาลอาญาได้มีคำพิพากษาแล้วศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาของศาลอาญาในปัญหาข้อกฎหมายได้ โดยพระราชบัญญัติการอุทธรณ์คดีอาญา ค.ศ. 1968 (The Criminal Appeal Act 1968) มาตรา 2 กำหนดให้โจทก์และจำเลยมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาได้ในกรณีคำพิพากษาไม่ถูกต้องในข้อกฎหมาย ศาลดำเนินกระบวนพิจารณาผิดพลาดบกพร่องในสาระสำคัญ หรือคำตัดสินของคณะลูกขุนควรถูกยกเลิก โดยเหตุผลว่าคำตัดสินนั้นเป็นคำตัดสินที่ไม่มีหลักประกันและไม่เป็นที่น่าพอใจ นอกจากนี้โจทก์และจำเลยยังสามารถอุทธรณ์โต้แย้งการลงโทษของศาลได้เพราะกฎหมายมิได้กำหนดโทษไว้แน่นอน แต่คู่ความต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์จากศาลอุทธรณ์ก่อน และคู่ความมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์

ไปยังศาลสภาขุนนางเพื่อพิจารณาตรวจสอบทบทวนได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากศาลอุทธรณ์หรือศาลสภาขุนนางก่อน ข้อกฎหมายที่จะขอให้ทำการตรวจสอบทบทวนนั้นต้องเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน

นอกจากพิจารณาการดำเนินคดีต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศอังกฤษแล้ว การดำเนินคดีต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศฝรั่งเศสก็มีกรณีที่น่านำมาคิดวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งในประเทศฝรั่งเศสการอุทธรณ์แยกเป็น กรณีประธานาธิบดีซึ่งอยู่ในการพิจารณาพิพากษาโดยศาลอาญาชั้นสูง ตามกฎหมายถือว่าคำพิพากษาของศาลอาญาชั้นสูงถึงที่สุด ไม่อาจอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้ ซึ่งปัจจุบันการไม่ให้อุทธรณ์นี้ขัดต่อหลักการที่ว่าคดีทุกคดีต้องมีศาลสองชั้นเป็นอย่างน้อยตามอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และอีกกรณีคือกรณีของรัฐมนตรีซึ่งอยู่ในการพิจารณาพิพากษาโดยศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐ ในกรณีของศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐนั้นเมื่อมีคำตัดสินว่ารัฐมนตรีมีความผิดแล้ว ก็สามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ โดยอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (Assemblée plénière de la Cour de Cassation) และศาลฎีกาจะต้องพิพากษาภายใน 3 เดือน คำพิพากษาถือเป็นที่สุดและบังคับโทษได้ หากศาลฎีกายกคำพิพากษาศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐและให้พิจารณาใหม่ เฉพาะผู้พิพากษาสำรองที่ไม่ได้นั่งพิจารณาเรื่องนั้นมาในคราวก่อนจึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาในครั้งนี้ได้

ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงมาตรฐานของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 แล้ว ผู้ต้องคำพิพากษาไม่ได้มีเวลาพอสมควรในการที่จะเตรียมตัวต่อสู้คดีหรือแก้ข้อกล่าวหา ตลอดจนติดต่อกับที่ปรึกษาตามความประสงค์ของตน เมื่อระยะเวลาในการค้นหาพยานหลักฐานใหม่และระยะเวลาที่ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถปรึกษากับผู้ซึ่งสามารถช่วยเหลือตนได้รวมกับระยะเวลาในการเรียบเรียงคำอุทธรณ์เข้าด้วยแล้ว ระยะเวลาเพียงสามสิบวันเป็นระยะเวลาที่น้อยเกินไป

เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลผู้ถูกดำเนินคดีอาญาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้มีสิทธิเท่าเทียมกับผู้ถูกดำเนินคดีอาญาทั่วไป จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ว่า “เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องขอขยายระยะเวลาการอุทธรณ์ ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจออกคำสั่งเพื่อขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ เพื่อให้ดำเนินหรือหรือมิให้ดำเนินกระบวนพิจารณาใดๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น แต่การขยายเวลาเช่นว่านี้ให้พึงทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น โดยต้องได้รับการอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีจำนวนสามคน”

4.2 วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความเกี่ยวพันระหว่างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 กับหลักเกณฑ์**ทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526**

4.2.1 วิเคราะห์ปัญหาความเกี่ยวพันระหว่างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 กับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526

เมื่อพิจารณาสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาของผู้ต้องคำพิพากษาต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้วพบว่า บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 ประกอบระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 บัญญัติให้คำสั่งและคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเปิดเผยและเป็นที่สุด เว้นแต่เป็นกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษามีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ผู้ต้องคำพิพากษาก็สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งคำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” ตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 มีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1) พยานหลักฐานใหม่นั้นยังไม่เคยปรากฏในสำนวนคดีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์ และไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดีและ

2) พยานหลักฐานใหม่นั้นต้องเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญและ

3) ผู้ต้องคำพิพากษาไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้มาก่อนว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีอยู่และจะต้องนำมาแสดงเพื่อประโยชน์ของตนและ

4) หากรับฟังพยานหลักฐานใหม่เช่นว่านั้นแล้วจะทำให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ยกฟ้องหรือยกคำร้องได้

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการขั้นตอนของคดีที่จะขึ้นมาสู่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ จะต้องผ่านกระบวนการไต่สวนหาข้อเท็จจริงจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) หรือผ่านกระบวนการไต่สวนของผู้ไต่สวนอิสระที่ได้รับการแต่งตั้งจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา การพิจารณาคดีนั้นศาลจะพิจารณาโดยยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือของผู้ไต่สวนอิสระเป็นหลักในการพิจารณา ซึ่งระบบการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นระบบไต่สวน ศาลอาจไต่สวนข้อเท็จจริงและหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งยังมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ทั้งตลอดการขอให้พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

อีกทั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 27[196] มาตรา 28[197] และมาตรา 31[198] บัญญัติให้สิทธิแก่คู่ความทั้งสองฝ่ายโดยเฉพาะฝ่ายจำเลยในการขอตรวจและขอคัดสำเนาเอกสาร การยื่นบัญชี

---

[196] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 27 บัญญัติว่า "เมื่อได้มีคำสั่งประทับฟ้องแล้วให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลย และนัดคู่ความมาศาลในวันพิจารณาครั้งแรก

นับแต่วันที่จำเลยได้รับสำเนาฟ้องให้จำเลยมีสิทธิขอตรวจและขอคัดสำเนาเอกสารในสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ในวันพิจารณาครั้งแรก เมื่อจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลและศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้ฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้างคำให้การของจำเลยให้บันทึกไว้ ถ้าจำเลยไม่ให้การก็ให้บันทึกไว้ และให้ศาลกำหนดวันตรวจ พยานหลักฐานโดยให้โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน."

[197] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 28 บัญญัติว่า "ให้โจทก์จำเลยยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอก่อนวันพิจารณาตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

การยื่นบัญชีระบุพยานเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่งจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษา เมื่อสามารถแสดงเหตุสมควรว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้น หรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดี."

[198] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 31 บัญญัติว่า "ในการไต่สวน ให้องค์คณะผู้พิพากษาสอบถามพยานบุคคลเอง โดยการแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งจะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามศาล แล้วจึงให้โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติมต่อไป."

ระบุพยานแม้ล่วงเลยระยะเวลาที่จะต้องยื่นก็สามารถยื่นบัญชีระบุพยานได้ ทั้งให้คู่ความทั้งสองฝ่ายส่งพยานหลักฐานทั้งหมดต่อศาล เพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตรวจสอบ และให้คู่ความเสนอแนวทางการเสนอพยานหลักฐานต่อองค์คณะผู้พิพากษา และองค์คณะผู้พิพากษายังเป็นผู้ถามพยานเองโดยแจ้งให้พยานทราบประเด็นของคดีและข้อเท็จจริงซึ่งจะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความตอบศาล หลังจากนั้นจึงให้คู่ความถามพยานต่อไป โดยการถามพยานนั้นข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543 ซึ่งประธานศาลฎีกาเป็นผู้ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 18 โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาอนุญาตให้ใช้คำถามนำในการถามพยานได้ ซึ่งต่างจากการพิจารณาคดีอาญาในศาลยุติธรรมทั่วไปที่เป็นระบบกล่าวหา และหากอัยการสูงสุดหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือบุคคลใดที่เกี่ยวข้องในคดี เกรงว่าพยานหลักฐานซึ่งอาจต้องอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหาย หรือยากแก่การนำมาไต่สวนภายหลัง บุคคลดังกล่าวอาจยื่นคำร้องต่อศาลให้ศาลมีคำสั่งให้ไต่สวนพยานหลักฐานนั้นไว้ทันทีได้

จากบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าวข้างต้นพบว่า ระบบการไต่สวนของศาลเป็นการไต่สวนหาข้อเท็จจริงซึ่งคู่ความมีสิทธินำเสนอพยานหลักฐาน โต้แย้งพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ตลอดเวลา แม้ว่าพยานหลักฐานนั้นจะเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นหลังจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิดแล้ว หรือมีการฟ้องคดีแล้วก็ตาม อีกทั้งคู่ความยังสามารถนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลได้ตลอดการพิจารณาคดี ก่อนที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยแสดงให้องค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้นหรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมหรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดี ศาลก็อนุญาตให้ระบุพยานเพิ่มเติมได้

อีกทั้งจากลักษณะวิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นลักษณะที่สำคัญที่ทำให้จำเลยถูกจำกัดสิทธิ โดยไม่นำหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปมาใช้ในหลายกรณี ได้แก่ โจทก์ไม่มีหน้าที่นำสืบ แต่จำเลยกลับมีหน้าที่นำสืบความบริสุทธิ์ของตนเอง จำเลยถูกพิพากษาเบื้องต้นว่ามีความผิด การไม่นำหลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย พยานหลักฐานของฝ่ายจำเลยศาลสามารถนำมาลงโทษจำเลยได้ จำเลยเป็นคู่ความกับศาลโดยตรงจะต้องต่อสู้คดีกับศาลเอง และที่จำเลยถูกมองว่ากระทำผิดมาตั้งแต่ต้นด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเช่นนี้ ยากยิ่งที่จำเลยจะมีโอกาสชนะคดี

ดังนั้น คำว่า "พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ" ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม จึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก เพราะพยานหลักฐานใหม่ดังกล่าวนั้นจะต้องยังไม่เคยปรากฏในสำนวนคดีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์ จากเหตุทั้งหมดนี้มีผลทำให้พยานหลักฐานที่ฝ่ายผู้ต้องคำพิพากษาเคยอ้างในบัญชีระบุพยานแล้ว แต่องค์คณะผู้พิพากษามิได้นำมาพิจารณาหรือแม้จะนำมาพิจารณาแล้ว แต่มิได้ให้น้ำหนักพยาน ก็ไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่จะสามารถนำมายกขึ้นใช้อ้างในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ เพราะถือเป็นพยานหลักฐานที่เคยปรากฏในสำนวนมาแล้ว แม้ว่าพยานหลักฐานนั้นจากการสืบพยานในชั้นพิจารณาของศาลพยานนั้นอาจจะยังพอมีประโยชน์ต่อผู้ต้องคำพิพากษาอยู่ก็ตาม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ยังได้บัญญัติอีกว่าพยานหลักฐานใหม่ที่จะสามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้นั้นต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญด้วย โดยมิได้ระบุรายละเอียดถึงข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญไว้ชัดเจน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต้องตีความตามบทบัญญัติดังกล่าวเนื่องจากคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีทั้งคดีที่มีโทษทางอาญา คดีที่มีการกล่าวหาบุคคล[199] และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ[200] ร่ำรวยผิดปกติ ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรืออัยการสูงสุดแล้วแต่กรณีจะมีคำร้องขอให้ทรัพย์ที่ร่ำรวยผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดิน คดีที่มีการกล่าวหาว่าผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประกาศกำหนดให้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ[201] และมีคำขอให้ทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดิน[202] และคดีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้วินิจฉัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือ

---

[199] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 275 วรรคหนึ่ง.

[200] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 249.

[201] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 263 และมาตรา 264 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 9 (4).

[202] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542, มาตรา 83.

ปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ[203] ซึ่งแต่ละคดีมีข้อเท็จจริงที่ซึ่งเป็นสาระสำคัญแตกต่างกัน ดังนั้น คำว่า "พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ" จึงเป็นปัญหาในการอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ตามกฎหมายไทยก่อนปีพุทธศักราช 2526 จำเลยในคดีอาญาที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดถูกลงโทษไม่ว่าจะเป็นโทษปรับ โทษจำคุกหรือโทษประหารชีวิต แม้ภายหลังจะปรากฏข้อเท็จจริงว่าตามคำพิพากษาของศาลในคดีดังกล่าวนั้น ซึ่งผู้พิพากษาได้พิจารณาไปตามหลักฐานในสำนวนของศาลที่พนักงานอัยการนำเสนอและนำสืบตามหลักฐานของพนักงานสอบสวนเป็นลำดับมานั้น บางส่วนหรือทั้งหมดเป็นพยานหลักฐานเท็จซึ่งศาลไม่อาจจะทราบได้ แม้จะปรากฏภายหลังว่าจำเลยที่ถูกพิพากษาให้ลงโทษไปนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ ก็ไม่มีทางที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ นอกจากการขออภัยโทษซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งเท่านั้น[204] ต่อมาประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 ขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดมีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลัง หากปรากฏหลักฐานขึ้นใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและกำหนดให้มีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและได้รับสิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่พิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ว่าบุคคลผู้นั้นมิได้กระทำความผิด ตามเหตุผลที่ปรากฏในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐได้เล็งเห็นถึงความเสียหายที่เกิดจากความผิดพลาดหรือบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมที่อาจส่งผลให้ผู้บริสุทธิ์ต้องรับโทษ ซึ่งแม้จะมีวิธีการบรรเทาความเสียหายโดยการอภัยโทษ การนิรโทษกรรม การล้างมลทินแต่มาตรการดังกล่าวก็มิได้มีการแก้ไขความผิดพลาดหรือบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมโดยตรง การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จึงมีส่วนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เพื่อเยียวยาความเสียหายจากการเสียชื่อเสียง เกียรติยศและยังจะช่วยให้สามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษได้สำเร็จอีกด้วย[205]

บุคคลผู้ที่จะเข้าเงื่อนไขที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ต้องมีคดีเดิมที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลต้องรับโทษทางอาญาซึ่งหมายเฉพาะถึงคดีอาญาเท่านั้น และเป็นคดีอาญาที่พิพากษาโดยศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ต้องเป็นคดีที่ถึงที่สุดไปแล้ว และมีคำพิพากษาลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งแก่จำเลย ถ้าคดีเดิมยังไม่ถึงที่สุดหรือถึงที่สุดแล้วแต่จำเลยมิได้ถูกลงโทษ เนื่องจากมีการรอการลงโทษจำคุกโดยมิได้กำหนดโทษปรับ หรือกรณีมีเหตุยกเว้นโทษ เช่นนี้ไม่สามารถขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้

---

[203] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 263.

[204] มารุต บุนนาค. เล่มเดิม. หน้า 104.

[205] คณิน วงศ์ใหญ่. เล่มเดิม. หน้า 56.

ทั้งจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 อีกด้วยว่า

1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้นได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากบุคคลตาม 1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่า เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้นจะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด

กรณีสุดท้ายนี้ไม่จำต้องมีคำพิพากษาคดีใหม่มารองรับเสียก่อน ซึ่งพยานหลักฐานใหม่นี้ต้องบรรยายในคำร้องว่าในคดีก่อนนั้นพยานหลักฐานดังกล่าวไม่ได้นำสืบ จะเป็นพยานบุคคลพยานเอกสารก็ได้ แต่ต้องไม่นำพยานหลักฐานเดิมซึ่งได้สืบพยานกันมาแล้วมาสืบใหม่ต้องไม่ปรากฏในสำนวนศาลในคดีเดิมที่พิพากษาถึงที่สุดลงโทษผู้ต้องรับโทษ นอกจากนี้ยังต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่ชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีถึงขนาดถ้าได้นำสืบในคดีเดิมแล้วจะแสดงได้ว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด ดังนั้นพยานบอกเล่าหรือพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ หรือพยานหลักฐานนั้นเพียงแสดงให้เห็นถึงเหตุยกเว้นโทษหรือเหตุลดหย่อนโทษเท่านั้น ก็ไม่เป็นพยานที่สำคัญแก่คดี จะขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยอ้างเหตุพยานหลักฐานใหม่นี้ไม่ได้[206]

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เมื่อมีเหตุตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 โดยกฎหมายกำหนดให้ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีนั้นหรือศาลอื่นที่มีเขตอำนาจแทนศาลนั้น[207] โดยผู้ร้องต้องอ้างเหตุที่จะขอพิจารณาคดีใหม่โดยละเอียดชัดแจ้งแต่มิได้กำหนดเวลาที่จะต้องยื่นคำร้องไว้ แม้ผู้ต้องคำพิพากษาที่ได้รับโทษประหารชีวิตจะถูกประหารชีวิตไปแล้ว ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องแทนผู้รับโทษทางอาญาก็มีสิทธิยื่นคำร้องแทนเพื่อขอค่าทดแทนเพื่อการที่บุคคลใดต้องรับโทษทางอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด[208] หรือขอรับสิทธิที่บุคคลนั้นเสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้นคืนไว้ในคำร้องได้ และให้ศาลที่รับคำร้องทำการไต่สวนคำร้องว่ามีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่หรือไม่ เมื่อไต่สวนคำร้องแล้ว

---

[206] วิลาสินี รอตฤดี. (2548). **ปัญหาทางอาญาในการเยียวยาแก่จำเลยในการพิจารณาคดีที่ผิดพลาด.** หน้า 69-71.

[207] พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 8.

[208] พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 14.

ให้ศาลที่ไต่สวนคำร้องส่งสำนวนการไต่สวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังศาลอุทธรณ์ หากศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำร้องนั้นมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ศาลอุทธรณ์ก็จะมีคำสั่งรับคำร้องและสั่งให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ต่อไป แต่หากศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำร้องนั้นไม่มีมูล ศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่งยกคำร้อง คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด[209] ในการพิจารณาคดีอาญาที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่นั้น หากคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา กฎหมายกำหนดให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องพิจารณาและทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีเป็นผู้พิจารณา[210]

เมื่อพิจารณาถึงสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเปรียบเทียบกับสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลยุติธรรมในคดีอาญาทั่วไปที่จะสามารถยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่แล้ว เห็นว่ามีความเกี่ยวพันกัน โดยจะเห็นได้ว่ามูลเหตุที่จะยื่นคำร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 นั้น จะต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี โดยกรณีตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 (1) และ (2) จะต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุดเสียก่อน ส่วนกรณีตาม มาตรา 5 (3) เป็นกรณีที่พยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญในคดีนั้นมีอยู่แล้วแต่มิได้นำมาสืบในคดีเดิมที่ถึงที่สุดไปแล้วนั้น โดยพยานหลักฐานใหม่นั้นต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่ชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีถึงขนาดถ้าได้นำมาสืบในคดีเดิมแล้วจะแสดงได้ว่าจำเลยไม่มีความผิด[211] เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความหมายทำนองเดียวกับบทนิยามของคำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” ที่กำหนดไว้ในระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ข้อ 3 จึงมีปัญหาที่ต้องพิจารณา กล่าวคือ กรณีหากมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 (3) หรือมีกรณีตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 (1) และ (2) เกิดขึ้นหลังจากพ้นกำหนดเวลายื่นอุทธรณ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ผู้ต้องคำพิพากษาไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้ หรือกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง

---

[209] พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 10.

[210] พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 13.

[211] อดิเทพ ถิระวัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 47.

ตำแหน่งทางการเมืองใช้พยานหลักฐานใดเป็นหลักในการวินิจฉัยลงโทษผู้ต้องคำพิพากษาศาล ซึ่งท้ายที่สุดแล้วพยานหลักฐานนั้น หากกรณีเป็นพยานบุคคลก็เป็นพยานบุคคลที่คำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือหากเป็นพยานอื่นก็เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 (1) และ (2) ส่งผลให้ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ภายในกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 เนื่องจากตามพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดเงื่อนไขที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้เฉพาะคดีอาญาที่พิพากษาโดยศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเท่านั้น

4.2.2 แนวทางแก้ไขปัญหาความเกี่ยวพันระหว่างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 กับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526

จากปัญหาในข้อ 4.2.1 นั้น สามารถเสนอแนะแนวทางแก้ไขโดยกำหนดบทนิยามและเงื่อนไขของคำว่า “พยานหลักฐานใหม่” จึงควรแก้ไขโดยกำหนดในระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ข้อ 3 ว่า “พยานหลักฐานที่ผู้ต้องคำพิพากษาและคำสั่งจะสามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ จะต้องเป็นข้อที่เกี่ยวแก่ประเด็นแห่งคดี เช่น คดีที่มีความผิดอาญาต้องพิจารณาการกระทำของจำเลยครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่ คดีที่มีคำขอให้ทรัพย์ตกเป็นของแผ่นดินต้องพิจารณาว่าทรัพย์สินตามรายการที่ถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นผู้ถูกกล่าวหาได้มาอย่างไร ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่และทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ คดีที่กล่าวหาว่าจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ หรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบ ต้องพิจารณาว่าผู้ถูกกล่าวหาจงใจไม่ยื่นบัญชีหรือเอกสารประกอบหรือไม่ หรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบหรือไม่ เป็นต้น แต่ทั้งนี้พยานหลักฐานย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี ในกรณีที่คู่ความจะอุทธรณ์โต้แย้งการลงโทษของศาลต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีจำนวนสามคน”

กรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังได้ หากภายหลังปรากฏพยานหลักฐานใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้กระทำความผิด และควรได้รับบรรดาสิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน โดยใช้แนวทางตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 13 (2) ซึ่งบัญญัติว่า “.....ในกรณีที่คำพิพากษาถึงที่สุดในคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาและทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีพิจารณา เพื่อพิพากษายกคำร้อง หรือยกคำพิพากษาเดิมและพิพากษาว่าบุคคลนั้นมิได้กระทำความผิด.....” และตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 20 ซึ่งบัญญัติว่า “คำร้องให้ยื่นได้ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ปรากฏข้อเท็จจริงตาม มาตรา 5 หรือภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาในคดีเดิมถึงที่สุด แต่เมื่อมีพฤติการณ์พิเศษศาลจะรับคำร้องที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวนั้นไว้พิจารณาก็ได้”

ควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในหนึ่งปีนับแต่วันมีพยานหลักฐานใหม่ หรือภายในสิบปีนับแต่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้หลักเกณฑ์ในการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่และการพิจารณาวินิจฉัยพยานหลักฐานใหม่ ให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด” ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยผู้บริสุทธิ์ยื่นคำร้องโดยใช้ระยะเวลาเดียวกับระยะเวลาตามพระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526

ควรเพิ่มเติมให้มีระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การรื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ กรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช .... ว่า “พยานหลักฐานใหม่ หมายความว่าพยานหลักฐานที่เป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุซึ่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาศัยเป็นหลักในการวินิจฉัยพิพากษาลงโทษ และในภายหลังแสดงว่าพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุนั้นเป็นเท็จหรือเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบ จะแสดงว่าผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมิได้กระทำผิด” โดยกรณีนี้จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่จำเลยที่ไม่ได้กระทำความผิด ทำให้สามารถหาพยานหลักฐานมาหักล้างคำพิพากษาอันถึงที่สุดที่ตนมิได้กระทำความผิดได้

ควรเพิ่มเติมให้มีระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การรื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ กรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช .... ว่า "ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สามารถยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ได้ โดยยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้พิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้รับเลือกโดยมติที่ประชุมศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จำนวนสามคนเป็นผู้พิจารณาคำร้องดังกล่าว"

เพื่อให้ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาได้โดยไม่เกิดความเคลือบแคลงสงสัยในคำว่า "พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ" ดังนั้น ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 นั้นควรแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ข้อ 3 วรรคสุดท้าย ที่กำหนดบทนิยามและเงื่อนไขของคำว่า "พยานหลักฐานใหม่" ซึ่งแม้ระเบียบดังกล่าว ในข้อ 4 กำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า "พยานหลักฐานใหม่ที่จะยกขึ้นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกานั้นต้องเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญและผู้ต้องคำพิพากษาต้องไม่รู้ หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีอยู่ และจะต้องนำมาแสดงเพื่อประโยชน์ของตน ทั้งหากรับฟังพยานหลักฐานใหม่เช่นว่านั้นแล้วจะทำให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายกฟ้องหรือยก คำร้องได้" จะทำให้ความหมายของคำว่า "พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ" มีความชัดเจนขึ้น แต่ก็ยังไม่มีความชัดเจนว่าหากพยานหลักฐานที่อ้างขึ้นมาใหม่นั้น จะทำให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายกฟ้องในการกระทำความผิดบางข้อหาหรือยกคำร้องคำขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินบางรายการ เพราะนอกจากจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่ยังไม่เคยปรากฏในสำนวนคดีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์แล้ว ยังต้องเป็นพยานหลักฐานซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต้องตีความตามบทบัญญัติดังกล่าวว่าอะไรที่จะถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ

จึงควรแก้ไขโดยกำหนดในระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ว่าพยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญที่ผู้ต้องคำพิพากษาจะสามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้นั้นจะต้องเป็นข้อที่เกี่ยวแก่ประเด็นแห่งคดีเท่านั้น

แต่ทั้งนี้พยานหลักฐานย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี ซึ่งข้อเท็จจริงอื่นที่ใช้ประกอบดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษ หรือการรอการลงโทษให้จำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 นั้นไม่ใช่สาระสำคัญแห่งคดีที่จะนำมาอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา แต่หากคู่ความจะอุทธรณ์โต้แย้งการลงโทษของศาลต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีเสียก่อน

เนื่องจากพยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญในแต่ละคดีแต่ละฐานความผิดที่ขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นมีข้อเท็จจริงแตกต่างกันไป ในส่วนคดีที่มีความผิดอาญาข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญอันพึงได้รับการพิจารณาวินิจฉัย คือ การกระทำของจำเลยครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่ ส่วนคดีที่มีคำขอให้ทรัพย์ตกเป็นของแผ่นดินข้อเท็จจริงที่ควรได้รับการพิจารณาโดยถือว่าเป็นสาระสำคัญ คือ ทรัพย์สินตามรายการที่ถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นผู้ถูกกล่าวหาได้มาอย่างไร ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่และทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่และสำหรับคดีที่กล่าวหาว่าจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ หรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบ กรณีนี้ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ คือ ผู้ถูกกล่าวหาจงใจไม่ยื่นบัญชีหรือเอกสารประกอบหรือไม่ หรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบหรือไม่ ดังนั้นถ้อยคำของคำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” ควรจะให้ความหมายของข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญของคดีแต่ละกรณีให้ชัดเจนไม่ใช่เพียงการบอกอย่างกว้างๆ โดยไม่มีข้อเท็จจริงประกอบขยายความ

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ที่บัญญัติถึงเรื่องการอุทธรณ์คำพิพากษาของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหลักเกณฑ์ที่ผู้ต้องคำพิพากษาจะยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ต้องมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ โดยยื่นอุทธรณ์ได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น เห็นว่าพยานหลักฐานใหม่นั้นจะปรากฏขึ้นได้ยากในเวลาอันสั้นนี้ และพยานหลักฐานบางอย่างก็ไม่ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาโดยองค์คณะผู้พิพากษา หรือเป็นพยานหลักฐานที่ศาลได้พิจารณาแล้วแต่มิได้ให้น้ำหนักแก่พยานนั้น พยานหลักฐานดังกล่าวจึงเป็นพยานที่เคยเสนอต่อศาลมาแล้วก็ไม่สามารถนำพยานหลักฐานนั้นมาอุทธรณ์ได้ และหากมีพยานหลักฐานใหม่ที่สำคัญที่แสดงให้เห็นว่าผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมิได้กระทำความผิด ปรากฏขึ้นหลังจากพ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์แล้ว

และเป็นกรณีที่เข้าเงื่อนไขที่จะยื่นคำร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีดังกล่าวขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ดังนั้น ก็ควรให้โอกาสแก่ผู้ต้องคำพิพากษาที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเหมือนบุคคลทั่วไปที่มิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มิฉะนั้นจะเป็นการไม่เสมอภาคกันตามกฎหมาย ซึ่งหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 ที่ผู้ต้องคำพิพากษาในคดีอาญาทั่วไปอาจร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ มีดังนี้

1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่า เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้นจะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์การร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามพระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 ประกอบกับระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 เห็นว่ามีความเกี่ยวพันกัน เมื่อหลักการของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 ระบุว่าเพื่อให้กระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดีเป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม และเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา (Due process) และเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติที่รับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 14 วรรคห้า ที่ให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลสูงเพื่อทบทวนคำพิพากษาอีกครั้งนั้น ควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแม้จะมิได้ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือเคยยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแล้ว แต่ศาลไม่รับอุทธรณ์ไว้พิจารณาก็ตาม ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นก็มีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ หากมีข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อคุ้มครองหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของจำเลยในคดีอาญาให้ได้รับความเป็นธรรม

บทที่ 5
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากผลการศึกษาการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในเรื่องการอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถสรุปได้ว่า การทุจริตต่อหน้าที่ราชการหากใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามปกติอาจถูกอิทธิพลของนักการเมืองเข้าครอบงำและแทรกแซง ทำให้ไม่สามารถอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมได้ ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดีและไม่สามารถนำผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่กระทำความผิดมาลงโทษได้ทันถ่วงที ดังนั้นจึงมีแนวคิดปฏิรูปการเมืองเพื่อพัฒนาโครงสร้างการเมืองไทยให้มีประสิทธิภาพและมีเสถียรภาพ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงกำเนิดศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยเป็นศาลที่มีรูปแบบและโครงสร้างเช่นเดียวกับศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐของประเทศฝรั่งเศส โดยแต่เดิมนั้นคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นที่สุดไม่สามารถอุทธรณ์ได้ จึงไม่เป็นไปตามหลักการทบทวนคำพิพากษา ต่อมาประเทศไทยมีการทำรัฐประหารและยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันได้แก้ไขหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองบางประการ โดยได้เพิ่มหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งได้จะต้องมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญถึงจะสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ ทั้งนี้ต้องอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จากการศึกษาในเรื่องการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยสามารถสรุปปัญหาได้ ดังนี้

1) เมื่อศึกษาถึงบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม เรื่องสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งของผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาคดีอาญาซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 10 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) ข้อ 14 วรรคห้า ในเรื่องการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ตลอดจนข้อกล่าวหาในคดีอาญา และผู้ต้องโทษทางอาญาทุกคนมีสิทธิได้รับการพิจารณาทบทวนคำพิพากษาและโทษโดยศาลสูงสุดตามกฎหมายและต้องมีเวลาพอเพียงในการต่อสู้คดี ทั้งยังขัดหลักการพื้นฐานในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 5 บัญญัติว่า “ประชาชนชาวไทย ไม่ว่าแหล่งกำเนิด เพศหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน” และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” วรรคสาม “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สถานภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้”

จากบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม แม้จะกล่าวว่าผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งมีสิทธิอุทธรณ์ได้ก็ตาม แต่ก็บัญญัติไว้ให้เห็นว่าผู้ต้องคำพิพากษามีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้เท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาถึงหลักเกณฑ์การอุทธรณ์พบว่าเป็นการสร้างเงื่อนไขขึ้นมากมายและเป็นเงื่อนไขที่ไม่มีความชัดเจน ทั้งยังขัดกับหลักการดำเนินคดีอาญาสากล และขัดต่อหลักความเสมอภาคของบุคคลที่ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในระดับที่เท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม กำหนดให้ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ ถ้าปรากฏพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ จากกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะอุทธรณ์คำพิพากษาได้นั้นต้องปรากฏว่ามีพยานหลักฐานใหม่ การมีข้อจำกัดในเรื่องพยานหลักฐานใหม่ดังกล่าวนั้นเป็นเรื่องของการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง เกิดปัญหาว่ากฎหมายมิได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องคำพิพากษาในการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายได้ อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม กำหนดว่า ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้นั้นต้องกระทำภายในสามสิบวันนับแต่วัน ที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยหลักเกณฑ์ในการยื่นอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาที่กำหนดหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2551 ข้อ 5 ที่ออกโดยอาศัยอำนาจบทบัญญัติอำนาจรัฐธรรมนูญกำหนดให้ผู้ต้องคำพิพากษายื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เห็นว่าระยะเวลาที่กำหนด มีความเหมาะสมแล้ว แต่กรณีหากกำหนดเวลาสามสิบวันที่ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ผู้ต้องคำพิพากษามีพฤติการณ์พิเศษ หรือมีเหตุสุดวิสัย โดยเป็นเหตุที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้ต้องคำพิพากษาไม่อาจยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ได้เหมือนกับการยื่นอุทธรณ์ในคดีอาญาทั่วไปและบุคคลใดจะเป็นผู้พิจารณาสั่งคำร้องนั้นก็ยังเป็นปัญหาที่จะต้องพิจารณา

2) การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสามได้กำหนดเงื่อนไขในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งได้นั้น ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ คำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก เพราะจากการที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีระบบการค้นหาความจริงที่เป็นระบบไต่สวนศาลสามารถสืบหาพยานหลักฐานได้ด้วยตนเอง คู่ความมีสิทธินำเสนอพยานหลักฐานและโต้แย้งพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ตลอดการพิจารณาคดี และในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาจะนำพยานหลักฐานมาอุทธรณ์ได้ พยานหลักฐานนั้นต้องไม่เคยปรากฏในสำนวนคดีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์ และต้องเป็นพยานหลักฐานซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ทำให้เกิดปัญหาว่าอะไรที่จะถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ ดังนั้นตามความหมายของพยานหลักฐานใหม่ดังกล่าวจึงมีผลทำให้พยานหลักฐานที่ฝ่ายผู้ต้องคำพิพากษาเคยอ้างในบัญชีระบุพยานแล้ว แต่องค์คณะผู้พิพากษาอาจมิได้นำมาไต่สวนหรือนำมาไต่สวนแต่มิได้ให้น้ำหนักพยาน ก็ไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถนำมายกขึ้นใช้อ้างในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้

หากพิจารณาถึงระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 จะเห็นว่ามีความเกี่ยวพัน

ไปถึงพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 โดยจะเข้าเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติดังกล่าวเพื่อร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ต้องมีคดีเดิมที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษทางอาญาซึ่งหมายเฉพาะถึงคดีอาญาเท่านั้น และเป็นคดีอาญาที่พิพากษาโดยศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ทั้งจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 ดังนี้

(1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

(2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่า เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

(3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด

เมื่อพิจารณาถึงสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเปรียบเทียบกับสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลยุติธรรมในคดีอาญาทั่วไปแล้ว จะเห็นได้ว่ามูลเหตุที่จะยื่นคำร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 นั้นมีความหมายทำนองเดียวกับบทนิยามของคำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” ที่กำหนดไว้ในระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ข้อ 3 จึงมีปัญหาที่ต้องพิจารณากล่าวคือ กรณีหากมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 (3) หรือมีกรณีตาม มาตรา 5 (1) และ (2) เกิดขึ้นหลังจากพ้นกำหนดเวลายื่นอุทธรณ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ผู้ต้องคำพิพากษาไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้ หรือกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใช้พยานหลักฐานใดเป็นหลักในการวินิจฉัยลงโทษผู้ต้องคำพิพากษาศาลซึ่งท้ายที่สุดแล้วพยานหลักฐานนั้น หากกรณีเป็นพยานบุคคลก็เป็นพยานบุคคลที่คำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือหากเป็นพยานอื่นก็เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 (1) และ (2) ส่งผลให้ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ภายในกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 เนื่องจากตามพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดเงื่อนไขที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้เฉพาะคดีอาญาที่พิพากษาโดยศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเท่านั้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสามและวรรคสี่ ประกอบกับกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งทางข้อกฎหมายและในทางปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นไปโดยรวดเร็วเที่ยงธรรมต่อผู้ถูกดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้สมกับเจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และในขณะเดียวกันก็คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับความเป็นธรรมตามหลักของการทบทวนคำพิพากษา ดังนั้นผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะโดยจะได้นำเสนอแนวทางความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งสามารถเสนอข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

1) เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์สากลและการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของต่างประเทศประกอบแล้ว จึงมีความเห็นว่าเมื่อตามกระบวนการในการดำเนินคดีอาญาทั่วไปยังให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์คำพิพากษาทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เพื่อให้สิทธิในการคุ้มครองผู้ถูกดำเนินคดีอาญาให้มีความเสมอภาคกันตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 30 ได้บัญญัติไว้ จึงควรมีการเพิ่มเติมถึงหลักเกณฑ์ดังกล่าวลงไปในรัฐธรรมนูญ จึงให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ว่า “คู่ความที่ประสงค์จะอุทธรณ์คำพิพากษา อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด อีกทั้งเรื่องที่ผู้ต้องคำพิพากษาจะสามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้นั้น จะต้องเป็นข้อที่เกี่ยวแก่ประเด็นแห่งคดี แต่ทั้งนี้ย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี ในกรณีที่คู่ความจะอุทธรณ์โต้แย้งการลงโทษของศาลต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีจำนวนสามคน”

อนึ่ง ปัญหาของการอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งที่จะต้องกระทำภายในระยะเวลาสามสิบวัน นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสี่ว่า "เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องขอขยายระยะเวลาการอุทธรณ์ ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจออกคำสั่งเพื่อขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ เพื่อให้ดำเนินหรือหรือมิให้ดำเนินกระบวนพิจารณาใดๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น แต่การขยายเวลาเช่นว่านี้ให้พึงทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้นโดยต้องได้รับการอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีจำนวนสามคน"

2) หลักเกณฑ์ว่าด้วยการอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 นั้นควรแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ข้อ 3 วรรคสุดท้าย ที่กำหนดบทนิยามและเงื่อนไขของคำว่า "พยานหลักฐานใหม่" จึงควรแก้ไขโดยกำหนดในระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ข้อ 3 ว่า "พยานหลักฐานที่ผู้ต้องคำพิพากษาและคำสั่งจะสามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ จะต้องเป็นข้อที่เกี่ยวแก่ประเด็นแห่งคดี เช่น คดีที่มีความผิดอาญาต้องพิจารณาการกระทำของจำเลยครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่ คดีที่มีคำขอให้ทรัพย์ตกเป็นของแผ่นดินต้องพิจารณาว่าทรัพย์สินตามรายการที่ถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นผู้ถูกกล่าวหาได้มาอย่างไร ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่และทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ คดีที่กล่าวหาว่าจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบหรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบ ต้องพิจารณาว่าผู้ถูกกล่าวหาจงใจไม่ยื่นบัญชีหรือเอกสารประกอบหรือไม่ หรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบหรือไม่ เป็นต้น แต่ทั้งนี้พยานหลักฐานย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี ในกรณีที่คู่ความจะอุทธรณ์โต้แย้งการลงโทษของศาลต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีจำนวนสามคน"

กรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังได้ หากภายหลังปรากฏพยานหลักฐานใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้กระทำความผิด และควรได้รับบรรดาสิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน โดยใช้

แนวทางตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 13 (2) ซึ่งบัญญัติว่า “.....ในกรณีที่คำพิพากษาถึงที่สุดในคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาและทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีพิจารณา เพื่อพิพากษายกคำร้อง หรือยกคำพิพากษาเดิมและพิพากษาว่าบุคคลนั้นมิได้กระทำความผิด.....” และตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 20 ซึ่งบัญญัติว่า “คำร้องให้ยื่นได้ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ปรากฏข้อเท็จจริงตามมาตรา 5 หรือภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาในคดีเดิมถึงที่สุด แต่เมื่อมีพฤติการณ์พิเศษศาลจะรับคำร้องที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวนั้นไว้พิจารณาก็ได้”

ควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคห้า เป็นว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในหนึ่งปีนับแต่วันมีพยานหลักฐานใหม่ หรือภายในสิบปีนับแต่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้หลักเกณฑ์ในการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่และการพิจารณาวินิจฉัยพยานหลักฐานใหม่ ให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด”

ควรเพิ่มเติมให้มีระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การรื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ กรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช .... ว่า “พยานหลักฐานใหม่ หมายความว่าพยานหลักฐานที่เป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุซึ่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาศัยเป็นหลักในการวินิจฉัยพิพากษาลงโทษ และในภายหลังแสดงว่าพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุนั้นเป็นเท็จหรือเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบ จะแสดงว่าผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมิได้กระทำผิด”

ควรเพิ่มเติมให้มีระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การรื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ กรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช .... ว่า “ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สามารถยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ได้ โดยยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง

ทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้พิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้รับเลือกโดยมติที่ประชุมศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จำนวนสามคนเป็นผู้พิจารณาคำร้องดังกล่าว”

อนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่า เหตุที่ประเทศไทยต้องบัญญัติกฎหมายเคร่งครัดและมีกระบวนการพิจารณาคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้รับการชี้มูลว่ากระทำความผิด สาเหตุอาจสืบเนื่องมาจากกรณีศึกษาดังที่ผู้เขียนจะกล่าวนี้ ดังนั้นผู้เขียนจึงขอเสนอข้อควรพิจารณาและคำเสนอแนะกรณีหลักเกณฑ์ว่าด้วยการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเด็น ทางด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา ดังต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มีเจตนารมณ์ในการให้โอกาสแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ ซึ่งจากเดิมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นั้นให้ถือคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นที่สุดไม่สามารถอุทธรณ์ได้ ซึ่งเป็นที่เคลือบแคลงสงสัยแก่บุคคลทั่วไปว่าเป็นการขัดต่อหลักการทบทวนคำพิพากษาของศาลในแต่ละชั้นนั้น ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน จึงเปิดโอกาสให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ โดยมีเงื่อนไขในการอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาว่า ผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะอุทธรณ์คำพิพากษาได้ ต้องมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ แต่ทั้งนี้จะต้องอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษา ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวเป็นการตั้งเงื่อนไขที่ขัดต่อความสะดวกในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง เนื่องจากมีลักษณะที่เป็นการแสดงให้เห็นเพียงว่ามีหลักเกณฑ์ให้อุทธรณ์เพิ่มเข้ามาโดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่แท้จริงแล้วในทางปฏิบัติเป็นการยากที่ข้อเท็จจริงจะปรากฏขึ้นภายใน 30 วัน ที่ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถยื่นอุทธรณ์ได้ อันเป็นการขัดขวางมิให้ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าสามารถอุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น

ผู้เขียนมีความเห็นว่าเหตุที่ประเทศไทยไม่สามารถที่จะให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาได้อย่างประเทศอังกฤษ ประเทศแคนาดา ประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ได้นั้น มีรายละเอียดที่พึงศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องสัญลักษณ์พิเศษของมนุษย์แต่ละสังคม เพราะการศึกษาสังคมแต่ละประเทศต้องพิจารณาสัญลักษณ์พิเศษแห่งสังคมของประเทศนั้นๆ

เป็นการเฉพาะ มิฉะนั้นอาจลุ่มหลงเอาลักษณะของสังคมอื่นมาเป็นลักษณะของสังคมตน อันเป็นการทำให้การวินิจฉัยปัญหาแห่งสังคมของตนผิดพลาด สิ่งที่สำคัญที่พึงมีในสังคม คือ ความคิดที่เป็นพื้นฐานว่า ความดี ความซื่อสัตย์คืออะไร เพราะเป็นสิ่งที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสมควรต้องมีมากกว่าบุคคลโดยทั่วไป ถ้าผู้ที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน ทำหน้าที่แทนคนทั้งประเทศมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อประเทศชาติ มีความจริงใจต่อประชาชนที่ลงคะแนนเลือกตนเข้ามาทำหน้าที่แทนนั้น สังคมก็จะสามารถดำเนินไปได้อย่างปกติสุข เพราะเมื่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีแนวความคิดที่ซื่อสัตย์สุจริตก็จะนำไปสู่ทางปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักความถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย ต้องมีพื้นฐานมาจากความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งหากเป็นได้ดั่งนี้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็หาจำเป็นต้องมีไม่

แต่ที่ประเทศไทยจำเป็นต้องมีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ก็เนื่องจากพฤติกรรมการกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศไทยต่างไปจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศอังกฤษ ประเทศแคนาดา ประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งผู้เขียนใคร่เสนอคำวิเคราะห์อันควรพิจารณาถึงความเหมือนและหรือความแตกต่างทางสภาวะสังคมประเทศไทยกับสังคมของประเทศนั้นๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความเชื่อ ศาสนา ประวัติศาสตร์ การศึกษา อันมีผลต่อการจัดสรรขบวนการยุติธรรมว่าเหตุใดประเทศไทยถึงจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้

(1) จริยธรรมทางการเมือง เมื่อพิจารณานักการเมืองของต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ นักการเมืองของทั้งสองประเทศนี้เมื่อมีความผิดหรือมีการกระทำใดที่เป็นการเสื่อมเสียต่อเกียรติยศ ชื่อเสียง แม้ยังไม่มีการยื่นเพื่อถอดถอนหรือฟ้องคดี นักการเมืองผู้นั้นก็แสดงความรับผิดชอบโดยการประกาศขอโทษ หรือพิจารณาตนเองด้วยการลาออกจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือกรณีประเทศอังกฤษที่พัฒนาระบบความรับผิดชอบร่วมกันขึ้นมา เมื่อมีการยื่นไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะหรือรายบุคคล ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศอังกฤษก็พิจารณาตนออกจากตำแหน่ง แต่เมื่อมาพิจารณาถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศไทยแล้วพบว่าเมื่อมีการกระทำใดที่เป็นความผิดหรือเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของไทยส่วนใหญ่มิได้ออกมาแสดงความรับผิดชอบ ตรงกันข้ามนักการเมืองบางคนกลับใช้ถ้อยวลีวาจาโต้ตอบข้อกล่าวหาเสมือนหนึ่งไม่เคยมีอะไรเกิดขึ้นกับตนหรือตอบแบบ “ขอไปที” เพื่อนำเรื่องนี้ไปกลบเรื่องนั้นแล้วสุดท้ายเรื่องไม่เหมาะสมไม่ถูกต้องที่ตนกระทำไว้ก็เงียบหายไป ท้ายที่สุดแล้วก็ไม่มีความคืบหน้าหรือแสดงความรับผิดชอบอย่างไรต่อประชาชนและต่อสังคม

(2) สังคมวัฒนธรรม สังคมประเทศไทยเป็นสังคมระบบอุปถัมภ์ คนที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่สำคัญต่อชาติบ้านเมืองจะมีบุคคลเข้าพบและเสนอผลประโยชน์ให้ เพื่อแลกเปลี่ยนกับความสำเร็จของการงานหรือเพื่อมีอภิสิทธิ์เหนือบุคคลอื่น ทำให้สังคมไทยให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ที่สามารถให้คุณให้โทษแก่คนอื่นได้ การเข้ารับราชการในสมัยก่อนจะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้ทรงอิทธิพลจึงจะสามารถเข้ารับราชการหรือมีตำแหน่งหน้าที่ใหญ่โตได้ ดังนั้นการให้ของกำนัล การให้สินบนและการฝากฝังกันจึงเป็นลักษณะสำคัญของระบบอุปถัมภ์ซึ่งถูกปลูกฝังรากลึกในสังคมไทยให้มีการช่วยเหลือพวกพ้อง เครือญาติ รวมทั้งการถือหลักกตัญญู รู้คุณ เคารพผู้ใหญ่ ทำให้เกิดปัญหาจนไม่สามารถแยกเรื่องส่วนตัวกับเรื่องส่วนรวมออกจากกัน ก่อให้เกิดเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนในการบริหาร ด้วยเหตุนี้คนไทยจึงไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์หากความคิดเห็นของตนไปขัดแย้งกับความคิดของผู้มีอำนาจ พฤติกรรมดังกล่าวกลายเป็นวัฒนธรรมประจำชาติยากที่จะแก้ไขได้ แต่สำหรับประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นประเทศที่มีสภาพสังคมเป็นอิสระแก่กันมาเป็นเวลานับร้อยปี ความเชื่อถือตนเอง การเคารพตนเองมีมากกว่าสังคมแบบประเทศไทย ความช่วยเหลืออุปถัมภ์ค้ำจุนระหว่างบุคคลในสังคมมีน้อย ด้วยเหตุนี้การแสดงความคิดเห็นจึงไม่ขึ้นตรงต่อใคร

(3) ประวัติศาสตร์ การที่ประเทศไทยเป็นชาติเอกราชมาเป็นระยะเวลายาวนานทำให้คนในชาติมีความรู้สึกเป็นชาตินิยมน้อยไป การต่อสู้หรือการหลั่งเลือดเพื่อความเป็นเอกราชของชาติไม่เคยปรากฏในประวัติศาสตร์มานานกว่า 200 ปี สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของพลเมือง เพราะหากพิจารณาอุปนิสัยประจำชาติ จะเห็นว่า คนไทยเป็นชาติที่ชอบสบายๆ มีชีวิตเรื่อยๆ ไม่เร่งรีบ ขาดความกระตือรือร้น ซึ่งผิดกับประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ เพราะทั้งสองประเทศมีประวัติศาสตร์การต่อสู้ ต่อต้านผู้รุกรานมาเป็นระยะเวลาติดต่อกันหลายร้อยปี ความรู้สึกนึกคิด ความเป็นชาตินิยมจึงมีอยู่เต็มเปี่ยม นักการเมืองไทยจึงต่างไปจากนักการเมืองในประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ กล่าวคือ นักการเมืองไทยขาดความรักชาติ หากจะให้นักการเมืองของไทยสละชีพเพื่อชาติ เช่นอย่างนักการเมืองประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศเกาหลีใต้นั้น คงจะเป็นการยากที่จะเกิดขึ้นได้ แต่ก็ไม่ควรสิ้นหวัง เพราะทุกสังคมมีประวัติศาสตร์เป็นการเฉพาะของตน นักการเมืองปัจจุบันพึงต้องระมัดระวังพฤติการณ์และการกระทำของตนมากขึ้น ทั้งนี้เพราะปัจจุบันการสื่อสารโทรคมนาคมมีความทันสมัยมากขึ้นกว่าในอดีต หากนักการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยังคงยึดถือพฤติกรรมเดิมๆ คือยังคงทุจริต ฉ้อราษฎร์บังหลวงอยู่อย่างไม่จบสิ้น วันหนึ่งสังคมประวัติศาสตร์คงต้องจารึกถึงการกระทำอันผิดคลองธรรม พร้อมกับขยายผลให้เป็นที่รับรู้ของบุคคลทั่วไปอย่างรวดเร็ว เมื่อถึงวันนั้นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะอยู่อย่างปกติสุขได้อย่างไร

(4) การศึกษา มีคนไทยจำนวนมากที่ยังขาดการศึกษา ส่งผลให้ไม่รู้เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของนักการเมืองที่เข้ามากอบโกยผลประโยชน์โดยอ้างผลการเลือกตั้งของเสียงข้างมากจากประชาชน ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในอันที่จะส่งเสริมให้นักการเมืองมีคุณธรรมด้วย เพราะไม่ใช่ทุกคนที่มีการศึกษาจะเป็นคนดี แต่คนดีจะต้องเป็นผู้มีจิตสำนึกมีคุณธรรม ทั้งจะต้องศึกษาให้รู้เท่าทันสื่อสารมวลชนในยุคโลกาภิวัฒน์ เพราะปัจจุบันนี้มีสิ่งบอกเหตุว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมุ่งที่จะใช้อำนาจควบคุมสื่อสารมวลชน เพื่อความได้เปรียบคู่ต่อสู้ทางการเมืองฝ่ายตรงข้าม เพื่อที่จะได้ครอบครองประเทศ คนไทยมีลักษณะที่ไม่ชอบการอ่านแต่ชอบความสะดวกจากการดูมากกว่าการอ่าน จึงจะหาบุคคลที่ใฝ่หาความรู้ด้วยการอ่านและวิเคราะห์ข่าวสารหนังสือพิมพ์น้อย ส่วนใหญ่ชอบที่จะรับรู้ข่าวสารหรือสื่อจากการดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ หรือใช้อินเตอร์เน็ต หากประเทศชาติของเราไม่สามารถติดอาวุธทางปัญญาให้กับราษฎรได้ เราก็มิอาจที่จะควบคุมนักการเมืองที่ทรยศต่อชาติได้อย่างแน่นอน

จากที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ข้อควรพิจารณาและคำเสนอแนะกรณีหลักเกณฑ์ว่าด้วยการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้วข้างต้น ผู้เขียนขออัญเชิญพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า

"ในบ้านเมืองนั้นมีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครที่จะทำให้คนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อยจึงเป็นการมิใช่ทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้"

พระบรมราโชวาทนี้เป็นพระบรมราโชวาทที่ถูกต้องแท้จริงสามารถนำมาใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย แต่การเลือกบุคคลใดมาเป็นผู้แทนประชาชนก็เป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนคนนั้น ไม่มีใครสามารถไปกำหนดหรือบังคับให้ประชาชนคนใดเลือกผู้แทนคนใดได้ ดังนั้นประชาชนชาวไทยทุกคน จึงควรที่จะรู้เท่าทันผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ควรศึกษาถึงภูมิหลังความเป็นมาและเป็นไปของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนนั้น ศึกษาสังคม วัฒนาธรรม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจอย่างมีความรู้ไร้ซึ่งอคติ และควรใช้ความคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งในการเลือกคนดี คนมีความสามารถ คนที่มีหิริโอตตัปปะมาบริหารปกครองประเทศ เพื่อความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงจะได้เกิดมีแก่ประเทศไทยสืบไป

บรรณานุกรม

DPU

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กิติพงษ์ กิติยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ และฉัตรวสา ฉัตรไพบูลย์ แปล. (ม.ป.ป.). **มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.** กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.

กุลพล พลวัน. (2544). **การบริหารกระบวนการยุติธรรม.** กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

โกเมน ภัทรภิรมย์. (2531). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา:วิธีพิจารณาชั้นศาล** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มิตรนราการพิมพ์.

เข็มชัย ชุติวงศ์. (2541). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2546). **4 ปี ป.ป.ช. สังคมได้อะไร เผยแพร่ภารกิจ เนื่องในโอกาสวันก่อตั้งสำนักงาน ป.ป.ช. ครบรอบ 4 ปี 18 พฤศจิกายน 2546**. กรุงเทพฯ: ศรีอนันต์การพิมพ์.

_____. (2552-2553). **ผลงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตุลาคม 2552-มิถุนายน 2553.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและสันติภาพ. (ม.ป.ป.). **เอกสารสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ.** กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้ง.

คณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ. (2540). **รายงานการประชุมคณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ** วันที่ 3 พฤษภาคม-24 กรกฎาคม 2540 (ครั้งที่ 25-27) ในวันที่ 25 มิถุนายน 2540. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร..

คณะกรรมาธิการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์จดหมายเหตุและตรวจรายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ สำนักกรรมาธิการ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2550). **เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.** กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

คณะกรรมาธิการและการยุติธรรมวุฒิสภา. (2543). **องค์กรและกระบวนการตรวจสอบการทุจริตและการดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง** เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการเวทีความคิดเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย ณ สถาบันกฎหมายอาญา. กรุงเทพฯ: สถาบันกฎหมายอาญา

คณิต ณ นคร. (2539). **กฎหมายอาญาภาคความผิด** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2540). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.** กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ณรงค์ ใจหาญ. (2544). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1.** กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.

_____. (2547). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 8)**.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

จรัญ ภักดีธนากุล. (2543). **"กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน" คำบรรยายรายชั่วโมงของเนติบัณฑิตยสภา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา**.**

จรัญ โฆษณานันท์. (2545). **สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมายและความเป็นจริงทางสังคม.** กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2538). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง เล่ม 1.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ฐานันท์ วรรณโกวิท. (2552). **ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** กรุงเทพฯ: ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.

เทพ อิงคสิทธิ์. (2551). **การไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาของศาลฎีกา กรณีศึกษา:ข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาอันไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา** ลักษณะวิชาการเมือง หลักสูตร ปรอ.รุ่น 21**.** กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2521). **ศาลกับพยานบุคคล.** กรุงเทพฯ: นำอักษรการพิมพ์.

_____. (ม.ป.ป.). **ระบบกฎหมายอังกฤษ.** กรุงเทพฯ: ม.ป.ส.

ธีสุทธิ์ พันธ์ฤทธิ์. (2549). **กฎหมายลักษณะพยาน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

นิยม รัฐอมฤต และคณะ. (2549). **กระบวนการไต่สวนและการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งในระดับสูง: ในอำนาจหน้าที่ของ ป.ป.ช..** กรุงเทพฯ: เอ.พี.กราฟิค ดีไซค์และการพิมพ์.

นักศึกษาหลักสูตรธรรมาภิบาลกับการพัฒนาด้านการบริหารสำหรับเจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. กลุ่มที่ 1. (2548). **แนวทางในการดำเนินการปราบปรามการทุจริตต่อหน้าที่สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเปรียบเทียบ ไทย ฮ่องกง เกาหลี.** กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2540). **หนังสือรวบรวมบทความเนื่องในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์ ดร.ประยูร กาญจนดุล.** กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

_____. (ผู้แปล). (2549). **คำแปลรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ.1958** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

นัยนา เกิดวิชัย. (2541). **กฎหมายปกครอง.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร.

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2543). **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____. (2545). **การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____. (2547). **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ** (พิมพ์ครั้งที่ 2)**.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538)**. ระบบการตรวจสอบการทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง (Impeachment)** (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปัญญา สุทธิบดี. (2547). **กฎหมายลักษณะพยาน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประพันธ์ ทรัพย์แสง. (2548). **การค้นหาความจริงของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง: แนวทางปัญหาสู่ความเป็นระบบไต่สวนเต็มรูปแบบ** หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง วิทยาลัยการยุติธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.

ปรีดี เกษมทรัพย์. (2543). **นิติปรัชญา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรชัย เลื่อนฉวี. (2552). **กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

พรเพชร วิชิตชลชัย. (2542). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน.** กรุงเทพฯ: เกนโกรว.

ไพโรจน์ วายุภาพ. (2543). **วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** ปทุมธานี: พรรัตน์.

โภคิน พลกุล. (2525). **หลักกฎหมายมหาชน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มารุต บุนนาค. (2550). **สิทธิพื้นฐานในคดีอาญา.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

มนตรี รูปสุวรรณ และคนอื่น ๆ. (2540). **เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา และวุฒิพงษ์ เวชยานนท์. (2541). **คำอธิบายลักษณะพยานหลักฐาน.** กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2540). **ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานในกฎหมายมหาชน.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____ . (2543). **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540** (พิมพ์ครั้งที่ 2)**.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

วรรณชัย บุญบำรุง. (2548). **หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 2.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

วิชัย ศรีรัตน์. (2543). **พัฒนาการของสิทธิมนุษยชนในสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ. (ม.ป.ป.). **การสร้างเสริมมาตรการเพื่อสัมฤทธิผลในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ** (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. (2546). **ข้อควรรู้เกี่ยวกับศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** กรุงเทพฯ: อาร์ตโปเกรส.

สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. (2540). **สารานุกรมกระบวนการยุติธรรมนานาชาติ.** กรุงเทพฯ: เซเว่นพริ้นติ้งกรุ๊ป.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2538). **การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา** (พิมพ์ครั้งที่ 3)**.** กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สมพร พรหมหิตาธร. (2546). **การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

สมยศ เชื้อไทย. (2535). **หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป.** กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.

สุนัย มโนมัยอุดม. (ม.ป.ป.). **ระบบกฎหมายอังกฤษ.** กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์.

สุรพล นิติไกรพจน์ และคณะ. (2546). **คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ** (รายงานการวิจัย)**.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2545). **การดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____. (2548). **คำอธิบายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ.2547.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____. (2549). **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง ตัวบท คำอธิบาย และเอกสารอ้างอิงเรียงมาตรา.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

โสภณ รัตนากร. (2543). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน.** กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

_____. (2549). **คำอธิบายพยาน.** กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

สำนักกำกับและตรวจสอบ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (ม.ป.ป.). **พัฒนาการองค์กรอิสระในประเทศไทย กรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช..** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

หยุด แสงอุทัย. (2520). **กฎหมายอาญาภาคทั่วไป.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนันต์ จันทรโอภากร. (2525). **กฎหมายลักษณะพยาน.** กรุงเทพฯ: ธีรานุสรณ์การพิมพ์.

อดิเทพ ถิระวัฒน์. (2552). **สิทธิในการอุทธรณ์ของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง** หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) วิทยาลัยการยุติธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.

อภิรดี โพธิ์พร้อม และคณะ. (2550). **ปัญหาความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนได้รับ** (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.

อุดม รัฐอมฤต. (2551). **ระบบการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ** หลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักบริหารระดับสูง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

บทความ

ณรงค์ฤทธิ์ เพชรฤทธิ์. (2550, พฤษภาคม-สิงหาคม). “วิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.” **ดุลพาห, 54, 2.** หน้า 167-186.

นิติพันธุ์ ประจวบเหมาะ. (2548). “การป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี.” **จุลสารจารึกสุจริต, 5, 14.** หน้า 14-15.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2536, มกราคม). “ระบบการควบคุมฝ่ายปกครองโดยศาลในประเทศอังกฤษ.” **วารสารกฎหมาย, 14, 1.** หน้า 32.

ภูริชญา วัฒนรุ่ง. (2544). “กฎหมายมหาชน: การควบคุมการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง.” **รามฯ รพี 44 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.** หน้า 151.

วัส ติงสมิตร. (2551, มกราคม-เมษายน). “การดำเนินคดีแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับปัญหาการขัดต่อหลักความเสมอภาคและพันธกรณีระหว่างประเทศ.” **ดุลพาห, 55, 1.** หน้า 148-188.

สนิท ตระกูลพรายงาม. (2550, ตุลาคม-พฤศจิกายน). “ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คืออะไร?.” **วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์, 2, 1.** หน้า 14-17.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2543, มิถุนายน). “หลักความเสมอภาค.” **วารสารนิติศาสตร์, 30, 2.** หน้า 163.

วิทยานิพนธ์

กชวรรณ จันทร์เณร. (2544). **การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กานดา สิริฤทธิภักดี. (2538). **การนำระบบอิมพิชเมนต์มาใช้ในประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกียรติศักดิ์ พุฒพันธุ์. (2546). **การแก้ไขทบทวนคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คณิน วงศ์ใหญ่. (2549). **ปัญหาในการตีความพยานหลักฐานใหม่ศึกษาเปรียบเทียบการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่กับการสอบสวนซ้ำ.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เด่นเดือน เชษฐสุมน. (2539). **การดำเนินคดีกับเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชัย ภูรีเสถียร. (2541). **หลักการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในชั้นศาล.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประเสริฐ โหล่วประดิษฐ์. (2545). **ปัญหาการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง : ศึกษากรณีหลักการทบทวนคำพิพากษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

วิลาสินี รอตฤดี. (2548). **ปัญหาทางอาญาในการเยียวยาแก่จำเลยในการพิจารณาคดีอาญาที่ผิดพลาด.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กฎหมาย

ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543. (2543, 30 มิถุนายน). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่มที่ 117, ตอนที่ 63 ก. หน้า 23.

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช 2477. (2478, 20 มิถุนายน). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่มที่ 52, ตอนที่ -. หน้า 723.

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477. (2478, 10 มิถุนายน). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่มที่ 52, ตอนที่ -. หน้า 598.

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2543. (2543, 18 พฤษภาคม). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่มที่ 117, ตอนที่ 44 ก. หน้า 1.

พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526. (2526, 7 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่มที่ 100, ตอนที่ 55. หน้า 1.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 พุทธศักราช 2550. (2550, 3 สิงหาคม). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่มที่ 124, ตอนที่ 39 ก. หน้า 1.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542. (2542, 17 พฤศจิกายน). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่มที่ 116, ตอนที่ 114 ก. หน้า 1.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542. (2542, 14 กันยายน). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่มที่ 116, ตอนที่ 81 ก. หน้า 18.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (2540, 11 ตุลาคม). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่มที่ 114, ตอนที่ 55 ก. หน้า 1.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (2550, 24 สิงหาคม). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่มที่ 124, ตอนที่ 47 ก. หน้า 1.

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551. (2551, 27 มิถุนายน). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่มที่ 125, ตอนที่ 83 ก. หน้า 9.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2552). คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ชี้ไม่มีมูลคดี โฆสิตเอื้อประโยชน์ผาแดง. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2555, จาก **http://www.bangkokbiznews.com/home/news/politics/politics/2009/01/21/news_8869.php**

ฐานข้อมูลการเมืองการปกครองสถาบันพระปกเกล้า. (2553). สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2555, จาก **http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php/**

ไทยโพสต์. (2552). คดีแรก "รธน.มาตรา 278" ศาลฎีกาไม่รับอุทธรณ์ "วัฒนา อัศวเหม". สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2555, จาก **http://www.thaipost.net/news/060509/4218.**

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2554). กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2554, จาก **http://en.wikipedia.org/wiki/International_Covenant_on_Civil_and_Political_Rights.**

ASTV ผู้จัดการออนไลน์. (2554). "กล้านรงค์" ชี้ อัยการทำคดีเลี่ยงภาษี "หญิงอ้อ" จบเห่-แถมไม่ฟ้อง "นพดล" ผิด ม.190. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2555, จาก **http://www.manager.co.th/Politics/Viewnews.aspx?NewsID=9540000122372**

MCOT เว็บไซค์ทีวียอดเยี่ยม. (2554). "นพ.ประกิต" โล่งอก ป.ป.ช.ชี้ไม่มีมูลผิดทุจริตขณะเป็นรองประธานบอร์ด สสส. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2555, จาก **http://www.mcot.net/cfcustom/cache_page/225164.html**

Sanook News. (2552). ป.ป.ช.ชี้ไม่มีมูล. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2555, จาก **http://news.sanook.com/843953/**

ภาคผนวก

DPU

ส่วนหนึ่งของคำตัดสินของ
ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
มีมติไม่รับอุทธรณ์คดีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ตัดสินจำคุก นายวัฒนา อัศวเหม อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
ในคดีทุจริตที่ดินคลองด่าน[197]
ตามคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
วันที่ 9 เดือน กรกฎาคม พุทธศักราช 2551
คดีหมายเลขดำที่ อม. 2/2550 คดีหมายเลขแดงที่ อม. 2/2551

ระหว่าง	อัยการสูงสุด	โจทก์
	นายวัฒนา อัศวเหม	จำเลย

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 148 ให้ลงโทษจำคุกจำเลย 10 ปี ริบพระเครื่องผงสุพรรณเลี่ยมทองคำจำนวน 1 องค์ ของกลาง ส่วนที่โจทก์ขอให้นับโทษจำเลยในคดีนี้ต่อกับโทษของจำเลยที่ 11 ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ อ.4502/2549 ของศาลอาญานั้น เนื่องจากยังไม่ปรากฏว่า ศาลได้มีคำพิพากษาคดีดังกล่าว คำขอส่วนนี้จึงให้ยกเสีย

คดีสืบเนื่องมาจากโจทก์ฟ้องกล่าวหาว่า จำเลยใช้อำนาจในตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีโดยมิชอบ ข่มขืนใจ หรือจูงใจ เพื่อให้บุคคลใดมอบให้หรือหามาให้ซึ่งทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่ตนเองหรือผู้อื่น ด้วยการบังคับซื้อที่ดินในท้องที่ตำบลบางเหี้ย (คลองด่าน) อำเภอบางเหี้ย (บางบ่อ) จังหวัดสมุทรปราการ จากราษฎรหลายรายกับข่มขืนใจหรือจูงใจและเป็นผู้ใช้ด้วยการบังคับ ขู่เข็ญ จ้าง วานหรือยุยงส่งเสริมหรือกระทำโดยวิธีการอื่นใด ให้ผู้มีชื่อซึ่งเป็นข้าราชการสังกัดกรมที่ดินและกรมการปกครอง ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือโดยทุจริต ในการออกโฉนดที่ดินสำหรับที่ดินดังกล่าวรวม 5 แปลงโดยมิชอบด้วยระเบียบและกฎหมาย และจำเลยมอบพระเครื่องผงสุพรรณเลี่ยมทองคำแก่ข้าราชการผู้มีชื่อ เพื่อตอบแทนในการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบดังกล่าว

---

[197] ไทยโพสต์. (2552). คดีแรก “รธน.มาตรา 278” ศาลฎีกาไม่รับอุทธรณ์ “วัฒนา อัศวเหม”. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2555, จาก **http://www.thaipost.net/news/060509/4218**.

ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33, 84, 148, 157 ริบพระเครื่องผงสุพรรณเลี่ยมทองคำของกลาง และนับโทษจำเลยต่อจากโทษของจำเลยที่ 11 ในคดีหมายเลขดำที่ อ.4502/2549 ของศาลอาญา

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พิจารณาแล้วพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 148 ให้ลงโทษจำคุก 10 ปี ริบพระเครื่องผงสุพรรณเลี่ยมทองคำของกลาง คำขออื่นให้ยก

จำเลยยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าจำเลยมีนายไพฑูรย์ สุนทรวิภาต, นายวีระ รอดเรือง, นายวิเชียร รัตนพีระพงศ์, พลตำรวจตรียงยุทธ สาระสมบัติ, นายกำธร จันทรแสง, นายประพันธ์ ชลวีระวงศ์, นายอุบล เอื้อศรี, นายสมมาตร ดลมินทร์, นายคมชิต วิชญะเดชา, หม่อมหลวงพีพล นพวงศ์, นายสุทัศน์ ธรรมรักคิด, นายวีระวงศ์ สุวรรณวานิช, นายบุญเชิด คิดเห็น, นายจำเนียร ปานพุ่มชื่น, นายสมบัติ เลาประเสริฐ, ท่านเจ้าคุณพิพิธธรรมสุนทร และพลตรีชิณเสน ทองโกมล เป็นพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ

องค์คณะพิจารณาอุทธรณ์บันทึกความเห็นสรุปสำนวนเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าพยานหลักฐานที่จำเลยยกขึ้นอ้างในอุทธรณ์ไม่ใช่พยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ และไม่ใช่พยานหลักฐานที่จำเลยไม่รู้หรือมีเหตุอันควรรู้ว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีอยู่ อุทธรณ์ของจำเลยจึงไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 278 วรรคสาม ประกอบระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ข้อ 3 และ 4 ไม่ควรที่จะรับอุทธรณ์ของจำเลยไว้พิจารณาที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นด้วยกับความเห็นสรุปสำนวนที่องค์คณะพิจารณาอุทธรณ์เสนอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา โดยแยกพิจารณาพยานหลักฐานที่จำเลยยกขึ้นอ้างเพื่อคัดค้านคำวินิจฉัยของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในแต่ละประเด็นรวม 3 ประเด็น ดังนี้

1. พยานหลักฐานในประเด็นว่า การออกโฉนดที่ดินพิพาทชอบด้วยระเบียบและกฎหมายหรือไม่

1.1 นายไพฑูรย์ สุนทรวิภาต พยานเป็นอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการช่วงปี พุทธศักราช 2533 ถึงปี พุทธศักราช 2537 จำเลยอ้างเป็นพยานเพื่อเสนอข้อเท็จจริงว่า เมื่อวันที่ 5 มกราคม พุทธศักราช 2531 คณะรัฐมนตรีมีมติให้ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้แก่ราษฎรในบริเวณที่ดินที่พิพาท เมื่อกรมที่ดินได้แจ้งมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวให้ทราบแล้ว จังหวัดสมุทรปราการได้ส่งหนังสือแจ้งให้สำนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการทราบและปฏิบัติตามมติของคณะรัฐมนตรีที่มีอยู่อย่างเคร่งครัด

ได้มีการออกโฉนดที่ดินให้แก่เจ้าของที่ดินรายอื่นหลายรายโดยไม่ปรากฏว่ามีข้อขัดข้องหรือขัดแย้งของราษฎรในพื้นที่แต่อย่างใด การออกโฉนดที่ดินพิพาทเป็นการดำเนินการตามมติของคณะรัฐมนตรีดังกล่าวและโดยสุจริต นอกจากนี้พยานยังเป็นผู้ลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและหยุดยั้งการบุกรุกที่ดินป่าชายเลน ตามคำสั่งที่ 825/2536 และแจ้งให้นายอำเภอบางบ่อทำการตรวจสอบลวดลายทึบและเส้นประของภาพถ่ายทางอากาศของที่ดินบริเวณที่ดินที่พิพาทว่าเคยเป็นที่สาธารณะหรือไม่ ซึ่งก็ได้รับการยืนยันว่าไม่มีการบุกรุกและสภาพไม่เป็นที่ทางสาธารณะ

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาแล้ว เห็นว่า ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเป็นมาของมติคณะรัฐมนตรีตามอุทธรณ์ของจำเลย เป็นกรณีสืบเนื่องมาจากประกาศหวงห้ามที่ดินไว้สำหรับราชการเทขยะมูลฝอยออกโดยผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการ

ต่อมามีพระราชกฤษฎีกากำหนดการแบ่งที่ดินในอำเภอบางบ่อ บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ให้แก่ราษฎร พุทธศักราช 2537 กับมีพระราชกฤษฎีกาประกาศให้ใช้พระราชกฤษฎีกากำหนดการแบ่งที่ดิน พุทธศักราช 2473 บังคับถึงอำเภอเมืองสมุทรปราการ แต่ในปี พุทธศักราช 2489 ได้มีพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการแบ่งที่ดินในอำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางบ่อ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา พุทธศักราช 2489 ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติของกรมที่ดินกระทรวงมหาดไทยจึงมีหนังสือด่วนมาก ที่ มท.0711/10146 ลงวันที่ 3 กรกฎาคม พุทธศักราช 2529 หารือไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาว่าที่ดินบริเวณดังกล่าวเป็นที่ดินราชพัสดุหรือไม่ และหากเป็นที่ดินราชพัสดุควรให้กระทรวงการคลังหรือกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ดำเนินการเพิกถอนการหวงห้าม หรือควรดำเนินการจัดแบ่งให้แก่ราษฎรตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2529 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีหนังสือที่ นร.0601/1095 ลงวันที่ 2 กรกฎาคม พุทธศักราช 2530 ว่า โดยที่ปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมซึ่งโต้แย้งกันว่าเคยแบ่งที่ดินให้ราษฎรหรือไม่ จึงให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงการคลังพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายร่วมกันโดยพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นเสียชั้นหนึ่งก่อน ต่อมาได้มีการประชุมพิจารณาร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะมีมติว่าไม่ต้องดำเนินการถอนสภาพที่ดินตามประกาศหวงห้าม (ที่เทขยะมูลฝอย) เพราะได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดแบ่งที่ดินฯ ซึ่งมีผลลบล้างประกาศหวงห้ามดังกล่าวแล้วและเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา ต่อมาคณะรัฐมนตรีมีมติให้ดำเนินการ ปรากฏตามสำเนาหนังสือพร้อมสำเนาบันทึกข้อความในเอกสารหมาย จ.85 และศาลได้กล่าวไว้ในคำพิพากษาหน้าที่ 25 ถึง 27 และ 46 ถึง 48 แล้ว ส่วนคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและหยุดยั้งการบุกรุกที่ดินป่าชายเลน ตามคำสั่งที่ 825/2536 และแจ้งให้นายอำเภอบางบ่อทำการ

ตรวจสอบลวดลายทึบและเส้นประของภาพถ่ายทางอากาศของที่ดินบริเวณที่ดินที่พิพาทเป็นกรณีสืบเนื่องมาจากที่ดินที่รังวัดเพื่อออกโฉนดเลขที่ 15024, 15528 และ 15565 อยู่ติดทะเล บางแปลงมีสภาพน้ำทะเลท่วมถึงและเมื่อนำรูปแผนที่จากการรังวัดลงระวางแผนที่แล้ว ปรากฏว่าทับลวดลายทะเล เมื่อได้รับรายงานเรื่องดังกล่าวแล้ว พยานจึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นตามสำเนาคำสั่งเอกสารหมาย จ.82 (เป็นเอกสารประกอบในสารบบการออกโฉนดเลขที่ 15024 ซึ่งเป็นเอกสารชุดเดียวกับในสารบบการออกโฉนดเลขที่ 15528 และ 15564 เอกสารหมาย จ.83 และ จ.84) เมื่อมีผู้ร้องเรียนว่าการออกโฉนดที่ดินพิพาทเป็นไปโดยมิชอบด้วยระเบียบและกฎหมายแล้ว

สำนักนายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งที่ 95/2546 ลงวันที่ 3 เมษายน พุทธศักราช 2546 ตั้งกรรมการตรวจสอบและสอบสวนฯ ได้ความว่าโฉนดที่ดินพิพาทออกทับคลองสาธารณะหลายสาย มีการนำหลักฐานสำหรับที่ดินแปลงอื่นมาอ้างขอออกโฉนดที่ดินบางแปลงออกทับถนนหลวงพ่อปานซึ่งเป็นทางสาธารณะ ส่วนปัญหาเรื่องที่สงวนหวงห้ามสำหรับเทขยะนั้น เห็นว่ามติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 มกราคม พุทธศักราช 2531 ไม่ใช่กฎหมายอันจะเป็นผลให้เพิกถอนสภาพที่สาธารณประโยชน์ และกรมที่ดินมีคำสั่งที่ 1226/2546 ลงวันที่ 13 มิถุนายน พุทธศักราช 2546 ตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงฯ ได้ความทำนองเดียวกันว่าโฉนดที่ดินออกทับคลองสาธารณะ มีการนำหลักฐานที่ดินมาออกโฉนดที่ดินสลับแปลงกัน แต่สามารถแก้ไขให้ถูกต้องได้ ส่วนปัญหาเรื่องที่สงวนหวงห้ามสำหรับเทขยะนั้น เห็นว่า ที่ดินไม่มีสถานะเป็นที่หวงห้ามแล้วและถนนหลวงพ่อปานก็ไม่ปรากฏสภาพเป็นถนนสาธารณะแล้วเช่นกัน และเฉพาะโฉนดเลขที่ 15565 คณะกรรมการชุดนี้เห็นว่าออกโดยชอบแล้ว

ในการวินิจฉัยคดีศาลนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาและเห็นว่าแม้ข้อเท็จจริงเรื่องถนนหลวงพ่อปานและที่สงวนหวงห้ามสำหรับเทขยะยังเป็นข้อโต้เถียงกัน แต่เหตุที่ทำให้การออกโฉนดที่ดินพิพาทมิชอบด้วยระเบียบและกฎหมายที่ตรงกันคือการออกทับคลองสาธารณะและนำหลักฐานสำหรับที่ดินแปลงอื่นมาอ้างออกโฉนดที่ดิน นอกจากนี้ยังได้ความว่านายเกรียงศักดิ์ ตัณฑตะนัย ปลัดอำเภอบางบ่อ และนายวงษ์ ชาญสมร ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 11 ตำบลคลองด่าน ในช่วงเกิดเหตุ ได้ลงชื่อรับรองแนวเขตในการรังวัดว่าไม่เป็นที่สาธารณประโยชน์โดยไม่ไประวังแนวเขต ปรากฏตามคำพิพากษาหน้าที่ 64 ถึง 67 แม้พยานนี้จะยังไม่เคยมาเบิกความต่อศาล แต่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีไม่ใช่พยานหลักฐานที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ

ส่วนคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและหยุดยั้งการบุกรุกที่ดินป่าชายเลน ตามคำสั่งที่ 825/2536 และแจ้งให้นายอำเภอบางบ่อทำการตรวจสอบลวดลายทึบและเส้นประของภาพถ่ายทางอากาศของที่ดินบริเวณที่ดินที่พิพาท เป็นพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งศาลยึดเป็นหลักในการพิจารณา ทั้งมีการอ้างส่งต่อศาลโดยชอบและคู่ความได้ตรวจสอบในชั้นตรวจพยานหลักฐานแล้ว ตามสำเนารายงานกระบวนพิจารณา ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2550 ทั้งไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ศาลนำมาวินิจฉัยถึงความไม่ชอบด้วยระเบียบและกฎหมายของโฉนดที่ดินพิพาทไม่ใช่พยานหลักฐานที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญและไม่เคยปรากฏอยู่ในสำนวนทั้งจำเลยไม่รู้ถึงความมีอยู่ของพยานหลักฐานดังกล่าว

1.2 นายวีระ รอดเรือง พยานเป็นอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการช่วงปี พุทธศักราช 2537 ถึงปี พุทธศักราช 2542 จำเลยอ้างเป็นพยานเพื่อเสนอข้อเท็จจริงว่า เมื่อวันที่ 5 มกราคม พุทธศักราช 2531 คณะรัฐมนตรีมีมติให้ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้แก่ราษฎรในบริเวณที่ดินที่พิพาท เมื่อกรมที่ดินได้แจ้งมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวให้ทราบแล้วจังหวัดสมุทรปราการได้ส่งหนังสือแจ้งให้สำนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการทราบและปฏิบัติตามมติของคณะรัฐมนตรีที่มีอยู่อย่างเคร่งครัด ได้มีการออกโฉนดที่ดินให้แก่เจ้าของที่ดินรายอื่นหลายรายโดยไม่ปรากฏว่ามีข้อขัดข้องหรือขัดแย้งของราษฎรในพื้นที่แต่อย่างใดการออกโฉนดที่ดินพิพาทเป็นการดำเนินการตามมติของคณะรัฐมนตรีดังกล่าว และโดยสุจริต (ในทำนองเดียวกับพยานลำดับที่ 1.1)

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเห็นว่า พยานนี้ไม่เคยมาเบิกความต่อศาล แต่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีไม่ใช่พยานหลักฐานที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญในทำนองเดียวกับที่กล่าวไว้ในส่วนของพยานลำดับที่ 1.1

1.3 นายวิเชียร รัตนพีระพงศ์ พยานเป็นอดีตอธิบดีกรมที่ดิน จำเลยอ้างเป็นพยานเชื่อมโยงกับพยาน 2 ลำดับแรก โดยอ้างว่าพยานเป็นผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับ กฎหมายและวิธีปฏิบัติของกรมที่ดิน เพื่อเสนอข้อเท็จจริงว่าหลังจากคณะรัฐมนตรีมีมติดังกล่าวแล้ว กระทรวงมหาดไทยได้แจ้งให้กรมที่ดินทราบ กรมที่ดินได้แจ้งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการเพื่อทราบและสั่งการไปยังสำนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการรวมทั้งนายทะเบียน ช่างรังวัดและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องถือปฏิบัติตามมติดังกล่าว ทั้งตามระเบียบปฏิบัติของกรมที่ดินในกรณีโฉนดที่ดินออกโดยผิดหลงและพิสูจน์ได้ว่ามีการออกทับที่สาธารณะก็สามารถดำเนินการแก้ไขโดยรังวัดใหม่ให้ถูกต้องแล้วแก้ไขในโฉนดที่ดินที่ออกใหม่ได้ไม่เป็นผลให้โฉนดที่ดินเป็นการออกโดยมิชอบด้วยกฎหมายและต้องถูกเพิกถอนแต่อย่างใด

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเห็นว่า พยานนี้ไม่เคยมาเบิกความต่อศาล แต่ในเรื่องมติคณะรัฐมนตรีไม่ใช่พยานหลักฐานที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ทำนองเดียวกับพยานลำดับที่ 1.1 และที่ 1.2

1.4 พลตำรวจตรี ยงยุทธ สาระสมบัติ พยานเป็นอดีตเลขาธิการคณะรัฐมนตรี จำเลยอ้างเป็นพยานเพื่อเสนอข้อเท็จจริงว่า แม้มติของคณะรัฐมนตรีจะไม่ใช่กฎหมาย แต่ถือว่าเป็นรัฐประศาสโนบายที่หน่วยงานราชการต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด การที่เจ้าหน้าที่สำนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการออกโฉนดที่ดินพิพาทจึงเป็นการดำเนินการโดยชอบตามมติของคณะรัฐมนตรีและโดยสุจริต ทั้งจะเสนอข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า เมื่อวันที่ 9 กันยายน พุทธศักราช 2551 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมอบหมายให้กรมควบคุมมลพิษและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทกับกิจการร่วมค้า เอ็น วี พี เอส เค จี ในโครงการออกแบบก่อสร้างระบบรวมและบำบัดน้ำเสียเขตควบคุมมลพิษจังหวัดสมุทรปราการอันเป็นการดำเนินการในแนวทางเดียวกับหนังสือที่สำนักงานอัยการสูงสุดส่งไปถึงกรมควบคุมมลพิษซึ่งมีข้อความระบุว่ากรมควบคุมมลพิษได้ตั้งคณะทำงานตรวจสอบที่ดินที่เสนอขายก่อนรับโอนกันแล้วโดยไม่ได้โต้แย้งว่าเป็นเอกสารสิทธิที่ ไม่ชอบ แต่ต่อมากลับอ้างว่าโฉนดที่ดินพิพาทเป็นเอกสารสิทธิไม่ถูกกฎหมาย จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่สุจริตมีเจตนากลั่นแกล้งคู่สัญญาซึ่งย่อมแสดงให้เห็นถึงความไม่สุจริตของกรมควบคุมมลพิษในการร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีแก่จำเลยด้วย

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเห็นว่าพยานนี้ไม่เคยมาเบิกความต่อศาล แต่ข้อเท็จจริงในเรื่องมติคณะรัฐมนตรีไม่ใช่พยานหลักฐานที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญทำนองเดียวกับที่กล่าวในส่วนของพยานลำดับที่ 1.1 และที่ 1.2 ส่วนข้อที่ว่า คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมอบหมายให้กรมควบคุมมลพิษและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทในแนวทางเดียวกับหนังสือที่สำนักงานอัยการสูงสุดส่งไปถึงกรมควบคุมมลพิษ ซึ่งได้ความทำนองว่ากรมควบคุมมลพิษปฏิบัติหน้าที่โดยไม่สุจริต มีเจตนากลั่นแกล้งคู่สัญญาซึ่งย่อมแสดงให้เห็นถึงความไม่สุจริตของกรมควบคุมมลพิษในการร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีแก่จำเลยด้วย แม้จะเป็นข้อเท็จจริงใหม่แต่เป็นคนละกรณีกับที่พิพาทกันในคดีนี้จึงไม่ใช่พยานหลักฐานที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญเช่นกัน

2. พยานหลักฐานในประเด็นว่า จำเลยข่มขืนใจหรือจูงใจให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง และเจ้าพนักงานสำนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ สาขาบางพลี ออกโฉนดที่ดินโดยมิชอบด้วยระเบียบและกฎหมายหรือไม่

2.1 นายสุทัศน์ ธรรมรักคิด จำเลยอ้างเป็นพยานเพื่อเสนอข้อเท็จจริงว่าพยานเป็นผู้ติดต่อใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่สำนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ สาขาบางพลี ในการออกโฉนดที่ดินพิพาท และยืนยันว่าจำเลยไม่เคยข่มขู่เจ้าหน้าที่รวมทั้งนายไพศาล กาญจนประพันธ์ และนายสมชัย แตงน้อย แต่อย่างใด การรังวัดออกโฉนดที่ดินพิพาทเป็นการดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายและฝ่ายรังวัดไม่ได้แจ้งข้อขัดข้องว่าการออกโฉนดที่ดินทับที่สาธารณะ

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเห็นว่าข้อที่ศาลนำมาวินิจฉัยว่าจำเลยข่มขู่เจ้าหน้าที่เป็นข้อเท็จจริงจากคำให้การของนายไพศาล กาญจนประพันธ์ และนายสมชัย แตงน้อย เนื่องจากการออกโฉนดที่ดินล่าช้าโดยจำเลยพูดกับนายไพศาลว่า “คุณไพศาล คุณพูดภาษาคนไม่รู้เรื่อง ผมเป็นรัฐมนตรีจะให้คุณดังก็ได้ให้คุณดับก็ได้” และพูดเร่งรัดให้นายสมชัยออกโฉนดที่ดินโดยพูดว่าถึงไม่ได้เป็นรัฐมนตรีก็ยังมีเพื่อนเป็นรัฐมนตรีอยู่มาก สำหรับพยานนี้ในชั้นไต่สวนมีการอ้างถึงการมีส่วนเกี่ยวข้องในคดีมาแต่ต้นว่าพยานมีส่วนช่วยงานในการออกโฉนดที่ดินให้จำเลย โดยทำการสำรวจที่ดิน ปักหลักหมุดเขต จัดทำแผนที่ต้นร่างให้นายพรชัย ดิสกุล ซึ่งเป็นช่างรังวัด ทำการรังวัดตามแผนที่นี้ ทั้งในชั้นไต่สวนของ อนุกรรมการไต่สวน และชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวน นายสมชัย แตงน้อย ยังให้การอ้างถึงพยานนี้ไว้ ตามสำเนาบันทึกคำให้การเอกสารหมาย จ.98 แม้พยานนี้จะไม่เคยมาเบิกความต่อศาล แต่พยานนี้ไม่ใช่พยานหลักฐานที่จำเลยไม่รู้ถึงความมีอยู่ของพยานหลักฐานดังกล่าว

2.2 นายจำเนียร ปานพุ่มชื่น พยานเป็นนายอำเภอบางบ่อในช่วงเกิดเหตุ จำเลยอ้างเป็นพยานเพื่อเสนอข้อเท็จจริงว่า พยานให้นายเกรียงศักดิ์ ตัณฑตะนัย ปลัดอำเภอบางบ่อในขณะนั้นดูแลการดำเนินการเกี่ยวกับการออกโฉนดที่ดินให้แก่กลุ่มของจำเลยให้เป็นไปโดยชอบด้วยระเบียบและกฎหมาย ไม่เคยพูดว่าให้อำนวยความสะดวกแก่จำเลย นายเกรียงศักดิ์ลงชื่อรับรองแนวเขตที่ดินเพราะตรวจสอบเอกสารแล้วเห็นว่าถูกต้อง ไม่ใช่เป็นเพราะถูกข่มขู่บังคับ

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาแล้วได้ความว่าพยานนี้ในฐานะนายอำเภอ มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเป็นผู้มอบหมายให้นายเกรียงศักดิ์ ตัณฑตะนัย ปลัดอำเภอ นายณรงค์ ยอดศิระจินดา กำนันตำบลคลองด่าน และนายวงษ์ ชาญสมร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 11 ตำบลคลองด่าน ไปร่วมระวังแนวเขตที่สาธารณประโยชน์ แต่นายเกรียงศักดิ์ ตัณฑตะนัย ได้ให้การอ้างถึงพยานนี้แล้วตามสำเนาบันทึกคำให้การเอกสารหมาย จ.106 ทั้งพยานนี้ยังให้การต่ออนุกรรมการไต่สวนตามสำเนาบันทึก

คำให้การเอกสารหมาย จ.43 และเบิกความต่อศาลแล้วเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2551 พยานนี้จึงไม่ใช่พยานหลักฐานที่ไม่เคยปรากฏอยู่ในสำนวน

2.3 นายสมบัติ เลาประเสริฐ พยานเป็นสารวัตรกำนันตำบลคลองด่านในช่วงเกิดเหตุจำเลยอ้างเป็นพยานเพื่อเสนอข้อเท็จจริงว่า พยานไม่เคยรู้จักจำเลยเป็นการส่วนตัว ทั้งไม่เคยไปขอร้องให้นายเกรียงศักดิ์ ตัณฑตะนัย และนายณรงค์ ยอดศิระจินดา ลงชื่อรับรองแนวเขต ส่วนที่นายวงษ์ ชาญสมร ลงชื่อรับรองแนวเขตเป็นเพราะตรวจสอบแล้วเห็นว่าถูกต้องตามระเบียบไม่ใช่เป็นเพราะพยานพูดขอร้อง

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาแล้วได้ความว่า นายวงษ์ ชาญสมร ได้รับมอบหมายจากนายอำเภอให้ไปร่วมระวังแนวเขต (ตามข้อเท็จจริงในส่วนของพยานลำดับที่ 2.2) และได้ให้การต่ออนุกรรมการไต่สวนและพนักงานสอบสวนว่าลงชื่อรับรองแนวเขตโดยไม่ได้ไประวังแนวเขต โดยอ้างว่าพยานนี้ซึ่งเป็นคนของจำเลยมาพูดขอร้องตามสำเนาบันทึกคำให้การเอกสารหมาย จ.110 อันเป็นพยานที่ปรากฏในสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และอ้างส่งต่อศาล แม้พยานนี้ไม่เคยมาเบิกความต่อศาลแต่พยานนี้ไม่ใช่พยานหลักฐานที่จำเลยไม่รู้ถึงความมีอยู่ของพยานหลักฐานดังกล่าว

2.4 นายวีระวงศ์ สุวรรณวานิช พยานเป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ สาขาบางพลี ในช่วงเกิดเหตุจำเลยอ้างเป็นพยานเพื่อเสนอข้อเท็จจริงว่า พยานอยู่ร่วมด้วยในขณะจำเลยประชุมที่สำนักงานที่ดิน และยืนยันว่าจำเลยไม่ได้พูดตำหนิหรือข่มขู่ นายสมชัย แตงน้อย และนายไพศาล กาญจนประพันธ์ ดังที่นายพรชัย ดิสกุล และนายไพศาล กาญจนประพันธ์ ให้การ

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาแล้วได้ความว่า พยานเป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ สาขาบางพลี ในช่วงเกิดเหตุและเป็นหนึ่งในผู้ถูกกล่าวหา พยานเคยให้การต่ออนุกรรมการไต่สวนและพนักงานสอบสวนตามบันทึกคำให้การเอกสารหมาย จ.102 เป็นพยานที่ปรากฏในสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และอ้างส่งต่อศาลโดยชอบแล้ว แม้พยานนี้ไม่เคยมาเบิกความต่อศาลแต่พยานนี้ไม่ใช่พยานหลักฐานที่ไม่เคยปรากฏอยู่ในสำนวน ทั้งจำเลยไม่รู้ถึงความมีอยู่ของพยานหลักฐานดังกล่าว

2.5 นายบุญเชิด คิดเห็น พยานเป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ สาขาบางพลี ในช่วงเกิดเหตุจำเลยอ้างเป็นพยานเพื่อเสนอข้อเท็จจริงว่า พยานอยู่ร่วมขณะจำเลยประชุมที่สำนักงานที่ดิน และยืนยันว่าจำเลยไม่ได้พูดตำหนิหรือข่มขู่นายสมชัย แตงน้อย และนายไพศาล กาญจนประพันธ์ ดังที่นายพรชัย ดิสกุล และนายไพศาล กาญจนประพันธ์ ให้การ (ทำนองเดียวกับพยานลำดับที่ 2.4)

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่า ในชั้นไต่สวนของอนุกรรมการไต่สวนและชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนนายสมชัย แตงน้อย ได้ให้การอ้างถึงพยานนี้ไว้ ตามสำเนาบันทึกคำให้การเอกสารหมาย จ.98 เป็นพยานที่ปรากฏในสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และอ้างส่งต่อศาลโดยชอบแล้ว แม้พยานนี้ไม่เคยมาเบิกความต่อศาล แต่พยานนี้ไม่ใช่พยานหลักฐานที่จำเลยไม่รู้ถึงความมีอยู่ของพยานหลักฐานดังกล่าว

2.6 นายวีระ รอดเรือง (เป็นบุคคลเดียวกับพยานลำดับที่ 1.2) จำเลยอ้างเป็นพยานเพื่อเสนอข้อเท็จจริงว่า พระเครื่องผงสุพรรณเลี่ยมทองคำที่จำเลยมอบให้นายสมมาตร ดลมินทร์ นายคมชิต วิชญะเดชา และนายพรชัย ดิสกุล เป็นของที่จำเลยนำมาแจกจ่ายแก่บุคคลทั่วไป ไม่ใช่ทรัพย์ที่ให้เพื่อจูงใจ หรือตอบแทนเจ้าพนักงานในการออกโฉนดที่ดิน พยานเองยังเคยได้รับพระเครื่องจากจำเลยด้วย

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่า ได้ความจากการไต่สวนว่าหลังจากออกโฉนดที่ดิน 3 ฉบับหลัง (โฉนดเลขที่ 15024, 15528 และ 15565) เสร็จแล้ว นายกิติชัย พิมพาภรณ์ ให้นายสมมาตร ดลมินทร์ นายคมชิต วิชญะเดชา และนายพรชัย ดิสกุล นำโฉนดที่ดินไปมอบให้จำเลยที่บ้าน และจำเลยมอบพระเครื่องผงสุพรรณเลี่ยมทองคำให้คนละ 1 องค์ จำเลยต่อสู้ว่าพระเครื่องดังกล่าวมีราคาไม่มาก และจำเลยแจกจ่ายแก่บุคคลทั่วไป ไม่ได้มอบให้เพื่อจูงใจหรือตอบแทนการออกโฉนดที่ดินพิพาท ซึ่งในชั้นไต่สวนของศาล จำเลยได้อ้างตนเองและนายชาย ศรีสงวนสกุล เบิกความถึงเรื่องดังกล่าว และศาลได้นำมาฟังประกอบคำวินิจฉัยแล้ว ตามคำพิพากษาหน้าที่ 81 และ 88 ทั้งข้อเท็จจริงนี้ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ศาลยกขึ้นประกอบคำวินิจฉัยในประเด็นนี้ แม้พยานนี้ไม่เคยมาเบิกความต่อศาลแต่ข้อเท็จจริงที่จำเลยยกขึ้นอ้างในอุทธรณ์ก็ไม่ใช่พยานหลักฐานที่ไม่เคยปรากฏอยู่ในสำนวนคดี ทั้งไม่ใช่พยานหลักฐานที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ

2.7 ท่านเจ้าคุณพิพิธธรรมสุนทร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสุทัศน์ จำเลยอ้างเป็นพยานเพื่อเสนอข้อเท็จจริงว่า พยานมอบพระเครื่องผงสุพรรณให้แก่จำเลยจำนวนหลายร้อยองค์ เป็นพระเครื่องที่ทำเลียนแบบพระผงสุพรรณของแท้ และมีราคาองค์ละไม่เกิน 100 บาท ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าไม่ใช่ทรัพย์ที่มอบให้เพื่อจูงใจเจ้าพนักงานในการออกโฉนดที่ดินพิพาท

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่า แม้พยานนี้ไม่เคยมาเบิกความต่อศาล แต่ข้อเท็จจริงนี้ไม่ใช่พยานหลักฐานที่ไม่เคยปรากฏอยู่ในสำนวนคดีทั้งไม่ใช่พยานหลักฐานที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ เช่นเดียวกับพยานลำดับที่ 2.6

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีมติว่า อุทธรณ์ของจำเลยทุกข้อไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 278 วรรคสาม ประกอบระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ข้อ 3 และ 4 จึงมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ของจำเลยไว้พิจารณา

DPU

กรณีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
ชี้ว่าข้อกล่าวหามีมูลหรือไม่มีมูลความผิด

1. ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช.[198]

ในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ระหว่างเดือนเมษายน พุทธศักราช 2542-ธันวาคม พุทธศักราช 2546 ในภารกิจ 3 ด้าน สรุปสาระสำคัญของผลการปฏิบัติงาน ได้ดังนี้

1.1 ด้านป้องกันการทุจริต

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการด้านป้องกัน รวม 10 คณะ และคณะอนุกรรมการเฉพาะคราว จำนวน 8 คณะ เพื่อกำหนดนโยบายแนวทางและดำเนินงาน ปรากฏผลงานในการเสนอมาตรการ ความเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติราชการที่แล้วเสร็จจำนวน 26 เรื่อง อยู่ระหว่างดำเนินการ 9 เรื่อง ในด้านการเสริมสร้างทัศนคติค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริตและการประชาสัมพันธ์ตามโครงการกิจกรรมต่างๆ ดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน 31 โครงการ แต่ยังเป็นโครงการที่จะต้องดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่องทุกปี และมีโครงการที่อยู่ในระหว่างดำเนินการตามแผนปฏิบัติการจำนวน 12 โครงการ นอกจากนั้นยังได้ดำเนินโครงการประชาศึกษาชุมชนสัมพันธ์ โดยจัดสัมมนาหลักสูตรการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริตให้แก่กลุ่มเป้าหมาย สมาชิก อบต. สภาตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ อบต.ทั่วประเทศ ซึ่งดำเนินการตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2545 จนถึงเดือนธันวาคม พุทธศักราช 2546 รวม 4 ระยะ กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมสัมมนาทั้งหมด 261,663 คน ใน 9,950 อบต.

1.2 ด้านปราบปรามทุจริต

การดำเนินงานด้านการปราบปรามการทุจริต มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการไต่สวนทั้งหมด 1,405 คณะ โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับเรื่องกล่าวหาร้องเรียนในกรณีความผิดต่างๆ ไว้พิจารณาดำเนินการจำนวน 10,556 เรื่อง ดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน 4,722 เรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาแล้วมีมติเป็นความผิดจำนวน 244 เรื่อง มีมติให้ตกไปจำนวน 2,621 เรื่อง และไม่รับหรือยกขึ้นพิจารณาจำนวน 1,857 เรื่อง

---

[198] สำนักกำกับและตรวจสอบ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (ม.ป.ป.). **พัฒนาการองค์กรอิสระในประเทศไทย กรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช..** หน้า 50-51.

1.3 ด้านการตรวจสอบทรัพย์สิน

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน รวมทั้งสิ้น 24,590 บัญชี ดำเนินการตรวจสอบบัญชีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้วเสร็จจำนวน 6,901 บัญชี และเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจำนวน 2,100 บัญชี อยู่ระหว่างการตรวจสอบจำนวน 15,589 บัญชี แยกเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และจงใจไม่ยื่นบัญชีภายในระยะเวลาที่กำหนด และส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดจำนวน 27 ราย นอกจากนั้นยังมีการดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงและวินิจฉัยกรณีเรื่อวกล่าวหาหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเจ้าหน้าของรัฐร่ำรวยผิดปกติจำนวน 122 เรื่อง ดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน 69 เรื่อง คงเหลืออยู่ระหว่างดำเนินการจำนวน 54 เรื่อง

2. การมิมติวินิจฉัย[199]

เมื่อประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้รับสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วจัดให้มีการประชุมเพื่อพิจารณาภายใน 30 วัน เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้พิจารณาสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้ว คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจมีมติให้คณะอนุกรรมการไต่สวนชุดเดิมไต่สวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติม หรือแต่งตั้งคณะอนุกรรมการไต่สวนชุดใหม่ ทำการไต่สวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมก็ได้ โดยคณะอนุกรรมการไต่สวนต้องทำการไต่สวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมให้แล้วเสร็จโดยเร็วและสรุปข้อเท็จจริง รวบรวมพยานหลักฐานที่ได้มาเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยไม่ต้องทำความเห็น

ในการพิจารณาให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาข้อกล่าวหาจากสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงและมีมติวินิจฉัยว่าข้อกล่าวหามีมูลหรือไม่ โดยห้ามมิให้กรรมการซึ่งมีเหตุต้องห้ามตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 เข้าร่วมประชุมพิจารณาสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริง เว้นแต่เป็นกรรมการซึ่งรู้เห็นเหตุการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหา เนื่องจากได้รับแต่งตั้งให้เป็นอนุกรรมการไต่สวน

---

[199] สุรพล นิติไกรพจน์ และคณะ. (2546). **คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ.** หน้า 87-88.

2.1 การมีมติวินิจฉัยว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล

ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยว่าข้อกล่าวหาใดไม่มีมูลให้ข้อกล่าวหานั้นเป็นอันตกไป และถ้าเป็นข้อกล่าวหาที่ประธานวุฒิสภาส่งมาตามมาตรา 43 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 หรือผู้เสียหายยื่นคำร้องเพื่อดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรา 43 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1.1 ถ้าเป็นข้อกล่าวหารที่ประธานวุฒิสภาส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนหาข้อเท็จจริง เนื่องจากได้มีการเข้าชื่อร้องขอเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนผู้ถูกกล่าวหาออกจากตำแหน่งตาม มาตรา 43 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 ให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงานที่มีรายมือชื่อของกรรมการที่เข้าร่วมการพิจารณา และระบุความเป็นมาหรือข้อกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่สวนข้อเท็จจริง เหตุผลในการพิจารณาวินิจฉัย และบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงไปยังประธานวุฒิสภาโดยเร็ว

2.1.2 ถ้าเป็นเรื่องที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องเพื่อดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรา 43 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 ให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. แจ้งไปยังผู้เสียหายโดยเร็ว

2.2 การมีมติวินิจฉัยว่าข้อกล่าวหามีมูล

2.2.1 ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่าข้อกล่าวหาใดมีมูล และข้อกล่าวหาที่มีมูลนั้นเป็นเรื่องที่ประธานวุฒิสภาส่งมาตามมาตรา 43 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 หรือผู้เสียหายยื่นคำร้องเพื่อดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรา 43 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 ผู้ถูกกล่าวหาจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปมิได้ นับแต่วันที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติจนกว่าวุฒิสภาจะมีมติ หรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีคำพิพากษาแล้วแต่กรณี

2.2.2 ให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงานที่มีลายมือชื่อของกรรมการที่เข้าร่วมการพิจารณาและระบุความเป็นมาหรือข้อกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่สวนข้อเท็จจริง เหตุผลในการพิจารณาวินิจฉัยและบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง และเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป ดังนี้

(1) ประธานวุฒิสภา ถ้าข้อกล่าวหานั้นเป็นเรื่องที่ประธานวุฒิสภาส่งมาตามมาตรา 43 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 หรือเรื่องที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอตาม มาตรา 43 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542

(2) อัยการสูงสุด ถ้าผลการไต่สวนข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีมูลความผิดอาญาหรือร่ำรวยผิดปกติ และผู้ถูกกล่าวหาเป็นบุคคลตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 เว้นแต่อัยการสูงสุดหรือเป็นข้าราชการการเมืองอื่นนอกเหนือจากบุคคลตามมาตรา 58 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542

(3) อัยการสูงสุด ถ้าผลการไต่สวนข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีมูลความผิดอาญา หรือร่ำรวยผิดปกติ และผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง

(4) ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ถูกกล่าวหา ถ้าผลการไต่สวนข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีมูลความผิดทางวินัย หรือมีมูลความผิดต้องให้พ้นจากตำแหน่ง และผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นว่าข้อกล่าวหาใดที่ประธานวุฒิสภาส่งมาตามมาตรา 43 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 เป็นเรื่องสำคัญ จะแยกทำรายงานเฉพาะข้อกล่าวหานั้นส่งไปให้วุฒิสภาพิจารณาก่อนก็ได้

3. ตัวอย่างกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติวินิจฉัยว่าข้อกล่าวหามีมูลและวินิจฉัยว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล

3.1 ตัวอย่างวินิจฉัยว่าข้อกล่าวหามีมูล

ตัวอย่างที่ 1[200]

กรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับโอนเรื่องมาจากคณะกรรมการ ป.ป.ป. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 กล่าวหานายปราโมทย์ รักษาราษฎร์ รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองส่งเสริมพืชสวน กรมส่งเสริมการเกษตร ได้เข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการ

---

[200] คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ก (2546). **4 ปี ป.ป.ช. สังคมได้อะไร เผยแพร่ภารกิจ เนื่องในโอกาสวันก่อตั้งสำนักงาน ป.ป.ช. ครบรอบ 4 ปี 18 พฤศจิกายน 2546**. หน้า 23.

ตามโครงการก่อสร้างโรงเรียนอนุบาลผลิตแม่พันธุ์และสาธิตการผลิตพืชเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จังหวัดตรัง ในฐานะเจ้าของโครงการ ผู้รับผิดชอบโครงการ โดยมีความสัมพันธ์กับบริษัทที่ประกวดราคาก่อสร้างได้ และมีเงินที่บริษัทซึ่งได้รับจากทางราชการโอนเข้าบัญชีของนายปราโมทย์ รักษาราษฎร์ เป็นเงินจำนวน 91 ล้านบาทเศษ

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่า การกระทำของนายปราโมทย์ รักษาราษฎร์ เป็นความผิดทางวินัยอย่างร้ายแรง ฐานจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง และเป็นความผิดทางอาญา ฐานเป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่จัดการหรือดูแลกิจการใด เข้ามีส่วนได้เสียเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นเนื่องด้วยกิจการนั้น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 152 จึงมีมติให้ส่งรายงาน เอกสารและความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาและอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการทางวินัยและฟ้องผู้ถูกกล่าวหาเป็นคดีอาญาต่อศาลต่อไป

ตัวอย่างที่ 2[201]

กรณีกล่าวหานายรักเกียรติ สุขธนะ ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ข้อกล่าวหาร่ำรวยผิดปกติ ข้อเท็จจริงจากการไต่สวนปรากฏว่าในขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข นายรักเกียรติ สุขธนะ มีทรัพย์สินที่ได้มาโดยร่ำรวยผิดปกติรวมทั้งสิ้น 233,880,000 บาท โดยเป็นเงินฝากที่อยู่ในบัญชีเงินฝากซึ่งใช้ชื่อของบุคคลใครอบครัวและผู้ใกล้ชิด ซึ่งนายรักเกียรติ สุขธนะ ชี้แจงว่าเงินจำนวนดังกล่าวได้มาจากการเดินทางไปเล่นการพนันยังต่างประเทศกับบริษัทนำเที่ยวที่จัดพาคนไปเล่นการพนันยังต่างประเทศ โดยบริษัทนำเที่ยวจะโอนเงินที่นายรักเกียรติ สุขธนะ เล่นการพนันได้ในแต่ละครั้งเข้าบัญชีเงินฝากของนายรักเกียรติ สุขธนะ ที่เปิดในชื่อของบุคคลอื่น หรือบัญชีเงินฝากของบุคคลในครอบครัวหรือผู้ใกล้ชิด แต่จากการไต่สวนไม่ปรากฏพยานหลักฐานพอรับฟังได้ว่าเงินจำนวน 233,880,000 บาท ดังกล่าว นายรักเกียรติ สุขธนะ ได้มาจากการเล่นการพนันจริง

มติคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีว่า นายรักเกียรติ สุขธนะ ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขร่ำรวยผิดปกติ สืบเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ดังกล่าว ให้ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อขอให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นกิน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 มาตรา 80 (1) และโดยที่ทรัพย์สินบางส่วนได้มีการจำหน่ายจ่ายโอนไปแล้ว จึงแจ้งให้อัยการสูงสุดขอให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง บังคับเอาทรัพย์สินอื่นของนายรักเกียรติ สุขธนะ

---

[201] แหล่งเดิม. หน้า 55.

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542มาตรา 83

ตัวอย่างที่ 3[202]

กรณีกล่าวหา พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กรณีทุจริตการอนุมัติให้เงินกู้แก่รัฐบาลสหภาพพม่า จำนวน 4,000 ล้านบาท (คดี Exim Bank) โดยคดีนี้ศาลมีคำสั่งเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พุทธศักราช 2551 ให้ประทับฟ้องอนุญาตให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เข้าเป็นโจทก์แทน คตส. ในการพิจารณาครั้งแรกเมื่อวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2551 พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จำเลยไม่มาศาล ศาลสั่งจำหน่ายคดีชั่วคราว และออกหมายจับจำเลย อยู่ระหว่างการติดตามตัว พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จำเลย มาดำเนินคดี

ตัวอย่างที่ 4[203]

เรื่องกล่าวหานายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ กับพวกรวม 44 คน กรณีทุจริตโครงการตัดซื้อกล้ายางและดำเนินการโครงการปลูกยาง 90 ล้านต้น (คดีกล้ายาง) คดีนี้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พิพากษาเมื่อวันที่ 21 กันยายน พุทธศักราช 2552 ให้ยกฟ้อง

ตัวอย่างที่ 5[204]

เรื่องกล่าวหา พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทที่รับสัมปทานจากรัฐ และปฏิบัติหน้าที่เอื้อประโยชน์แก่บริษัทที่ตนถือหุ้นโดยแปลงค่าสัมปทานเป็นภาษีสรรพสามิต อัยการสูงสุดได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พุทธศักราช 2551 ศาลนัดฟังคำสั่งแล้ว นัดพิจารณาคดีครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พุทธศักราช 2551 ในการพิจารณาครั้งแรกพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จำเลยไม่มาศาล ศาลสั่งจำหน่ายคดีชั่วคราว และออกหมายจับจำเลย อยู่ระหว่างการติดตามตัว พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จำเลย มาดำเนินคดี

ตัวอย่างที่ 6[205]

เรื่องกล่าวหาว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ร่ำรวยผิดปกติ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2553 ให้เงินที่ได้จากการขายหุ้นและเงินปันผลหุ้นของบริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) จำนวน 46,373,687,454.70 บาท พร้อมดอกผลเฉพาะดอกเบี้ยที่ได้รับจากบัญชีเงินฝาก นับแต่วันฝากจนถึงวันที่ธนาคารส่งเงิน

---

[202] คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ข (2552-2553). **ผลงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตุลาคม 2552-มิถุนายน 2553.** หน้า 13.

[203] แหล่งเดิม. หน้า 14.

[204] แหล่งเดิม.

[205] แหล่งเดิม.

จำนวนดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน โดยบังคับเอาจากทรัพย์สินที่อายัดตามคำสั่งคณะกรรมการตรวจสอบ (คตส.) ปัจจุบันได้ดำเนินการบังคับตามคำพิพากษา โดยนำเงินต้นพร้อมดอกผลเข้าบัญชีของกระทรวงการคลังแล้ว จำนวน 46,020,349,091.04 บาท คงเหลือเงินต้นอีกจำนวน 163,138,057.74 บาท พร้อมดอกเบี้ยหากมี อยู่ระหว่างการดำเนินการบังคับคดีเพื่อดำเนินการนำเงินเข้าบัญชีของกระทรวงการคลังให้ครบถ้วนต่อไป

ตัวอย่างที่ 7[206]

เรื่องกล่าวหา พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และภริยา ซื้อที่ดินของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินโดยไม่ชอบ (คดีที่ดินรัชดา) ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พุทธศักราช 2551 ให้จำคุกพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จำเลยที่ 1 จำนวน 2 ปี ยกฟ้องสำหรับคุณหญิงพจมาน ชินวัตร จำเลยที่ 2 คดีนี้จำเลยไม่อุทธรณ์คดีถึงที่สุด จำเลยที่ 1 หลบหนี ศาลออกหมายจับจำเลยเพื่อนำตัวมารับโทษ อยู่ระหว่างการจับตัวจำเลยที่ 1 มารับโทษ

3.2 ตัวอย่างวินิจฉัยว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล

ตัวอย่างที่ 1[207]

กรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช. กล่าวหาเจ้าหน้าที่บริษัท ท่าอากาศยานสากลกรุงเทพแห่งใหม่ จำกัด (บทม.) กรณีกำหนดคุณสมบัติของหม้อแปลงไฟฟ้าตาม SECTION 16321 ให้การผลิตขดลวดทองแดงโดยการหล่อ เพื่อกีดกั้นมิให้ผู้เสนอราคารายอื่นสามารถเสนอราคางานจัดหาหม้อแปลงไฟฟ้าระบบจำหน่ายโครงการก่อสร้างระบบไฟฟ้าและท่อร้อยสายได้ และกรณีกำหนดให้มีการทดสอบ Partial Discharge ของหม้อแปลงไฟฟ้าแบบแห้งทุกใบที่จะใช้งานที่โครงการสนามบินสุวรรณภูมิ และกำหนดให้มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 PC ทั้งที่ไม่มีผู้ผลิตหม้อแปลงไฟฟ้าแบบแห้งรายใดสามารถทำได้

คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อกล่าวหาไม่มีมูล จึงมีมติให้ข้อกล่าวหาตกไป

ตัวอย่างที่ 2[208]

กรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช. กล่าวหาเจ้าหน้าที่บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด และเจ้าหน้าที่บริษัท ท่าอากาศยานสากลกรุงเทพแห่งใหม่ จำกัด (บทม.) กรณีเจ้าหน้าที่บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด เจาะจงใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าสนามบิน ยี่ห้อ Crouse Hinds ที่ผลิตตามาตรฐาน FAA และไม่ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดของ ICAO ในการสอบราคาจ้างปรับปรุงป้าย TAXIWAY

---

[206] แหล่งเดิม.

[207] แหล่งเดิม. หน้า 7.

[208] แหล่งเดิม.

GUIDANCE SIGN ณ ท่าอากาศยานหาดใหญ่ ตามประกาศลงวันที่ 5 มกราคม 2547 โดยยืนยันว่าอุปกรณ์ไฟฟ้าดังกล่าวถูกต้องตามข้อกำหนด ICAO แล้ว ที่สุดต้องยกเลิกการสอบราคาดังกล่าว รวมทั้งเจ้าหน้าที่บริษัท ท่าอากาศยานสากลกรุงเทพแห่งใหม่ จำกัด (บทม.) ใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าดังกล่าวติดตั้งที่สนามบินสุวรรณภูมิเช่นเดียวกัน

คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อกล่าวหาไม่มีมูล จึงมีมติให้ข้อกล่าวหาตกไป

ตัวอย่างที่ 3[209]

กรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช. กล่าวหานายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม, ประธานกรรมการ ทอท., คณะกรรมการ ทอท., ประธานคณะทำงานและคณะทำงานพิจารณาต่ออายุสัญญาของบริษัท คิงเพาเวอร์ ดิวตี้ฟรี จำกัด, ผู้บริหารของกลุ่มบริษัท คิงเพาเวอร์ ดิวตี้ฟรี จำกัด และที่ปรึกษาของ ทอท. ร่วมกันทุจริตโครงการสัมปทานร้านค้าปลอดอากรและการใช้พื้นที่ในสนามบินสุวรรณภูมิ รวมทั้งการให้สัมปทานเอกชนประกอบกิจการ Day Room (ห้องพักแรม) ในอาคารท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อกล่าวหาไม่มีมูล จึงมีมติให้ข้อกล่าวหาตกไป

ตัวอย่างที่ 4[210]

กรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช. กล่าวหาเลขาธิการคณะกรรมการองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) กับพวก ขายทรัพย์สินของสถาบันการเงินที่ถูกปิดกิจการ กลุ่ม BL19, BL20, BL21 และ BL22 ให้กับกองทุนรวมบางกอกแคปปิตอลโดยมิชอบ

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้ว ปรากฏว่าพยานหลักฐานยังฟังไม่ได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหา จึงมีมติให้ข้อกล่าวหาตกไปแล้ว

ตัวอย่างที่ 5[211]

กรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช. กล่าวหานายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม กับพวก กรณีก่อสร้างโครงการระบบขนส่งทางรถไฟเชื่อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิของการรถไฟแห่งประเทศไทย (แอร์พอร์ตลิงค์) เป็นเหตุให้ทางราชการได้รับความเสียหาย

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติชี้มูลความผิดนายจิตต์สันติ ธนะโสภณ ผู้ว่าการการรถไฟแห่งประเทศไทยและผู้เกี่ยวข้องแล้ว สำหรับนายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ ข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานยังฟังไม่ได้ว่าข้อกล่าวหามีมูล ให้ข้อกล่าวหาตกไป

---

[209] แหล่งเดิม. หน้า 9.

[210] แหล่งเดิม. หน้า 11.

[211] แหล่งเดิม. หน้า 16.

ตัวอย่างที่ 6[212]

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ข้อกล่าวหากรณีนายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ อดีตรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เอื้อประโยชน์แก่ บริษัท ผาแดง อินดัสทรี จำกัด (มหาชน) (PDI) เป็นอันตกไป เนื่องจากไม่ปรากฏพยานหรือหลักฐานชี้ชัดว่ามีการกระทำการดังกล่าว

ทั้งนี้ ป.ป.ช.ได้พิจารณาว่า การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการเหมืองแร่สังกะสีของบริษัท ผาแดง อินดัสทรี จำกัด (มหาชน) ที่นำเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเป็นรายงานที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านโครงการเหมืองแร่ (คชก.) มาแล้ว

กระบวนการพิจารณานี้ คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านโครงการเหมืองแร่มีมติให้บริษัท ผาแดง อินดัสทรี จำกัด (มหาชน) นำรายงานกลับไปแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง ซึ่งในขณะนั้นนายโฆสิต ยังไม่ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมแต่อย่างใด เมื่อนายโฆสิต ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแล้ว คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านโครงการเหมืองแร่และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติยังมีมติให้บริษัท ผาแดง อินดัสทรี จำกัด(มหาชน) นำรายงานกลับไปแก้ไขเพิ่มเติมอีกหลายครั้งในหลายประเด็นจนครบถ้วนจึงมีมติเห็นชอบกับรายงานดังกล่าว

ทั้งนี้ จากการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช.ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานว่า นายโฆสิต ได้ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ของตนกระทำการอย่างใดอันเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือโดยทุจริตเพื่อช่วยเหลือบริษัท ผาแดง อินดัสทรี จำกัด(มหาชน) ให้ได้รับการผ่อนผันจากคณะรัฐมนตรีตามที่ถูกกล่าวหาแต่อย่างใด คณะกรรมการ ป.ป.ช.จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลและให้ข้อกล่าวดังกล่าวหาตกไป

---

[212] กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2552). คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ชี้ไม่มีมูลคดี โฆสิตเอื้อประโยชน์ผาแดง. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2555, จาก **http://www.bangkokbiznews.com/home/news/politics/politics/2009/01/21/news_8869.php**

ตัวอย่างที่ 7[213]

ศ.นพ.ประกิต วาทีสาธกกิจ อดีตผู้ทรงคุณวุฒิ และรองประธานคณะกรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เปิดเผยว่า ในวันนี้ได้รับหนังสือแจ้งผลการพิจารณาของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีตนและพวกถูกยื่นร้องกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ในการทำสัญญารับทุนแผนวิจัยและสนับสนุนการป้องกันอุบัติเหตุจราจร งบประมาณ 265 ล้านบาทกับมูลนิธิรามาธิบดี โดยขัดมติคณะกรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และการจัดซื้อเครื่องตรวจจับความเร็วเพื่อแก้ปัญหาอุบัติเหตุจราจรในราคาสูงผิดปกติ โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช.พิจารณาสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะอนุกรรมการไต่สวนแล้ว เห็นว่าจากพยานหลักฐานยังรับฟังไม่ได้ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดตามข้อกล่าวหาจึงมีมติว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลให้ข้อกล่าวหาตกไป

ศ.นพ.ประกิต กล่าวเพิ่มเติมว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ประชาชนกังขามาโดยตลอด 7 ปี เพราะผู้กล่าวหาเป็นถึงรองนายกรัฐมนตรีที่ผู้คนเชื่อถือว่าเป็นคนตรงไปตรงมา จนคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พุทธศักราช 2547 ปลดตนจากตำแหน่งรองประธานคณะกรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ฐานบกพร่องต่อหน้าที่ และยังถูกคณะกรรมการไต่สวนถึง 4 ชุด ทำให้ตนและครอบครัวได้รับความกดดันและเป็นทุกข์มาตลอด เพราะผู้คนในสังคมจำนวนมากได้พิพากษาไปแล้วว่า ตนกระทำความผิดจริง เสื่อมเสียแก่ชื่อเสียงและวงศ์ตระกูล รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตนรอคอยผลการพิจารณาครั้งนี้ด้วยความอดทน

ตัวอย่างที่ 8[214]

เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน นายกล้านรงค์ จันทิก กรรมการและโฆษกคณะกรรมการ ป.ป.ช. แถลงข่าวผลการประชุมคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่า จากกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริง เรื่องกล่าวหานายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา ที่ดำเนินการแจกเงินสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อยและผู้ไร้ที่พึ่งโดยมิชอบ ที่บ้านพักส่วนตัวพร้อมแนบนามบัตรของตนเองโดยมิชอบนั้น คณะกรรมการ ป.ป.ช.ได้พิจารณาสำนวนไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะอนุกรรมการไต่สวนพบว่าจากการไต่สวนข้อเท็จจริงไม่ปรากฏพยานหลักฐานว่านายบุญจงใช้อำนาจในตำแหน่ง

---

[213] MCOT เว็บไซต์ทีวียอดเยี่ยม. (2554). “นพ.ประกิต” โล่งอก ป.ป.ช.ชี้ไม่มีมูลผิดทุจริตขณะเป็นรองประธานบอร์ด สสส. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2555, จาก

http://www.mcot.net/cfcustom/cache_page/225164.html

[214] Sanook News. (2552). ป.ป.ช.ชี้ไม่มีมูล. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2555, จาก

http://news.sanook.com/843953/

หน้าที่ของตนโดยมิชอบ ข่มขืนใจหรือจูงใจให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใด นำเงินสงเคราะห์ดังกล่าวมามอบให้ แก่นายบุญจงและภรรยาดำเนินการแจกจ่ายให้แก่ผู้มีรายได้น้อย และผู้ไร้ที่พึ่ง หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตามคำกล่าวหา ดังนั้นจึงมีมติให้ข้อกล่าวหานั้นตกไป เนื่องจากข้อกล่าวหาไม่มีมูล

DPU

กรณีอัยการสูงสุดมีคำสั่งฟ้องหรือมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี
ต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง[215]

อัยการสูงสุดเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 23 (1)

บทบาทของอัยการสูงสุดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 เป็นเสมือนตัวกลางระหว่างคณะกรรมการ ป.ป.ช. กับศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยก่อนฟ้องอัยการสูงสุดไม่มีอำนาจสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องเหมือนอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 และและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 ให้อัยการสูงสุดมีอำนาจเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าเรื่องที่ส่งไปให้อัยการสูงสุดฟ้องนั้นยังมีข้อที่ไม่สมบูรณ์ และให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. กับอัยการสูงสุดตั้งคณะทำงานขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่พิจารณาพยานหลักฐานที่ไม่สมบูรณ์และรวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์แล้วส่งอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อศาล คณะทำงานตาม มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 นี้ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสิบสี่วันนับแต่วันได้รับแจ้งข้อไม่สมบูรณ์ คณะทำงานนี้จะประกอบด้วยผู้แทนของแต่ละฝ่ายจำนวนฝ่ายละเท่ากันเป็นคณะทำงาน ให้สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการ

แต่อัยการสูงสุดยังมีอำนาจยับยั้งและข้อต่อรองว่าพยานหลักฐานที่คณะทำงานเสนอมานั้นยังมีข้อไม่สมบูรณ์อยู่ ทำนองหลักฐานไม่พอฟ้องซึ่งในกฎหมายเลี่ยงไปใช้คำว่า “ในกรณีที่คณะทำงานไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการฟ้องคดีได้ภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันตั้งคณะทำงาน ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจยื่นฟ้องคดีเองหรือแต่งตั้งทนายความให้ฟ้องคดีแทนได้ฯ” อันหมายความว่าเมื่ออัยการสูงสุดเห็นด้วยกับการไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการฟ้องคดีได้

---

[215] สมพร พรหมหิตาธร. (2546). **การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.** หน้า 15-17.

ซึ่งก็คืออัยการสูงสุดเห็นว่าคดีนั้นมีพยานหลักฐานไม่เพียงพอ อัยการสูงสุดก็ไม่ฟ้องได้โดยไม่ต้องสั่งไม่ฟ้อง

ถ้าอัยการสูงสุดฟ้องคดีอาญานั้นต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 กำหนดว่าศาลไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง คือให้รับฟ้องไว้พิจารณาไต่สวนเลย และมาตรา 24 ยังเปิดช่องต่อไปว่า ในการฟ้องคดีอัยการสูงสุดอาจฟ้องรวมถึงข้อหาอื่นตามกฎหมายบทที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ด้วย หากเป็นการกระทำกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท

ตัวอย่างคดี

"กล้านรงค์" ชี้อัยการทำคดีเลี่ยงภาษี "หญิงอ้อ" จบเห่แถมไม่ฟ้อง "นพดล" ผิดมาตรา 190[216]

นายกล้านรงค์ จันทิก ระบุ อัยการสูงสุดไม่ยื่นฎีกาคดี "พจมาน" เลี่ยงภาษี ทำให้ทุกอย่างจบ ทั้งที่คณะกรรมการ ป.ป.ช.หนุนให้ฎีกา ขณะเดียวกัน ยังดองคดีฟ้อง "นพดล" ทำผิดรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 กรณีแถลงการณ์ร่วมไทย-เขมร ดึงคำให้การพยานปากเอกเป็นปีก่อนสั่งไม่ฟ้อง เตรียมเสนอให้ ป.ป.ช.ฟ้องเองเพราะความผิดสมบูรณ์แล้ว

นายกล้านรงค์ จันทิก กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในฐานะอดีตคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐ กล่าวถึงกรณีที่อัยการสูงสุดมีความเห็นไม่ยื่นฎีกาคดี คุณหญิง พจมาน ดามาพงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร หลีกเลี่ยงการเสียภาษีว่าถือเป็นดุลพินิจของอัยการที่เป็นอำนาจตามกฎหมาย และการตรวจสอบว่าการใช้ดุลพินิจดังกล่าวเป็นไปโดยชอบหรือไม่ หลังจากอัยการสูงสุด มีความเห็นเช่นนี้คดีดังกล่าวก็ต้องยุติ เพราะไม่สามารถดำเนินการอะไรต่อไป เนื่องจากคดีนี้คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐได้ใช้อำนาจในฐานะเป็นพนักงานสอบสวนและดำเนินการฟ้องเอง ซึ่งได้จบขั้นตอนไปแล้ว จึงเป็นอำนาจของทางอัยการ แต่เมื่ออัยการสูงสุดสั่งไม่ยื่นฎีกาทุกอย่างก็จบ

นายกล้านรงค์ กล่าวว่า ในที่ประชุมคณะกรรมการร่วมคณะกรรมการ ป.ป.ช.และอัยการ เพื่อพิจารณาในคดีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช.มีมติฟ้องนายนพดล ปัทมะ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่า มีเจตนากระทำผิดกฎหมายในกรณีออกแถลงการณ์ร่วมไทย-กัมพูชา ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่าขัดต่อ

---

[216] ASTV ผู้จัดการออนไลน์. (2554). "กล้านรงค์" ชี้ อัยการทำคดีเลี่ยงภาษี "หญิงอ้อ" จบเห่-แถมไม่ฟ้อง "นพดล" ผิด ม.190. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2555, จาก

http://www.manager.co.th/Politics/Viewnews.aspx?NewsID=9540000122372

รัฐธรรมนูญ มาตรา 190 โดยอัยการได้แจ้งต่อที่ประชุมว่ามีความเห็นสั่งไม่ฟ้องในคดีนี้ เพราะเห็นว่าการกระทำของนายนพดลไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามกฎหมาย

"หลังจากที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติได้ส่งเรื่องให้อัยการยื่นฟ้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่อัยการแจ้งกลับมาว่าควรจะมีการสอบสวนเพิ่มเติม ในกรณีของนางฟรองซัวร์ ริวิริแยร์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการใหญ่ฝ่ายวัฒนธรรมขององค์กรยูเนสโก ซึ่งทางคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ส่งเรื่องให้อัยการได้ดำเนินการสอบสวน เนื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ช.ไม่มีอำนาจในการสอบสวนระหว่างประเทศ เพราะตามกฎหมายเป็นหน้าที่ของอัยการ โดยได้ส่งเรื่องไปตั้งแต่ต้นปี พุทธศักราช 2553 แต่ทางอัยการเพิ่งจะนำคำให้การเป็นลายลักษณ์อักษรของ นางฟรองซัวร์ มาแจ้งต่อที่ประชุมวันนี้"

นายกล้านรงค์ กล่าวว่า โดยส่วนตัวเห็นว่าสาระในคำให้การดังกล่าวไม่ได้มีส่วนใดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงในทางคดี แต่เมื่ออัยการมีความเห็นไม่ฟ้อง ก็จะรายงานเรื่องนี้ต่อที่ประชุมคณะกรรมการ ป.ป.ช. และจะเสนอให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ฟ้องเอง เพราะเห็นว่าการกระทำของ นายนภดล เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมายสมบูรณ์แล้ว รวมถึงในที่ประชุมคงได้พิจารณากรณีอัยการสูงสุด มีความเห็นไม่ยื่นฎีกา คดีคุณหญิง พจมาน ด้วย เพราะก่อนหน้านี้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติส่งเรื่องถึงอัยการสูงสุดแล้วว่าควรจะยื่นฎีกาต่อไป เพราะคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นด้วยกับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น และเมื่อสองศาลมีความเห็นแย้งกันก็ควรจะยื่นฎีกาเพื่อให้คดีถึงที่สุด" นายกล้านรงค์ กล่าว

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ–นามสกุล	นรินทร์ทิพย์ จุ่มศรี
วัน-เดือน-ปี เกิด	13 กันยายน 2525
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2547
	เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 60
	สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา พุทธศักราช 2550
อาชีพปัจจุบัน	ทนายความ

DPU